

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

16 - 18. YÜZYIL MİNYATÜRLERİNDE OSMANLI ARABALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek DOĞAN

İSTANBUL 2011

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ
TÜRK SANATI ANABİLİM DALI

16 - 18. YÜZYIL MİNYATÜRLERİNDE OSMANLI ARABALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Dilek DOĞAN

TEZ DANIŞMANI: Yrd. Doç. Dr. F. Nalân TÜRKMEN

İSTANBUL 2011

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Dilek Doğan'ın "16 - 18. Yüzyıl Minyatürlerinde Osmanlı Arabaları" konulu tez çalışması jürimiz Türk Sanatı Anabilim Dalı yüksek lisans tezi olarak oy birliği / eş-çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

Tez Danışmanı : Yrd.Doç.Dr. F. Nalan Türkmen
Üniversitesi Marmara

İmza
.....

Üye : Prof.Dr. Selçuk Mülayim
Üniversitesi Marmara

.....

Üye : Doç.Dr. Nesrin Sarıahmetoğlu
Üniversitesi Marmara

.....

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu' nun/...../2011 tarih ve 2011/22-2 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof.Dr. Emel KEFELİ
Müdür

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	II
ÖZET	III
ABSTARCT	IV
Çizim Listesi	XX
Tablo Listesi	XXX
Kısaltma Listesi	XXXI
1. GİRİŞ	1
1.1 Konunun Niteliği Ve Önemi	1
1.2. Kaynak Ve Araştırmalar	2
1.3. Yöntem.....	4
1.4. Terminoloji.....	5
2. 16. - 18. YÜZYIL OSMANLI MİNYATÜR SANATI	14
3. KATALOG	21
4. DEĞERLENDİRME	303
4. 1. Saltanat Arabaları.....	303
4. 2. Gösteri Arabaları	308
4. 3. Top Arabaları	324
4. 4. Diğer Arabalar.....	327
SONUÇ	330
KAYNAKÇA	333
EKLER	345

ÖNSÖZ

“16.-18. Yüzyıl Minyatürlerinde Osmanlı Arabaları “ başlıklı tezde, şimdiye kadar az sayıda çalışmaya konu olan Osmanlı minyatürlerinde araba formları değerlendirilmiştir. Yazma eserler içinde yer alan minyatürlerde arabaların konularına göre tasvir ediliş şekilleri ve kullanım alanları tezin ana temasını oluşturmaktadır. Üç yüzyıl gibi (16.-18.) geniş bir zaman diliminde arabanın, tasvirlerde ne şekilde yer aldığı geniş çalışmalarda farklı değerlendirilebilir. Bu çalışma yurt içinde, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi ve Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi gibi değerli yazma eser kütüphanelerinde, Osmanlı yazmalarını konu alan ve yayınlanan eserler üzerinde yapılmıştır. Yurt dışında ulaşılabilen yazma eserlerin kataloglarına ve yayınlanan minyatürlere bakılmıştır.

Osmanlı dönemi tasvir sanatlarında araba konusunu ele aldığımız bu çalışma, araba formu, ulaşım, mimari, süsleme ve dönemin günlük yaşamı hakkında bilgi vermektedir. Bu araştırmanın konusu Prof. Dr. Selçuk Mülayim ile seçilmiştir. Çalışmamda danışmanım olarak beni teşvik edip yönlendiren sayın hocam, Yrd. Doç. Dr. F. Nalân Türkmen’e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı’nda yaptığım çalışmalarında yardımları dokunan Albay Bahadır Unman ve Toplar Koleksiyonu Sorumlusu Tarihçi, Gülşen Arslanboğa; Topkapı Sarayı Arşivlerine ulaşmam ve görsel malzemeleri temin etmemde desteklerini esirgemeyen Topkapı Sarayı Film Arşivi Sorumlusu Esra Müyesseroğlu’na; ayrıca çizimlerimde emeğini esirgemeyen, İ.Metin Kurusova’ya, yanımda olup, beni manevi destekleyen başta Derya Şimşek olmak üzere tüm dostlarıma, annem Fadime Doğan ve babam Fazlı Doğan’a sonsuz teşekkürlerimi arz ederim.

Dilek Doğan

İstanbul / 2011

ÖZET

“16.-18. Yüzyıl Minyatürlerinde Osmanlı Arabaları” başlıklı tezde, bu yüzyıllara ait minyatürlerde tasvir edilen arabalar incelenmiştir. Çalışma 16.17.18. yüzyıl hakkında bilgi veren çeşitli kaynaklar ile desteklenmiştir. Osmanlı toplumunda kullanılan arabaların, form ve biçimlerinin tasvirler ile nasıl şekillendiği çizimleri verilerek ortaya konulmuştur.

Türk minyatür sanatının önemli bir dönemi olan 16. - 18. yüzyılları arasında Surnameler başta olmak üzere, çeşitli resimli el yazma eserler ve Albümlerde araba unsuru tasvirlenmiştir. Minyatürlerde araba formu; padişah ve erkânı tarafından kullanılan arabalar, askeri amaçlı arabalar, alay ve gösteri amaçlı arabalar olarak çeşitlilik arz etmektedir.

Günlük kullanıma yönelik arabalar sosyal hayatı kolaylaştırmıştır. Gündelik hayatta kullanılan kağrı, hanto, talika, koçu gibi arabaların yanı sıra saray ahali tarafından kullanılan saltanat arabaları ihtişamları ile tasvirlerle yansımıştır.

Şehzadelerin sünnet düğünlerinin anlatıldığı 1582 Surname-i Hûmayun ve 1720 Surname-i Vehbi’de padişahların önünden geçen, esnafların kullandıkları arabaları tasvir eden minyatürler dönemin meslekleri hakkında detaylı görsel anlatımı ortaya koymuştur.

Tasvirlerde askeri amaçlı kullanılan top arabaları ise özellikle 16. yüzyıl tasvir örneklerinde savaş, kuşatma, savunma amaçlı kullanılmıştır. 17. yüzyıl ve 18. yüzyıla gelindiğinde ise top araba sayılarının azaldığı görülmektedir.

Saltanat arabaları, gösteri amaçlı ve askeri amaçlı arabalar başta olmak üzere, çeşitli araba örneklerinin niteliklerini, ortaya koyan çalışma, Osmanlı arabaları hakkında yeni bulunacak dokümanlar ile daha kapsamlı hale gelebilecektir. Ayrıca Osmanlı’nın zerafetini de ortaya koyan tören arabaları çağın beğenisi ve ihtiyaçları ile ele alınabildiği takdirde bir dönemin yansıması olan arabalar yeniden can bulabilecektir.

ABSTARCT

“(16-18) th century Ottoman Miniatures of Cars” thesis titled has been investigated that Cars depicted in miniatures belong to these centuries. The study has been supported by a variety of sources providing information about 16.th,17th. ,18th. centuries. Forms and shapes of Cars have been introduced by given drawings being used by the Ottoman society.

Thema of car have been depicted in particular Surnames, in various pictured manuscript of works and in albums between the 16th and 18th centuries which is an important period of time for Turkish art of miniature. Car forms in miniatures are varied as cars being used by the sultan and high officials, cars for military purposes, cars a procession and demonstration.

Cars for daily use has made it easier for social life. The oxcart being used in daily life, hanto, talika, kocu etc as well as Sultanate carriages being used by the palace people it has been reflected glories to the work of arts.

Surname-i Humayun-1582 in which circumcision weddings of princes have been described and the miniatures in Surname-i Vehbi-1720 in which the vehicles have been used by shopkeepers and the vehicles have been passing in front of the sultans put forth that visual expression of detail about the occupations of the period.

The presence of gun carriage for military has been increased proportionally in the wars with density of the Ottoman conquests and victories.

Vehicles used for military purposes in depictions, especially in depicting examples of war in 16 century, were used for defensive, siege and wartime purposes. In 17th and 18th centuries, the number of top cars is decreased.

In addition to this, the subject will be able to become more comprehensive with new surveys and documentation about the Ottoman vehicles. Besides the cars setting forth what elegance of the Ottoman Ceremonial which was a reflection of an era may find life again if taken in needs and appreciation of the era hand.

Fotoğraf Listesi

Fotoğraf: 1 Savaş Arabası, Kargamış, 8.yüzyıl'ın ikinci yarısı, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara, Geç Hitit. **“Kaynak”**: Ekrem Akurgal, The Hattian and Hittite Civilizations, İzmir, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, s.234.

Fotoğraf: 2 Hun dönemi V. Pazırık kurganından çıkan ahşap araba.”**Kaynak”**:

Emel Esin; İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1978.

Fotoğraf: 3 İskender'in Cenaze Arabası **“Kaynak”**: Arif Müfid Mansel, Dünya Tarihi, Ege ve Yunan Tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu,1988, s.454, Resim: 269.

Fotoğraf: 4 Topkapı Sarayı Müzesi, Saltanat Arabası, Kafesli Landon- Harem Arabası [TSMK,36-1073- Müzehhep Landon 18. yüzyıl].

Fotoğraf: 5 Hafsa Kalesi'nin Fethi, Seyid Lokman, Şehinşehnâme,[İÜK. F.1404,y50b,29x20,5 cm.] (Nurhan Atasoy - Filiz Çağman'dan).

Fotoğraf: 6 Estonibelgrad Kuşatması

Süleymannâme, 1558, [TSMK, H.1517, y. 459a.] (Esin Atıl' dan).

Fotoğraf: 7 Viena (Viyena) Kuşatması.

Hünernâme II, 1588, [TSMK, H.1524, y.257 b.] (Geza Feher'den).

Fotoğraf: 8 Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kalesini Hücumu

Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.165a.] (Metin And' dan).

Fotoğraf: 9 Ferhad Paşanın Revan Savaşı

Şehinşâhnâme II, 1597-1598,[TSMK, B.200,y.101b-102a, 30x22 cm.](Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 10 Hoçova Meydan Savaşı,

Eğri Fetihnamesi,[TSMK, H. 1609, y.50b-51a. 36x46.5 cm] (Metin And' dan).

Fotoğraf: 11 Halkulvaad Galeta Kulesi Kuşatması

Şehnâme-i Selim Han,988/1581,[TSMK, A.3595, y.145b-146a] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 12 I.Murad'ın Sırp Fedaisi Miloş tarafından şehit edilmesi.

Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.94a.] (Nigar Anafarta'dan).

Fotoğraf: 13 Mohaç Meydan Muharebesi,

Süleymannâme, 1558, [TSMK, H.1523,y,219b, 29.8x20.4 cm.] (Geza Feher'den).

Fotoğraf: 14 Mohaç Savaşına Katılan Süvari Birlikleri

Hünernâme I. [TSMK, H.1524, y.256b, 39x23.1 cm.] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 15 Macarların Niğbolu kalesinin muhasarası ve Yıldırım Beyazıd'ın gelişi

Hünernâme I,1584,[TSMK, H.1523, y.108b.33x22,5cm.] (Geza Feher'den).

Fotoğraf: 16 Malta Adası'nın Kuşatılması

Zafernâme, 1579,[DCBL, T.413, y.28a.] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 17 Osmanlı ordusunun kuşattığı Sigetvar'ın üçlü Kalesi, Nüzhet (el-esrâr) El-ahbâr der Sefer-i Sigetvar, 1568-69, [TSMK, H.1339, y- 277b-278a.] (Metin And'dan).

Fotoğraf: 18 Osmanlı Ordusunun Zigetvar Kalesine varışı

Seyyid Lokman, Hünernâme II. , 1589, [TSMK, H.1524,y,277b-278a,33x22.5 cm.] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 19 İstanbul, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn,

[İÜT.5694,8b - 9a,31.2x22.5 cm.] (Geza Feher'den).

Fotoğraf: 20 Nise Kalesi, Süleymannâme, Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstonibelgrad, [TSMK, H.1608, y.27b-28a], (ed. Tülay Duran'dan).

Fotoğraf: 21 I.Selim ile babasının Uğraşdere'deki savaşı

Şükri-i Bitlisi, Selimnâme,1525, [TSMK. H.1597-98, y.44a] (Feridun Emecen'den).

Fotoğraf: 22 At Meydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'na sorunlarını bildirmeye giden kadınlar. Hünernâme II, [TSMK, R.1524] (Metin And'dan).

Fotoğraf: 23 Topkapı Sarayında Bab-ı Hümâyün ile Bab-ı Saadet arasındaki Birinci Avlu ve bu avluda bulunan bazı binalar, Seyyid Lokman Aşûri, Hünernâme I,1584-85, [TSMK, H.1523.y.15b,44.5x26cm] (Nigar Anafarta'dan).

Fotoğraf: 24 Kanuni'nin Son Sigetvar Seferi'ne giderken yolda hastalanması ve Sokullu'ya dayanarak attan inip arabaya binmesi. Seyyid Lokman, Hünernâme II. , [TSMK, H.1524,276a,33x20cm.] (Zeynep T. Ertuğ).

Fotoğraf: 25 Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Doğru Yola Çıkışı, Seyid Lokman, Tarih-i Sultan Süleyman, Zafernâme, [DCBL, T. 413,113b-114a] (Zeren Tanındı - Filiz Çağman'dan).

Fotoğraf: 26 Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Zigetvar'dan Belgrad'a Götürülmesi. Nüzhat'ül ahbar der Sefer-i Sigetvar 1569, [TSMK, H.1339,103b- 104a] (Zeynep T.Ertuğ'dan).

Fotoğraf: 27 Sultan II. Selim'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad'a getirilen cenazesi başında dua etmesi.

Hünernâme II. , 1588, [TSMK, H.1524, y.249a.] (Zeynep T. Ertuğ'dan).

Fotoğraf: 28 Bakırcılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y.254b-255a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 29 Gemiciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.137a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 30 Camcılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H. 1344, y.32b-33a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 31 Çakşırcı Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582,[TSMK, H.1344, y.123a].

Fotoğraf: 32 Çiçekçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.349a](Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 33 Çizmeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 419a-429a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 34 Divitçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, [TSMK. H.1344,y.327a].

Fotoğraf: 35 Ekmekçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 152b-153a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 36 Kebapçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1587civ. [TSMK, H.1344, y.343a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 37 Kumaşçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.131a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 38 Mısırlı Bahar Satıcılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.415b-416a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 39 Mühreciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 99b-100a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 40 Peştamal Dokuyucular Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 81b-82a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 41 Saraçlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.64b-65a].

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 42 Şerbetçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.238a].

Fotoğraf: 43 Memuniye Helvacıları Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.311a].

Fotoğraf: 44 Helvacılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y,51a].

Fotoğraf: 45 Kahvehaneciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y,367a].

Fotoğraf: 46 Kasap Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 296a].

Fotoğraf: 47 Hamamcılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 337a].

Fotoğraf: 48 Tellak ve Berberler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 265a].

Fotoğraf: 49 Natırlar Esnaf Geçişi,

Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 261a].

Fotoğraf: 50 Nalıncılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 307a].

Fotoğraf: 51 Yelpazeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 244a].

Fotoğraf: 52 Arakçın Dikicileri Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 216a].

Fotoğraf: 53 Sarık Keçesi Yapanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 181a].

Fotoğraf: 54 Sarıkçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.353a].

Fotoğraf: 55 Kaftancılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.121a].

Fotoğraf: 56 Elbise Yıkayıcıları Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 251a].

Fotoğraf: 57 Kuşak Dokuyanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y.378a].

Fotoğraf: 58 Altın İşleme Bezciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 171a].

Fotoğraf: 59 Simkeşler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 49a].

Fotoğraf: 60 İpek Basmacıları Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 224a].

Fotoğraf: 61 Gazzazlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344,y.63a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Fotoğraf: 62 İplikçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 84a].

Fotoğraf: 63 Ham İbrişim Saranlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 67a].

Fotoğraf: 64 Kuyumcular Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 357a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Fotoğraf: 65 Sandıkçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 370a].

Fotoğraf: 66 Şamdancılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344,y. 159a].

Fotoğraf: 67 Çömlekçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 406a].

Fotoğraf: 68 Mürekkepçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 408a].

Fotoğraf: 69 İskemleciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 294a].

Fotoğraf: 70 Dizginciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 309a].

Fotoğraf: 71 Semer Dikenler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.125a].

Fotoğraf: 72 Kazgancılar- Kazancılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 253a].

Fotoğraf: 73 At Örtüsü Yapanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 187a].

Fotoğraf: 74 Üzengiciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 183a].

Fotoğraf: 75 Okçular Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 319a].

Fotoğraf: 76 Bıçakçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.177a].

Fotoğraf: 77 Kılıççılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.96a].

Fotoğraf: 78 Tüfek Kundağı İşleyen Ustalar

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 298a].

Fotoğraf: 79 Şerkeçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.317a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Fotoğraf: 80 Baltacılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, y. 222a].

Fotoğraf: 81 Kerpeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 345a].

Fotoğraf: 82 Hızarlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 325a](Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 83 Pencere Camı Yapanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 402a](Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 84 Bıçkıcılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y.257a].

Fotoğraf: 85 Deri İşleyenler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 175a].

Fotoğraf: 86 Mestciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344,y.27a].

Fotoğraf: 87 Tirşeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344,y. 361a].

Fotoğraf: 88 Meşin ve Sahtiyân Satanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 246a].

Fotoğraf: 89 Başmakçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.249a].

Fotoğraf: 90 Nalçacılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMK, H.1344, y. 212a].

Fotoğraf: 91 Samancılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMK, H.1344,y. 355a].

Fotoğraf: 92 Değirmenciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 133a]

(Nurhan Atasoy'dan).

Fotoğraf: 93 Değirmen Çarkının Getirilmesi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 400a].

Fotoğraf: 94 Kalaycılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 135a].

Fotoğraf: 95 Hırdavatçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMK, H.1344,y. 141a].

Fotoğraf: 96 Kefeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 273a].

Fotoğraf: 97 Terazî Satanlar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344,y. 275a].

Fotoğraf: 98 Kilitçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344 y. 313a].

Fotoğraf: 99 Nizekaran Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMK, H.1344, y.115a].

Fotoğraf: 100 Küçük Kölenin Gösterisi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y.117a].

Fotoğraf: 101 Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344,y. 40b].

Fotoğraf: 102 Talimhaneciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMKK, H.1344, y.365a].

Fotoğraf: 103 Şekerciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.161a].

Fotoğraf: 104 Uzun Çarşı Meyveciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMKK, H.1344, y.168b].

Fotoğraf: 105 Sebzeciler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMK, H.1344, y. 286a].

Fotoğraf: 106 Aşçılar Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn 1582, [TSMKK, H.1344,y. 263a].

Fotoğraf: 107 Börekçiler Esnaf Geçişi,

İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn,1582, [TSMK, H.1344, y. 271a].

Fotoğraf: 108 Hoçova Savaşı

Nâdiri Divan, 1605 , [TSMK, H.889,y.7a] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 109 Sinan Paşa'nın Yemen'deki Kavkaban

Nâdiri Divan, Nakşî, 1618-22,[TSMK, H. 889, y.14a] (Banu Mahir'den).

Fotoğraf: 110 Bir beyin molası

Albüm, [TSMK, H. 2148, y.8a] (Serpil Bağcı'dan).

Fotoğraf: 111 Esnaf Alayı (Çadircılar, Ayakkabıcılar, Bakkallar, Meyve Satan Manavlar, Takkeçiler, Kavukçular, Yorgancılar ve Tüccarlar.) (Mertol Tulum'dan).

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.107b-108a].

Fotoğraf: 112 Esnafların Geçişi

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK,A3593, y.130a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 113 Meyvacıların Geçidi

Sûrnâme Vehbi, 1720–1730, [TSMK A.3593, III. Ahmet Ktp. 3593, y.159b].

Fotoğraf: 114 Vehbi Sûrnâme, Haliçte gösteri

Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593.y. 92b-93a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 115 Topçuların hazırladıkları karada yürütülen döner kale ve kaleyi çeken fil, Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593.y.46b] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 116 Sazendelerin çaldığı müzik eşliğinde oynayan Çengiler, ip cambazının tehlikeli gösterisi. Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.79b] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 117 Okmeydanı'nın Genel Görünümü,

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.11a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 118 Şenlik ve eğlenceler için hazırlanan Okmeydanı'nın Genel Görünümü,

Sûrnâme Vehbi 1727, [TSMK, A 3593, y,10b] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 119 Sazendelerin, Canbazların, Güreşçilerin ve Sihirbazların Gösterisi,

Sûrnâme Vehbi 1727, [TSMK, A 3593. y 116a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 120 Topçu ve Tersane Bölüklerinin Gösterisi,

Sûrnâme Vehbi 1727, [TSMK, A 3593, y. 98a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 121 Mumcular ve Berberler, Sûrnâme Vehbi 1727, [TSMK, A 3593,y.76a]

(Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 122 Sünnet Alayı: Şehzade Mehmed ve Şehzade Mustafa,

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593.y. 169b- 170a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 123 Yeniçerilere ziyafet ve ilk Gösteriler,

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.22b] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 124 Esnaf Alayı İbrişimciler Demirciler Gemiciler Seraserciler Saraçlar,

Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.140a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 125 Esnaf Alayı Bakırcılar Mücevherciler Terziler ve İpek Dokumacıları, Sûrnâme Vehbi, 1727,[TSMK, A 3593,y.121a] (Mertol Tulum'dan).

Fotoğraf: 126 Gemicilerin geçişi, Sûrnâme Vehbi 1727,[TSMK, A 3593,y.160b].

Fotoğraf: 127 Saltanat Arabası Geçişi, Sûrnâme Vehbi,1727, [TSMK, A.3594, y.12a].

Fotoğraf: 128 Esnaf Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594, y.18a].

Fotoğraf: 129 Kale Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.150a].

Fotoğraf:130 Esnaf Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.160a].

Fotoğraf:131 Esnaf Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.160b].

Fotoğraf:132 Esnaf Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.161a].

Fotoğraf: 133 Esnaf Geçişi, Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.185a].

Fotoğraf: 134 Kâğıthane'de kır eğlencesi, Hübennâme ve Zenannâme, 1793, [İÜK, T.5502, y.78a–276] (Metin And'dan).

Fotoğraf 135: Topkapı Sarayı Birinci Kapısı Önlerinde Talika Araba.

(De L'Espinasse) (Mouradgea D'Ohsson'dan)

Fotoğraf 136: Kâğıthane Mesire Alanında Talika Arabalar.

(De L'Espinasse - C.N.Varin.) (Mouradgea D'Ohsson'dan).

Fotoğraf 137: Gezinti Amaçlı Koçu Araba, (C. Biseo) (Edmondo de Amicis'den).

Fotoğraf 138: Şehzade Cami Önlerinde Koçu Araba ve Kadınlar.

(William Henry Bartlett-R.Sands) (Jullia Pardoe'den).

Fotoğraf 139: Kundak, (Askeri Müze Kültür Komutanlığı Deposu)

(Env: 486 DSC-45).

Fotoğraf 140: Top Arabası Maketi, Askeri Müze Kültür Komutanlığı

(Env: 2752 DSC-0108).

Fotoğraf 141: Sandık araba, 21. Yüzyıl Manisa – Akhisar.

[Fotoğraf Çekim Tarihi: 28.06.2011].

Fotoğraf 142: Payton (Fayton) 21. yüzyıl İstanbul Büyük Ada.

[Fotoğraf Çekim Tarihi: 23.07.2011].

Fotoğraf 143: Osman Paşa ve Ordusu Buz Tutan Azak Körfezinde, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B. 200, y.132a].

Fotoğraf 144: Şehinşehname II. ,(Şehname-i Sultan Murad)

[TSMK, B. 200, y.148a].

Fotoğraf 145: Ferhat Paşa'nın Revan Kalesi'ni Tamiri, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B. 200, y- 111a].

Fotoğraf 146: Revan'ın Muhafızı Cağalalizade Sinan Paşa'nın Tokmak Han ile Savaşı Top Arabası, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B.200y- 115b].

Fotoğraf 147: Şehinşehname II. ,(Şehname-i Sultan Murad) [TSMK, B. 200, y.137a].

Fotoğraf 148: Haydar Paşa'nın Kızılbaşlılarla (İmam Kuli Han) Olan Savaşı, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B. 200, y- 125a].

Fotoğraf 149: Ahmet Feridun Paşa, Nüzhet(ü'l- esrâr) ü'l-ahbâr der-sefer-i Sigetvar [TSMK H.1339, y.40b-41a.] Üçüncü Kalenin Fethi ve top arabaları,

(Géza Feher'den).

Fotoğraf 150: Sigetvar Kalesi, Tarih-i Sultan Süleyman veya Zafername, 1579, Top arabaları, [DCBL, T.413, y.65] (V. Minorsky'den).

Fotoğraf 151: Mohaç Savaşı ve Top arabaları, Tabakat'ül Memalik ve Derecat el Mesalik, 1575, [V. Stc. O. 41] (Geza Feher'den)

Fotoğraf 152: Cuy- u Tavil Kalesinin Zaptı ,Şehnâme-i Selim Han, 1581

[TSMK, A. 3595, y.45b].

Fotoğraf 153: Magosa Kalesi'nin Muhasarası, Şehnâme-i Selim Han, 1581,

[TSMK, A. 3595, y- 119a].

Fotoğraf 154: Ahmet Paşa'nın Mazake'de Habeşlerle Savaşı, Şehnâme-i Selim Han, 1581, [TSMK, A. 3595, y.138a].

Çizim Listesi

Çizim: 1 Top Arabası Çizim Detay.

Çizim: 2 17. yüzyılda Osmanlı Padişahı IV. Mehmed ve Maiyetindeki, Asker ve Memurların Geçit Töreninde Kullanılan Araba Detay **“Kaynak”**: Nuri Akbayar, Necdet Sakaoğlu, Osmanlı Dünyasından Yansımalar, İstanbul, Denizbank Yayınları, 2008, 35-37.

Çizim: 3 Şehinşehnâme, [İÜK. F.1404, y.50b] ‘den top arabası detayı.

Çizim: 4 Süleymannâme, [TSMK, H.1517, y.459a.]’den top araba detayı.

Çizim: 5 Hünernâme II. [TSMK H.1524, y.257 b.]’den top arabası detayı.

Çizim: 6 Hünernâme II. [TSMK H.1524, y.257 b.] ’den top arabası detayı.

Çizim: 7 Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.165a.]’den top araba detayı.

Çizim: 8 Şehinşâhnâme II. [TSMK, B.200, y.101b-102a.]’den top araba detayı.

Çizim: 9 Eğri Fetihnamesi [TSMK, H. 1609, y.50b-51a.]’den top araba detayı.

Çizim: 10 Şehnâme-i Selim Han, [TSMK, A.3595, y.145b-146a]’dan top araba detayı.

Çizim: 11 Hünernâme I, [TSMK, H.1523, y.94a.] ’den top araba detayı.

Çizim: 12 Süleymannâme, 1558, [TSMK, H.1523, y.219b]’den top araba detayı.

Çizim: 13 Hünernâme I. [TSMK, H.1524, y.256b, 39x23.1 cm.]’ den top araba detayı.

Çizim: 14 Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.108b.33x22,5cm.] ’den top araba detayı.

Çizim: 15 Zafernâme, [DCBL, T.413, y.28a]’den top arabası detayı.

Çizim: 16 Nüzhet (el-esrâr) El- ahbâr der Sefer-i Sigetvar, [TSMK, H.1339, y- 277b-278a.]’da top arabası detay.

Çizim: 17 Hünernâme II.1589, [TSMK, H.1524, y.277b-278a, 33x22.5 cm] ’den top araba detayı.

Çizim: 18 İstanbul, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn,

[İÜT.5694,8b - 9a,31.2x22.5 cm.]’ den top araba detayı.

Çizim: 19 Süleymannâme, Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstonibelgrad,

[TSMK, H.1608, y.27b-28a]’den top araba detayı.

Çizim: 20 Şükri-i Bitlisi, Selimnâme, [TSMK. H.1597-98, y.44a]’den araba detayı.

Çizim: 21 Hünernâme II, [TSMK, R.1524]’den kağıt araba detayı.

Çizim: 22 Hünernâme I, [TSMK, H.1523, y.15b.]’den Hanto araba detayı.

Çizim: 23 Hünernâme II. , [TSMK, H.1524, y.276a, 33x20cm.]’den Hanto araba detayı.

Çizim: 24 Zafernâme, [DCBL 413, y.113b-114a.]’ den araba detayı.

Çizim: 25 Nüzhetü’l- esrar der Sefer-i Sigetvar, [TSMK, H.1339, 103b- 104a.]’dan araba detayı.

Çizim: 26 Hünernâme II. , [TSMK, H.1524, y.249a.]’ dan araba detayı.

Çizim: 27 Bakırcılar Esnaf Geçişi, İntizami: Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H. 1344, y. 254b-255a.]’ dan araba detayı.

Çizim: 28 Gemiciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.137a]’ dan araba detayı.

Çizim: 29 Camcılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H. 1344, y.32b-33a.]’ dan araba detayı.

Çizim: 30 Çakşırcı Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn,

[TSMK, H.1344, y.123a.]araba detayı.

Çizim: 31 Çiçekçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.349a.]’ dan araba detayı.

Çizim: 32 Çizmeciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.419a-429a]’ dan araba detayı.

Çizim: 33 Divitçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK. H.1344, y,327a.]
dan araba detayı.

Çizim: 34 Ekmekçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 152b-
153a] 'dan araba detayı.

Çizim: 35 Kebapçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümayun [TSMK, H.1344, y.343a]
'dan araba detayı.

Çizim: 36 Kumaşçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.131a]
'dan araba detayı.

Çizim: 37 Mısırlı Bahar Satıcılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582,
[TSMK, H.1344, y.415b-416a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 38 Mühreciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.99b-100a]'dan araba detayı.

Çizim: 39 Peştamal Dokuyucular Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.81b-82a]'dan araba detayı.

Çizim: 40 Saraçlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.64b-65a]
'dan araba detayı.

Çizim: 41 Şerbetçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.238a]
'dan araba detayı.

Çizim: 42 Memuniye Helvacıları Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344,
y.311a] 'dan araba detayı.

Çizim:43 Helvacılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.51a.] 'dan
araba detayı.

Çizim: 44 Kahvehaneciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.367a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 45 Kasap Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.296a] 'dan araba detayı.

Çizim: 46 Hamamcılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.337a] 'dan araba detayı.

Çizim: 47 Tellak ve Berberler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.265a] 'dan araba detayı.

Çizim: 48 Natırlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.261a.]'dan araba detayı.

Çizim: 49 Nalıncılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.307a] 'dan araba detayı.

Çizim: 50 Yelpazeciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.244a] 'dan araba detayı.

Çizim: 51 Arakçin Dikicileri Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.216a] 'dan araba detayı.

Çizim: 52 Sarık Keçesi Yapanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.181a] 'dan araba detayı.

Çizim: 53 Sarıkçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.353a] 'dan araba detayı.

Çizim: 54 Kaftancılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.121a] 'dan araba detayı.

Çizim: 55 Elbise Yıkayıcıları Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.251a] 'dan araba detayı.

Çizim: 56 Kuşak Dokuyanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn
[TSMK, H.1344, y.378a] 'dan araba detayı.

Çizim: 57 Altın İşleme Bezciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.171a] 'dan araba detayı.

Çizim: 58 Simkeşler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.49a] 'dan araba detayı.

Çizim: 59 İpek Basmacıları Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.224a] 'dan araba detayı.

Çizim: 60 Gazzazlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.63a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 61 İplikçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.84a] 'dan araba detayı.

Çizim: 62 Ham İbrişim Saranlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.67a] 'dan araba detayı.

Çizim: 63 Kuyumcular Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.357a] 'dan araba detayı.

Çizim: 64 Sandıkçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.370a] 'dan araba detayı.

Çizim: 65 Şamdancılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.159a] 'dan araba detayı.

Çizim: 66 Çömlekçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.406a] 'dan araba detayı.

Çizim: 67 Mürekkepçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.408a] 'dan araba detayı.

Çizim: 68 İskemleciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.294a] 'dan araba detayı.

Çizim: 69 Dizginciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.309a] 'dan araba detayı.

Çizim: 70 Semer Dikenler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.125a] 'dan araba detayı.

Çizim: 71 Kazgancılar- Kazancılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 253a]' dan araba detayı.

Çizim: 72 At Örtüsü Yapanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y.187a] 'dan araba detayı.

Çizim: 73 Üzengiciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.183a] 'dan araba detayı.

Çizim: 74 Okçular Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 319a] 'dan araba detayı.

Çizim: 75 Bıçakçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 177a] 'dan araba detayı.

Çizim: 76 Kılıççılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 96a] 'dan araba detayı.

Çizim: 77 Tüfek Kundağı İşleyen Ustalar, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 298a] 'dan araba detayı.

Çizim: 78 Şerkeçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.317a] 'dan araba detayı.

Çizim: 79 Baltacılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 222a] 'dan araba detayı.

Çizim: 80 Kerpeciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 345a] 'dan araba detayı.

Çizim: 81 Hızarlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 325a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 82 Pencere Camı Yapanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn

[TSMK, H.1344, y. 402a] 'dan araba detayı.

Çizim: 83 Bıçkıcılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.257a] 'dan araba detayı.

Çizim: 84 Deri İşleyenler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.175a] 'dan araba detayı.

Çizim: 85 Mestciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 27a] 'dan araba detayı.

Çizim: 86 Tirşeciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.361a] 'dan araba detayı.

Çizim: 87 Meşin ve Sahtiyan Satanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 246a] 'dan araba detayı.

Çizim: 88 Başmakçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 249a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 89 Nalçacılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.212a] 'dan araba detayı.

Çizim: 90 Samancılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y. 355a] 'dan araba detayı.

Çizim: 91 Değirmenciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.133a] 'dan araba detayı.

Çizim: 92 Değirmen Çarkının Getirilmesi Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.400a] 'dan araba detayı.

Çizim: 93 Kalaycılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.135a] 'dan araba detayı.

Çizim: 94 Hırdavatçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.141a] 'dan araba detayı.

Çizim: 95 Kefeciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.273a] 'dan araba detayı.

Çizim: 96 Terazi Satanlar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.275a] 'dan araba detayı.

Çizim: 97 Kilitçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.313a] 'dan araba detayı.

Çizim: 98 Nizekaran Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.115a] 'dan araba detayı.

Çizim: 99 Küçük Kölenin Gösterisi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.117a.] 'dan araba detayı.

Çizim: 100 Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.40b] 'dan araba detayı.

Çizim: 101 Talimhaneciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.365a] 'dan araba detayı.

Çizim: 102 Şekerciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.161a]. 'dan araba detayı.

Çizim: 103 Uzun Çarşı Meyveciler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.168a] 'dan araba detayı.

Çizim: 104 Sebzeçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.286a] 'dan araba detayı.

Çizim: 105 Aşçılar Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.263a] 'dan araba detayı.

Çizim: 106 Börekçiler Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Hümâyûn [TSMK, H.1344, y.271a] 'dan araba detayı.

Çizim: 107 Nâdiri Divan, [TSMK, H.889,y.7a]'den top arabası detayı.

Çizim: 108 Nâdiri Divan, [TSMK, H. 889, y.14a]'dan top arabası detayı.

Çizim: 109 Albüm [TSMK, H. 2148,y.8a.] den Kağnı detayı.

Çizim: 110 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.107b-108a.]’den araba detayı.

Çizim: 111 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.130a]’den Ketenci Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 112 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.130a]’den Kahveci Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 113 Sûrnâme Vehbi, [TSMK A 3593, y.159b]’den Meyvacı Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 114 Sûrnâme Vehbi, [TSMK A. 3593, y.159b]’ den İplikçi Esnaf geçişi, araba detayı.

Çizim: 115 Sûrnâme Vehbi, [TSMK A. 3593, y.159b]’den Kumaşçı Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 116 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y. 92b-93a, 33.7x21]’den Talika araba detay.

Çizim: 117 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y.46b]’ den detay döner kale araba.

Çizim: 118 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y.79b]’den detay döner kale araba.

Çizim: 119 Sûrnâme Vehbi,, [TSMK, A 3593, y.11a]’den detay döner kale.

Çizim: 120 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y.11a] ‘den detay top arabası.

Çizim: 121 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y,10b]’den araba detayı.

Çizim: 122 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y.11a] ‘den detay kale.

Çizim: 123 Sûrnâme Vehbi, [TSMK, A 3593, y.11a] ‘den detay top arabası.

Çizim: 124 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.169b- 170a]’den Saltanat Arabası detay.

Çizim: 125 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.22b]’den araba detay.

Çizim: 126 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.140a]'den Kağnı araba detayı.

Çizim: 127 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.121a]'den araba detayı.

Çizim: 128 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.160b]'den araba detayı.

Çizim:129 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.12a]'de Saltanat araba detayı.

Çizim: 130 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.18a]'de araba detayı.

Çizim: 131 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.150a]'de araba detayı.

Çizim: 132 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.160a]'de araba detayı.

Çizim: 133 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.160a]'de araba detayı.

Çizim: 134 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.160b]'de araba detayı.

Çizim: 135 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.161a]'de araba detayı.

Çizim: 136 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.161a]'de araba detayı.

Çizim: 137 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.185a]'de araba detayı.

Çizim: 138 Sûrnâme Vehbi, 1727, [TSMK, A 3594, y.185a]'de araba detayı.

Çizim: 139 Hübennâme ve Zenannâme, 1793, [İÜK, T.5502, y.78a–276]'den araba detayı.

Tablo Listesi

Tablo 1: Saltanat Arabaları I (Hanto, 16. yüzyıl)

Tablo 2: Saltanat Arabaları II (Koçu, tahtirevan biçimli araba)

Tablo 3: Üzeri Düz Örtülü Araba Formu

Tablo 4: Üçgen Örtülü Araba Formu (16. yüzyıl)

Tablo 5: L Biçimli Araba Formu, Esnaf Arabaları (16. yüzyıl)

Tablo 6: Bir Platform Üzerine Yerleştirilen Esnaf Arabaları (16. yüzyıl)

Tablo 7: Meslek Grubunu Canlandıran Farklı Formda Arabalar (16.yüzyıl)

Tablo 8: Farklı Formda Esnaf Arabaları (16. yüzyıl).

Tablo 9: Üç Tekerlekli Esnaf Arabaları (16. yüzyıl).

Tablo 10: Üzeri Açık ve Tenteli Esnaf Arabaları.(18. yüzyıl).

Tablo 11: Farklı Formlu Esnaf Arabaları.(18. yüzyıl).

Tablo 12: Canbaz Gösteri Arabaları (18. yüzyıl)

Tablo 13: Kale Gösteri Arabaları (18. yüzyıl)

Tablo 14: Top Arabaları

Tablo 15: Diğer Araba Örnekleri.(Kağrı, Öküz arabası, talika).

Kısaltma Listesi

A.	Topkapı Sarayı Müzesi III. Ahmed Kitaplığı
AS. Müze.	Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı
B.	Bağdat Kitaplığı
Bs.	Baskı, basım
C.	Cilt
cm.	Santimetre
çev.	Çeviren
DCBL	Dublin Chester Beaty Library
Env.	Envanter
H.	Hazine Kitaplığı
hzl.	Hazırlayan
IRCICA.	İslam Tarih, Sanat ve Kültürü Araştırma Merkezi
İSAM	İslam Araştırmaları Merkezi
İÜEF	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
İÜK	İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi
Kat.	Katalog
MEB.	Milli Eğitim Bakanlığı
MK	Milli Kütüphane
R.	Revan
s.	Sayfa
S.	Sayı
SK.	Süleymaniye Kütüphanesi
TDK	Türk Dil Kurumu
TIEM	Türk İslam Eserleri Müzesi

TSM	Topkapı Sarayı Müzesi
TSMK	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
TTKK	Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi
y.	Eser isminden sonra yaprak
yy.	Yüzyıl
YEM	Yapı Endüstrisi Merkezi

1. GİRİŞ

1.1 Konunun Niteliği Ve Önemi

Türklerin geleneksel resim sanatı “minyatür” dür. İslam dünyasında büyük önem taşıyan yazı (hat) sanatının belli başlı ürünü olan el yazması kitaplarda metni açıklamak amacıyla yapılmaktadır. El yazma kitapların metin bölümünü açıklayan resimler, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu, Milli Kütüphane, Atatürk Kitaplığı, IRCICA ve Avrupa kütüphanelerinde nadir eserler olarak korunmaktadır.

Çalışma 16.-18. yüzyıllarda araba formlarının minyatürlerde hangi konularda, nasıl resimlendiği çözümleyebilmek amacını taşır. Osmanlı minyatürünün ilk örneklerinin verildiği 15. yüzyıl, minyatür sanatının kendine has özelliklerinin belirlendiği ve olgunlaştığı 16. ve 17. yüzyıllar ile 18. yüzyılı da içine alan üç yüzyıllık bir dönem, tezin kapsamını oluşturmaktadır.

Osmanlı minyatüründe araba formlarına farklı açılardan bakıp farklı sınıflamalara gidilmesi mümkündür. Minyatür sanatının da içinde bulunduğu yazma eserler, türü ve konusu bakımından araba formunun tasnif edilmesinde yüzeysel bir kategori oluşturmaktadır. Minyatürlerde araba kullanımı, kişilerin sosyal statülerine, görevlerine, saraya yakınlıklarına göre biçim almaktadır. Aynı zamanda kullanıldıkları döneme göre çeşitli formlara bürünmüştür. Özellikle 16. ve 18. yüzyıl Sûrnâmelerinde esnaf alayının geçişini sağlamak amacıyla yapılan bir platform üzerine yerleştirilen arabalar, sergi, bir nevi dükkân görünümündeki kullanım özelliğinin yanı sıra şekil ve tür özelliklerinin farklı olması ile bir ilki oluşturmaktadır. Savaş, kuşatma ve kale tasvirli tarih içerikli minyatür sahnelerinde, top arabaları ile arabaların insanlar tarafından çekilmesi veya hayvan koşulmasına göre ayrı sınıflarda incelenebilir. Bu özelliklerden birini veya bir kaçını kullanarak yapılan bir sınıflama ile araba formu minyatür tasvirlerinde tasnif edilirken, sınıflandırmanın en geniş çerçevede yapılmasına gayret edilmiştir. Bu doğrultuda, minyatürün konusu dikkate alınarak arabaların kullanım özelliklerine göre oluşturulacak sınıflamanın daha yerinde olacağı düşünülmüştür.

16. 17. ve 18. yüzyıllar içerisinde, Osmanlı minyatüründe arabaların hangi yazma eserlerde ve tasvirlerde yoğunlaştığına bakılarak, arabanın içinde bulunduğu sahne anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Osmanlı nakkaşının araba formu üzerinde etkileri ve yüzyıllara göre farklılaşan özellikleri, bu çalışmadaki diğer önemli noktaları oluşturmuştur.

Osmanlı minyatürlerinde albüm, sûrnâmeler, tarih konulu resimli yazmalarda araba formunun günlük, askeri amaçlı, alay ve gösteri amaçlı kullanıldığı düşünülmektedir. Bu nedenle görsel malzeme ve yazılı kaynaklar araştırılmış, Osmanlıda yer alan çeşitli araba formlarının tasvirler içerisinde kullanım alanları ile tarih, mimari, süsleme, kültürel konuda dönemin sosyal ortamı hakkında bilgi verilerek değerlendirme yapılmıştır.

1.2. Kaynak Ve Araştırmalar

Çalışmamız, yayınlanan kaynaklar ve nadir eserlerin bulunduğu Topkapı sarayı müzesi kütüphanesi arşivlerinden elde edilen belgelere göre yapılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen ve incelenen el yazma eserler şunlardır; Hünernâme I, (TSMK H.1523), Hünernâme II. (TSMK H.1524), Sûrnâme-i Hûmayun 1582 (TSMK H.1344), Sûrnâme-i Vehbi 1727 (TSMK, A.3593), 1720 (TSMK A.3594), Arifi'nin Süleymannâme (TSMK H.1517), Şehnâme-i Selim Han (TSMK A.3595), Şehinşehnâme I. (İÜK, F.1404), Şehinşehnâme II. (TSMK B.200), Tâlikizâde Şehnâmesi (TİEM, 1965), Şehnâme veya Şemâilnâme Al-i Osman (TSMK, A.3592), Şehinşehnâme-i Sultan Mehmed III. (TSMK H.1609), Şehinşehnâme-i (TSMK, R.1418), Zafernâme (DCBL, T.413), Eğri Fetihnamesi (TSMK, H.1609), Nâdiri Divan (TSMK, H.889), Hübennâme ve Zenannâme, 1793 (İÜK, T.5502), Nüzhet (el-esrar) el-ahbar der sefer-i Sigetvar (TSMK, H.1339), Şükri-i Bitlisi, Selimnâme (TSMK, H.1597-98), Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn (İÜT. 5694), Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstol Belgrad (TSMK, H.1608), Hübennâme ve Zenannâme (İÜK, T.5502).

Araştırmalar sonucunda araba formunun yer aldığı bilinen görsel örnekleri ekler bölümünde yer alan el yazma eserler bulunmaktadır. Bunlar Şecâ'atnâme (Asafi Dal Mehmed Çelebi), Şemâilnâme (Nakkaş Osman F.1404, 1581), Şehinşehnâme (Şehnâme-i Sultan Murad), (I Cilt, İÜK, 1404, II. Cilt. TSMK. , B.200)'dir.

Minyatür resimli yazmalar içerisindeki zengin araba örnekleri, 16. yüzyılda III. Murat ve 18. yüzyılda III. Ahmet'in oğulları adına düzenlenen sünnet şöenlerinin konu alındığı Sûrnâme kitaplarında, esnaf alay geçişlerinde sergi amaçlı görülen araba formları tasvir edilmiştir. Bu konuda yapılan ve ele aldığımız çalışmalardan örnekler; “1582 Surnâme-i Hümayun: Düğün Kitabı”¹, “Levni ve Sûrnâme Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü”² ile Sûrnâme Vehbi (Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı) isimli eserlerden alınan fotoğraflar ve Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nden alınan minyatürlerdir. Osmanlı şenliklerinin genel tema, yerleşim düzeni ve kompozisyonlarını anlatan önemli kaynaklar bulunmaktadır. Bunlar arasında Metin And'ın “40 gün 40 gece” ve “Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları” adlı eserleri, Sezer Tansuğ'un “Şenlikname Düzeni” ve Mehmet Arslan'ın “Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri” gibi eserler bulunmaktadır.

Osmanlıda araba konusu az sayıda çalışmaya konu olmuştur. Bu konuda yapılan çalışmalar içinde “Eski İstanbul Arabaları”³ isimli eserden bahsedilebilir. İstanbul'da kullanılan arabalardan, özellikle Osmanlı padişahlarının kullanmış olduğu saltanat arabalarından ve İstanbul'da günümüze değin kullanılan araba çeşitlerinden bahseden çalışma 18. ve 19. yüzyıl fotoğraf ve gravür örnekleri sunmaktadır. Bu eser, özellikle İstanbul'da kullanılan arabalar hakkında içerdiği genel bilgilerle önemlidir.

Minyatür sanatı ile ilgili yararlanılan belgeler Osmanlı minyatürünü ön plana çıkartan ve değerlendiren; “Osmanlı Resim Sanatı”⁴ adlı eser, Osmanlı Minyatür Sanatı,⁵ El yazmalarının görsel birçok örneğinin bulunduğu, Metin And 'ın “Osmanlı Tasvir Sanatları: Minyatür” adlı kitabından özellikle minyatür taramalarında faydalanılmıştır.⁶

Fotoğraflar için yararlanılan kitaplar arasında Esin Atıl'ın “Süleymânâme” yazmasını tanıtan kitabı⁷, Nigar Anafarta'nın “Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları”⁸

¹ *İntizâmi: 1582 Surnâme-i Hümayun: Düğün Kitabı*, hzl. Nurhan Atasoy, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.

² Esin Atıl, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.

³ Çelik Gülersoy, *Eski İstanbul Arabaları*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul.

⁴ Serpil Bağcı, v.d, *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006.

⁵ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Kabalıcı Yayınevi, 2005.

⁶ Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları: Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002.

⁷ Esin Atıl, *Süleymannâme The Illustrated History of Süleyman The Magnificent*, National Gallery of Art Washington, Harry Abrams the Publishrs, New York, 1986.

adlı çalışması Ayrıca Bu kaynakların yanı sıra pek çok ansiklopedi maddesinden de faydalanılmıştır. Büyük Sözlük, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi ve İslam Ansiklopedisi'ndeki araba maddelerinden de istifade edilmiştir.

1.3. Yöntem

Osmanlı dönemi minyatürlerde arabanın hangi konular içerisinde nasıl resmedildiğini çözümleyebilmek için ilk olarak yurtiçi ve yurtdışı kütüphanelerindeki yazma eserlerden minyatürler ve ilgili yayınlar alınmış ve kronolojik bir sıra ile katalog örnekleri oluşturulmuştur. Değerlendirmelerimizin kaynağını oluşturan bu katalogda minyatürün yer aldığı kitabın kütüphane tasnif numarası, eserdeki sayfa numarası verilmiştir. Yapıldığı yüzyıl ve eğer varsa kesin tarihi ile yapan sanatçının ismi verilerek üç yüzyıl boyunca, Osmanlı arabalarının gelişiminin izlenmesi sağlanmıştır.

Birkaç kitap, makale ve tez dışında Osmanlı minyatür tarihi ile ilgili çalışmalarda minyatürlerin ölçüsü verilmemiştir. Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, İslam Araştırmaları Merkezi, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü, Milli Kütüphane, Çelik Gülersoy Kitaplığı, Türk Tarih Kurumu gibi zengin veri tabanına sahip araştırma merkezlerinde çalışma için gerekli taramalar yapılmıştır. Elimizdeki veriler, ulaşımaya açık ve yayınlanmış eserler neticesinde düzenlenmiştir. Çalışmada yer alan her minyatürün konusu aktarılarak, minyatürdeki sahne yayınlanmışsa hangi eserde yayınlandığı da belirtilmiştir. Her bir minyatür, sahnedeki araba ve mekânla ilişkileri bakımından tanımlanmıştır. Sahnedeki arabanın bulunduğu konum, şekli, türü, genel özellikleri ile anlatılmıştır. Üç yüzyıllık geniş bir zaman diliminde Osmanlı döneminde arabaları değerlendiren bu tezde, bölüm başlıklarındaki görsel malzemeler, konu açısından minyatürleri kapsayacak en geniş haliyle yorumlanmaya çalışılmıştır. Fakat bazı arabaların özellikle Sûnâmelerde esnaf alayı geçişlerini sağlayanların sergi arabalarının ait oldukları form ve özellikleri dolayısıyla kesin olarak hangi alana gireceği tam olarak belirlenememiştir. Ayrıca konumuzun Osmanlı'nın üç büyük yüzyılını kapsadığı ve görsel malzeme verilerinin her birine ulaşmanın imkânsızlığı göz önünde bulundurulup,

⁸ Nigar Anafarta, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, 1969.

elimizdeki veriler ışığında çalışmamızın sınırları oluşturulmuştur. Katalogda verilen tüm örneklerin, kronolojik gelişimleri, arabanın özellikleri bakımından değerlendirmeleri ise tezin değerlendirme ve sonuç bölümünde anlatılmıştır.

1.4. Terminoloji

Tekerlek, insanlık tarihinde önemli bir buluştur ve eski zamanlardan beri kullanılmaktadır.⁹ Bilinen ilk tekerlek Mezopotamya bölgesinde kullanılmıştır. Avcılar avlarını sırtlarında taşımak yerine, kaba bir kızakla sürüklenmenin daha kolay olduğunu öğrenip, silindir olarak kullanılan ağaç gövdeleriyle daha ağır yüklerin taşınabileceğini görmüşlerdir. Silindir sistemi zamanla geliştirilerek ağaçtan oyulmuş tekerlekleri basit bir dingille arabaya bağlamışlardır. Tekerlekli araç kullanımı zamanla gelişerek, Akdeniz, Avrupa ve Çin'e yayılmıştır. Tekerlek bulunuşundan bu yana, devrine göre birçok ileri kültürün ulaşım araçları olarak kullanılmıştır.¹⁰

Merkezine geçirilmiş bir dingil veya mil etrafında dönecek şekilde çevresi dairesel, içi dolu veya parmaklıklı olarak yapılan, araba veya makineleri hareket ettirmek için kullanılan "tekerlek" ismi daha çok arabalar için kullanılmaktadır. Araba tekerlekleri üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar; çember, parmaklık ve ispit'tir. Tekerleklerin parmaklıksız ve içi dolgulu bütün bir yuvarlak olanları da vardır. Bunlara dolu tekerlek denilmektedir.¹¹

Araba, tekerlek üstünde giden, insan ve hayvanla çekilen ya da motorla hareket ettirilen, insan ya da yük taşımaya yarayan kara taşıtıdır. Bir araba da hayvanların birlikte yürümesini sağlamak için boyunlarına geçirilen "boyunduruk", hayvanlarla araba gövdesi arasındaki ilişkiyi kuran ve arabanın gidiş yönünü belirleyen "araba oku" ya da "mili" arabayı hareket ettiren "tekerlekler", tekerlekler üstünde oturma yeri ya da yük koymaya yarayan "araba gövdesi", araba okunun dibinde ve yanlarında bulunan ucuna koşum kayışlarının tutturulduğu "araba falakası", tekerleklerin merkezinden geçen ve taşıtın altına yerleştirilen "dingil" bulunmaktadır.¹² Arabalarda sallanmayı önlemek için bir çift ya da daha fazla yay kullanılır. Bazılarında ön tarafta dingili koşut bir takım ve dingile dik iki takım bulunur. Ön ve arkada dingile dik ikişer yay sistemi de

⁹ Celal E.Arseven, "Tekerlek", Sanat Ansiklopedisi, İstanbul, MEB. Yayınları, C.4, 1975, s. 1959.

¹⁰ Anonim, "Atlı Arabalar", Gelişim Genel Kültür Ansiklopedisi 2, İnsan ve Makinalar, İstanbul, Gelişim Yayınları, 1976.

¹¹ Celal E.Arseven, "Tekerlek", Sanat Ansiklopedisi, İstanbul, MEB. Yayınları, C.4, 1975, s. 1959.

¹² "Araba", Büyük Sözlük 1, İstanbul, Arkın Kitapevi Yayınları, s.137.

kurulabilir. Yük arabasında yay, taşınan eşyanın sarsılmasını önlediği gibi çeki gücünü de azaltmaktadır. Arabalar kullanım amacına göre; el, çöp, yük, binek, hasta, muhacir, saltanat, konak, tören arabası gibi türlere ayrılırken, yaylı, yaysız gibi teknik ayrıntıya ya da çeken hayvana göre at, eşek, öküz arabası gibi türlere de ayrılmıştır.¹³

M.Ö. 2000 – 800 yılları arasındaki Bronz döneminde Çinli ve batılı arkeologlara göre arabanın üretilmeye başlanıldığı düşünülmektedir. Çin kaynaklarında “Fal kemikleri” üzerine kaydedilen kayıtlarda araba anlamına gelen (che) sözcüğünün bulunması Çin’de arabanın bulunduğunu kanıtlamaktadır.¹⁴

İki tekerlekli ve parmaklıklılı ilk arabaları M.Ö 2000’li yıllarda savaş amacıyla Hititler yapmıştır. Geç Hitit dönemine ait buluntularda Kargamış kentinde iki tekerlekli bir araba kabartması ortaya çıkarılmıştır. (Fotoğraf:1)¹⁵

Arabanın kullanılmasından önce, hayvanların evcilleştirilmesine ilk olarak Orta Asya’da başlanmıştır.¹⁶ Hunlar arabayı, günlük hayatta ve askeri amaçlı olmak üzere nakliye ve ulaşımda sıkça kullanmışlardır.¹⁷(Fotoğraf:2) Büyük Hun İmparatorluğu’nda ev/araba düzeni bilinmektedir. Düzen, araba üzerine keçe bir çadır oturtulmuştur. Bu şekilde istedikleri yere, evleri ile göç edebilmişlerdir. Bu nedenle kaynaklar, Göktürklerin ev yerine kullanılan keçe arabalarından bahsetmektedir.¹⁸ Göktürk Kitabeleri’nde adı geçen bir Türk kavmi olan Kurikan Kavmi’nde de iki tekerlekli, üzerleri kapalı ve atlar tarafından çekilen arabalar kullanılmıştır.¹⁹

Orta Asya’da iki tür arabanın kullanıldığı bilinmektedir. “Harizm ve Kaşgar arabası” sürücünün arkaya oturup dizginle idare ettiği, diğeri ise “Türkistan ve Hokand” sürücünün at üzerine binip kısa gem ile arabayı idare ettiği arabasıdır..

“Orta Asya’da iki türlü araba vardır. Biri sürücünün arkaya oturup dizginle idare ettiği “Hârizm ve Kaşgar arabası”, diğeri ise sürücünün at üzerine binip kısa gem ile idare ettiği “Türkistan ve Hokand arabası”dır. İbn Battûta, Kırım’da halkın dört tekerlekli at, öküz ve deve ile çekilen bir araba kullandığını yazmıştır. İbn İyâs ise

¹³ Ayla Ödekan, “Araba”, Ezcacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 1997, s. 119.

¹⁴ Bahaeddin Ögel, Türk Kültür Tarihine Giriş, C.1, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara. 1978, s. 395.

¹⁵ Anonim, “Araba”, Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi 2, İstanbul, 1984,s.724.

¹⁶ Anonim, “Araba”, M.E. B.Türk Ansiklopedisi, C.3. Ankara, 1949, s.194.

¹⁷ Emel, ESİN, “Türk Sanatında At”, Türkler Ansiklopedisi, C.4,Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 2000, s.140.

¹⁸ Ulusan, Ş,Şahin, ”Türk Kültüründe At Arabası(AT arabalarının Dili)”Bilig, S. 32, Ankara,2005,s.167.

¹⁹Bahaeddin, Ögel, İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları,3.baskı, İstanbul,1988,s.202.

arabanın Osmanlı Türkçesi'nden Arapçaya geçtiğini, deve, at, öküz gibi hayvanlar tarafından çekilen tahtadan yapılmış tekerlekli bir vasıta olduğunu yazmaktadır".²⁰

M.Ö.323 Makedonya kralı Büyük İskender'in Babil de 64 katır tarafından çekilen, tablolarla süslü cenaze arabası görülmektedir.(Fotoğraf:3).²¹Frigler, Yunanlılar ve Romalıların da dağlık ve sarp bölgelerde arabaların devrilmemesi için teker açıklığı kadar mesafede birbirine paralel giden oyuk yollar yaptığı bilinmektedir.²²Eski ulusların en yaygın olarak kullandıkları araba, ön tarafı taşa ve oklara karşı yüksek, arkası açık, iki tekerlekli savaş veya yarış arabalarıdır.²³

Osmanlı'larda çok eski tarihlerden itibaren araba kullanıldığı bilinmektedir. Anadolu ve Rumeli'de yük taşımacılığında genellikle uzun mesafeler için deve, kısa mesafeler için araba tercih edilirdi.²⁴ Osmanlı İmparatorluğu'nda kırsal kesimin arabası öküzle çekilen "kağnı"dır. Kent içinde araba kullanımının başlangıcı belirsizdir.²⁵ Ancak Askeri alanda daha çok arabadan faydalanılmış, büyük topların nakli için "Top Arabacıları Ocağı" kurulmuştur. Kapıkulu ocaklarının yaya zümresinden olan bu ocağın hangi tarihte kurulduğu kesin olarak bilinmemektedir. Fatih'in İstanbul kuşatmasında ve Akkoyunlular üzerinde yaptığı seferde ağır topları arabalarla taşıdığı bilinmektedir. Böylece top arabacılarının yaklaşık 15. yüzyıl sonlarında ocak halinde olduğu anlaşılmaktadır. Tophane'de bulunan imalathanede top arabalarının topların ağırlıklarına ve şekillerine göre yapıldığı bilinmektedir.²⁶ Top arabaları için tekerlek imalatı, madeni çember, kasnak, kollar, muylu ve yatakları gibi ayrı parçaların bir araya getirilmesi ölçü ve ayar isteyen oldukça hassas bir iştir.(Çizim:1) Top kundaklarına, cephaneye ve ağırlık arabalarına ait binlerce tekerlek top arabacıları ocağı ve destek sınıfları tarafından sağlanmaktadır.²⁷

Fatih Sultan Mehmet'in bacaklarından rahatsız olduğu için son seferine arabayla gittiği ve cenazesinin de arabayla getirildiği bilinmektedir.²⁸ Yavuz Sultan Selim'e karşı savaşan Memlûklü ordusunda darpzen taşıyan ve öküzlerle çekilen yüz kadar tahta

²⁰ Mehmet, İpşirli,"Araba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul, 1991, s. 242.

²¹ Arif Müfid Mansel, *Dünya Tarihi*, Ege ve Yunan Tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu,1988, s.454, Resim: 269.

²² Anonim, "Araba", *Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi 2*, İstanbul, 1984,s.724.

²³ Çelik, Gülersoy, *Eski İstanbul Arabaları*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul, s.7.

²⁴ İ.Hakkı, Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları*, II. Cebeci, Topçu, Top Arabacıları, Humbaracı, Lağımçı Ocakları ve Kapıkulu Süvarileri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1944, s.197.

²⁵ Ayla Ödekan, "Araba", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 1997, s.121.

²⁶ İ.Hakkı, Uzunçarşılı, *a.g.e.* , Ankara 1944,s.197.

²⁷ Erol Özbilgen, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmâniyye*, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.718.

²⁸ Ayla Ödekan, *a.g.e.* , İstanbul, 1997, s.121

arabanın bulunduğundan bahsedilmektedir.²⁹ Aynı biçimde Kanuni Sultan Süleyman'ın (1520-1566)Zigetvar Seferi'nde ölmesi üzerine cenazesinin arabayla getirilişini gösteren minyatür, "Osmanlılarda araba tarihi" açısından önemli bir belgedir. Minyatürdeki araba betimlemeleri arabanın 15.yüzyıldan başlayarak kullanıldığını, ancak yaygın olmadığını kanıtlamaktadır.³⁰

16. yüzyıl ortalarında Anadolu'da göçebelerin de araba kullandıklarını hatta araba içinde barındıklarını bilinmektedir. Balkan şehirlerinde yaşayan Tatarlar da yaygın olarak kendi içlerinde araba kullanmışlardır. Saray hanımlarının 16. yüzyıla gelinceye kadar İstanbul içinde dolaştıkları pek görülmez ancak bu yüzyıldan sonra Valide Safiye Sultan'ın oğlu III. Mehmet'i karşılamak, uğurlamak ve gezmek için İstanbul içinde dolaşmıştır. Yüzyıl sonlarına kadar şehir içinde önemli durumlarda araba kullanılmıştır. Ancak Kanuni Sultan Süleyman yaşlılığı ve hastalığı sebebiyle son seferine arabayla gitmek zorunda kalmıştır. Seferler sırasında arabalar; başta top nakli olmak üzere çok çeşitli işlerde kullanılmıştır. Zigetvar seferinde Şahi darpzen topunun arabaları ile nakledildiği bilinmektedir. Sefer sırasında hasta ve yaralıların, cenazelerin taşınması da aynı şekilde arabalarla sağlanmış, şehirde eşya taşınması için de yine arabalar kullanılmıştır.³¹ Fatih Sultan Mehmet ve Kanuni Sultan Süleyman son seferlerinde hanto arabalara binmişlerdir. Bu arabalar ağır, büyük ve konforludur.³²

17. Yüzyılda saray hanımlarının belli merasimlerde arabaya binmeleri dışında şehir içinde arabayla dolaştıklarını söylemek mümkün değildir. 1612'de yapılan Ayşe Sultan'ın düğününde gelin ve yakınları, yanlarında bir araba bulunmasına rağmen ata binmişlerdir. Bu dönemde İstanbul'un sokaklarının darlığı da çok sayıda arabanın dolaşmasına elverişli değildi. Bu yüzden 17. yüzyıl ortalarında Sultan İbrahim, İstanbul'da halkın araba ile dolaşmasını yasaklamıştı. Fakat 17. yüzyılın sonlarına doğru araba, saray hanımları tarafından kullanılmıştır.³³ IV. Mehmet'in 1675 yılındaki Edirne şenliğinde Hatice Sultan altı atla çekilen gümüş bir arabaya binmiş, **(Çizim:2)** ikişer atlı yirmi bir harem arabası da onu takip etmiştir. Ayrıca IV. Mehmet eşi Rabia Gülnüş Sultan için oldukça süslü, gümüş tekerlekli bir araba yaptırmıştır. IV.

²⁹ Mehmet İpşirli., "Araba", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 3, İstanbul 1991, s. 242.

³⁰ Ayla Ödekan, Ayla Ödekan, "Araba", Ezcacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 1997, s.121.

³¹ Mehmet, İpşirli., "Araba", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 3, İstanbul, 1991,s. 243.

³² Reşat, E., Koçu., "Eski İstanbul'da Araba ve Arabacılar", Hayat Tarih Mecmuası, S. 2, Mart, İstanbul, 1971.s.23.

³³ Ed.Karın Adahl, Çev: Ali Özdamar, Alay-ı Hümânyun İsveç Elçisi Ralamb'ın İstanbul Ziyareti ve Resimleri 1657-1658, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2006.s. 161,Tablo U s.160- 161.

Mehmet'in Edirne şenliğinde çeşitli esnaf zümrelerinin kullandığı arabalar Seyyid Vehbi'nin Surnâmesi'ndeki minyatürlerde görülmektedir.³⁴

Lale devri, İstanbul'da çok süslü arabaların yapılması ve yaygın halde kullanılması açısından bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Sadabat'ta Fransa özentisi yapılar inşa etmenin yanında Fransız asilzadelerini taklit ederek zarif binek arabaları yapılmıştır. III. Ahmet'in oğullarının sünnet düğününde şehzadeleri sünnet mahalline götüren araba; altı at ile çekilen bir saray koçusudur. 18. yüzyıl Osmanlı toplumunda arabaya sadece kadınların bindiğini özellikle Türklerin erkeğin bineceği tek vasıtanın at olduğuna inanmaları saray mensupları ve askeri erkânın arabaya küçümseme ile baktıklarını, onu bir tembellik sembolü saydıkları bilinmektedir. Sarayda bulunan üç, dört arabanın merasimlerde bile kullanılmadığı III. Mustafa iki, I. Abdülhamit'in bir kere arabaya kaynaklarda belirtilmektedir. Askeri erkândan ise yalnız şeyhülislam ve kazasker araba ile dolaşmıştır. Şeyhülislamın arabası yeşil, kazaskerin arabası kırmızı çuha ile kaplanmıştır. "Koçu" denilen bu arabalar yaylı olmayıp ülke içinde imal edilip, süsü ve işçiliği çok sade olan bu arabalara binmek için basamak olmadığından arabanın arkasına asılı olarak asılan iki üç basamaklı merdiven kullanılmıştır. Bu arabalara en çok iki at koşulmuştur.³⁵

18.Yüzyılda araba, saraylı hanımların kullandıkları bir taşıt olmaktan çıkmış, özel ve kiralık olarak gezmeye gitmek hanımların binebilecekleri bir taşıt olmuştur. İstanbul'da kullanılan en yaygın araba "koçu" olmuştur. İki öküz veya iki atın çektiği bu arabaların ahşap oymalı gövdede canlı ve parlak renkli zemin üstüne kabartmalarla her cephesinin süslü olduğu bilinmektedir. Gövdenin üzeri çoğu kez atlas kumaş ile örtülü, kenarlardan aşağıya sırma püsküller sarkıtılmıştır. Öküz boynuzlarından geriye doğru uzatılan yayların üstleri yün ponponlarla ve çingiraklarla bezenmiştir. Öküzlerin başı ve alını ponpon, kurdele ve çiçeklerle donatılır, boyunlara mavi boncuklar bulunmaktadır. Koçulardan sonra, saray hanımları tarafından kullanılan tepesi ve köşeleri billur ya da gümüş topuzlarla süslü, giriş yeri kafesli ve örtülü ağır "Hanto" arabaları gelmektedir. 18.yy'ın sonunda "kâtip odası" olarak bilinen bir başka araba türü de ortaya çıkmıştır.³⁶

³⁴ Reşat, E,Koçu , a.g.e., İstanbul, 1971, s.24.

³⁵ Mehmet, İpşirli, "Araba", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 3, İstanbul, 1991, s. 243.

³⁶ Ayla Ödekan, "Araba", Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 1997, s.121.

İstanbul'un hayvan koşulu ilk arabası, iki öküzün çektiği koçudur. Araba; boyundurluktan geriye doğru kıvrık, yay biçiminde, iki askıya püskül ve çingiraklar takılmış, makassız ve yaysız, yüksek tabanlı ve dört büyük tekerlekli, üstü yarım silindir biçiminde kasnakla örtülü bir taşıttır. Koçu arabalarının saray tipi, içleri süslü minder ve yastıklı, iki uzun yan dayanak tahtaları ise dıştan altın varaklanmış motifleri ile boyalı ve desenli olurdu. Bazı minyatür ve gravürlerde öküz yerine at koşulmuş, dört tekerlekli ve daha kapalı, yanları kafesli örtülü türler görülmektedir. Bu dönemde Avrupa ile beraber Osmanlı Devleti'nde de genel bir aydınlanma ve yükselme olmuştur. Bunun sonucunda taşıma araçlarında çizgileri daha rafine, renkleri ve süslemeleri daha zengin bir araba tipi olan “Kâtip odası” toplumda kullanılmaya başlanmıştır. Kâtip odası arabalarına koçu arabasından sonra rastlanmaktadır. Yüzyılın sonunda itibaren mimari, resim ve süsleme sanatlarındaki batı etkisi bu arabaları da etkisi altına almıştır. Bu araba, dingiller üstüne oturtulmuş, pencereleri camlı veya kafesli, iki ön ve arkada, iki yanda olmak üzere dört pencereleli bir süslü oda bir kabin şeklinde görülmektedir. Bir diğer araba ise; genellikle şehir dışında mesire alanlarında süssüz, basit yapıda, kutu biçiminde, ana gövdesine arka taraftan binilen, içerisinde karşılıklı birbirine bakan iki sırada oturlan, üstü tahta kaplamalı, tavandan iki ana yan tarafa, bez veya muşamba perdeler inen talikadır. Tente veya çekçek araba türleri de talika arabası çeşitlerinden sayılabilir.³⁷

19. yüzyılda ise posta teşkilatının kurulmasından sonra bu teşkilatta araba kullanılmaya başlanmıştır. Yüzyılın son çeyreğinde de Avrupa'dan ithal, iki yanı açık, üstü arkadan körüklü iki kişilik faytonlar, körüklü, üstü kapanan tipi olanlar landonlar (Fotoğraf:4) ve her yanı ahşap yapım, kapalı, yan pencereleri camlı, kutu biçiminde dik, iki kişilik atlı arabalar olan kupalar sosyal hayata girmiştir. Koçuya göre daha kısa boylu ve daha alçak, perdeli bir araba tipi olan “Talikalılar” kullanılmaya başlanmıştır.³⁸ Talika arabası, III. Ahmet'in şehzadeleri için düzenlediği sünnet şenlikleri de “Haliç'teki gösteri“ adlı minyatür örneğinde görülmektedir.³⁹

Avrupalılaştırmış beylerin kendilerinin kullandıkları, Viyana'dan, Paris'ten ithal, parlak metalik renkli, karoserli, tek at koşulu, yan yana iki kişi alabilen “Kabriyoleler” de diğer at arabası türleri olarak kullanılmışlardır. İstanbul'da şehir içi ulaşımında binek

³⁷ Çelik, Gülersoy. , “Arabalar” Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, İstanbul, C. 1, s. 289-290.

³⁸ Mehmet, İpşirli, “Araba”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 3, İstanbul, 1991, s. 244.

³⁹ Mertol, Tulum., Vehbi, Surname, Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı, İstanbul 2008, s.731.

arabası kullanılması oldukça yakın dönemde başlamıştır. Avrupa'dan gelen ve 1825'e kadar sadece hükümdarlar tarafından kullanılmasına izin verilen faytonları ise, bu tarihten sonra saray ileri gelenlerinin ve devlet erkânının da kullanmasına izin verilmiştir. II. Mahmut arabaya binmeyi adet haline getiren ilk Osmanlı padişahı olmuştur.⁴⁰

Araba kullanımının artması üzerine arabacılarında artması doğal bir sonuç olduğundan, II. Mahmut döneminde çıkarılan 1826 tarihli "İhtisap Ağalığı Nizamnamesi" ile yolcu taşımacılığı yapan arabacılar bir esnaf topluluğu olarak düşünülmüştür. Arabacılar için bu nizamname ile bir düzenleme yapılmıştır.⁴¹

Faytonlar Sultan Abdülmecit devrinde konak ve saray arabası olarak kullanılmıştır. Sultan Abdülaziz döneminde ise kira faytonları kullanılmıştır. Abdülaziz'den sonra Osmanlı padişahları, sadrazamlar, törenlere özel faytonlarla katılmışlardır. Bunlara "Saltanat Arabası" denilmektedir. Faytonlar dönemin kültürünü, sanatını etkilemiş, edebiyata bile konu olmuştur. Aslı Fransızca Phaeton ve körüklü açık araba anlamında olan faytonlara II. Abdülhamit zamanında kadınların binmesi yasaklanmıştır. İstanbul faytonları ilk zamanlarda oldukça süslü arabalar olup fayton sürücüleri de güzel ve süslü kıyafetler giymişlerdir.⁴²

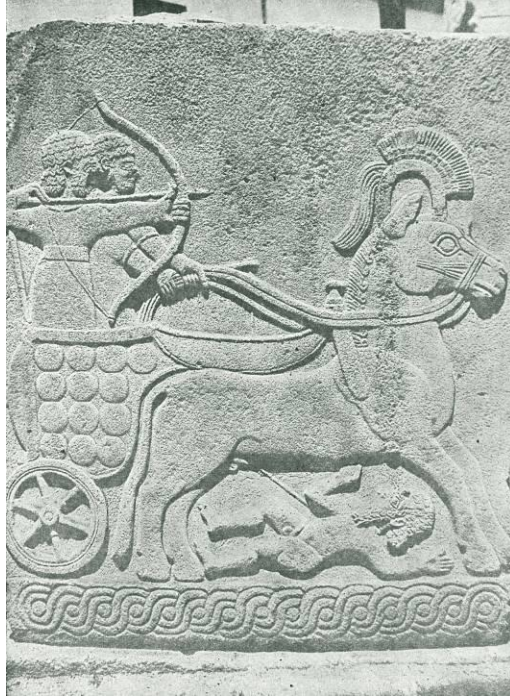
20.yüzyılın ilk yarısında otomobilin yaygınlaşması atlı arabalarının önemini kaybetmesine sebep olmuştur. Dolayısıyla arabacılar da esnaf olma niteliklerini kaybetmişlerdir. Yük arabacılığı 1950'li yılların sonuna kadar varlığını korumuş, ancak onlarda artan motorlu araç trafiği karşısında şehir içinde yük taşımaları yasaklanınca tarihe karışmışlardır.⁴³ Günümüzde ise faytonlar turistik amaçlı ve süs eşya amaçlı kullanılmaktadır.

⁴⁰ Mehmet, İpşirli,"Araba", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C. 3, İstanbul, 1991, s. 244.

⁴¹ Mehmet, İpşirli,"Araba", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, s. 244.

⁴² Şayan, U,Şahin, a.g.e. , Ankara, 2005, s.170-171.

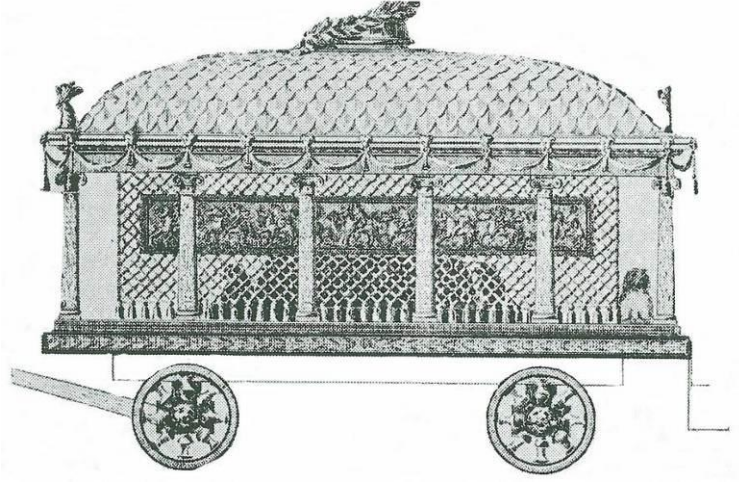
⁴³ Çelik, Gülersoy. , "Arabalar" Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedis, s.287.

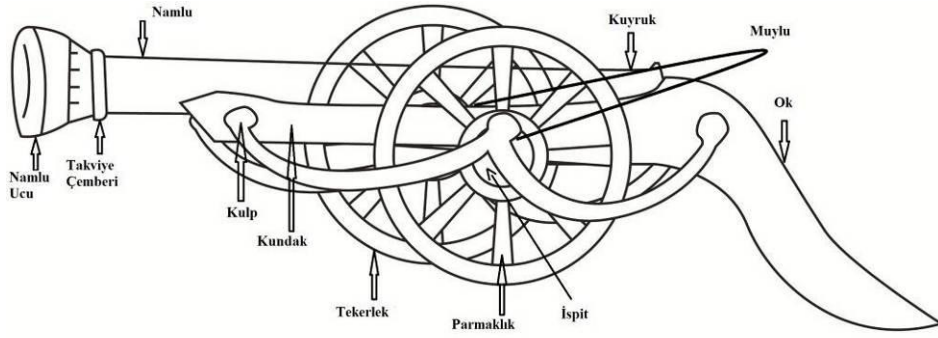
Fotoğraf: 1 Savaş Arabası, Kargamış, 8.yüzyıl'ın ikinci yarısı, Anadolu Medeniyetler Müzesi, Ankara, Geç Hitit. "Kaynak": Ekrem Akurgal, The Hattian and Hittite Civilizations, İzmir, Kültür Bakanlığı Yayınları, 2001, s.234.

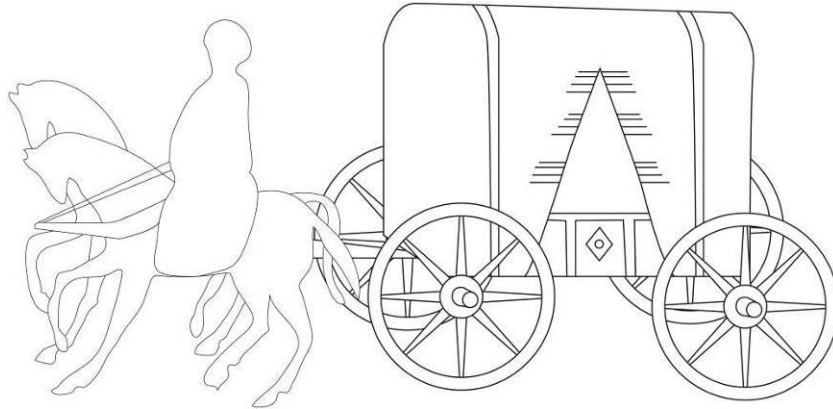
Fotoğraf: 2 Hun dönemi V. Pazırık kurganından çıkan ahşap araba."Kaynak": Emel Esin; İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1978.

Fotoğraf: 3 İskender'in Cenaze Arabası "Kaynak": Arif Müfid Mansel, Dünya Tarihi, Ege ve Yunan Tarihi, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1988, s.454, Resim: 269.

Çizim: 1 Top Arabası Detayı

Çizim: 2 17. yüzyılda Osmanlı Padişahı IV. Mehmed ve Maiyetindeki, Asker ve Memurların Geçit Töreninde Kullanılan Araba Detay "Kaynak": Nuri Akbayar, Necdet Sakaoğlu, Osmanlı Dünyasından Yansımalar, İstanbul, Denizbank Yayınları, 2008, 35-37.

2. 16. - 18. YÜZYIL OSMANLI MİNYATÜR SANATI

16. ve 18. yüzyıllar arasında Osmanlı Minyatür sanatında tarih, edebiyat, albüm, din ve bilim konuları işlenmiştir. 16. yüzyıl minyatür sanatında erken örneklerin verildiği⁴⁴ 17. yüzyıl klasik minyatür anlayışın başladığı ve 18. yüzyıl resim sanatında kültürel ilişkilerin sanatı etkilediği önemli görsel bir dönem olmuştur.

Osmanlı resim sanatında konusu tarih olan erken dönem minyatür sanatı Yavuz Sultan Selim'in tahta çıkması ile birlikte (1512-1520) başlamıştır. 16. yüzyıl Osmanlı minyatürü için verimli bir dönem başlar ve bu Kanuni Sultan Süleyman devrinde de devam eder. Yavuz Sultan Selim'in Tebriz ve Mısır'a yaptığı seferlerden sonra İstanbul'a getirilen, farklı nitelikler taşıyan Doğulu nakkaşlar birbirleriyle birlikte eser üretmeye başladıklarında etkisi 16. yüzyıl ortalarına kadar geliştirilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanat yıllarının başlarına ait (1525) önemli bir eser de Şükri tarafından Türkçe mesnevi tarzında kaleme alınan Selimname'dir.(TSMK, H.1597-1598). Yavuz Sultan Selim dönemini anlatan eserin tasvirleri Şiraz ve Herat üslubunun etkilerini taşıyan son örneklerdendir.⁴⁵

Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman konusu tarih olan eserleri yazıp resimleyen Matrâkçı Nasuh, Osmanlı minyatüründe bazı tasvirler için "partolan" denilen kent tasvirlerini, menzilleri, fethedilen yerleri, kale ve limanları, kendine özgü resmetmiş ve figürsüz manzaralar yapmıştır.⁴⁶

Matrâkçı Nasuh'un II. Bayezid dönemi olaylarını anlatan ilk eseri Tarih-i Sultan Beyazid adını taşır. (TSMK R.1272) 1547'de eser, II. Beyazid döneminde ele alınan seferlerle ilgili olarak Kili, Akkerman, Avarna, İnebahtı, Modon, Gülek gibi kale ve kentlerle Osmanlı donanmasına ait gemilerin betimlendiği tasvirleri içermektedir.⁴⁷ Sanatçının "Beyan-ı Menazili Sefer-i İrakeyn veya Mecmua'l Menazil" (İÜK, T.5964) adını taşıyan eseriye, Kanuni Sultan Süleyman'ın (1534-1536) yılları arasında çıktığı

⁴⁴ Günsel Renda, "Minyatür", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C II, İstanbul, Yem Yayınları, 1997, s. 266.

⁴⁵ Banu Mahir, Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2005, s.49,50.

⁴⁶ Uşun Tükel, "Beyan-ı Menâ zil'in Resim Dili Üzerinde Bir Anlamlandırma Denemesi", *Türk Kültüründe Sanat ve Mimari, Klasik Dönem Sanatı ve Mimarlığı Üzerine Denemeler*, İstanbul, 1993,s. 193.

⁴⁷ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.52.

İran seferini konu alır. Nasuh bu sefer sırasında konaklanan menzillerin mimarlık örneklerini betimleyerek topoğrafik özelliklerini yansıtmaya çalışmıştır.⁴⁸

Sanatçının resimli tarih niteliğindeki son eseri ise yaklaşık 1545 yılında kaleme aldığı “Tarih-i Fethi Şikloş ve Estonibelgrad”dır.(TSMK, H.1608), Eserde Kanuni'nin ikinci Macaristan seferi ve aynı tarihlerde Barbaros Hayrettin Paşa'nın Fransa'ya yardım etmek için çıktığı Akdeniz seferi anlatılmış. Macaristan seferi sırasında İstanbul-Budapeşte arasında konaklanan menzillerin yanı sıra Akdeniz seferinde uğranılan Nis, Tulon, Marsilya, Rice, Inteb, Cenova gibi liman kentlerinin ve Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasının tasvirleri yer almıştır.“Tarih-i Fethi Şikloş ve Estonibelgrad”ın birinci bölümündeki liman kentleri figürsüz olarak resimlenmiştir. Eserin ikinci bölümündeki menzil ve köy betimlemeleri birincisinden farklıdır. Kanuni Sultan Süleyman dönemin bir diğer yeniliği şehname türündeki tarih konulu eserlerin resmi bir karakter kazanmasıdır. Bu gelişmede Safavi şehzadesi El- kas Mirza'nında payı olduğu düşünülür. Safavilerin Şirvan valisi Şehzade El-kas Mirza, kardeşi Şah Tahmasp ile arası bozulup 1547'de İstanbul'a gelirken yanında değerli kitaplarını, Kitapdarı Şirvanlı Eflatun işe nişancısı Fethullah Arif Çelebi'yi de getirmiştir. Emrine saray nakkaşları ve ressamlar verilen Arifi mahlaslı bu şair, “Şehnâme-i Ali Osman” adlı eseri beş cilt olarak hazırlamıştır.⁴⁹ Birinci cilt Âdem'den Nuh peygambere kadar peygamberler tarihini anlatan “Enbiyaname”dir. Eser İtalya'da özel bir koleksiyonda bulunmaktadır. İkinci ve üçüncü ciltlerin nerede olduğu bilinmemektedir. “Osmanname” adını taşıyan dördüncü cilt Osman Gazi'den Yıldırım Bayezid'a kadar hüküm sürmüş padişahların saltanat yıllarının önemli olayları anlatmıştır.⁵⁰

Süleymannâme adındaki son cilt ise Kanuni'nin saltanat yıllarının (1520-1558) yılları arasındaki olaylarını ele alır ve Şirvanlı Ali hattıyla yazılmıştır. TSMK başyapıtlarından olan bu eserin (H.1517) 69 tasvirinin beş ayrı nakkaş tarafından yapıldığı belirlenmiştir.⁵¹

⁴⁸ Albert Gabriel, “ Les Etapes d'une Campagne dans les deux Irak d'après un: Manuscrit Turc du XVIe Seicle, “ Syria REvue d'art Oriental et d' Archeologie, cilt, IX, Paris, 1928, s.327-329.

⁴⁹ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s. 53, 54.

⁵⁰ Ernest J. Grube *Islamic Paintings From The 11th to the Centruies in the Collection of Hans P. Kraus*, s.216-219, Levha XLII-XLV.

⁵¹ Esin Atıl, *Süleymannâme: the Illustrated History of Suleyman the Magnificent*, Newyork, 1986, s.54.

Minyatürler; Kanuni'nin tahta çıkışı, divan toplantısı, av partileri, elçi kabulleri, savaşları, oğullarının sünnet düğünü şenlikleri ve Hıristiyan çocukların devşirilmesi gibi konuları betimlemiştir.⁵²

Boyut olarak da önceki dönemlerin resimli yazmalarından daha büyük olarak tasarlanmış "Süleymannâme", hazırlandığı dönemde nakkaşhanede etkili olan tüm resim üsluplarını kullanması dışında kurgu ve ifade biçimleri açısından da önemli yeniliklere sahiptir. Osmanlı minyatürünün daha sonraki gelişimini büyük ölçüde etkilemiştir. 1558 yılında hazırlanan Süleymannâme'den bir yıl önce yine Arifi tarafından kaleme alınarak aynı atölyede resimlenen bir diğer eser de, Kanuni'nin Temeşvar, Peç, Lipva ve Eğri kalelerinin fethini anlatan "Futuhat'ı Cemile" dir. (TSMK, H.1592)⁵³

II. Selim (1566-1574) ve özellikle III. Murad (1574-1595) zamanında en verimli dönemine ulaşan Osmanlı minyatürü bu dönemde Klasik üslubuna kavuşmuştur. Bu dönemde resimlenen yazmaların başında Osmanlı ordusunun zaferlerini, padişahların adaletini, avdaki hünerlerini, elçi kabullerini anlatan Farsça ve Türkçe eserler gelmiştir. Şehnamecilik kurumunun daha da güçlendiği bu dönemde Seyyid Lokman'ın yazıp Nakkaş Osman ve ekibin resimlendirdiği yeni kurgulara sahip şehname ve tarih konulu konular minyatürlerle işlenmiştir.⁵⁴

Osmanlı minyatürü bu dönemde, diğer İslam minyatürlerinin kalıpcı anlayışından çok gerçekçi, yalın bir anlatımla sunulmuştur. Bu üslubun yaratımında etkili olan sanatçı ise Nakkaş Osman olmuştur. Nakkaş Osman'ın yarattığı klasik Osmanlı minyatür üslubunun görüldüğü ilk eser, Ahmet Feridun Paşa tarafından yazılan "Nüzhet(ü'l- esrâr)ü'l-ahbâr der-sefer-i Sigetvar"dır. (TSMK H.1339). Kanuni'nin Zigetvar seferini (1566), sefer esnasında ölümünü, II. Selim'in tahta çıkışını konu alıp, (1569) yılında hazırlanan eserin tam sayfa minyatürleri 16. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan gerçekçi üslubun ilk örnekleri olması bakımından önem taşımıştır.⁵⁵

Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanatının 1558-66 yıllarını konu alan ve bir şehname örneği olan Tarih-i Sultan Süleyman veya Zafername (DCBL, T.413) adlı eser 1579 yılında Seyyid Lokman tarafından Farsça manzum olarak kaleme alınmış ve

⁵²Zeren T. Akalay, Osmanlı Tarihi İle İlgili Minyatürlü Yazmalar. Şahnameler ve Gazanâmeler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1972, s.28.

⁵³Nurhan Atasoy, Filiz Çağman, Turkish Miniature Painting, R.C.D.Cultural Institute, İstanbul, 1974, s.29-30.

⁵⁴Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.56.

⁵⁵Kemal Çığ, "Sigetvar Seferine Dair Essiz Bir Eser", Tarih Dünyası, , C. I, Sayı: 9, İstanbul, 1950, s. 370-372.

Nakkaş Osman tarafından resmedilmiştir. III. Murad'a takdim edilen yazmada Seyyid Lokman, Kanuni Sultan Süleyman dönemini anlatmaya Arifi'nin Süleymannâme de bıraktığı yerden devam etmiştir.⁵⁶

1579-97 arasında şehnamecilik görevini üstlenen Seyyid Lokman'ın yazdığı ve Nakkaş Osman'ın yardımcıları ile birlikte resmedildiği şehname türü eserlerden bir diğeri de II. Selim'in tahta çıkışından ölümüne kadar olan olayları Farsça manzum olarak anlatan “Şehname-i Selim Han”dır. (TSMK A.3595) 1581 Ocak ayında tamamlanan bu eserin minyatürlerinin Nakkaş Osman ve kayın biraderi Nakkaş Ali tarafından yapıldığı arşiv belgelerinden anlaşılmaktadır.⁵⁷

Bu türde hazırlanmış eserlerin bir diğeri de “Şehinşehname veya Şehname-i Sultan Murad” dır. İki cilt halinde hazırlanan eserin ilk cildi III. Murad döneminin 1574-81 yılları arasındaki olaylarını konu alırken (İÜK, 1404) ikinci ciltte (1582-88) arasında olan olaylar anlatılmıştır. (TSMK, B.200). 1592'de metni temize çekilen bu cilt 1597 yılında tamamlanarak III. Mehmet'e sunulmuştur. 1592- 97 arasında Nakkaş Osman'ın başkanlığında nakkaşlarca yapılan eserin minyatürlerinde ordu yürüyüşleri, elçi kabulleri, savaşlar ve çeşitli törenler bulunmaktadır. Seyyid Lokman'ın kendinden önce şehnamecilik görevini yürüten Eflatun'un başlayıp tamamlayamadığı şehname türünden Türkçe bir eseri yazmakla görevlendirilmiştir. Kanuni'nin başarılarını anlatan ve “Hünernâme” adını taşıyan bu eseri, Eflatun'un on bölüm olarak tasarladığı ama yalnız üç bölümünü yazdığını saptayan Lokman şehnamecilik görevine atandıktan sonra yalnızca Kanuni'nin değil, tüm Osmanlı padişahlarının tarihini yazmak istemiş ve Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Gazi'den başlayarak, Yavuz'a kadar hüküm sürmüş padişahların tahta çıkışlarını, zaferlerini ve hünelerini anlatan bir kitap hazırlamıştır.⁵⁸ Kitap Hünernâme'nin ilk cildini oluşturmaktadır. (TSMK, H.1523). 1584'de Bosnalı Sinan bin Mehmed tarafından temize çekilmiştir. Düzenli ve az figürlü kompozisyon şemalarına sahip olan tam sayfa minyatürlerin, Osman, Ali, Mehmed Bey, Velican, Molla Tiflisi ve Mehmed Bursavi aslı nakkaşlarca yapıldığı saray arşivlerindeki bir belgeyle belgelenmiştir.⁵⁹ Eserin ikinci cildini Seyyid Lokman sadece

⁵⁶ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.57.

⁵⁷ Filiz Çağman, “Şehname-i Selim Han ve Minyatürleri”, *Sanat Tarihi Yıllığı*, S.V, 1972-73, İstanbul, 1973, s.411-442.

⁵⁸ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s. 58.

⁵⁹ Nigar Anafarta, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş.Basımevi, 1969.

Kanuni'nin hünerlerinde adaletine, zaferlerine ve ölümüne ayırmıştır. 1588'de tamamlanmıştır.

Şehnameci Seyyid Lokman yine Kanuni dönemi şehnamecisi Arifi'yle ondan sonra şehnamecilik görevine atanan Eflatun'un tomar halinde yazmaya başlayıp bitiremediği genel bir İslam tarihini de tamamlamıştır. "Zubdet'ül Tevarih" adlı bu eser III. Murad için kitap haline getirilmiş ve Nakkaş Osman'ın başkanlığında on üç nakkaş tarafından resimlendirilmiştir.⁶⁰

Minyatürlerini incelediğimiz eserlerden 1582 tarihli Seyyid Lokman tarafından yazılıp, Nakkaş Osman tarafından minyatürlen "Sûrname-i Hümâyun" adlı el yazma eseridir. Klasik dönem Osmanlı minyatür sanatının en önemli örneklerinden biri olan Sûrname-i Hümâyun, III. Murad'ın 1582 tarihinde oğlu Şehzade Mehmed'in sünnet edilmesi için düzenlenen, 55 gün 55 gece süren şenlikleri konu almaktadır.⁶¹ Eserde, Şehzade Mehmet'in sünnet düğünü nedeniyle yapılan geçit törenleri, eğlenceler ve şenlikler anlatılmaktadır. Şenlikte tüm hükümdarlar, elçiler çağırılmış, iki yüzü aşan esnaf loncası Atmeydanı'nda devlet büyükleri ve önemli davetliler için yaptırılmış köşkler ve localar önünden marifetlerini, mesleklerinin örneklerini ve ürünlerini göstererek geçmişlerdir. Tekerlekler üzerinde çekilen dükkânlar, tezgâhlar, fırınlar, kayıklar, çalgıcılar, cambazlar ile imparatorluğun bütün zenginliği gözler önüne serilmiştir.⁶² "Sûrnâme" adı verilen bu eserin minyatürsüz taslağının İntizâmî mahlaslı bir divan kâtibi tarafından yazıldığı anlaşılıyor.⁶³ Eser minyatürlü nüshasıyla düğün şenliklerini betimleyen çift sayfalık tasvirlerle sahiptir.(TSMK, H.1344).⁶⁴

"Sûrnâme-i Vehbi", Sultan III. Ahmed'in 1720' de sünnet edilen dört şehzadesi ile üç kızının evlenmesi nedeniyle yazılmıştır. Bu eğlence ve şenlikleri zamanın ünlü şairi, Hüseyin Vehbi, nazım ve nesirle karışık olarak anlatmış, Nakkaş Levni de minyatürlemiştir. Günümüzde Topkapı Sarayı Müzesi, Hazine 3593 envanter numarası ile kayıtlıdır. Eser 175 varaktan oluşmuş, tam sayfaya yerleştirilmiş, 137 minyatürü bulunmaktadır. Şenliklerin gündüz yapılan kısmı için seçilen mekân Okmeydanı'dır. Bu gündüz şenliklerinin önemli bir bölümü de Haliç'te deniz kenarında Aynalıkavak Sahil

⁶⁰ Günsel Renda , " New Light on the Painters of the Zubdat-al Tawarikh in Museum of Turkish and Islamic Art in Istanbul" IVème Congrè International d'Art Turc, Aix-en Provançe, 1976, s.183.

⁶¹ Banu Mahir, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.60.

⁶² Metin And, *Kırk Gün Kırk Gece*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, , 1959, s.55.

⁶³ Nurhan Atasoy, *a.g.e.*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.14.

⁶⁴ Rogers, Michael, *Osmanische Kunst*, in: *Türkische Kunst und Kultur aus osmanischer Zeit*, Museum für Kunsthandwerk der.

(Tersane Sahil Sarayı) Sarayında geçmektedir. Padişah gündüz şenliklerinde, ortada kasır benzeri bir mimari içinde gösterilmiştir.⁶⁵ Yazmanın minyatürleri arasında en ilginç olanları esnaf alayını gösteren sahnelerdir. Sıraya girmiş ilerleyen bu alay, metinde anlatıldığı gibi verilmiştir.

18. yüzyıl sonlarında Fazıl Enderuni'nin kadın ve erkek güzelliklerini anlattığı eseri olan Hübennâme ve Zenannâme 'deki (İÜK, T.5502) kadın ve erkek figürlerini 1793 tarihli ilk resimli mesnevi biçimde yazılmış özgün eser hattat Seyyid Yahya tarafından kopya edilmiştir. İçerisinde figür çalışmaları vardır. Enderuni, Hûbanname'nin kitabı 1793 tarihini vermektedir. Hûbanname'den daha uzun olan Zenannâ me bölümü kadınlar hamamı, doğum kır eğlencesi, mahalle baskını gibi kadınlarla ilgili olayları da anlatır. 1793'te resimlenen Hübennâme ve Zenannâme'nin resimlerini yapan sanatçının kim olduğu bilinmemektedir.⁶⁶

18. yüzyıl sonlarında Osmanlı Sarayı çevresinde Batılı resim geleneğine duyulan ilginin artması ve değişen beğeniler sonucunda, Osmanlı minyatür geleneği sona ererek manzara resimleri gibi minyatür yerini batılı anlamda resme bırakmıştır.⁶⁷

⁶⁵ Süheyl Ünver, Türk Ressam ve İçtimai Hayatı, Güzel Sanatlar Dergisi, s. 1, İstanbul, 1939, s. 36.

⁶⁶ İskender Pala, "Fazıl (Enderunlu)", Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Cilt 3, s. 275.

⁶⁷ Serpil Bağcı vd, Osmanlı Resim Sanatı, İstanbul, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s. 278.

Fotoğraf: 4 Topkapı Sarayı Müzesi, Saltanat Arabası, Kafesli Landon- Harem Arabası (36-1073- Müzehhep Landon 18. yüzyıl). (Topkapı Sarayı Müzesi Dia Arşivi)

3. KATALOG

Katalog bölümünde 16.-18. yüzyıllara ait Osmanlı minyatürleri içerisinde araba formuna rastlanılan örnekler incelenmiştir. Toplam 130 katalog örneği, yazmalardaki nakkaşların minyatürleri yüzyıldaki sıralamalarına ve işlevlerine göre verilmiştir.

Katalog çalışmasındaki minyatürlerde öncelikle, Eserin adı, tarih, yazar, Nakkaş, eserin bulunduğu yer, ölçü bilgileri yayınlardan alınan bilgiler eşliğinde katalog bölümüne eklenmiştir. Sahne konusu ile konunun ne olduğu ve sahne adı minyatürün alındığı yayından derlenen bilgilerle aktarılmış, resim genel özellikleri anlatılmış, arabanın kompozisyonda görüldüğü yer, işlevi, formu ve niteliği detaylandırılarak anlatılmıştır. Araba tasviri başlığında, arabanın kompozisyonda yer aldığı bölüm, kullanım amacı, türü ve formu hakkında ayrıntılı açıklama yapılmıştır. Kaynakça başlığında, ilgili yayınlanan eserlerin bibliyografik künyesi eklenmiştir. Bir sonraki sayfaya minyatürün genel resmi ve araba formunun detay çizimi eklenerek konuda bütünlük sağlanmaya çalışılmış, formu net olmayan araba örnekleri doğrudan minyatür üzerinden çizimlerle aktarılmıştır. Çizimlerin teknik bölümü İ.Metin Kursova'ya ve Sûrname-i Hümâyun Esnaf araba çizimleri bana aittir.

Örnek No: 1**Eserin Adı:** Şehinşehname I.**Tarih:** 1581**Yazar:** Seyid Lokman**Nakkaş:** Nakkaş Osman ve ekibi.**Bulunduğu Yer:** Şehinşehname I. , 989/1581, İÜK. F.1404, y50b 29x20,5 cm.⁶⁸**Sahne Konusu:** Hafsa Kalesi'nin Fethi - Kale kuşatması,

III. Murat'ın saltanatının 1574–81 yıllarını konu alan Şehinşahnâme'de Hafsa kalesinin fethi konu alınmıştır. Eserde kale kuşatması işlenmiştir. Sahnede Tunus'un eski yöneticisi Sultan Hamid ve onun askeri birlikleri ile Osmanlı askerleri arasındaki savaş gösterilmiştir. Ön planda ağaçlı bir tepeler üzerinde çok sayıda hareket halinde figürler görülmektedir. Mekânı bölen tepeler üzerinde at ve at üzerinde savaşan insan figürleri, yerde yatan kesik başlı insanlar, askerler, toplar ve esirler dikkat çekmektedir. Kayravan yakınlarındaki kale içinde Hafsa kenti camileri, minare, âlem ve kubbeleriyle görülmektedir.⁶⁹

Araba Tasviri:

Bir tepe üzerine yerleştirilen kaleye dönük üç top arabası görülmektedir. Toplar, iki tekerlekli, kısa namlulu hafif koni biçimli ve kuyruk kısmı ok ile zemine oturtulmuştur.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Turkish Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D. Cultural Institute, No.44, İstanbul, 1974, Plate 19..

HARAL Hesna, *Osmanlı Minyatüründe Kadın, (Levni Öncesi Üzerine Bir Deneme)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006, s.51.

⁶⁸Nurhan Atasoy, Filiz Çağman, *Turkish Miniature*, 1974, Plate 19.

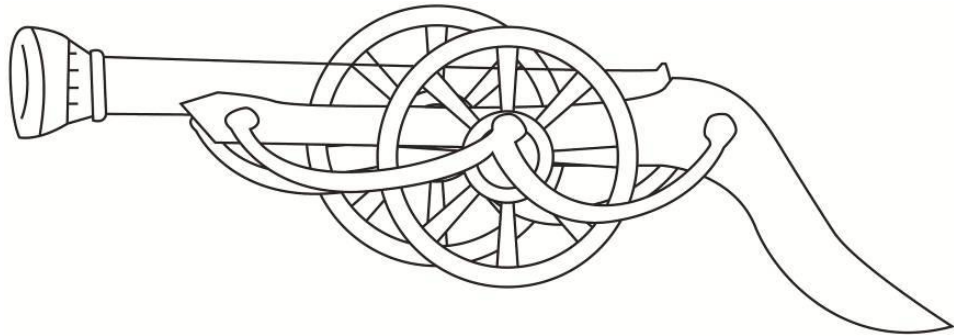
⁶⁹Hasna Haral, *Osmanlı Minyatüründe Kadın, (Levni Öncesi Üzerine Bir Deneme)*, Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.s.51.

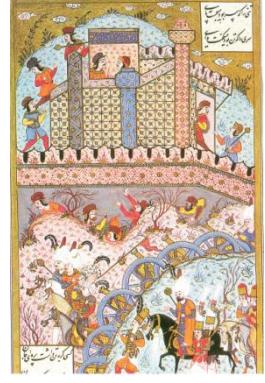
Fotoğraf: 5 Hafsa Kalesi'nin Fethi, Seyid Lokman, Şehinşehnâme,

[İÜK. F.1404,y.50b,29x20,5 cm.]

(Nurhan ATASOY- Filiz ÇAĞMAN'dan).

Çizim: 3 Şehinşehname, [İÜK. F.1404,y.50b] 'den top arabası detayı.

Örnek No: 2**Eserin Adı:** Süleymannâme**Tarih:** 1558.**Nakkaş:** Anonim**Bulunduğu Yer:** TSMK, H.1517. y,459a. 22,5x14,5cm.**Sahne Konusu:** Estonibelgrad Kuşatması, Kale Kuşatması,

Sultan I. Süleyman'ın Macaristan'ın en büyük kalelerinden Estonibelgrad'ı fethi ve meydan savaşından sonra kaleye kaçan Aston Belgradlılarının kale içinde direnmesi anlatılmaktadır. Üç tarafı geniş hendeklerle çevrili olan kale içerisindekilerin, top atışlarına daha fazla dayanamayıp teslim olmak zorunda kaldıkları anlatılmaktadır. Kompozisyonun ön bölümünde, kale içini hedef almış toplarla kalenin düşürülmeye çalışıldığı görülmektedir. Kalenin içinde birilerinin olması henüz fethin gerçekleşmediğini kanıtlar niteliktedir. İkiye ayrılan tek sayfa minyatürde ön planda Osmanlı sultanı ve askerleri, geri planda fethedilmeye çalışılan Aston Belgrad kalesi görülmektedir.

Araba Tasviri:

Minyatürde kale kuşatmasında kullanılan top kısa namlusu ile kundağa oturtulan, parmaklıklarla dilimlere ayrılmıştır. Tek tekerlekli olarak görülen top arabalarının, iki tekerleği bulunmaktadır.

Kaynakça:

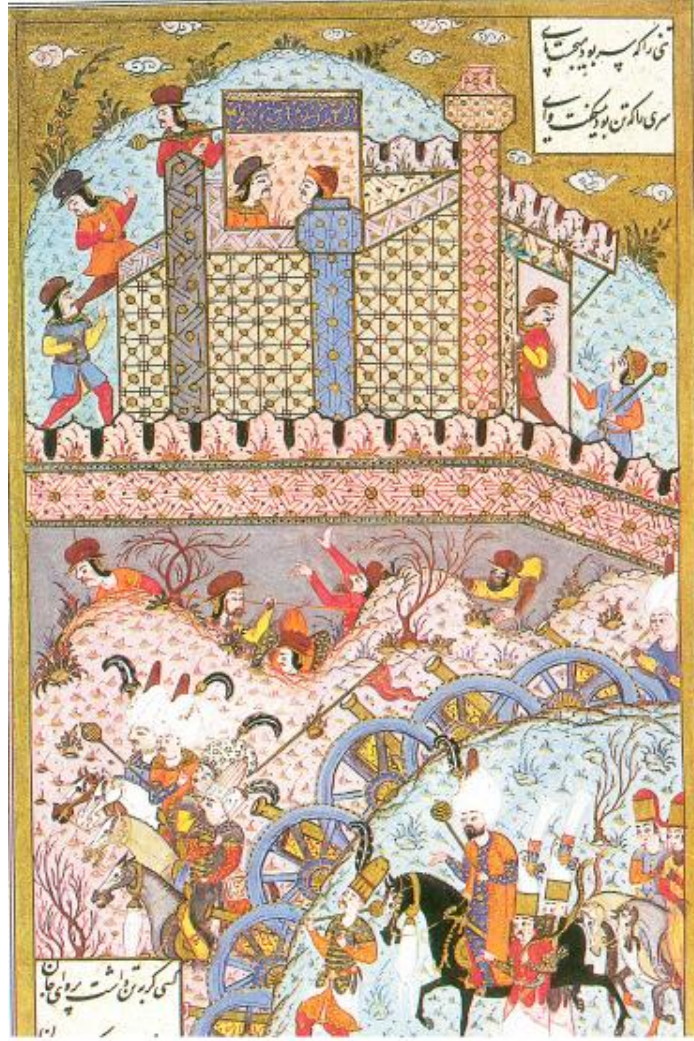
ATIL Esin, *Süleymanname The Illustrated History of Süleyman The Magnificent*, National Gallery of Art Washington, Harry Abrams the Publishrs, New York, 1986 s.190-191.

ÇELİK F. Ahmet, *Fethullah Arifi Çelebi'nin "Şahname-i Al-i Osman" indan Süleymanname (I)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009, s.121.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988.s.51

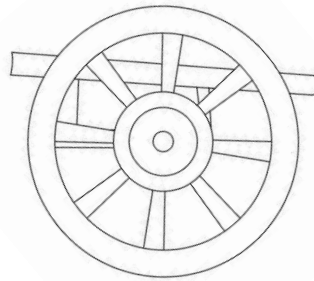
FEHER Geza, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate XXVII.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.180, Resim: 213.

Fotoğraf: 6 Estónibelgrad Kuşatması,

Süleymanname, 1558, [TSMK, H.1517, y. 459a.] (Esin ATIL'dan).

Çizim: 4 Süleymanname, [TSMK, H.1517, y.459a.]'den top araba detayı.

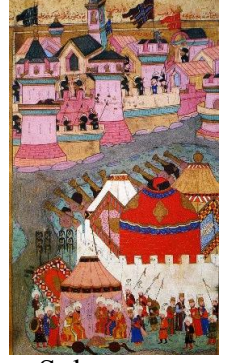
Örnek No: 3

Eserin Adı: Hünernâme II.

Tarih: 1588

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK H.1524, y.257b, 39.8x22cm.⁷⁰

Sahne Konusu: Viena (Viyana) Kuşatması, Savaş Sahnesi, Kanunî Sultan Süleyman Dönemi Viyana kuşatmasını tasvir eden minyatürdür. Sahnenin üst bölümünde surlarla çevrili Viyana kenti görülür. Sur duvarları ve Osmanlı ordugâhını arasından Tuna nehri geçmektedir. Osmanlı ordusu toplarını kente yöneltmiştir. Tasvirde hem topografya hem de kuşatmanın sergilenmektedir.⁷¹

Araba Tasviri: Osmanlı ordugâhının önünde Viyana kalesinin sur duvarlarını hedef alan top arabaları Tuna nehrinin gerisinde kaleye doğru konumlanmıştır. Kuşatmada uzun ve kısa namlulu, iki tekerlek üzerine oturan kundak içerisinde top ve kuyruğu zemine sabitlenen top arabaları görülmektedir.

Kaynakça:

DİEJİ Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.286, Resim:99.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate XVI.

İPŞİROĞLU S. Mazhar, *Chefs-d'oeuvre du Topkapı peintures et miniatures*, Traduction, Resim:42.

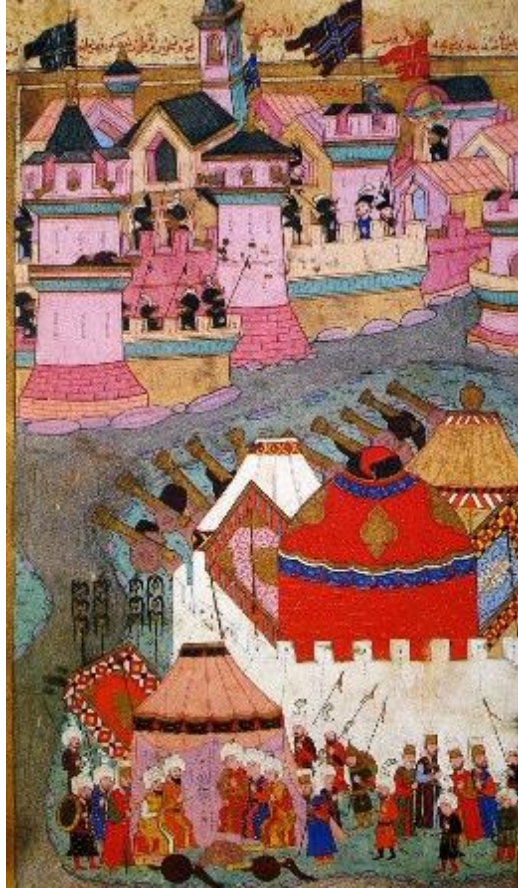
MAHİR Banu, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s. 208.

MAHİR Banu, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma", Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2007, s.13.

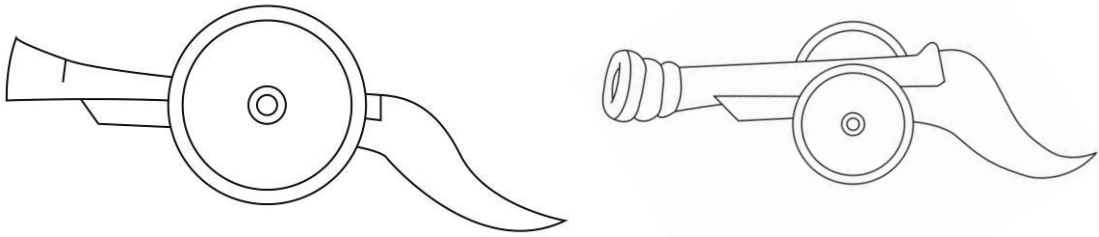
KÜHNEL Ernst, çev. S.Kemal Yetkin- Melahat Özgü, *Doğu İslam Memleketlerinde Minyatür*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1952, Resim:74.

⁷⁰Geza Feher, *Turkish Miniatures*, 1978, Plate XVI.

⁷¹Banu Mahir, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma", Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2007.s.13.

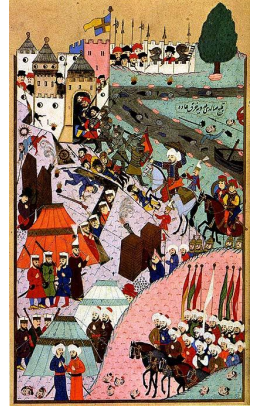

Fotoğraf: 7 Viena (Viyena) Kuşatması. Hünernâme II, 1588,
[TSMK H.1524, y.257 b.] (Geza FEHER'den).

Çizim: 5 Hünernâme II. [TSMK H.1524, y.257 b.]'den top arabası detayı.

Çizim: 6 Hünernâme II. [TSMK H.1524, y.257 b.] 'den top arabası detayı.

Örnek No: 4**Eserin Adı:** Hünernâme I.**Tarih:** 1584.**Nakkaş:** Mehmed⁷² Bursavi⁷³**Bulunduğu Yer:** TSMK, H.1523, , y.165a, 36.5x23cm.⁷⁴**Sahne Konusu:** Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kalesini

Hücumu. Savaş Sahnesi Kompozisyonda Fatih Sultan Mehmet ve ordusunun Belgrad kalesine hücumunu konu almaktadır. Sahnenin üst bölümünde kale ve nehir tasviri, alt bölümde ise beyaz bir at üzerinde padişah, iki silahtarı, yanlarında birer peyk ile birlikte düşman askerlerine karşı ordusuyla birlikte savaşmaktadır. Sahnede zemin açık yeşil, tepe pembe renklidir. Sol alt bölümde tepe üzerinde Osmanlı askeri savaş düzeni almış, hemen ön tarafında çadırlar ve siper alınmış toprak yer almaktadır.

Arabanın Tasviri:

Siperler arasında yerleştirilen, iki tekerlek üzerine, uzun namlusu kundağa oturtulan birer top arabası görülmektedir.

Kaynakça:

ANAFARTA Nigar, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, 1969.

AND Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Ankara, Dost Yayınları, 1976.s.69.

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002, s.221.

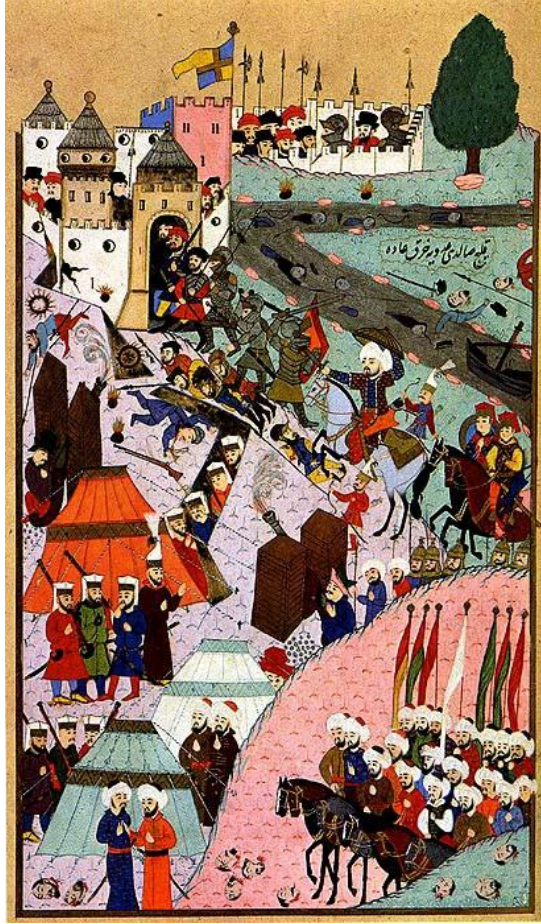
FEHER Geza, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate VI.

MAHİR Banu, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma", Türk Dünyası Araştırmaları, S.183, İstanbul, 2009, s.205-206.

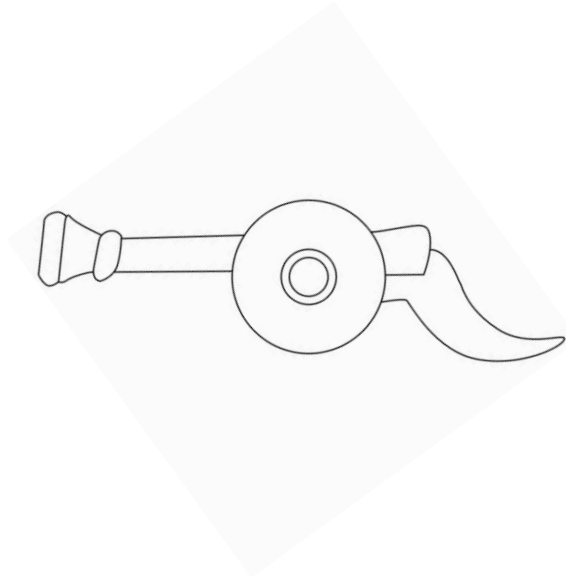
⁷² Nigar Anafarta, Hünernâme Minyatürleri, 1969.

⁷³ Banu Mahir, Osmanlı Minyatürlerinde Savaş..., s.205.

⁷⁴ Geza Feher, Turkish Miniatures, 1978, Plate VI.

Fotoğraf: 8 Fatih Sultan Mehmed'in Belgrad Kalesini Hücumu
Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523,y.165a.] (Metin AND'dan).

Çizim: 7 Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523,y.165a.]'den top araba detayı.

Örnek No: 5

Eserin Adı: Şehinşâhnâme II.

Tarih: 1597-1598.

Yazar: Seyyid Lokman,

Nakkaş: Nakkaş Osman ve sanatçıları

Bulunduğu Yer: TSMK, B.200, y.101b-102a, 30x22 cm.⁷⁵

Sahne Konusu: Ferhad Paşanın Revan savaşı, Savaş Sahnesi.

Şehinşâhnâme'nin ikinci cildinde karşılıklı sayfalara Ferhad Paşa'nın Revan Savaşı betimlenmiştir. Sağ sayfada Osmanlı ordusu, başında serdar-ı Ekrem olmak üzere, sancakları, topları, yüklerini taşıyan develerle ilerlerken, son derecede kalabalık ve etkileyici bir biçimde betimlenmiştir. Sol sayfada ise Revan hâkimi Tokmak Han'ın askerlerinin ve kadınlı erkekli halkın şehri terk ederek kaçıışı tasvir edilmiştir.⁷⁶

Araba Tasviri:

Sahnenin sağ sayfasında Revan'a doğru ilerleyen Osmanlı Ordusunun ilk saflarına dizilmiş savaş top arabaları görülmektedir. Kısa namlulu, dolgulu tekerlekli, kuyruk bölümü yere sabitlenebilen top arabasıdır.

Kaynakça:

BAĞCI Serpil, vd., *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s.152-153.

Française: Marianne Burracand, Paris, *Bibliothèque*, 1980, Resim:41.

İPŞİROĞLU S. Mazhar, *Chefs-d'oeuvre du Topkapı Peintures et Miniatures*, Traduction, Plate:41.

⁷⁵ Mazhar S. İpşiroğlu, *Chefs-d'oeuvre du Topkapı Peintures et Miniatures*, Traduction, Plate:41.

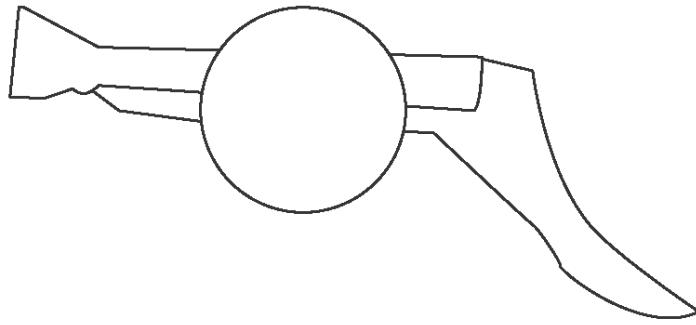
⁷⁶ Serpil Bağcı, vd. *Osmanlı Resim Sanatı*, s.153.

Fotoğraf: 9 Ferhad Paşanın Revan Savaşı

Şehinşâhnâme II, 1597-1598, [TSMK, B.200,y.101b-102a, 30x22 cm.]

(Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 8 Şehinşâhnâme II. [TSMK, B.200,y.101b-102a.]'den top araba detayı.

Örnek No: 6**Eserin Adı:** III. Mehmed Eğri Fetihnamesi,**Tarih:** 1597-1598.**Yazar:** Ta' likizâde Suphi Çelebi (Mehmed
b. Mehmed el-Fenari**Nakkaş:** Nakkaş Hasan**Bulunduğu Yer:** TSMK 1598, H. 1609, y.50b-51a, 36 x46.5 cm.⁷⁷**Sahne Konusu:** Hoçova Meydan Savaşı, Eğri Fetihnamesi,

Osmanlılarla Macarlar arasında yapılmış olan savaşı anlatan minyatür çift halinde sahnelenmiştir. Tasvirde dairesel bir kompozisyon şeması izlenmiştir. Kompozisyonun sağ bölümünün kenarına Macar ordusu ve savaşan askerleri, sol bölümünün tamamına Osmanlı ordusu tüm askeri birlikleriyle yerleştirilmiştir. Sahnede her iki orduyu, yukarıdan aşağıya doğru bir nehir ayırmakta ve nehir kenarının her iki tarafına toplar ve top arabaları yer almaktadır. Bu iki ordunun, iki tarafına da yarım daireler çizecek şekilde zırhlı askerler yerleştirilmiştir.

Araba Tasviri:

Sahnenin ortasında yer alan nehrin her iki tarafında Osmanlı ve Macar ordularının savaş top arabaları karşılıklı olarak dizilmiştir. Dilimli, iki tekerlek arasındaki kundak üzerine yerleştirilen uzun namlu, gövde bölümü burma motifleriyle süslü top arabaları görülmektedir.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları I Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002, s.228.

ATIL Esin, *Minyatürlerde Osmanlı Tarihi II.* , Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Mayıs 1970, Sayı:32, s.69.

⁷⁷ Geza Feher, *Turkish Miniatures*, 1978, Plate II.

DİEJİ Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.288, Fotoğraf: 102.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures, From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate IL.

MAHİR Banu, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma*", Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2007, s.13.

MAHİR Banu, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s.208.

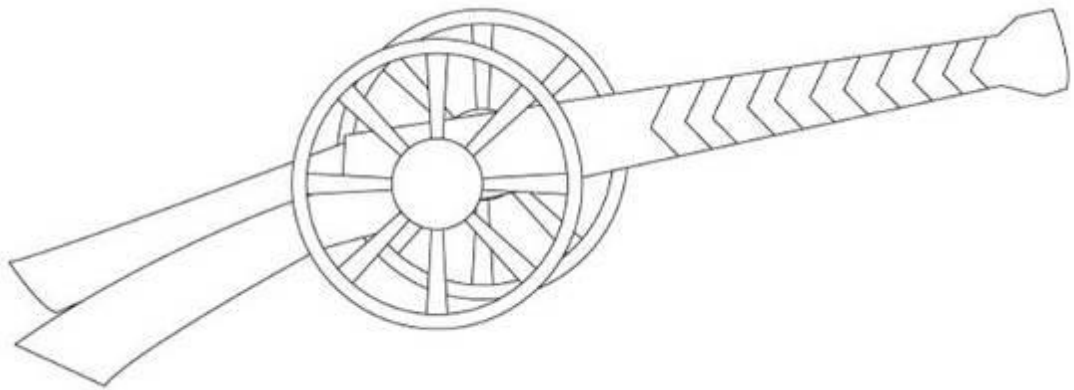
TANINDI, Z. , ÇAĞMAN, F, *İslam Minyatürleri*, Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979, s.66.

Fotoğraf: 10 Hoçova Meydan Savaşı,

Eğri Fetihnamesi, [TSMK, H. 1609, y.50b-51a. 36x46.5 cm]

(Metin AND'dan).

Çizim: 9 Eğri Fetihnamesi [TSMK, H. 1609, y.50b-51a.]'den top araba detayı.

Örnek No: 7

Eserin Adı: Şehnâme-i Selim Han

Tarih: 1581.

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, A.3595.⁷⁸ y.145b-146a, 27x19,7 cm.

Sahne Konusu: Halkulvaad (Galetta) Kalesi'nin Kuşatılması, Savaş Sahnesi,

Çift sayfalık tasvirde savaş ve kuşatmaların yapıldığı bölgenin topoğrafik görüntüsü ile fethin ya da kuşatmanın önemi vurgulanmaktadır. Arazi içinde görülen göl, kale, alabildiğine uzanan araziler, deniz ve içindeki donanma yer almaktadır. Askerlerin, çadırların ve gemilerin yerleştirilmelerinde kuşatma halinde bulunduğu anlaşılmaktadır.⁷⁹

Araba Tasviri:

Sahnede görülen kısa menzilli top, muhtemelen iki tekerlek üzerine oturtulmuştur. Kuyruk adı verilen çıkıntısı, tahminen atış esnasında oluşan geri tepme kuvvetini engellemektedir. Ayrıca bu çıkıntı topların nakillerinde ve kundağa bağlanmasında kolaylık sağlamıştır.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Turkish Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D.Cultural Institute, No.44, İstanbul 1974, Plate 15.

BAĞCI Serpil, vd, *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s.122-123.

MAHİR Banu, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009.s.205.

⁷⁸ Nurhan Atasoy, Filiz Çağman, *Turkish Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D. Cultural Institute, No.44, İstanbul, 1974, Plate 15.

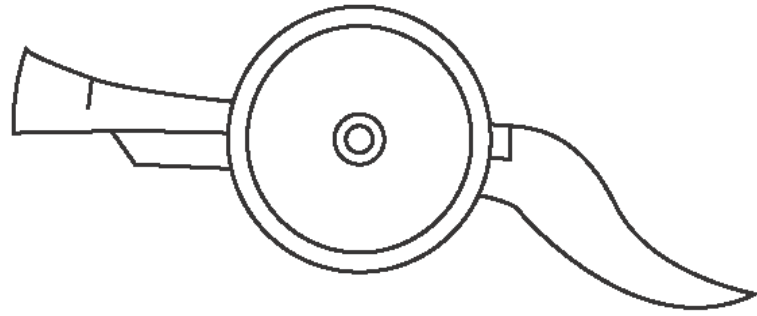
⁷⁹ Serpil Bağcı, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, s.123.

Fotoğraf: 11 Halkulvaad Galeta Kulesi Kuşatması

Şehnâme-i Selim Han,988/1581, [TSMK, A.3595, y.145b-146a]

(Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 10 Şehnâme-i Selim Han,

[TSMK, A.3595, y.145b-146a]'dan top araba detayı.

Örnek No: 8

Eserin Adı: Hünernâme I.

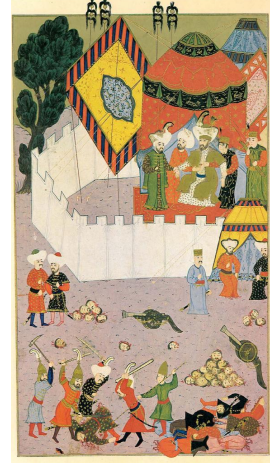
Tarih: 1584.

Yazar: Seyyid Lokman

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1523, y.94a.

Sahne Konusu: I.Murad'ın Sırp Fedaisi Miloş tarafından şehit edilmesi,

Savaş Sahnesi, Kanunî Sultan Süleyman dönemi, I.Murad'ın Sırp Fedaisi Miloş tarafından şehit edilmesi savaş sahnesi canlandırılmıştır.

Araba Tasviri:

İki tekerlekli, kulplarıyla gövdeye bağlanan, kısa menzilli, arkasında buluna kuyruk bölümüyle yere oturtulan top arabası görülmektedir.

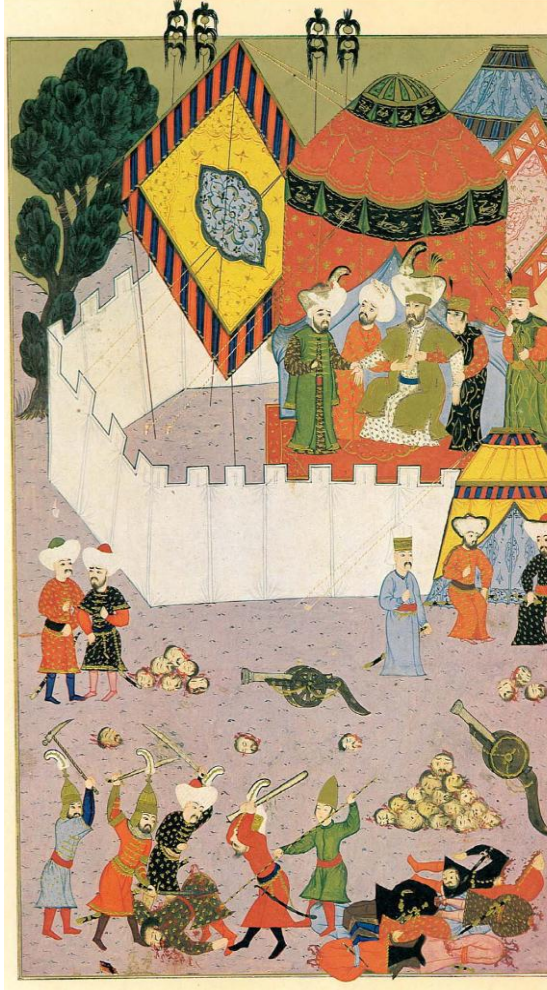
Kaynakça:

AND Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Dost Yayınları, Ankara,1976.s.29.

ANAFARTA Nigar, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, Doğan Kardeş Matbaacılık Sanayi A.Ş.Basımevi, İstanbul 1969.s.143

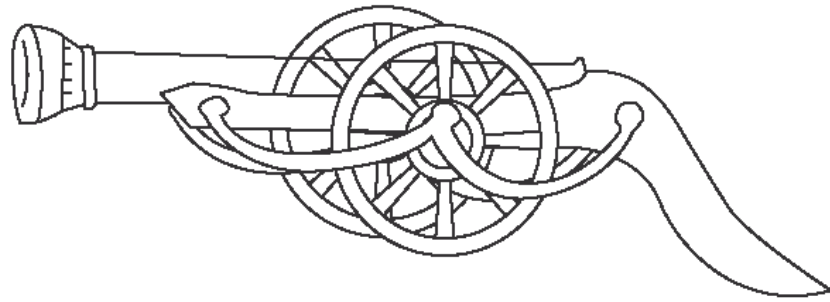
DİEJİ Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.284, Resim:97.

KONAK Ruhi, *Sanatçı Osman Minyatürlerinde Kompozisyon Düzeni ve Sanatsal Üretimler*, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk El Sanatları Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007.

Fotoğraf: 12 I.Murad'ın Sırp Fedaisi Miloş tarafından şehit edilmesi.

Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.94a.] (Nigar ANAFARTA 'dan).

Çizim: 11 Hünernâme I, [TSMK, H.1523, y.94a.] 'den top araba detayı.

Örnek No: 9**Eserin Adı:** Süleymannâme**Tarih:** 1584.**Yazar:** Seyyid Lokman**Nakkaş:** Nakkaş Osman?**Bulunduğu Yer:** TSMK 1558, H.1517, y.219b⁸⁰, 29.8x20.4 cm.**Sahne Konusu:** Mohaç Meydan Muharebesi, Savaş Sahnesi,

Karşılıklı iki sayfa halinde anlatılan sahnede, Tuna nehrinin etrafında gerçekleşen Mohaç Meydan Savaşı tasvir edilmiştir. İki ordu savaş düzenindedir ve hareketli kompozisyon görülmektedir. Osmanlı askerleri ve şövalyelerin birbir savaştığı görülür.

İki sayfa halinde tasarlanmış minyatürde; sol sayfada Macar ordusu sağ sayfada (y.219b.) Osmanlı ordusu, yer almaktadır. Dikine perspektif düzende yerleştirilen Osmanlı ordusu, sol taraftaki toplar ve sağ taraftaki süvari birlikleri ile görülmektedir.

Arabannın Tasviri:

Sahnede görülen top, iki tekerlek üzerine yerleştirilmiştir. Topun barut haznesi kundağa oturtulmuştur. Tekerlekler birbirine dingil vasıtasıyla bağlanarak kundağa sabitlenmiştir. Tekerlekler bir ispit, bir göbek ve sekiz parmaktan oluşmaktadır.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Süleymannâme*, The Illustrated History of Süleyman The Magnificent, National Gallery of Art Washington, Harry Abrams the Publishrs, New York, 1986. s.134-137.

ÇELİK A. Faruk, *Fethullah Arifi Çelebi'nin "Şahnâme-i Al-i Osman"ından Süleymannâme*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri Ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009, s.191.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988, s.79.

⁸⁰ Emel Esin, *Ottoman Empire in Miniatures*, s.79.

FEHER Geza, *Türkische Miniaturen*, Budapest, 1976, Plates XII.

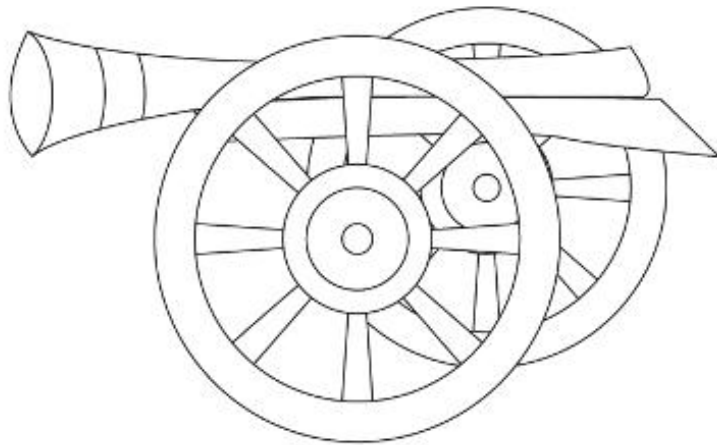
Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.182, Resim: 218.

STCHOUKINE Ivan, *La Peinture Turque D'après Les Manucrits Illustrés I re Partie de Sulayman Ier Osman II. , 1520-1622*, Paris, Librairie Orientaliste Paul Geuthner, 1966, s.XX, XXI.

Fotoğraf: 13 Mohaç Meydan Muharebesi,
Süleymanname, 1558, [TSMK, H.1523,y,219b, 29.8x20.4 cm.]

(Geza FEHER'den)

Çizim: 12 Süleymanname, 1558

[TSMK, H.1523, y.219b.]'den

top araba detayı.

Örnek No: 10**Eserin Adı:** Hünernâme II.**Tarih:** 1588**Yazar:** Seyyid Lokman**Nakkaş:** Nakkaş Osman**Bulunduğu Yer:** TSMK 1588, H.1524, y.256b, 39x23.1 cm.⁸¹**Sahne Konusu:** Mohaç Savaşı, Mohaç Savaşına Katılan Süvari Birlikleri, Savaş Sahnesi,

Sahne Mohaç savaşına katılan süvari birlikleri ile Osmanlı ordusunun savaş düzeni anlatılmaktadır. Kompozisyonun merkezinde daha büyük olarak yer alan ve Osmanlı sancaklarının önünde, beyaz atı üzerinde Padişah, her iki yanında birer solak ile peykleriyle birlikte ilerlemektedir. Hemen arkasında atları üzerinde üç Has odalı ağa padişahı izlemektedir. Padişahın önünde yeniçeriler ve zırhlı süvariler vardır. Tasvirde Rumeli kuvvetlerinin komutanı veziriazam İbrahim Paşa veya Anadolu kuvvetlerinin komutanı Behram Paşa atları üzerinde gösterilmişlerdir.⁸² Ortada simetrik olarak dizilmiş top arabaları yerleştirilmiştir. Ön planda ise kaçmakta olan birkaç Macar süvarisini kovalayan Osmanlı askerleri yer almaktadır.⁸³ Minyatürde zemin ve tepeler pembe reklidir.

Araba Tasviri:

Kompozisyonun merkezinde teperin arasında, görülen top, iki tekerlek üzerine kundağa muylarla oturtulmuştur. Tekerlekler, bir ispit bir göbekten oluşmaktadır. Tekerlekler birbirine dingil vasıtasıyla bağlanarak kundağa sabitlenmiştir. Topun namlusu kundağa oturtulmuş olup, kuyruğa benzer bir çıkıntısı bulunmaktadır.

Kaynakça:

AND Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Ankara, Dost Yayınları, 1976.s.47.

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002.

⁸¹ Nurhan Atasoy, Filiz Çağman, *Turkish Miniature*, 1974, Plate 25..

⁸² Abdolrahman Dieji, *“İran Minyatüründe Savaş Sahneleri”*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s281, Resim:94.

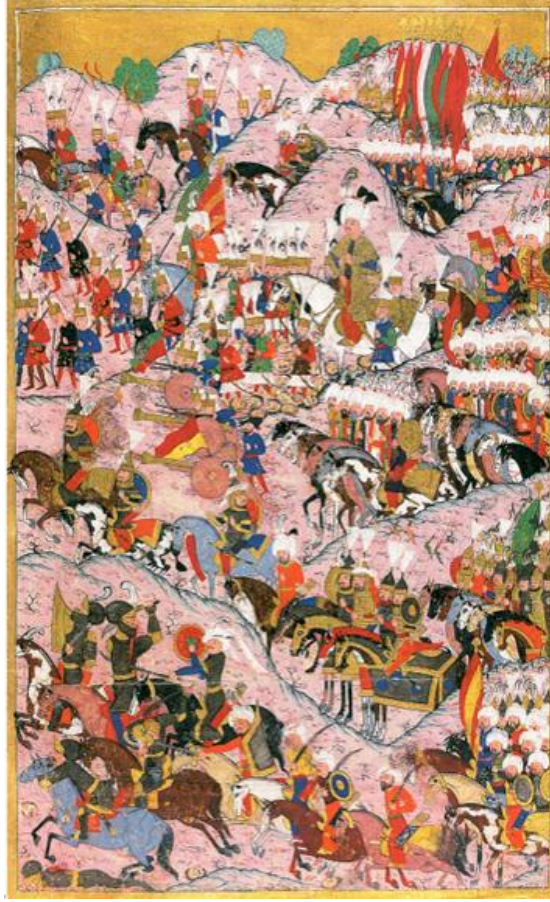
⁸³ Serpil Bağcı, vd, *Osmanlı Resim Sanatı*,.s.149.

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Turkish Miniature*, Publications Of The R.C.D.Cultural Institute, No.44, İstanbul 1974, Plate 25.

BAĞCI Serpil, v.d, *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s.148-149.

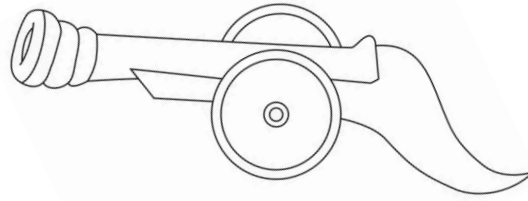
DİEJİ Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.281, Fotoğraf:94.

MAHİR Banu, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009.s.207.

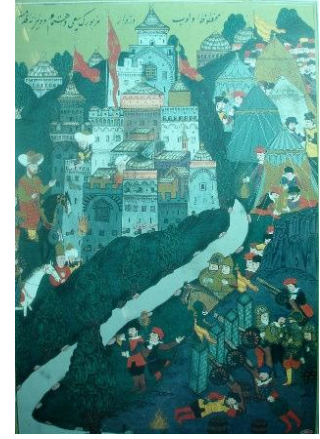
Fotoğraf: 14 Mohaç Savaşına Katılan Süvari Birlikleri

Hünernâme II. [TSMK, H.1524, y.256b, 39x23.1 cm.] (Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 13 Hünernâme I.

[TSMK, H.1524, y.256b, 39x23.1 cm.]' den top araba detay.

Örnek No: 11**Eserin Adı:** Hünernâme I.**Tarih:** 1584**Yazar:** Seyyid Lokman**Nakkaş:** Nakkaş Osman**Bulunduğu Yer:** TSMK H.1523, y.108b, 33x22,5cm.⁸⁴**Sahne Konusu:** Macarların Niğbolu Kalesinin Muhasarası ve Yıldırım Beyazıd'ın Gelişi, Savaş Sahnesi,

Sahnede Macarlar tarafından Niğbolu kalesinin kuşatması tasvir edilmiştir. Askerler dolu kuşatma altındaki şehir, kuleleri ve kiliseleriyle birlikte seçilmektedir. Nehrin kıyısında solda ordugâhın içerisinde bazı görevliler kuşatmayı seyretmektedirler. Bir nehirle ikiye ayrılan kompozisyonda ön tarafta kaleye yönelen toplar; arka tarafta çadırlar ve çadırların içerisinde çeşitli figürler yer almaktadır.

Araba Tasviri:

Sahnede dendanlar arasına yerleştirilen toplar, iki tekerlek üzerine birbirine dingil vasıtasıyla bağlanarak kundağa sabitlenmiştir. Tekerlekler bir ispit, bir göbek ve yedi parmandan oluşmaktadır. Uzun namlulu topun barut haznesi kundağa oturtulmuş olup, kuyruğa benzer bir çıkıntısı bulunmaktadır.

Kaynakça:

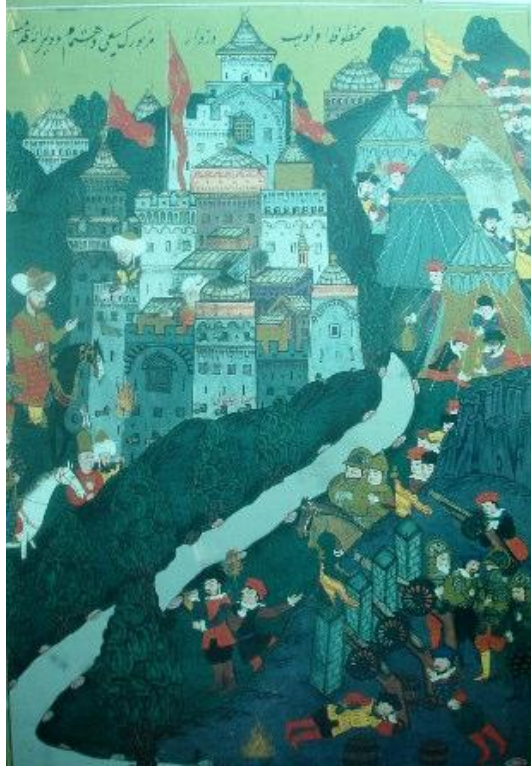
ANAFARTA Nigar, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, Yapı ve Kredi Bankası Yayınları, 1969, s.8.

AND Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Ankara, Dost Yayınları, 1976, s.45.

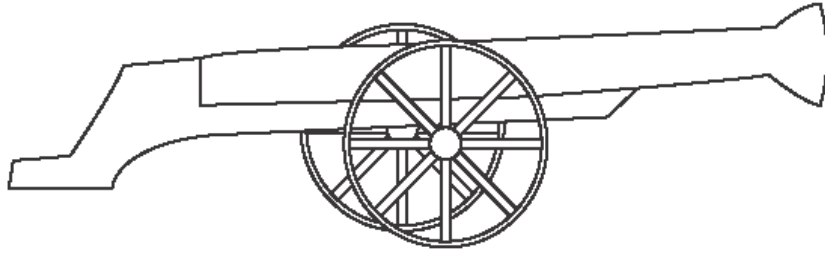
DİEJİ Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007, s.286, Resim:100.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures, From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978.Plate I.

⁸⁴ Geza Feher, *Turkish Miniatures, Turkish Miniatures, Plate I.*

Fotoğraf: 15 Macarların Niğbolu kalesinin muhasarası ve Yıldırım Beyazıd'ın gelişi, Hünernâme I, 1584, [TSMK, H.1523, y.108b.33x22,5cm.] (Geza FEHER'den).

Çizim: 14 Hünernâme I, 1584

[TSMK, H.1523, y.108b.33x22,5cm.] 'den

top araba detayı.

Örnek No: 12

Eserin Adı: Zafernâme,

Tarih: 1579

Yazar: Seyyid Lokman Aşûri

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: DCBL, T.413, y.28a.

Sahne Konusu: Malta Adası'nın Kuşatılması, Kale Kuşatması Sahnesi.

Cezayir Beylerbeyi Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı donanmasının Malta Kalesi'nin kuşatması tasvir edilmiştir.⁸⁵ Malta Adası'nda geçen deniz savaşını konu alan bu tasvir, topoğrafik resimlerin önemini vurgular niteliktedir.

Araba Tasviri:

Kısa namlulu, iki tekerlekli, arka bölümü yere sabitlenebilen top arabası görülmektedir.

Kaynakça:

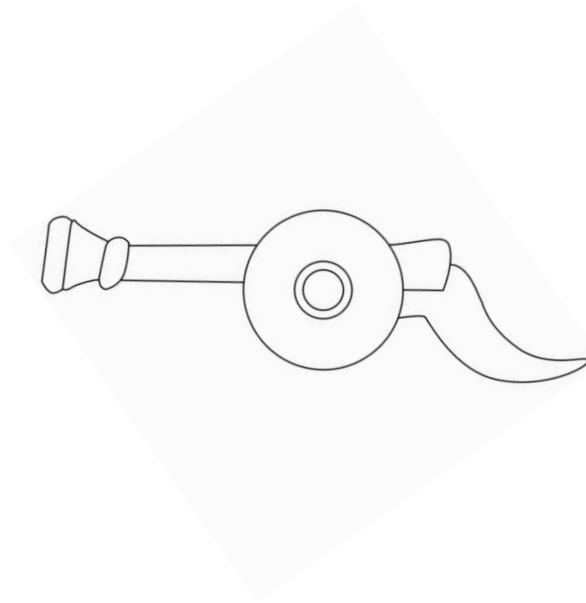
BAĞCI Serpil, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s.118-119.

⁸⁵ Serpil Bağcı, vd. *Osmanlı Resim Sanatı*, s.118-119.

Fotoğraf: 16 Malta Adası'nın Kuşatılması

Zafername, 1579,[DCBL, T.413, y.28a.] (Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 15 Zafername, [DCBL, T.413. y.28a]'den top arabası detayı.

Örnek No: 13

Eserin Adı: Nüzhet-i –Esrâru’l-ahbâr der- sefer-i
Sigetvar

Tarih: 1568–69,

Yazar: Ahmet Feridun Paşa

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1339, y- 32b-33a, y. 277b-278a.

Sahne Konusu: Osmanlı ordusunun kuşattığı Sigetvar’ın üçlü Kalesi, Ahmed Feridun Paşa, Nüzhet-i –Esrâru’l-ahbâr der-sefer-i Sigetvar, Osmanlı ordusunun kuşattığı Sigetvar’ın üçlü Kalesi, Kale Kuşatması,

Minyatürde Osmanlı ordusunun Sigetvar Kalesi kuşatması çift sayfa halinde tasvir edilmiştir. Ada görünümündeki iç kale ile birlikte dört kaleden oluşan Sigetvar Kalesi çadırlar ve ağaçlıklarla çevrelenmiştir. Kale bölümlerinin birbirine köprülerle bağlandığı görülmektedir. Kalenin etrafında padişahın otağı ile Osmanlı ordusu ve hendekler içerisinde siper almış, top arabaları görülmektedir. Kale surlarında da top arabaları yer almaktadır.

Araba Tasviri:

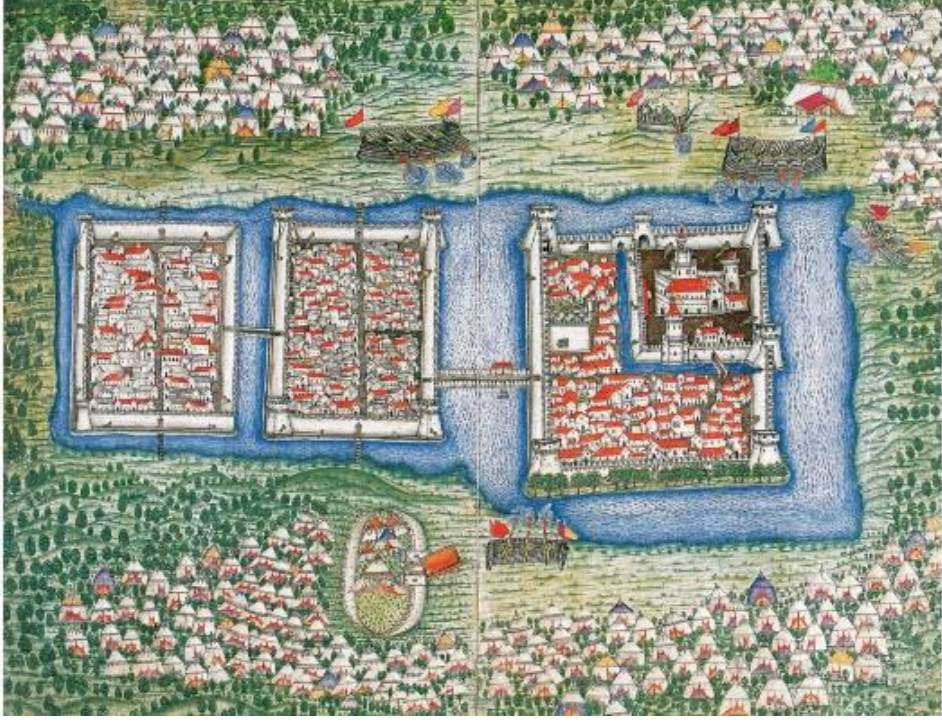
Kale dışında siper almış uzun namlulu top arabalarının, dört dilim ispitlerle ayrılmış iki tekerlekle yere sabitlenebildiği görülmektedir. Kalede surlarında görülen top arabaları ise iki tekerleği kundağa oturtulmuş ve kısa namluludur.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları: 1 Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002.

MAHİR Banu, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s.203.

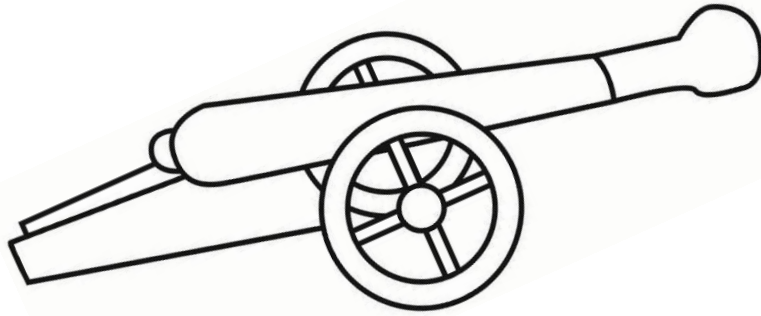

Fotoğraf: 17 Osmanlı ordusunun kuşattığı Sigetvar'ın üçlü Kalesi, Nüzhet

(el-esrâr) El- ahbâr der Sefer-i Sigetvar, 1568-69,

[TSMK, H.1339, y- 277b-278a.] (Metin AND'dan).

Çizim: 16 Nüzhet (el-esrâr) El- ahbâr der Sefer-i Sigetvar

[TSMK, H.1339, y- 277b-278a.]'da top arabası detay.

Örnek No: 14**Eserin Adı:** Hünernâme II.**Tarih:** 1589**Yazar:** Seyyid Lokman Aşûri**Nakkaş:** Nakkaş Osman**Bulunduğu Yer:** TSMK, H.1524, y.277b-278a, 33x22.5 cm.

Sahne Konusu: Kanuni Sultan Süleyman ve Osmanlı Ordusunun Sigetvar (Zigetvar) Kalesine Varışı, Savaş Sahnesi,⁸⁶ Kanuni Sultan Süleyman'ın son seferi Sigetvar'da sağlık durumu kötü olmasına rağmen, orduyu motive etmek için attan inip daha önceden kurulan otağa yürüyerek gittiği bilinmektedir. Sultan Süleyman'ın Sigetvar'a girişini gösteren minyatürde, çift sorguçlu kavuğu ve sırmalı beyaz kaftanıyla görülen Padişahın yanında ve önünde solaklar ve peykler, hemen arkasında da hasoda oğlanları yer almaktadır. Sahnenin alt tarafında ise etrafı sur şekline çevrilmiş Otağ-ı Hümayuna iri, sarı veya sırma deseniyle dört tuğ dikilmiştir.⁸⁷

Sahne çift sayfada tasarlanmıştır. Sol sayfada sıralar halinde ilerleyen Osmanlı ordusu betimlenmiştir. Sağ sayfanın üst bölümünde ise köprülerle ve birbirine bağlı kalelere yer verilmiştir. Resmin sağ alt köşesinde, Sokullu Mehmed paşa ve maiyeti, Sultan'ın ve kendisinin konaklayacağı Similehov tepesinde kurulan otağa doğru ilerlerken görülmektedir. Otağ-ı Hümayun önü beyaz çadır bezinden "sokak" adı verilen duvarlarla çevrilmiştir.⁸⁸

Araba Tasviri:

İki tekerlek kundak arasına muylarla oturan top ve ok bölümü yere sabitlenebilen top arabası görülmektedir.

Kaynakça:

BAĞCI Serpil, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006.s.148-149.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest,1978.Plate XXXIX/A-XXXIX/B.

⁸⁶ Geza, Feher, *Turkish Miniatures*, 1978, Plate XXXIX/A-XXXIX/B.

⁸⁷ Serpil Bağcı, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, s149.

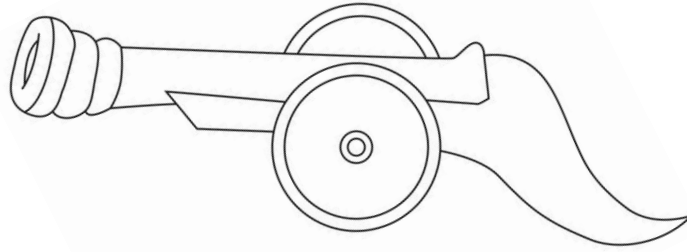
⁸⁸ Serpil Bağcı, vd. *Osmanlı Resim Sanatı*, s. 149.

Fotoğraf: 18 Osmanlı Ordusunun Zigetvar Kalesine varışı

Seyyid Lokman, Hünernâme II. 1589,

[TSMK, H.1524,y,277b-278a,33x22.5 cm.] (Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 17 Hünernâme II. , 1589,

[TSMK, H.1524,y,277b-278a,33x22.5 cm] 'den top araba detayı.

Örnek No: 15

Eserin Adı: Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn

Tarih: 1535-1537

Nakkaş: Matrakçı Nasuh

Bulunduğu Yer: İÜT.5694,8b - 9a,31.2x22.5 cm.

Sahne Konusu: İstanbul, İstanbul tasvirli kompozisyon topoğrafik özelliktedir.

Minyatürde Tarihi Yarımada, Suriçi, Haliç, İstanbul Boğazı ve Marmara Denizi ile çevrili olan Sarayburnu ve Anadolu yakası tasvir edilmiştir. Tasvirde surların dışında top ve top arabaları ile Fatih Sultan Mehmed'in yaptırmış olduğu üç bacalı Tophane-i Amire Binasını görülmektedir.⁸⁹Binanın önünde imalatı yapılan top arabaları yer almaktadır.

Araba Tasviri:

Sahne de görülen top arabaları uzun namlulu, iki tekerleklidir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Türkîsh Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D.Cultural Institute, No.44, İstanbul 1974, Plate 6.

AYDÜZ Salim, *XV. ve XVI. Yüzyılda Tophane-i, Amire ve Top Döküm Teknolojisi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2006, s.547.

BOSTAN İdris, *Kürekli ve Yelkenli Osmanlı Gemileri*, Bilge Yayınları, İstanbul,2005.s.20.

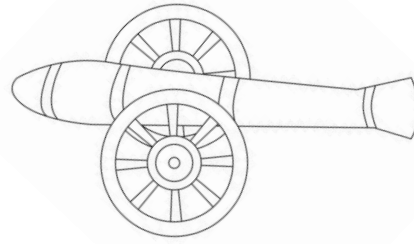
FEHER Geza, *Türkîsh Miniatures From The Period Of Hungary's Türkîsh Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest,1978, Plate XX.

Nasühü's- Silahi (Matrikçı Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han, hzl. Hüseyin G. Yurdaydın, Ankara, TTK Basımevi, 1976.

⁸⁹Salim. Aydüz, „XV ve XVI. Yüzyılda Tophane-i, Amire ve Top Döküm Teknolojisi, Türk Tarih Kurumu, Ankara 2006, s.547.

Fotoğraf: 19 İstanbul, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn,
[İÜT.5694,8b - 9a,31.2x22.5 cm.] (Geza FEHER'den).

Çizim: 18 İstanbul, Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn,
[İÜT.5694,8b - 9a,31.2x22.5 cm.]' den top araba detayı.

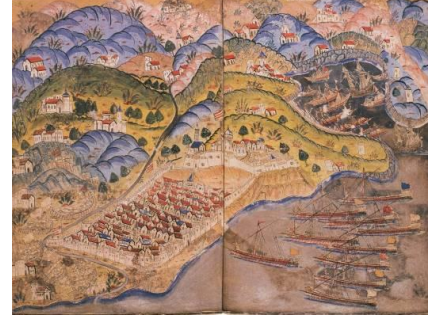
Örnek No: 16

Eserin Adı: Süleymannâme

Tarih: 1543

Nakkaş: Matrakçı Nasuh

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1608, y. 27b- 28a.

Sahne Konusu: Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve Estonibelgrad, ⁹⁰Nise (Nice) Kalesi.

Minyatür çift sayfa halinde tasarlanmıştır. Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki donanma, Nice kalesindeki Limana demir atmıştır. Kompozisyonda Barbaros'un emriyle kaleyi kuşatan kadırgalar, savaş top ve tüfekleri ile tasvir edilmiştir. Manzara anlayışı liman, kale, evler, ağaçlar, tepeler ile sağlanmıştır.

Araba Tasviri:

Sahne kara kuşatmasının anlatıldığı bölümde (y.28a, sol alt), iki tekerlek ile kundağa oturtulan top arabaları görülmektedir. Arabaların kundaklarının ahşap malzemeli olduğu düşünülmektedir.

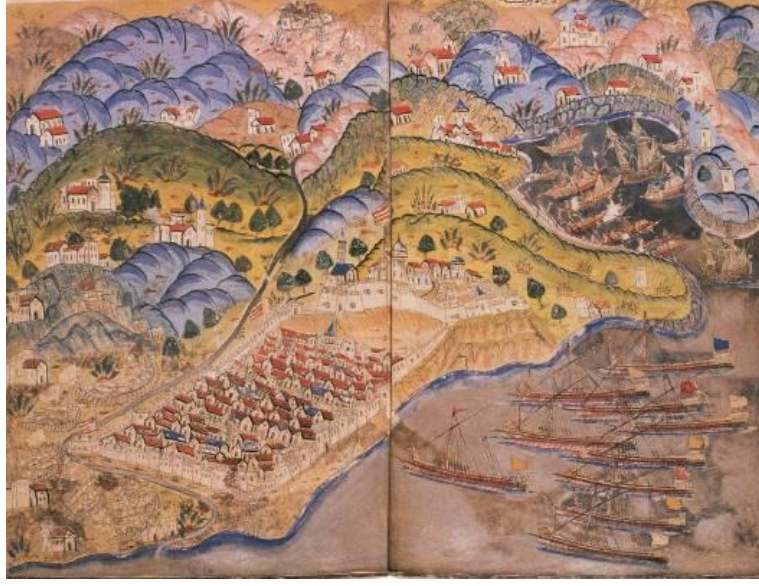
Kaynakça:

MAHİR Banu, “Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s.203.

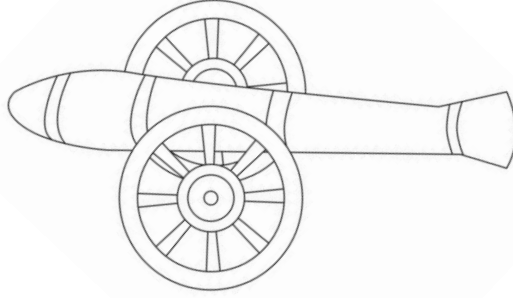
ÇAVUŞ Sinan, *Süleymanname, Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstol-Belgrad*, ed. Tülay DURAN, İstanbul, 1998, s118-121.

ÇAVUŞ Sinan, *Tarih-i Feth-i Şikloş, Estergon ve İstol[n]i- Belgrad or Süleyman-name*, İstanbul, 1987, (y.27b-28a).

⁹⁰ Banu Mahir, “Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma”, 2009.s.216.

Fotoğraf: 20 Nise Kalesi, Süleymannâme, Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstonibelgrad, [TSMK, H.1608, y.27b-28a], (ed. Tülay DURAN'dan).

Çizim: 19 Süleymannâme, Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstonibelgrad, [TSMK, H.1608, y.27b-28a]'den top araba detayı.

Örnek No: 17

Eserin Adı: Selimnâme

Tarih: 1525

Nakkaş: ?

Bulunduğu Yer: Şükri-i Bitlisi Selimnâme ⁹¹, TSMK. H.1597-98. , y.44a.

Sahne Konusu: I.Selim ile babasının Uğraşdere'deki savaşı ⁹²

Rumeli ve Anadolu beylerbeyliğinin kendisi yerine kardeşi Şehzade Ahmet'e verileceğini öğrenen Sultan Selim, babasıyla yaptığı anlaşmanın bozulduğunu düşünerek Edirne'ye doğru yola çıkmıştır. Sultan Selim Edirne'ye girip şehrin kontrolünü kendi adamlarına vererek, babasının peşine düşmüş ve Çorlu'ya kadar gelmiştir. II. Beyazıd ve oğlu Selim Uğraşdere yakınlarında karşılaşmışlardır. Bayezid Han, ayaklarından rahatsız olduğu için arabanın içinde kalmıştır.⁹³ Selim 'in amacı babasına gücünü göstererek iktidar içinde kuvvetli bir aday olduğunu kanıtlamaktır. Ancak babasıyla yaptığı savaştan güçlkle kurtulmuş ve Kefe'ye dönmüştür.⁹⁴

Yavuz'un, babası II. Bayezid ile Çorlu'da yaptığı ve babasına yenildiği savaşı tasvir eden minyatürde (Fotoğraf:17) her iki tarafın askerleri yeşil bir tepe üzerinde karşılıklı olarak resmedilmiştir. Sağ tarafta savaşı bir araba içerisinden izleyen II. Bayezid ve askerleri, sol taraftaysa elinde kalkanyla askerlerinin başında Yavuz görülür. II. Bayezid'in bulunduğu arabanın önünde askerler Yavuz'un sayıca daha az olan askerlerine doğru nişan almışlardır. Yavuz'un babası II. Bayezid'in tasvirinde diğer figürlerden ayırıcı olarak sadece beyaz sakallı olmasıdır.⁹⁵

Zeynep Tarım Ertuğ'a göre; Selimname'de bu karşılaşma ile ilgili Sultan II. Bayezid kırmızı sikke, beyaz sarık, mor sırma desenli elbisesi ile tahtirevan içerisinde oturmaktadır.⁹⁶

⁹¹Banu Mahir, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma", 2009, s.196.

⁹²Feridun, M,Emecen, Zamanın İskenderi Şarkın Fatih Yavuz Sultan Selim, İzmir, 2010, s.419.

⁹³Zeynep. T.Ertuğ, XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,1999, s.12.

⁹⁴ Feridun, M,Emecen, Zamanın İskenderi Şarkın Fatih Yavuz Sultan Selim, s.57-59.

⁹⁵ Zeynep. T.Ertuğ, XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri, s.12.

⁹⁶ Zeynep. T.Ertuğ, XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri, s.12.

Arabanın Tasviri:

Tek atla çekilen arabanın, muhtemelen gövde kısmının zemininden ahşap çubuklar kullanılarak atla bağlantısı sağlanmıştır. Ön cephede görülen iki tekerlek ahşap daire içerisine altı ahşap parmak kullanılarak, altı dilime ayrılmıştır. Ön cephede iki tekerleğin görülmesi, arka tarafta da iki tekerleğin olduğunu düşündürmektedir. Üzeri kapalı araba kare biçimlidir. Pencere açıklığı ise Bursa tipli kemeri andırır. Figürün yerleştirildiği kemer içi ise mor renkle bezenmiştir.

Kaynakça:

EMECEN M. Feridun, *Zamanın İskenderi Şarkın Fatih Yavuz Sultan Selim*, İzmir, 2010, s.57-59.

ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,1999, s.11,12.

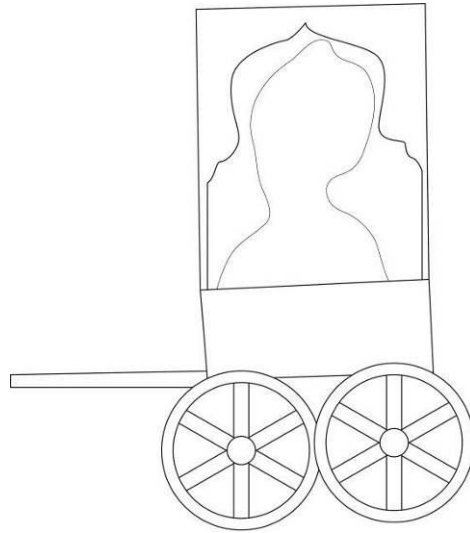
MAHİR Banu, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s.196.

ÖZBEK Yıldırım, “*Şükri-i Bitlisi Selimnâmesi Minyatürleri*” , Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 2004/2, Sayı 17 Kayseri, 2004, s.157.

TANINDI, Z. , ÇAĞMAN, F, *İslam Minyatürleri*, Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979, s.57.

Fotoğraf: 21 I.Selim ile babasının Uğraşdere'deki savaşı
Şükri-i Bitlisi, Selimnâme,1525, [TSMK. H.1597-98, y.44a]
(Feridun EMECEN'den).

Çizim: 20 Şükri-i Bitlisi, Selimnâme,
[TSMK. H.1597-98, y.44a]'den araba detayı.

Örnek No: 18**Eserin Adı:** Hünernâme II,**Tarih:** 1525**Nakkaş:** Nakkaş Osman**Bulunduğu Yer:** TSMK, R1524.**Sahne Konusu:** At Meydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'na sorunlarını bildirmeye giden kadınlar. Günlük sahne.

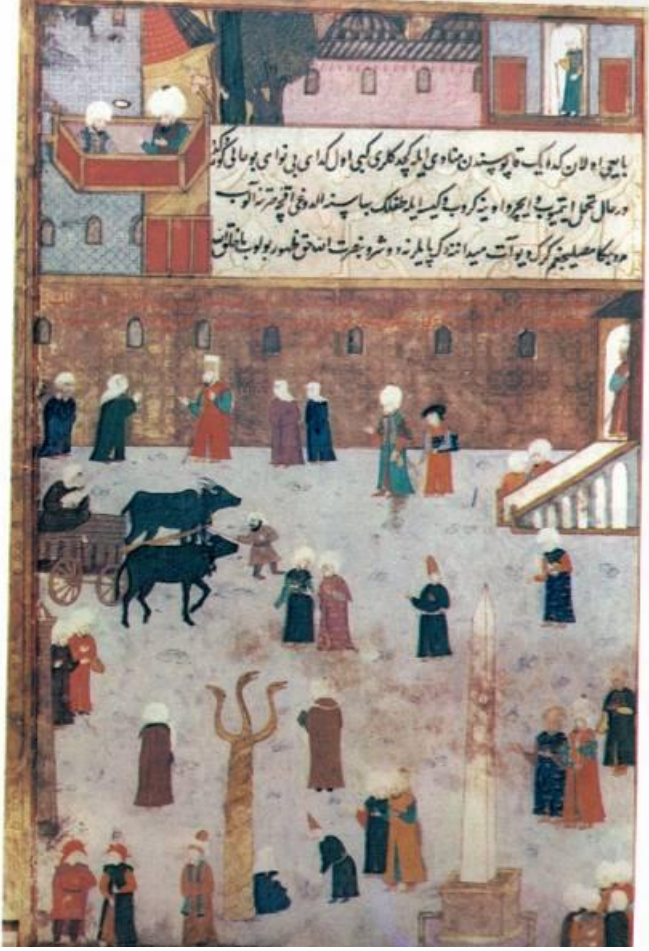
Kompozisyon kadınların İbrahim Paşa sarayına gidişleri anlatmaktadır. Sahne ikiye bölünmüştür. Üst sahnede padişah ve şehzadesi, İbrahim sarayı loncasında yer almaktadır. Alt bölümde ise at meydanında yılanlı (burma) sütun, dikili taş, insanlar ve sahnenin sağına yönelen kağı görülmektedir.

Araba Tasviri:

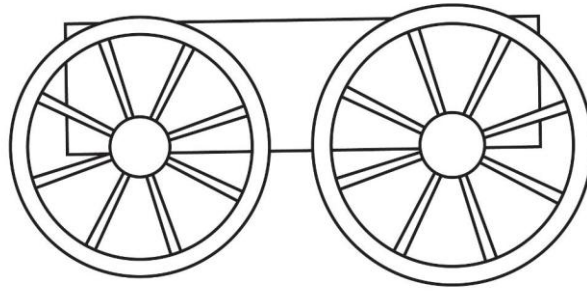
Tasvirde at meydanından geçişi resmedilen araba dörtgen kaideli, dört tekerlekli kaidesi yüksektir. Araba iki öküz tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1982, s.377.

Fotoğraf: 22 At Meydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'na sorunlarını bildirmeye giden kadınlar. Hünernâme II, [TSMK, R.1524] (Metin AND'dan).

Çizim: 21 Hünernâme II, [TSMK, R.1524]'den araba detay

Örnek No: 19**Eserin Adı:** Hünernâme I,**Tarih:** 1584-85**Nakkaş:** Molla Tiflisi ⁹⁷

Yazarı: Seyyid Lokman Aşûri

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1523, y.15b,44.5x26cm⁹⁸**Sahne Konusu:** Bab-ı Hümayun ve I.Avlu.

Bab-ı Hümâyun'dan girince solda Aya İrini(Cebehâne-i Amire), ve yanında odun anbarı ocağı yer almaktadır. Sağ yanda ise Hastalar odası (Enderun hastahanesi) ve önünde hasta taşımak için kullanılan araba görülmektedir. Orta kapıya yakın yerde bulunan çeşme siyaset veya cellad çeşmesi olarak bilinmektedir.⁹⁹

Araba Tasviri:

Sahnenin sağ alt köşesinde, Bab-ı Hümayun duvarlarının arka kısmında tekerlekli, ön yüzeyi kırmızı örtülü, yanlara doğru perde açıklığı olan bir araba bulunmaktadır. Dört tekerleği olduğu düşünülen arabanın iki tekerleği görülmekte, diğerleri ise seçilememektedir. Araba dönem içinde değerlendirildiğinde ve tür olarak Hanto (Hinto) 'dur.

Kaynakça:

ANAFARTA Nigar, *Hünername Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, Yapı Kredi Bankası Yayınları, 1969, s.38.

AND Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Dost Yayınları, Ankara 1976, s.71.

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları:1 Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002, s.237.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara,1988, s.59.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures*, Budapest, 1976, Plate IV.

⁹⁷Nigar Anafarta, Hünername Minyatürleri... , 1969, s.38.

⁹⁸ Geza Feher, Turkish Miniatures, 1976, Plate IV.

⁹⁹ Metin And, Osmanlı Tasvir Sanatları, İstanbul, 2002, s.237.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.177, Resim: 208. (Sarayda Sefere Çıkış Hazırlıkları).

NECİPOĞLU Gülru, çev. Ruşen Sezer, *15. ve 16.yüzyılda Topkapı Sarayı Mimari, Tören ve İktidar*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007, s.71.

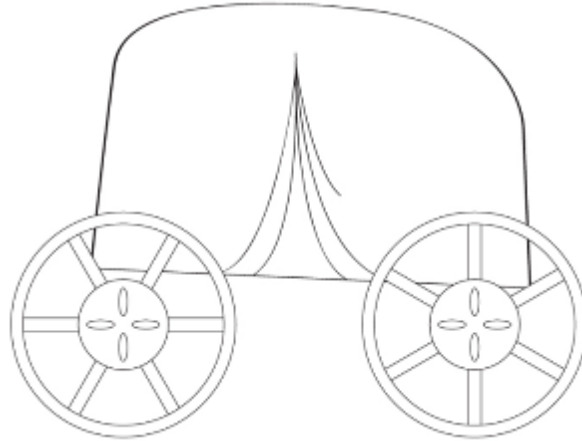
TANINDI Zeren, ÇAĞMAN Filiz, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri, 1*, İstanbul, Sanat ve Kültür Yayınları, 1979, Resim:52.

Fotoğraf: 23 Topkapı Sarayında Bab-ı Hümâyün ile Bab-ı Saadet arasındaki Birinci Avlu ve bu avluda bulunan bazı binalar,

Seyyid Lokman Aşûri, Hünernâme I, 1584-85,

[TSMK, H.1523.y.15b,44.5x26cm.¹⁰⁰] (Nigar Anafarta'dan)

Çizim: 22 Hünernâme I, [TSMK, H.1523.y.15b.]'den Hanto araba detayı.

¹⁰⁰ Geza Feher, Turkish Miniatures, Plate IV.

Örnek No: 20

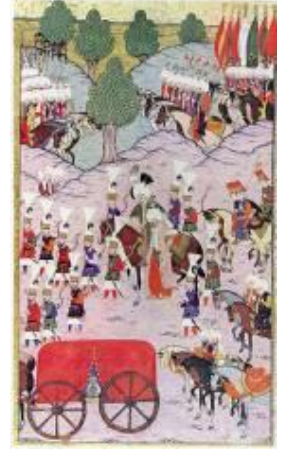
Eserin Adı: Hünernâme II,

Nakkaş: Nakkaş Osman ?

Yazarı: Seyyid Lokman Aşûri

Bulunduğu Yer: , TSMK, H.1524, 276a, 33x20cm.¹⁰¹

Sahne Konusu: Kanuni'nin Son Sigetvar Seferi'ne giderken yolda hastalanması ve Sokullu'ya dayanarak attan inip arabaya binmesi, Kanuni Sultan Süleyman son seferine çıktıktan sonra İstanbul'un dışındaki bağlar ucu denilen yerde otağ-ı hümayuna inmiş, buradan sonra Davut paşa'da konaklanılmış ve Padişah burada rahatsızlanmıştır. Kompozisyon içerisinde arka tarafta mehter takımı ve sancaklarla birlikte ordu yer alırken, merkezde Padişah bir elini Sokullu Mehmed Paşa'nın omzuna koyarak destek almaktadır. Padişahın önünde ve yanında solaklar, arkasında silahdarı, rikabdarı ve çukadarı bulunmaktadır.¹⁰²

Araba Tasviri:

Sahnenin ön tarafta araba yer almaktadır. İki atla çekilen, muhtemelen dört tekerlekli, ön tekerlekleri arkaya göre daha küçüktür. Araba, gövdesi yerden yüksek tutularak üzeri tamamen kırmızı örtüyle örtülmüş, yandan perde gibi iki yana açıklığı bulunan Hanto arabasıdır.

Kaynakça:

ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, s.102.

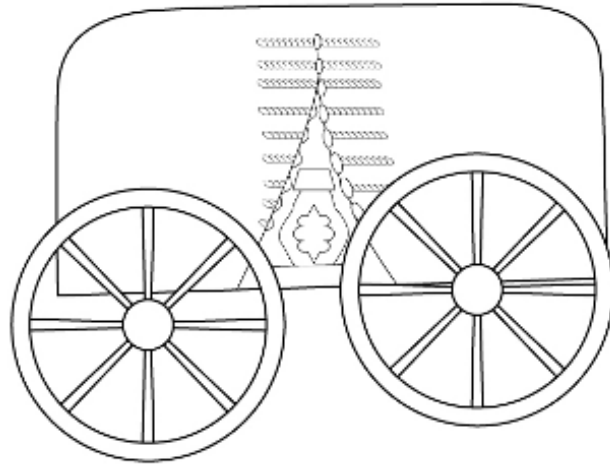
FEHER Geza, *Turkish Miniatures, From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate XXXVIII.

¹⁰¹ Geza, Feher, *Turkish Miniatures*, 1978, Plate XXXVIII.

¹⁰²Zeynep Tarım Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, s.103.

Fotoğraf: 24 Kanuni'nin Son Sigetvar Seferi'ne giderken yolda hastalanması ve Sokullu'ya dayanarak attan inip arabaya binmesi. Seyyid Lokman, Hünernâme II. ,
[TSMK, H.1524,276a,33x20cm.] (Zeynep T. Ertuğ).

Çizim: 23 Hünernâme II. ,
[TSMK, H.1524,276a,33x20cm.]'den
Hanto araba detayı.

Örnek No: 21

Eserin Adı: Zafernâme

Tarihi: 987/1579

Nakkaş: ?

Yazarı: Seyyid Lokman Aşûri

Bulunduğu Yer: DCBL 413, y.113b-114a, 30x22cm.

Sahne Konusu: Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Doğru Yola Çıkışı, Kanuni'nin açıklanmamış cenazesi yolda.

Kompozisyon çift sayfa halinde tasvir edilmiştir. Osmanlı ordusu ve Kanuni'nin cenazesini taşıyan araba Sigetvar'dan çıktıktan sonra gösterilmektedir. Sağ üst tarafta, sancaktarların yanındaki mehter takımı ise henüz Padişahın ölümü ilan edilmediğinden ellerindeki aletleri çalmaya devam etmektedirler. Arabanın sağ tarafında Sadrazam, önünde solaklar, onların önünde peykler, Sadrazam arkasında ise dört kişi olarak vezirler tasvir edilmiştir.¹⁰³

Araba Tasviri:

Minyatürün sağ sayfasının ortasında yer alan araba katalogdaki 19' numaralı örnekle aynı olup, arabanın aralık olan perdesinin tam ortasına yerleştirilen kavuk ile farklılık göstermektedir. Hanto araba örneğidir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Türkîsh Mînyature Painting*, Publications Of The R.C.D. Cultural Institute, No.44, İstanbul, 1974, Plate 12.

ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1999, s.118-120.

MAHİR Banu, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009, s.204.

¹⁰³Zeynep T. Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara,1999, s.117.

PARLADIR Şebnem, “*Sigetvar Seferi Tarihi ve Nakkaş Osman*”, Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi, S.XVI, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2008, s.95..

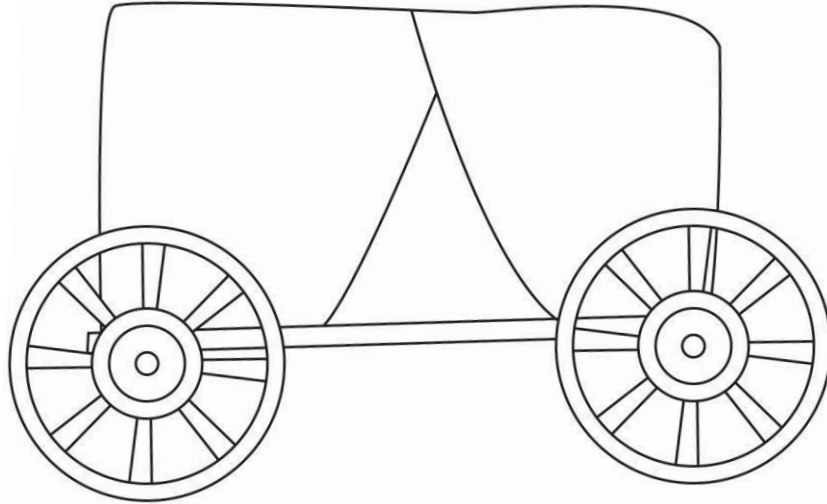
TANINDI Zeren, ÇAĞMAN Filiz, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, Sanat ve Kültür Yayınları1, İstanbul, 1979, Resim:53.

Fotoğraf: 25 Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Doğru Yola Çıkışı, Seyid Lokman, Tarih-i Sultan Süleyman, Zafername,

[Dublin, Chester Beatty Library,413,113b-114a.30x22cm.(987/1579)]

(Zeren TANINDI- Filiz ÇAĞMAN'dan).

Çizim: 24 Zafername, [DCBL 413, 113b-114a.]' den arana detayı.

Örnek No: 22

Eserin Adı: Nüzhetü'l- esrar der Sefer-i Sigetvar

Tarihi: 1569

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1339,103b- 104a,29.8x18.8 cm.¹⁰⁴

Sahne Konusu: Kanuni Sultan Süleyman'ın cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a götürülmesi- Kanuni'nin açıklanmamış olan cenazesi yolda¹⁰⁵

Otağ-ı hümayundan çıkan iki atın çektiği yeşil örtülü arabanın perdesi aralanmış olup, içinden sadece beyaz bir sarık görünmektedir. Arabanın önünde peykler ve solaklar yürümekte, arkasında da birisinin matara taşıdığı iki hasoda ağası atlı olarak gelmektedir. Arabanın sağında süslü atları, sorguçlu sarıklarıyla devlet erkânı dört kişilik bir grup halinde yer almaktadır. Önlerinde muhtemelen Sadrazam Sokullu Mehmed Paşa olan bir kişi vardır. Önde giden tuğlara arka plandaki mehter takımı eşlik etmektedir.¹⁰⁶

Arabanın Tasviri:

Minyatürün sağ sayfasının ortasında hanto araba örneği görülmektedir. Katalogdaki 20' numaralı örnekle aynı özelliktedir. Tek farkı araba yeşil bir örtü ile örtülmüştür.

Kaynakça:

ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999, s.117.

FEHER Geza, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, Corniva Press Magyar Helikon Budapest, 1978, Plate XLV/A-XLV/B.

RENDA Günsel, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Promete Yayınları, 2001, s.23.

¹⁰⁴ Günsel, Renda, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, Promete Yayınları, İstanbul,2001, s. 23.

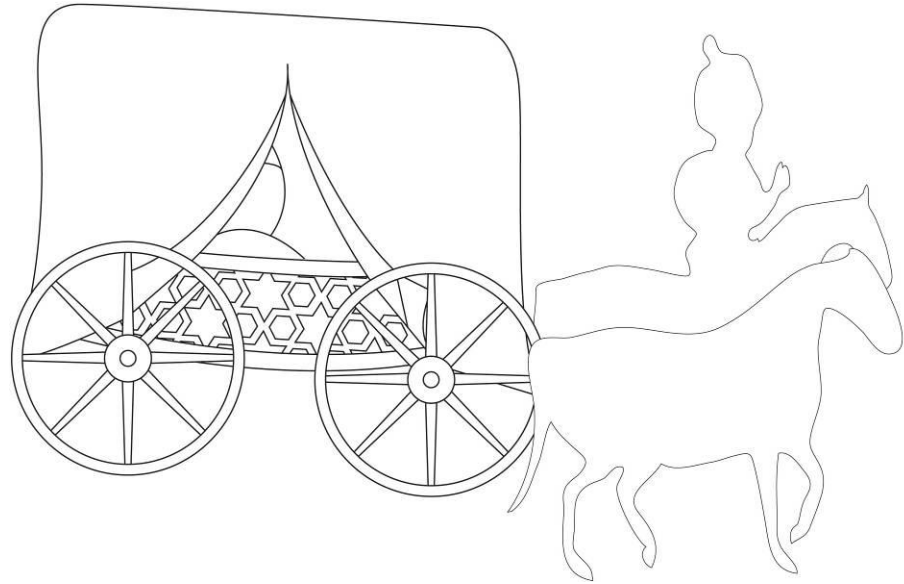
¹⁰⁵ Zeynep T. Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, s. 116.

¹⁰⁶ Zeynep T. Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, s. 117.

Fotoğraf: 26 Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Zigetvar'dan Belgrad'a Götürülmesi. Nüzhat'ül ahbar der Sefer-i Sigetvar, 1569¹⁰⁷,

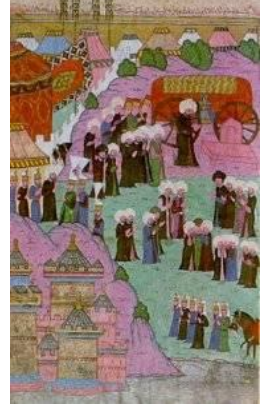
[TSMK, H.1339,103b- 104a,29.8x18.8 cm.] (Zeynep T.ERTUĞ' dan).

Çizim: 25 Nüzhetü'l- esrar der Sefer-i Sigetvar

[TSMK, H.1339,103b- 104a.]'dan araba detayı.

¹⁰⁷ Günsel, Renda, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, s.23.

Örnek No: 23**Eserin Adı:** Hünernâme II.**Tarihi:** 1588**Nakkaş:** Nakkaş Osman**Bulunduğu Yer:** TSMK, H.1524, y. 249a.**Sahne Konusu:** Sultan II. Selim'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad'a getirilen cenazesi başında dua etmesi.

Sahnenin sol üst köşesindeki otağ-ı hümayun çadırları ve üzerine ağaç motifleri yerleştirilmiş tepelerle minyatüre bir derinlik kazandırılmış, sol alt köşesinde ise yüksek bir tepe üzerinde Belgrad Kalesi betimlenmiştir. II. Selim ve diğer devlet erkânı Kanuni Sultan Süleyman'ın cenaze arabası önünde kalabalık bir figür kompozisyonu olarak görülmektedir.¹⁰⁸

Arabanın Tasviri:

Sahnede profilden iki boyutlu olarak görülen araba tahminen dört tekerlekli olup, tamamen kırmızı bir örtü kaplanmış ve üzerinde sarı zigzag motifiyle örtü yer almaktadır. Ön yüzde arabayı kaplayan kırmızı örtü perde gibi her iki tarafa açılmaktadır. Masif görünüşlü, üzeri kapalı araba Hanto'dur.

Kaynakça:

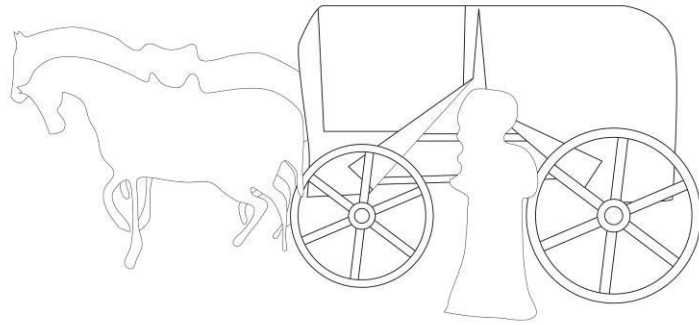
ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.

PARLADIR Şebnem, Sigetvar Seferi Tarihi ve Sanatçı Osman, *Sanat Tarihi Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sayı: XVI./1, Nisan, İzmir, 2007, s.76.

¹⁰⁸ Şebnem, Parladır, "Sigetvar Seferi Tarihi ve Sanatçı Osman", *Sanat Tarihi Dergisi*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Sayı: XVI./1, Nisan İzmir 2007. s76.

Fotoğraf: 27 Sultan II. Selim'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad'a getirilen cenazesi başında dua etmesi. Hünernâme II., 1588, [TSMK, H.1524, y. 249a.] (Zeynep T. ERTUĞ'dan).

Çizim: 26 Hünernâme II. , [TSMK, H.1524, y. 249a.]' dan araba detay.

Örnek No: 24

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 254b-255a.

Sahne Konusu: Bakırcıların Geçiş Alayı,

1582’de Sultan III. Murat’ın Şehzadeleri adına düzenlenen, 15 gün ve gece süren sünnet şölenini konu almaktadır.

At meydanında, İbrahim Paşa Sarayı önünde yapılan şenliklerde dönemin meslek gruplarının Padişaha hünelerini ve hediyelerini sundukları esnaf geçişleri düzenlenmiştir. Bu şenlikler Lonca teşkilatının yeteneklerini ve el yapımlarını sergiledikleri önde gelen ortamlardan biri olmuştur.¹⁰⁹

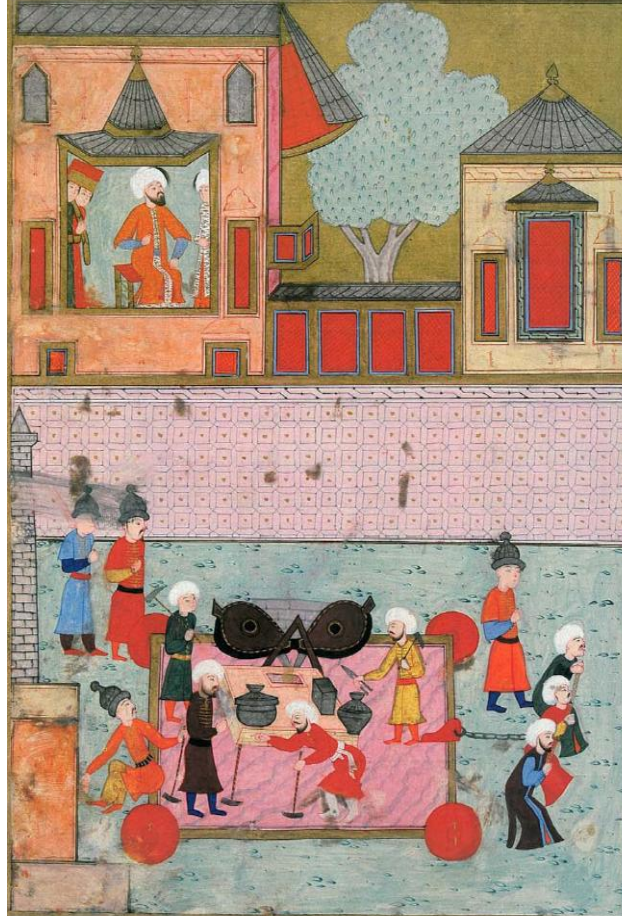
Kompozisyonda Lonca mensuplarından biri olan bakırcı esnafının geçişi anlatılmaktadır. Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Sahnenin alt bölümünde, örme sütunun bir kısmı ve bakırcı esnafının arabası görülmektedir. Üst bölümünde ise padişah, maiyeti ile birlikte geçiş alayını seyretmektedir. Eserde soldan sağa doğru hareketlilik gözlenmektedir.

Araba Tasviri:

Bakırcılar alayının geçişi, dörtgen platformlu bir araba ile gerçekleşmektedir. Minyatürün alt orta bölümünde yer alan dört tekerlekli araba, kendisine bağlı bir zincir aracılığıyla üç kişi tarafından çekilmektedir. Arabanın üzerinde başlıkları sarı, ellerinde çekiç bulunan dört usta tezgâhlarındaki sahanlar ve bir körük ile mesleklerini icra etmektedir. Bakır imalatının aşamaları ve kullanılan çeşitli aletleri arabanın üzerinde görmek mümkündür. Arabanın etrafında başlıklı üç figür yer almaktadır. Araba seyyar bir bakırcı dükkânı görünümündedir.

Kaynakça: ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.72

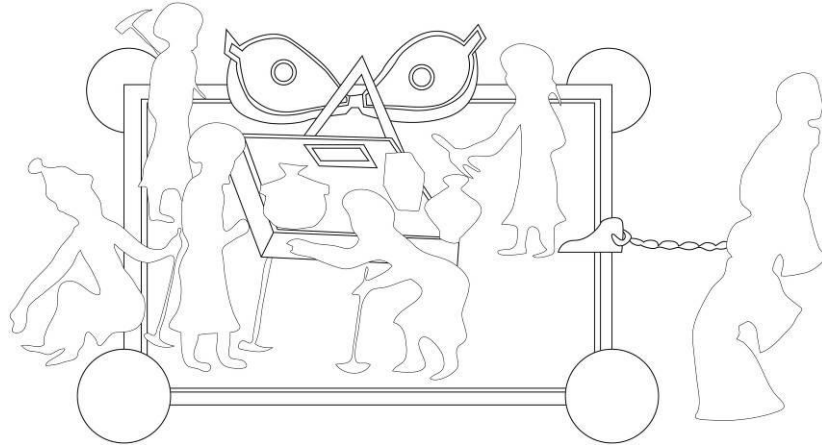
¹⁰⁹ Nurhan Atasoy, *1582 Surname-i Hümayun: Düğün Kitabı*, s.72.

Fotoğraf: 28 Bakırcılar Esnaf Geçişi

İntizami: Sünnâme-i Hümayûn, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 254b-255a.] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 27 Bakırcılar Esnaf Geçişi, *İntizami: Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H. 1344,y. 254b-255a.]' dan araba detayı.

Örnek No: 25

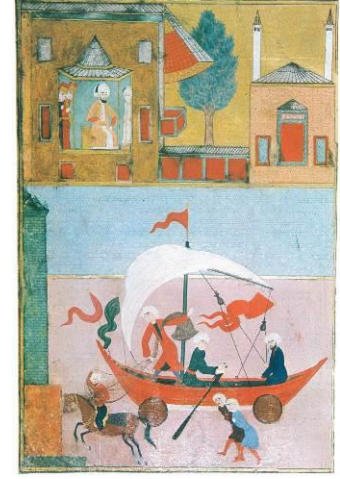
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.137a.

Sahne Konusu: Gemiciler ¹¹⁰ Balıkçı Geçiş Alayı,

Sahne balıkçı esnafının geçişi sergilenmektedir. İki bölüme ayrılan kompozisyonun alt bölümde örme sütunun bir kısmı görülmekte ve balıkçı esnafı geçişini yapmaktadır. Üst bölümde ise III. Murat, iki silahtarı ve şehzadesiyle Hipodromdaki İbrahim Paşa sarayında maiyyetinden tören alayını izlerken gösterilmiştir. ¹¹¹ Tasvirde sağdan sola doğru hareketlilik sağlanmıştır.

Araba Tasviri:

Minyatürde beyaz yelkeni, bayrakları, kürekleri ile dört tekerlek üzerine yerleştirilmiş, içinde balıkçı esnafı bulunan sandal görünümünde bir araba bulunmaktadır. Arabanın içinde üç figür yer alır. Figürlerden biri ağını atarken diğerleri de kürek çekerken tasvir edilmiştir. Ağ atan ve sandalı çeken figürlerle gerçekçi bir etki yaratılmıştır. Kırmızı renkli bir sandal, beyaz yelkenli ve yine kırmızı, yeşil renkte bayraklarla hareketlendirilmiştir. Sandal, bir atlı ve iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982, s.129.

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.108.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara,1988.s.91.

¹¹⁰ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı, s.108.

¹¹¹ Minyatür ve gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu: The Ottoman Empire in miniatures and engravings, Ertuğrul Zekai Ökte; ed. Tülay Duran, İstanbul, 1998.

EKE Burak, *Minyatür ve Gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu* = The Ottoman Empire in Miniatures and Engravings, İstanbul, Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı, 1998, s.192.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi Konya, 1994, s.104.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.115, Resim: 116.

Fotoğraf: 29 Gemiciler Esnaf Geçişi

Süsnâme-i Hümayûn, 1582,

[TSMK, H.1344,y.137a] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 28 Gemiciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344,y.137a]' dan araba detayı.

Örnek No: 26

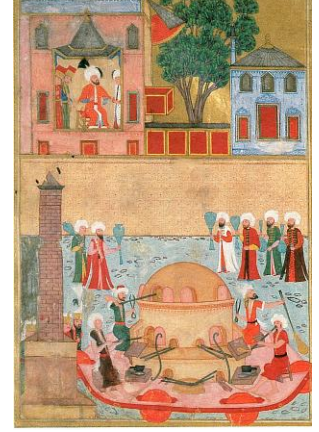
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.32b-33a.¹¹²

Sahne Konusu: Camcıların geçişi / Geçit Alayı,

Kompozisyonda Lonca mensuplarından camcı esnafının geçişi anlatılmaktadır. Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Sahnenin alt bölümünde, örme sütun ve üzerinde cam fırını yüklenmiş araba görülmektedir. Arabanın çevresinde de çeşitli renklerde kıyafetler giyen cam ustaları, ürettikleri sürahi ve benzeri eşyaları taşıyarak yürümektedirler.¹¹³ Sahnenin alt bölümünde yer alan arabanın üzerinde cam ustası olarak bildiğimiz dört figür yer almaktadır. Fırının etrafında, ateşin karşısında olduklarından yakaları açık elbiselerinin kolları kıvrılmış, çıplak ayaklı camcılar çalışmaktadır. Cam imalatının aşamaları ve kullanılan çeşitli aletleri görmek mümkündür. Camcıların, fırını bir araba üzerine yükleyerek seyyar hale getirebilmiş olmaları dikkat çekmektedir. Fırın iki katlıdır. Figürler ellerinde üfleme çubuğu (pipo)¹¹⁴, cam alma çubuğu (fonga)¹¹⁵, maşa ve kerpeten gibi fırından cam (uvra)¹¹⁶ cam alma aparatları ile oturmuş vaziyette cam sanatlarını icra etmektedirler. Sahnenin üst bölümünde ise Padişah, maiyeti ile birlikte geçit alayını seyretmektedir.

Araba Tasviri:

Sahnenin alt orta bölümünde yer alan üzerinde camcı esnafının bulunduğu arabanın, önde bulunan çeşitli yerlerine yerleştirilmiş dört tekerleği görülebilmektedir. Arabanın arka kısmı görülmediği için teker sayısı hakkında kesin bir görüş bildirilememekle birlikte toplamda altı tekere sahip olduğu düşünülmektedir. Arabanın tekerleklerinin zemin kenarlarında belirlenmiş farklı formlara sahip boşluklara

¹¹²Günsel Renda, Osmanlı Minyatür Sanatı, İstanbul,2001.s.24.

¹¹³Serpil Bağcı, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, s.144

¹¹⁴Megep, (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) *Seramik ve Cam Teknolojisi Üfleme ile Şekillendirme Modülü*, Ankara, 2008.s.3-6.

¹¹⁵Megep, (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) *Seramik ve Cam ...* , s.3-6.

¹¹⁶Megep, (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) *Seramik ve Cam ...* , s.3-6.

yerleřtirildiđi bilinmektedir. Altıgen forma sahip olduđu dűřünűlen arabanın, űst zemini pembe iken tekerlekleri ve dıř kontűrleri kırmızı renklidir.

Kaynakça:

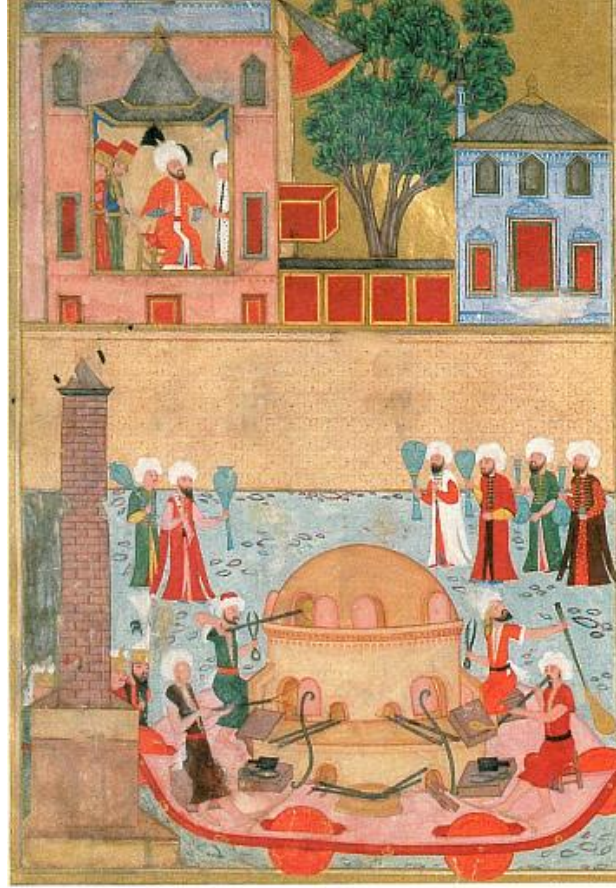
ATASOY Nurhan, *1582 Sűrnâme-i Hűmâyűn: Dűđűn Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.38-39

BAĐCI Serpil, vd, *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kűltűr ve Turizm Bakanlıđı Yayınları, 2006.s.144-145.

BAYRAMOĐLU Fuat, *Tűrk Cam Sanatı ve Beykoz İřleri*, İř Bankası Kűltűr Yayınları:153, İstanbul,1974. Resim:1 (Cam işleri Yapan Camgerler – T.S.M-Surname-i Hűmayun No:4/1344; Sahife 32/ B.)

Megep (Mesleki Eđitim ve Öğretim Sisteminin Gűçlendirilmesi Projesi) *Seramik ve Cam Teknolojisi Üfleme ile řekillendirme Modűlű*, Ankara, 2008.s.3-6.

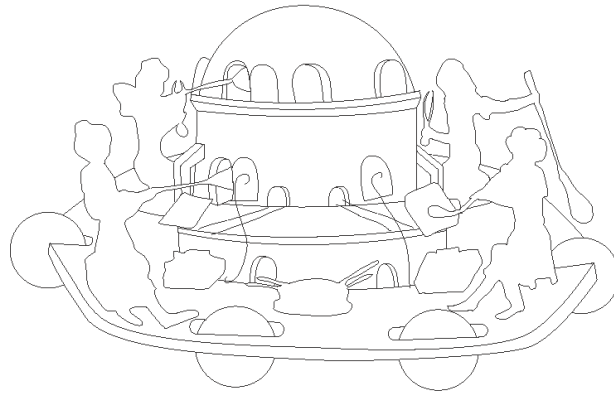
RENDA Gűnsel, *Osmanlı Minyatűr Sanatı*, İstanbul, Promete Yayınları, 2001, s.24.

Fotoğraf: 30 Camcılar Esnaf Geçişi

İntizami, Sûrnâme-i Hümayûn, 1582,

[TSMK, H. 1344,y.32b-33a] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 29 Camcılar Esnaf Geçişi, *İntizami, Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H. 1344,y.32b-33a.]' dan araba detayı.

Örnek No: 27

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:

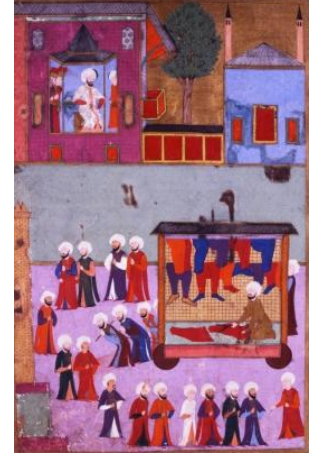
Sûrnâme-i Hümayûn

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman ve ekibi

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.123a.

Sahne Konusu: Çakşırı Geçişi, Geçit Alayı,

Kompozisyonda Lonca mensuplarından biri olan Çakşırı esnafının geçişi anlatılmaktadır. Eserde sağdan sola doğru hareketlilik gözlenmektedir.

Araba Tasviri:

Çakşırı alayının geçişi dörtgen platformlu bir araba ile gerçekleşmektedir. Minyatürde görülen araba muhtemelen dört tekerlek üzerine oturtulmuş, dikdörtgen kaideli, dört cephesi açık tutulmuş ve üzeri örtülüdür. Arabanın içerisinde bir figür elinde makasla kumaş kesmekte ve iki ip üzerine asılmış çakşır (şalvar benzeri erkek giysisi) bulunmaktadır. Araba insanlar tarafından çekilerek ve itilerek hareket ettirilmektedir. Arabanın arka tarafı kapalı durumdadır. Bu özelliği ile araba seyyar dükkân görünümündedir.

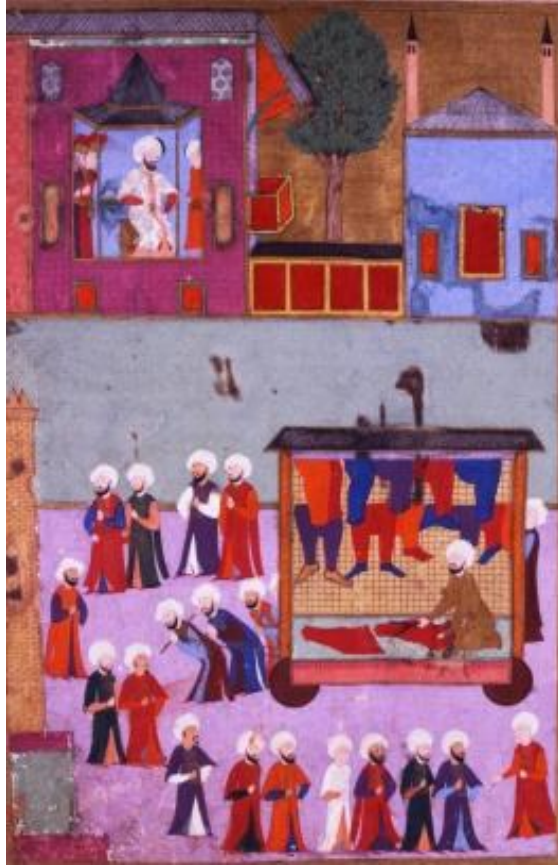
Çakşır: Çuhadan yapılan, belden aşağı kısma giyilen paçaları mestli ve dar bir nevi şalvar.¹¹⁷

Kaynakça:

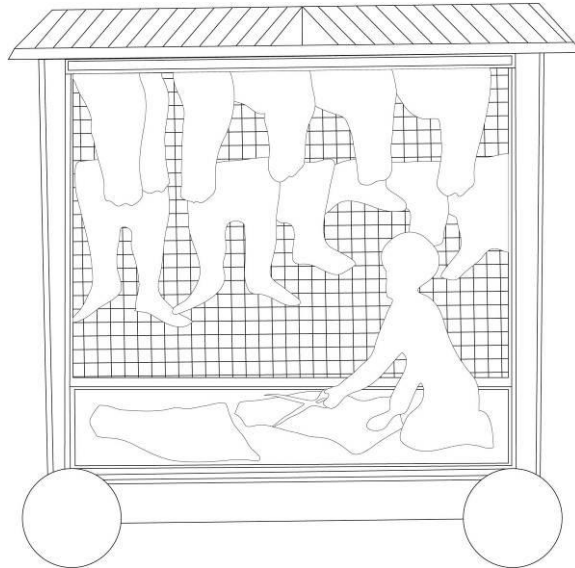
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.88.

PAKALIN Z. Mehmet, “Çakşır”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.323.

¹¹⁷ Mehmet Zeki Pakalın, “Çakşır”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.323.

Fotoğraf: 31 Çakşırcı Esnaf Geçişi *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.123a.].

Çizim: 30 Çakşırcı Esnaf Geçişi *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.123a].

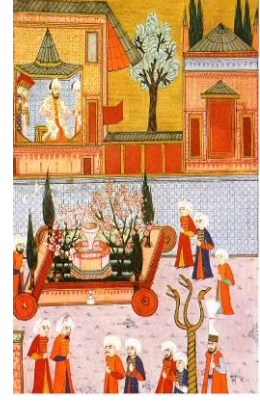
Örnek No: 28

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 349a.

Sahne Konusu: Çiçekçilerin Geçişi, Geçit Alayı, Bahçıvanlar¹¹⁸

Minyatürde çiçekçi esnaf alayının geçişi sergilenmektedir. İki bölüme ayrılan sahnenin alt bölümünde halk ile esnafı temsil eden figür topluluğu, çiçekçi esnaf arabası ve yılanlı sütun bulunmaktadır. Burada yılanlı sütunun bulunması geçit töreninin At Meydanı'nda olduğunu göstermektedir. Üst bölümde ise İbrahim Paşa sarayında, Sultan bir iskemle üzerinde oturmakta ve Sultanın yanındaki figürler ayakta şenlikleri izlemektedir.

Araba Tasviri:

Sahnenin sol ortasında yer alan araba dört tekerlekli, dörtgen bir platform üzerinde yerleştirilmiştir. Arabanın köşelerine dört servi ve bahar dallı ağaçlar yerleştirilmiştir. Ayrıca arabanın ortasında çokgen bir havuz yer almaktadır.

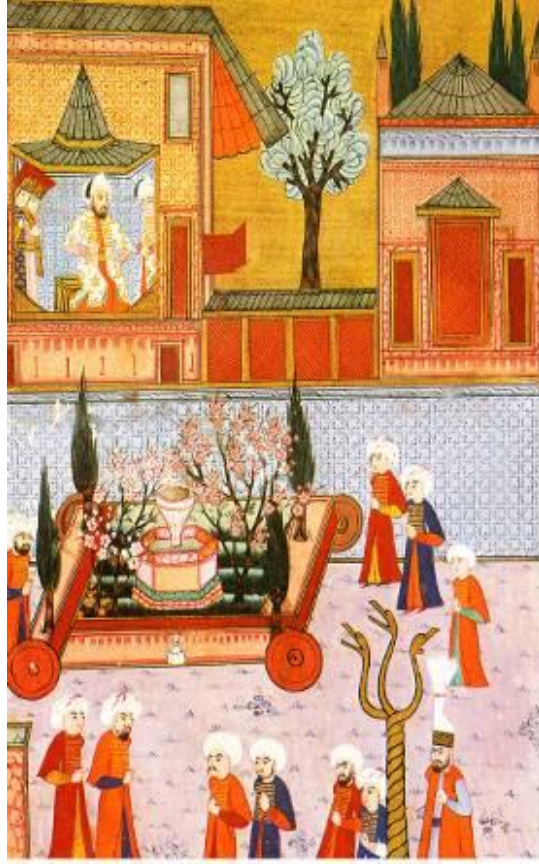
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.102.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988.s.101.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.127, Resim: 134.

¹¹⁸ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı, s.102.

Fotoğraf: 32 Çiçekçiler Esnaf Geçişi

Sûrnâme-i Hümayûn, 1582,

[TSMK, H.1344, y.349a] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 31 Çiçekçiler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, 349a.]' dan araba detayı.

Örnek No: 29

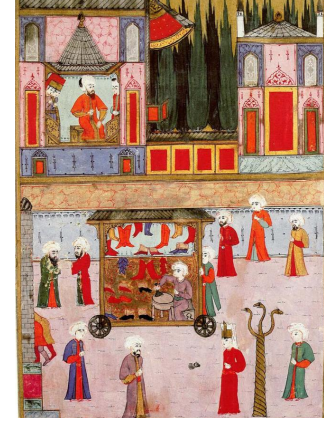
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:

Sûrnâme-i Hümayûn

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 419a-429a.¹¹⁹

Sahne Konusu: Çizmeçi geçiş alayı,

Kompozisyonda Lonca mensuplarından biri olan çizmeçi esnafının geçişi anlatılmaktadır. Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Sahnenin alt bölümünde, at meydanında dağınık yerleştirilmiş figürler, örme sütunun bir kısmı, yılanlı sütun ve çizmeçi esnafının arabası tasvir edilmiştir. Üst bölümünde ise III. Murat, iki silahtarı ve şehzadesiyle hipodromdaki İbrahim Paşa sarayında tören alayını izlerken gösterilmiştir.¹²⁰ Eserde sağdan sola doğru hareketlilik gözlenmektedir.

Araba Tasviri:

Çizmeciler esnaf alayının geçişi dörtgen platformlu bir araba ile gerçekleşmektedir. Minyatürün alt orta bölümünde yer alan dört tekerlekli araba, bir figür tarafından itilmektedir. Kundura, çizme ve pabuç yamayan eskileri onaran çizmeçi esnafı mesleklerini tanıtmaktadır. Arabanın içinde mesleğini icra eden, başlığı sarıklı olan bir usta iskemleye oturur vaziyette ve tezgâhında pabuç dikerek gösterilmiştir. Ayrıca arabanın duvarına asılı ve bir raf içerisinde çizmeler sergilenmektedir. Araba seyyar bir çizmeçi dükkânı görünümündedir.

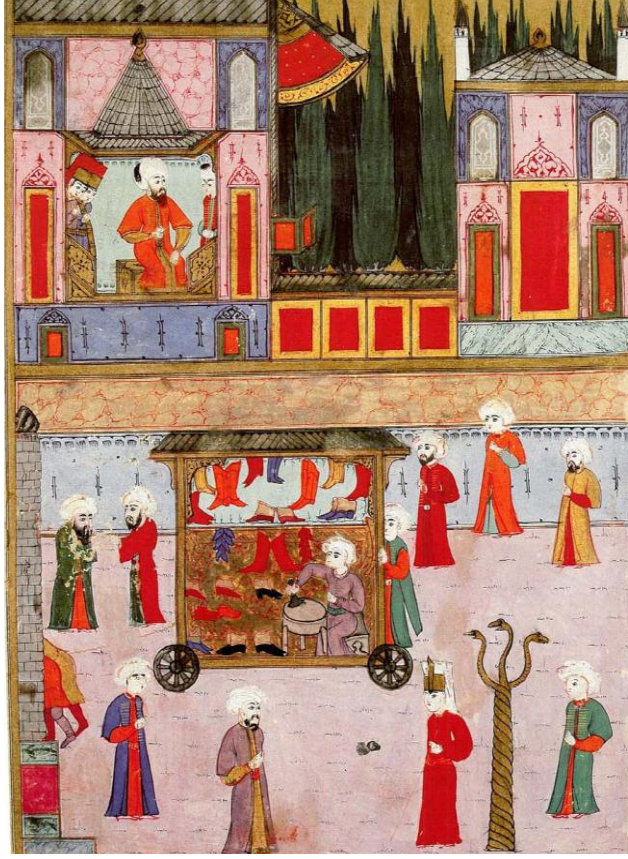
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.82.

KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İsar Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010, s.238.

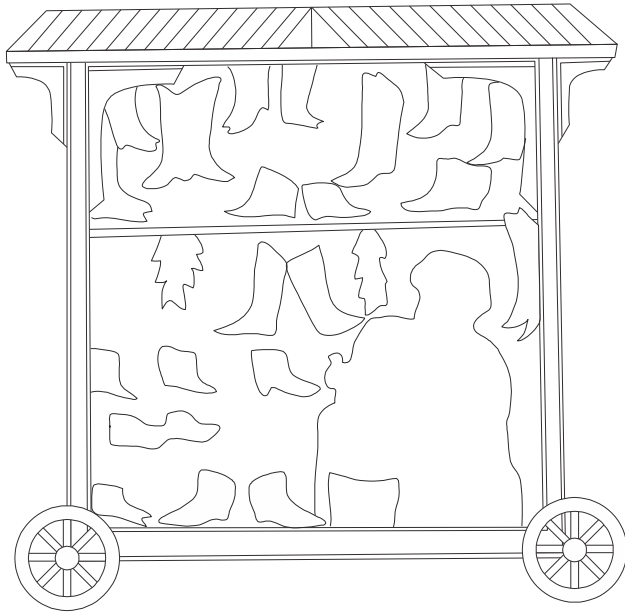
¹¹⁹ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.82.

¹²⁰ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.82.

Fotoğraf: 33 Çizmeciler Esnaf Geçişi

Süsnâme-i Hümayûn, 1582, [TSMK, H.1344, 419a-429a] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 32 Çizmeciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.419a-429a]' dan araba detayı.

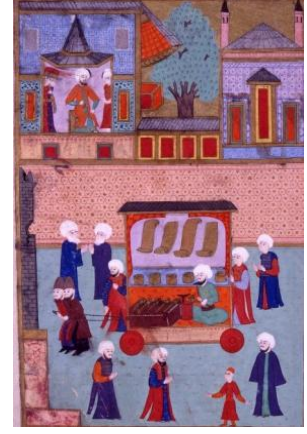
Örnek No: 30

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 327a.

Sahne Konusu: Divitçilerin geçişi, Geçit Alayı, Sahnede hipodrom meydanından geçen divitçi esnafı görülmektedir.

Araba Tasviri:

Araba muhtemelen dört tekerlekli, dörtgen bir platform üzerine oturtulmuştur. Etrafı açık, uzun direklerle destekli, üzeri örtülü dükkân görünümünde tasvir edilmiştir. Araba iki kişi tarafından arkadan itilip, yine iki kişi tarafından önden arabaya bağlı bir halatla çekilmektedir. İçerisinde dizleri üzerine çökmüş, divit ustası mesleğini icra eder durumdadır. Araba figürün oturduğu zemin, malzemelerin konulduğu raf ve divitle yazılan kâğıtların bir ip üzerine asıldığı üst duvarla üç bölüme ayrılmıştır. Bu haliyle araba bir dükkân görünümündedir.

Divit: Hokka ve kalem mahfazası vazifelerini aynı zamanda görmek üzere kullanılan aletin adıdır.¹²¹

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.95.

Minyatür ve gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu: The Ottoman Empire in miniatures and engraving, İstanbul, 1998.

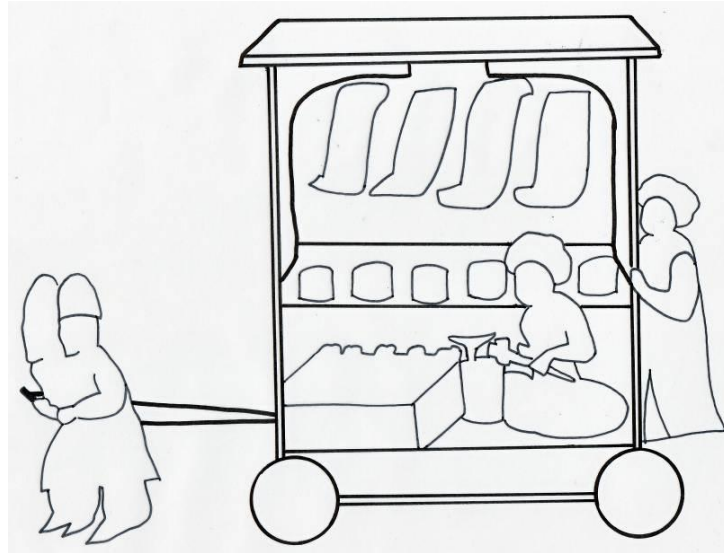
PAKALIN Z. Mehmet, “ Divit ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.468.

¹²¹ Mehmet Zeki Pakalın, “ Divit ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.468.

Fotoğraf: 34 Divitçiler Esnaf Geçişi

Süsnâme-i Hümayûn, [TSMK. H.1344,y.327a]

Çizim: 33 Divitçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK. H.1344,327a.]' dan araba detayı]

Örnek No: 31

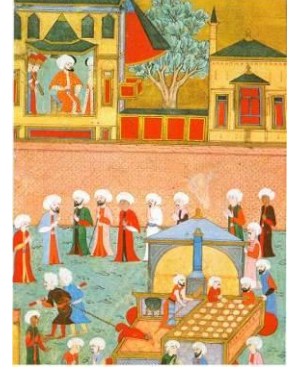
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:

Sûrnâme-i Hümayûn

Tarihi: 1582

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.152b-153a, 30x20.8 cm¹²².

Sahne Konusu:

Ekmekçi Geçiş Alayı, Sûrnâme-i Hümayûn; 1582 yılında III. Murat' ın oğlu Şehzade Mehmet' in sünnet düğünü şenliklerini konu almaktadır. Şenlikler sırasında Esnaf alayı geçişleri düzenlenmiştir. Minyatürde ekmekçi esnaf alayı geçişi sergilenmektedir. Sahne burada iki kısımdan oluşur yukarı kısımda padişah otururken ve şehzade ile iki figür ayakta şenlikleri izlemektedir. Alt bölümde ise geçiş törenini izleyen figürler ile orta alana yerleştirilen fırıncı geçiş alayı bulunmaktadır Araba tekerlekli fırın görünümündedir. Nurhan Atasoy'a göre; aslında öküzlerin çektiği araba tasviri, sanatçı tarafından minyatüre sığmayacağı düşüncesiyle iki kişi tarafından çekiliyormuş gibi gösterilmiştir.¹²³

Araba Tasviri:

Araba dört tekerlek üzerine oturtulmuştur. Sahnede arabanın üstünde ekmek ve hamurların dizildiği tezgâh yer almaktadır. Bu tezgâhın üzerinde de iki kişi bulunmaktadır. Kollarını sıvamış olan kişi küreğini fırına sokmakta ve hemen arkasında üçayaklı bir kazan yer almaktadır. Arabanın üzerinde ekmek yapmak üzere hazırlanmış hamur topları görülmekte ve iki kişi hamur topları yapmaya devam etmekte, diğer kişi de fırına ekmek vermektedir. Hamur yapılan tezgâh dikdörtgen formda olup, fırın ise yarım daire bir kemer ve üzeri alem ile sonlandırılmış üçgen bir örtü ile örtülmüştür. Araba iki kişi tarafından arkadan itilip, yine iki kişi tarafından önden kancayla bağlanmış bir halatla çekilmektedir.

¹²² Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.60.

¹²³ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.60.

Kaynakça:

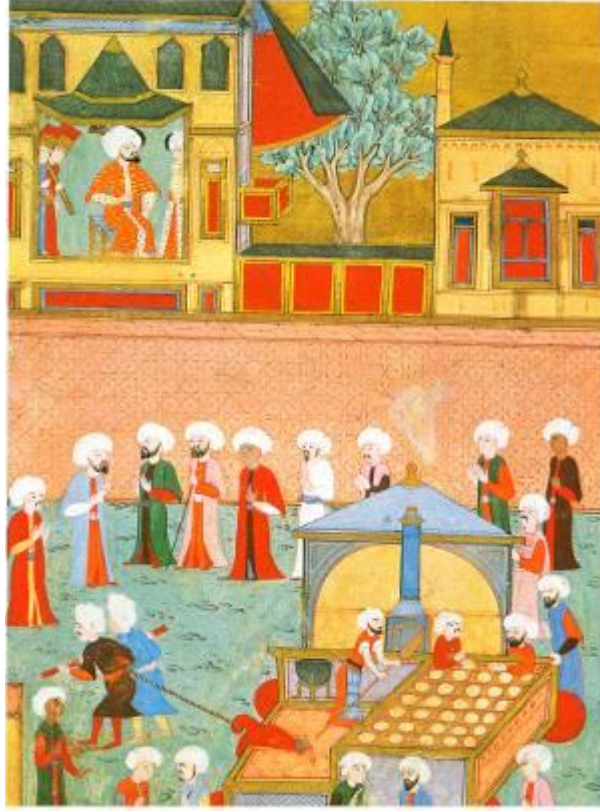
ATASOY Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı /İntizami*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.60.

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Turkish Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D.Cultural Institute, No.44, İstanbul, 1974, Plate 21.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988, s.87.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.116, Resim: 118.

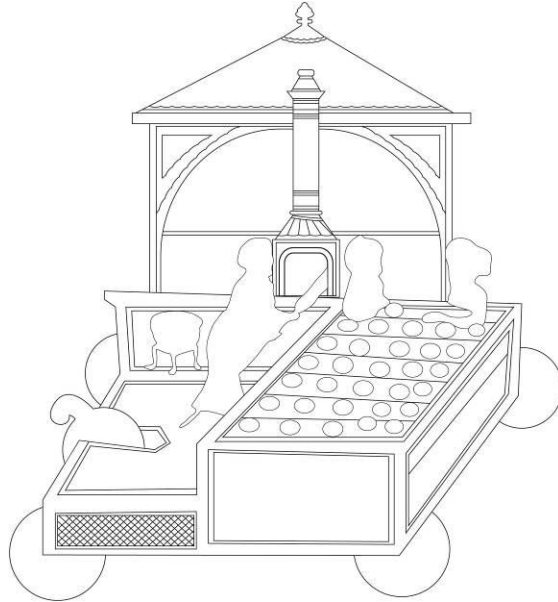
TANINDI, Z. , ÇAĞMAN, F, *İslam Minyatürleri*, Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979, s.62.

Fotoğraf: 35 Ekmekçiler Esnaf Geçişi

Süsnâme-i Hümayûn, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 152b-153a] (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 34 Ekmekçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 152b-153a] 'dan araba detayı.]

Örnek No: 32

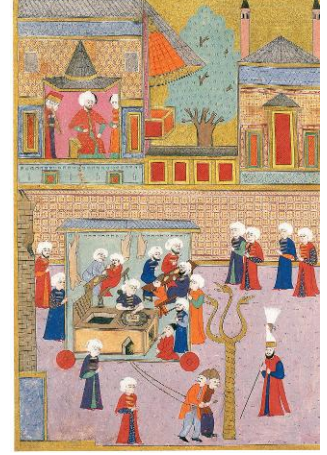
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1587civ.

Nakkaş: Nakkaşı Ali ¹²⁴

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.343a.

Sahne Konusu: Kebapçıların geçiş Alayı, Minyatürde kebabçı esnaf alayı geçişi sergilenmektedir.

Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Ön kısımda ise; örme sütun, üç başlı yılanlı sütun ve etrafında bulunan figürlerle birlikte kebabçı esnaf alay arabasının at meydanından geçişi sergilenmektedir. Arka bölümde İbrahim Paşa sarayında Padişah oturmakta ve yanında yer alan şehzade ve iki figür ayakta alayı izlemektedir.

Araba Tasviri:

Ortada yer alan, dört tekerlek üzerine oturtulan kebab dükkânı arabası bir kişi tarafından itilip, iki kişi tarafından halatla çekilmektedir. Arabanın içindeki figürlerden biri kebab pişirmekte, diğer figürlerde pişirilen kebabı yemektedirler. Arabanın içinde bir ocak ve oturma yerleri bulunmaktadır. Arabanın üst tarafına etler asılmıştır. Ayrıca arabanın alt kısmındaki figür de ocağın ateşini körüklemektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.

ATASOY Nurhan, ÇAĞMAN Filiz, *Türkîsh Miniature Painting*, Publications Of The R.C.D. Cultural Institute, No.44, İstanbul, 1974.

BAĞCI Serpil, vd, *Osmanlı Resim Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006, s.146-147.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988, s.89.

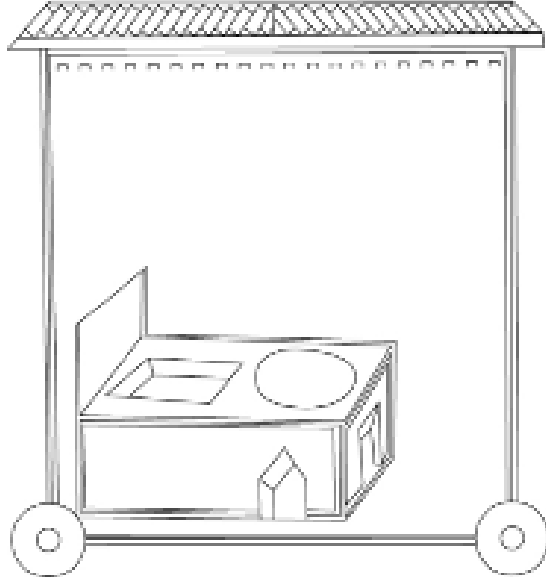
Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.118, Resim: 121.

¹²⁴ Serpil Bağcı, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, s.103.

Fotoğraf: 36 Kebapçılar Esnaf Geçişi *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1587civ.

[TSMK, H.1344, y.343a]. (Nurhan Atasoy'dan).

Çizim: 35 Kebapçılar Esnaf Geçişi, *Surname-i Hümayun*

[TSMK, H.1344, y.343a] 'dan araba detayı.

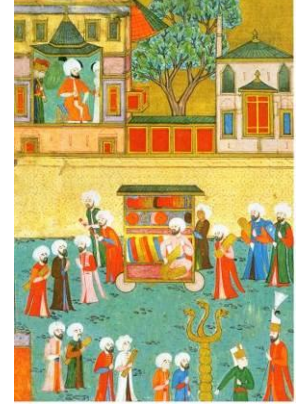
Örnek No: 33

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.131a.¹²⁵

Sahne Konusu: Aba Satıcıları¹²⁶, Kumaşçıların Geçişi, Minyatürde Aba Satıcıları esnaf alayı geçişi sergilenmektedir. Sahne burada iki kısımdan oluşur. Alt bölümde at meydanında yılanlı sütun kalabalık bir kompozisyon halinde iken, üst bölümde Padişah oturur vaziyette ve şehzade ile iki figür ise ayakta şenlikleri izler şekilde resmedilmişlerdir.

Aba: Dervişlerle ilmiye mensuplarının ve medrese öğrencilerinin giydikleri palto.¹²⁷

Araba Tasviri:

Muhtemelen dört tekerlekli araba, dörtgen platform üzerine oturtulmuştur. Arabanın etrafı açık tutulmuş, üzerinde raflar ve raflar içerisine yerleştirilmiş kumaş topları bulunmaktadır. Ayrıca rafların üzeri örtülüdür. Rafların önünde oturan bir kişi elindeki kumaşı sergilemektedir. Raflar arasındaki geometrik bordür dikkat çekici bir süsleme detayıdır. Tekerleklerin dilimlere ayrılması diğer esnaf geçişlerindeki arabalardan farklı özelliktedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.113.

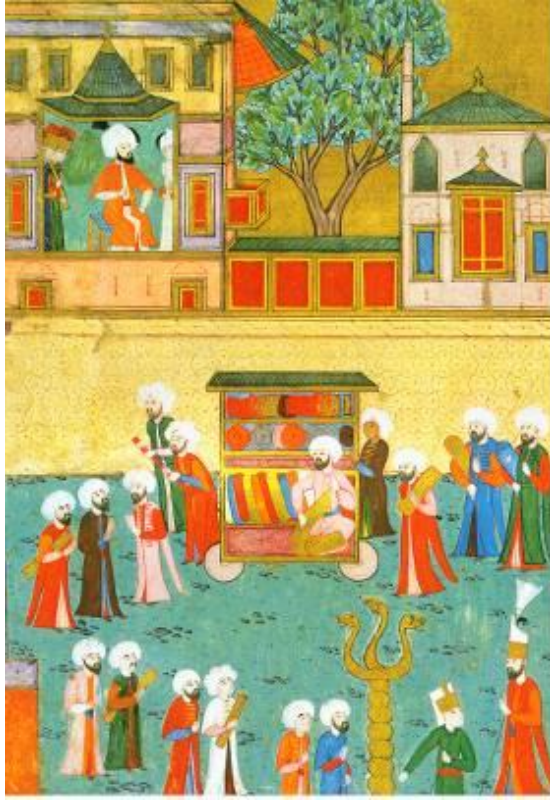
ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988, s.95.

PAKALIN Z. Mehmet, “Aba”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.1

¹²⁵ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.113.

¹²⁶ Nurhan Atasoy, 1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı, s.113.

¹²⁷ Mehmet Zeki Pakalın, “Aba”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.1.

Fotoğraf: 37 Kumaşçılar Esnaf Geçişi

Süsnâme-i Hümayûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.131a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 36 Kumaşçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.131a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 34

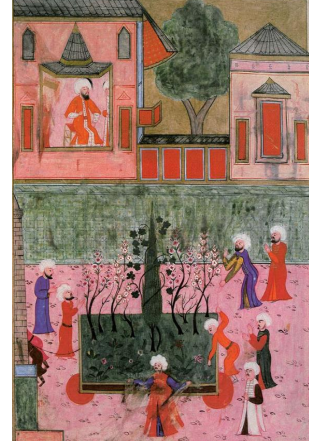
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.415b-416a.

Sahne Konusu: Mısırlı Bahar Satıcısı¹²⁸ Bahçıvanların Geçişi-Esnaf Geçidi.

Sahnede Mısırlı Bahar Satıcısı ya da Bahçıvanların geçişi sergilenmektedir. İki bölüme ayrılan kompozisyonun alt bölümünde örme sütunun bir kısmı, esnaf ve araba yer almakta, üst bölümde ise Padişah ve maiyeti İbrahim paşa sarayından geçişi seyrederek biçimde gösterilmiştir.

Araba Tasviri:

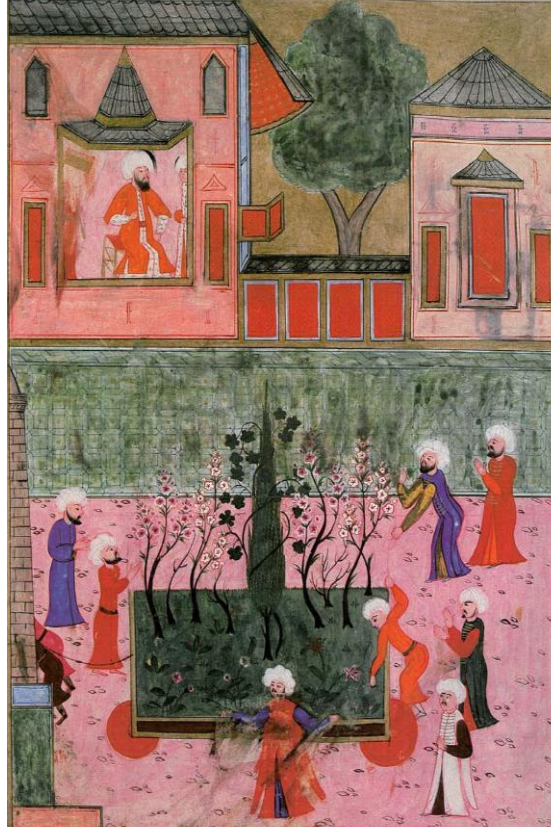
Dört tekerlekli, dörtgen bir kaide üzerine oturtulan arabanın zemini çimle kaplanmıştır. Arabanın üzerinde bahar dalları çiçekler ve bir sarmaşığın dolandığı servi ağacı yer almaktadır. Araba bir kişi tarafından itilmekte ve iki kişi tarafından da çekilmektedir.

Kaynakça:

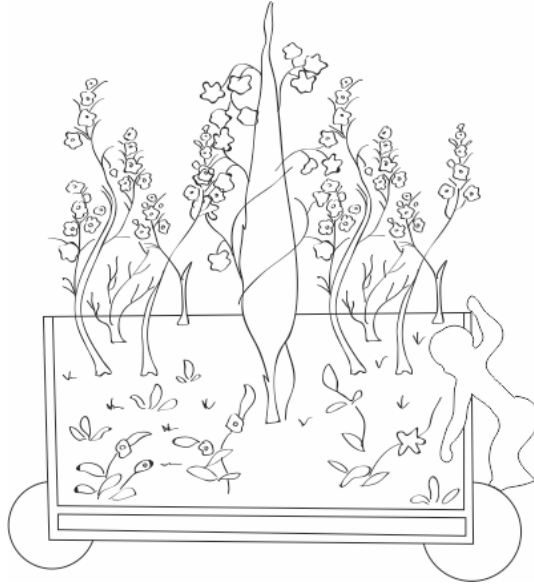
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.80 - 81.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1994, s.89-90.

¹²⁸ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.80-81.

Fotoğraf: 38 Mısırlı Bahar Satıcılar Esnaf Geçişi *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.415b-416a]. (Nurhan Atasoy'dan).

Çizim: 37 Mısırlı Bahar Satıcılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.415b-416a.] 'dan araba detayı.

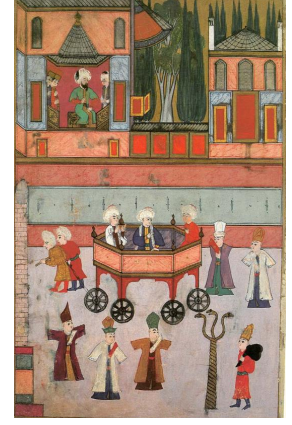
Örnek No: 35

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 99b-100a.

Sahne Konusu: Mührecilerin Geçişi.

Sahnede mühreciler alayı geçişi sunulmaktadır. Mühreciler kâğıtları mühreleyip, parlatarak üzerlerine yazı yazılacak, tezhip ve minyatür yapılacak hale getirirler. Sahne iki bölümden oluşmaktadır. Alt bölümde örme sütunun bir kısmı, mühreci esnaf alayı arabası ve esnaf yer almaktadır. Üst bölümde ise Padişah, şehzadesi ve maiyetiyle alayı seyreder biçimde gösterilmiştir.

Mühre: Kâğıt parlatmak için kullanılan aletin adıdır.¹²⁹

Araba Tasviri:

Kompozisyonun merkezinde her tarafı nakışlarla süslenmiş, dört tarafı açık, içinde figürlerin oturduğu araba bulunmaktadır. Arabanın içerisinde - kaynaklarda Kur'an okuduğu bildirilen¹³⁰ üç figür oturmaktadır. Arabayı iki kişi önden tekerleklerine bağlı bir iple çekmektedir. İki figür de arabanın ardından gelmektedir. Altıgen formlu arabanın cepheden dört tekerleği görülmektedir, iki teker arasında kalan bölümler bursa kemerine benzeyecek şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin üzerine de altıgen formun her cephesine, birer tane olmak üzere dikdörtgen levhalar yerleştirilmiştir. Levhaların köşeleri tepeliklerle sonlandırılmıştır.

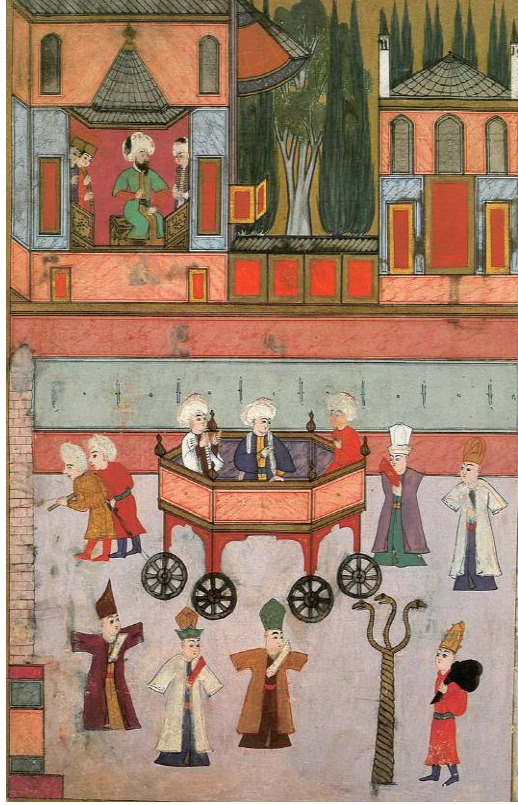
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.52.

PAKALIN Z. Mehmet, “ Mühre ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.695.

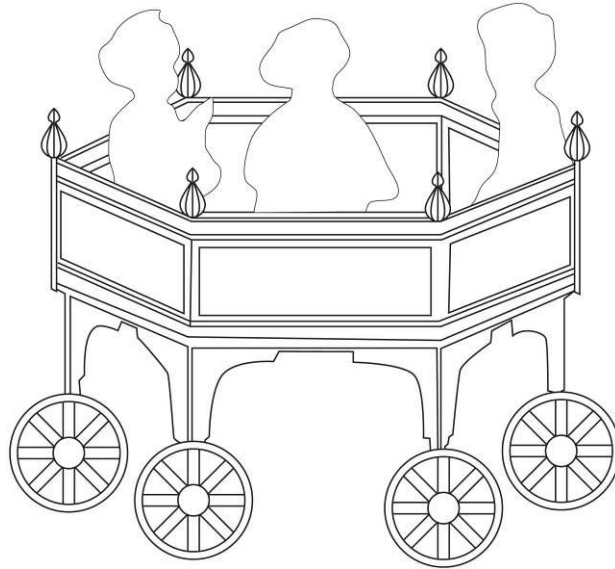
¹²⁹ Mehmet Zeki Pakalın “ Mühre ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.695.

¹³⁰ Atasoy, Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.52.

Fotoğraf: 39 Mühreciler Esnaf Geçişi *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 99b-100a]. (Nurhan Atasoy'dan).

Çizim: 38 Mühreciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.99b-100a.]'dan araba detayı.

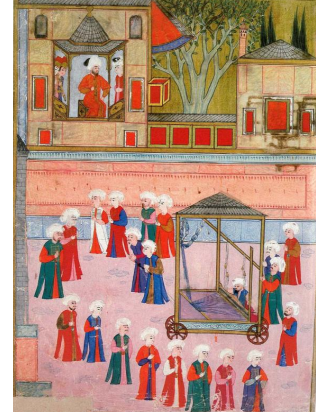
Örnek No: 36

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 81b-82a.

Sahne Konusu: Peştamal dokuyanların Geçişi, Kompozisyon iki bölüme ayrılmıştır. Sahnede peştamal dokuyucu esnafının geçişi konu edilmiştir. Alt bölümde örme sütunun bir kısmı ve peştamal dokuyucu arabası, ustaları ve esnafı yer almaktadır. Üst bölümde ise Padişah ve maiyeti geçişi seyretmektedir. Peştamalların Türk yaşamında önemli bir yeri olmuştur. Esnaf teşkilatında peştamallar gündelik yaşamda önlerine bağlamanın ötesinde sembolik anlam taşımaktadır. Çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa terfilerde yapılan törenlerde peştamal bağlanmaktadır.¹³¹

Peştamal Kuşanmak: Sanat öğrenen çıraklara ustalık sıfatının verilmesi yerine kullanılan bir addır. Eskiden çalıştığı sanatı öğrenen çıraklar, ustasında dâhil olmak üzere, o sanatın tanınmış adamları huzurunda sınav yapılır, geçenlere peştamal kuşatıldığı için bu isim kullanılmaktadır.¹³²

Araba Tasviri:

Sahnede yer alan arabanın kaidesi kare bir platform üzerindedir. Arabanın üçgen piramidal biçimli örtüsü dört direk tarafından taşınmaktadır. Kaide bordürü motiflerle süslü tutulmuştur. Arabanın içinde bir usta tezgâhın başına oturmuş, peştamal dokumaktadır. Dilimli, dört tekerlek üzerinde ve dokuma atölyesi şeklinde tasvir edilmiş olan araba, iki kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından çekilmektedir.

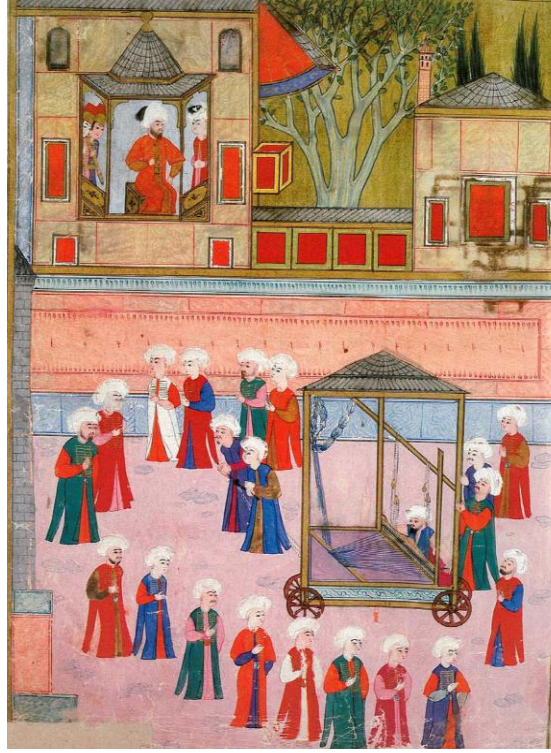
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997,s.50.

PAKALIN Z. Mehmet, “ Peştamal Kuşanmak ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.774.

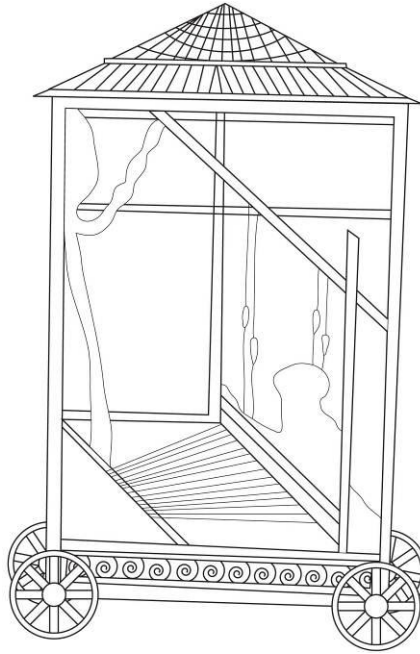
¹³¹ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.50.

¹³² Mehmed Zeki Pakalın, “ Peştamal Kuşanmak ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü II.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.774.

Fotoğraf: 40 Peştamal Dokuyucular Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 81b-82a]. (Nurhan Atasoy'dan).

Çizim: 39 Peştamal Dokuyucular Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 81b-82a]'dan araba detayı.

Örnek No: 37

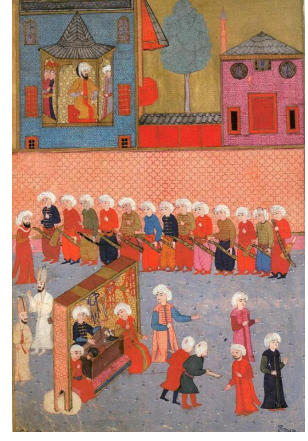
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 64b-65a. ¹³³

Sahne Konusu: Saraçlar¹³⁴ Geçişi.

Sahne de saraç esnafının geçişi sergilenmektedir. İki bölüme ayrılan kompozisyonun alt bölümünde, bellerine birer kılıç kuşanmış ve sıralanmış insanlar yer almaktadır. Önde koşum ve eyer takımı yapan saraç esnafı ustaları ve onları izleyenler resmedilmiştir. Üst bölümde ise, III. Murat, iki silahtar ve şehzadesiyle İbrahim Paşa sarayında tören alayını izlerken gösterilmiştir.

Araba Tasviri:

Sahne de iki tekerlekli olarak görülen fakat tahminen dört tekerlekliği olan, üzeri düz örtülü iki kişinin çektiği koşumcu arabası görülmektedir. Arabanın tekerlekleri enine dikdörtgen bir zemini taşımaktadır. Arabanın içinde üç kişi bulunmaktadır. İki kişi oturmakta ve diğer kişi de koşum kayışını şekillendirmektedir. Arabanın üst kısmında, asılmış koşum takımları görülmektedir. Arabanın cephelerinde geometrik bezeme uygulanmıştır.

Saraçhane: At takımları, araba koşumlarıyla deri ve meşinden eşya yapılan ve satılan yere verilen addır. Arapça bir tabir olan, halk arasında saraç şeklinde kullanılan sarraç at gibi hayvanlara eyer, yular, koşum yapan sanatkâr demektir. ¹³⁵

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 48-49.

ESİN Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara, 1988, s. 99.

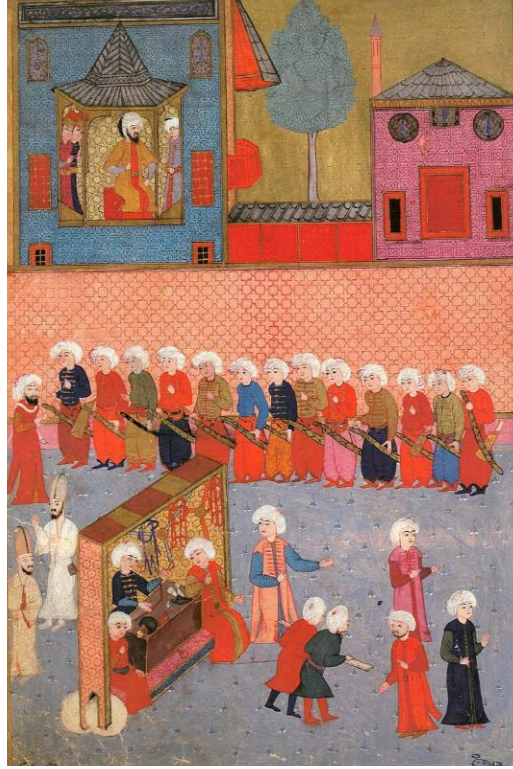
¹³³ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.48-49.

¹³⁴ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.48.

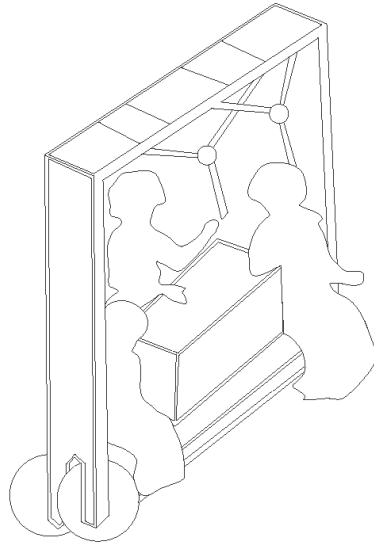
¹³⁵ Mehmet Z. Pakalın, "Saraç", *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.125.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.118, Resim: 122.(Bıçakçılar Loncası)

PAKALIN Z. Mehmet, “ Saraç ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.125.

Fotoğraf: 41 Saraçlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.64b-65a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 40 Saraçlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.64b-65a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 38

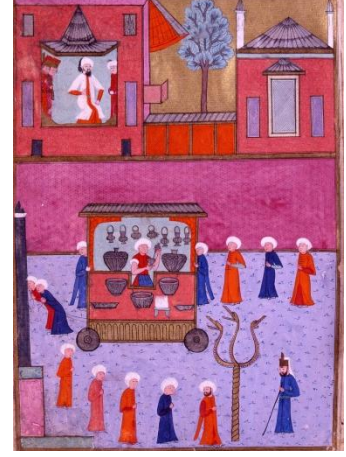
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.238a.¹³⁶

Sahne Konusu: Şerbetçilerin geçişi, Sahnede şerbetçi esnafının geçişi sergilenmektedir.

Araba Tasviri:

Dörtgen kaideli araba, cepheden iki tekerleği görülecek şekilde tasvir edilmiştir. Kaidesinde küçük nişlerle süslü bir bordür bulunmaktadır. Arabada üzerinde kap kacak olan bir tezgâh yer almaktadır. Tezgâhın arkasında da şerbet sunan bir kişi ve duvarda asılı tutulmuş şişeler bulunmaktadır. Düz çatılı üst örtü Bursa tipi kemerler tarafından taşınmaktadır. Araba iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.122.

¹³⁶ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.122.

Fotoğraf: 42 Şerbetçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.238a].

Çizim: 41 Şerbetçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.238a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 39

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:
Sûrnâme-i Hümayûn

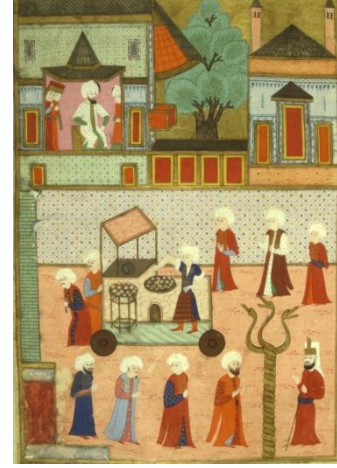
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.311a.

Sahne Konusu: Memuniye Helvacıları Geçişi,

Sahne Memuniye Helvacıları esnafının geçişi sergilenmektedir.

Araba Tasviri:

Sahne dörtgen kaideli, cepheden iki tekerleği görülen fakat muhtemelen dört tekerlekli olan Memuniye Helvacıları esnafına ait araba bulunmaktadır. Üzerine Memuniye helvası yapımı için kullanılan bir fırın yerleştirilmiştir. Arabanın içinde bir usta ve tezgâh yer almaktadır. Tezgâhın üzerine de helva yapımı için kullanılacak olan malzemeler yerleştirilmiştir. Helvalar bir sehpa üzerinde sergilenmektedir. Tezgâhın altında içinden alevler çıkan fırının kapısı görülmektedir. Arabanın üstündeki figür muhtemelen fırına verilecek olan helvaları hazırlar biçimde tasvir edilmiştir.

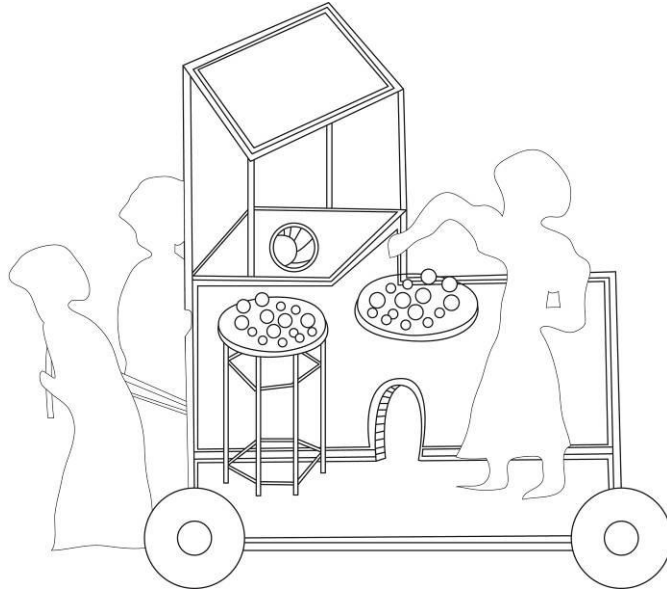
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.122.

Fotoğraf: 43 Memuniye Helvacıları Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.311a].

Çizim: 42 Memuniye Helvacıları Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.311a] 'dan araba detayı]

Örnek No: 40

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.51a.

Sahne Konusu: Helvacılar Geçiş Alayı

Sahne Helvacılar esnafının geçişi sergilenmektedir.

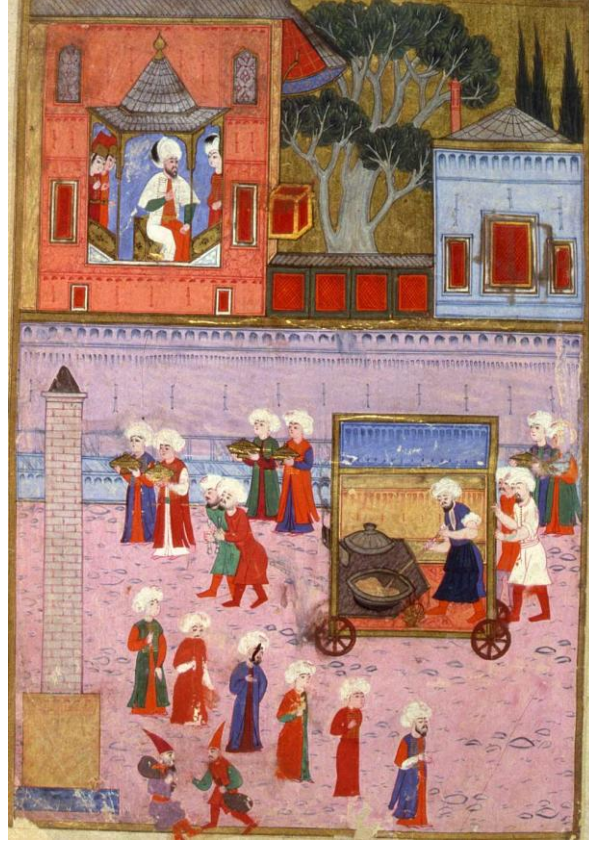
Araba Tasviri:

Resimde üç tekerleği görülen, fakat muhtemelen dört tekerlekli olan Helvacı esnafına ait geçiş arabası sergilenmektedir. Tekerlekler dilimlere ayrılmıştır. Dörtgen bir platform üzerine oturtulan arabanın üzerinde ocak ve helvayı kavuran bir kişi bulunmaktadır. Arabanın arka tarafı kapalı durumdadır ve üzeri düz bir örtü ile örtülmüştür. Araba iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.122.

TANINDI, Z. , ÇAĞMAN, F, İslam Minyatürleri, Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979, s.62.

Fotoğraf: 44 Helvacılar Esnaf Geçişi

Sünnâme-i Hümayûn, 1582, [TSMK, H.1344, y.51a].

Çizim:43 Helvacılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.51a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 41

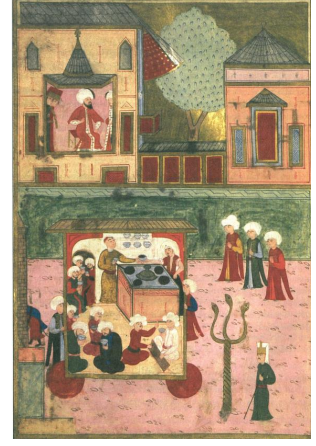
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.367a.

Sahne Konusu: Kahvehane Geçiş Alayı, Kompozisyonda kahveci esnafının geçişi anlatılmaktadır.

Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Sahnenin alt bölümünde, at meydanında dağınık yerleştirilmiş figürler, örme sütunun bir kısmı, yılanlı sütun ve kahveci esnafının arabası tasvir edilmiştir. Üst bölümünde ise III. Murat, iki silahtarı ve şehzadesiyle hipodromdaki İbrahim Paşa sarayında tören alayını izlerken gösterilmiştir.

Araba Tasviri:

Kompozisyonda, iki kişi tarafından itilen, cepheden iki tekerleği görülen fakat muhtemelen dört tekerlekli olan kahvehane geçiş arabası yer almaktadır. Dörtgen bir kaide üzerine oturtulan, dükkân izlenimi veren arabanın üzerinde kahvehane bulunmaktadır. Arabanın üç tarafı kapatılmış ve üstü bir çatıyla örtülmüştür. Duvar da iki sıra fincan asılı durmaktadır. Kahvehane ortamı kapıdan içeriye giren, yerde oturan, içecek içen, oyun oynayan figürlerle birebir yansıtılmıştır. Böylelikle araba mekân ve perspektif anlayışı ile resmedilmiştir.

Kaynakça:

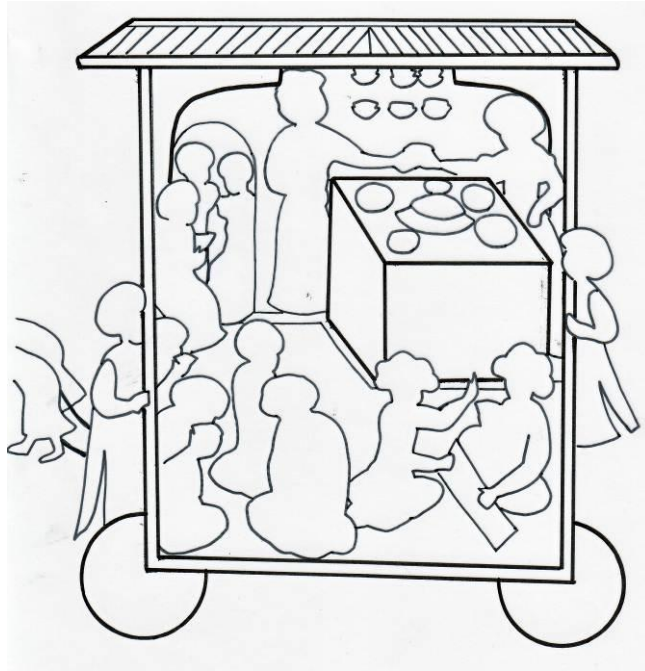
KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İstanbul, İsar Vakfı Yayınları, 2010.s.39.

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.120.

Fotoğraf: 45 Kahvehaneciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.367a].

Çizim: 44 Kahvehaneciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.367a.] 'dan araba detayı.

Örnek No: 42

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

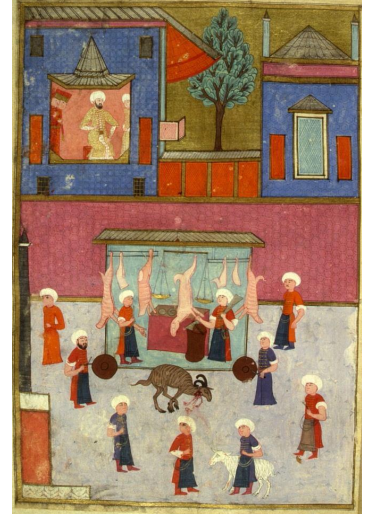
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 296a.

Sahne Konusu: Kasaplar¹³⁷ Geçiş Alayı,

Kompozisyonda kasaplar esnafının geçişi anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Minyatürde görülen kasapların arabası cepheden iki tekerleği olan dörtgen bir platform üzerine yerleştirilen dükkân biçimindedir. Arabanın üstü bir çatıyla örtülmüştür. Üzerindeki derisi yüzülmüş koyunlar çengellere asılmıştır. Arabanın ortasına bir tezgâh ve tezgâhın üstüne de askıda bir terazi yerleştirilmiştir. Tezgâhın önünde yer alan kollarını sıvamış iki usta ise çengele asılı bir koyunun dersini yüzmektedir.

Kaynakça:

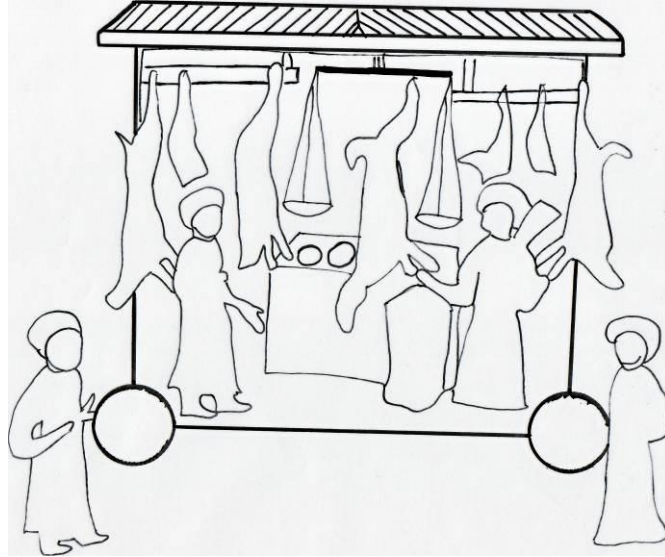
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.120.

¹³⁷ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.120.

Fotoğraf: 46 Kasap Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 296a].

Çizim: 45 Kasap Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.296 a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 43

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 337a.

Sahne Konusu: Hamamcılar¹³⁸ Geçiş Alayı, Kompozisyonda 'hamamcılar esnafının geçişi' anlatılmaktadır.

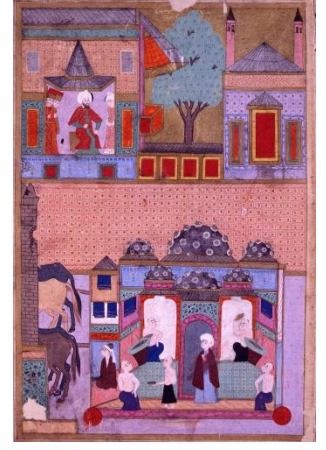
Araba Tasviri:

Kompozisyonda iki tekerleği görülen, kubbeli, sıcaklık bölümü açıkta tutulan bir araba görülmektedir. Arabanın üzerinde yer alan hamam ön cepheden açık tutulmuştur. İçerisinde peştamallı, oturan ve kurnanın yanında yıkanan figürler bulunmaktadır. Figürler peştamallı başı açık, yalınayak veya çıplak resmedilmiştir. Nurhan Atasoy'a göre: dört çift büyük öküzün çektiği arabada, hamamın haznesi ve külahı bütünüyle ortada görülmektedir.¹³⁹

Kaynakça:

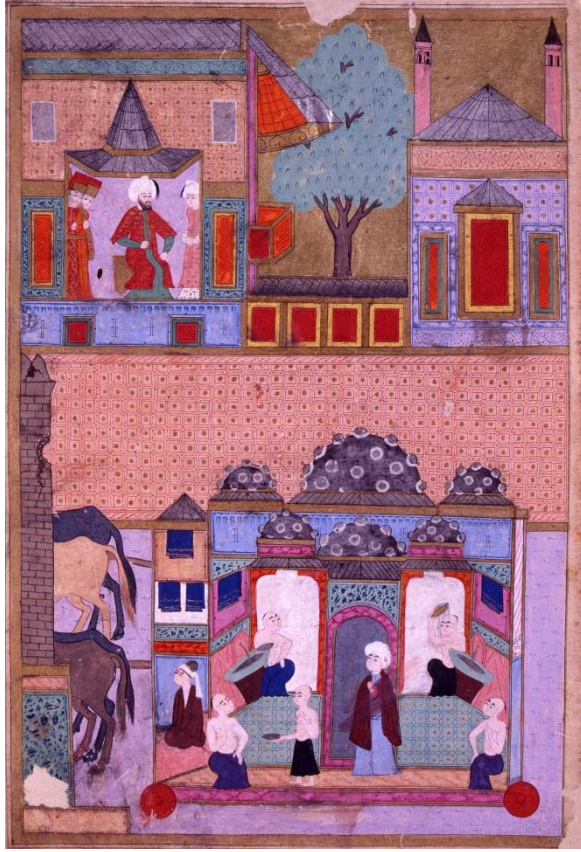
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.s.89.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1994, s.95.

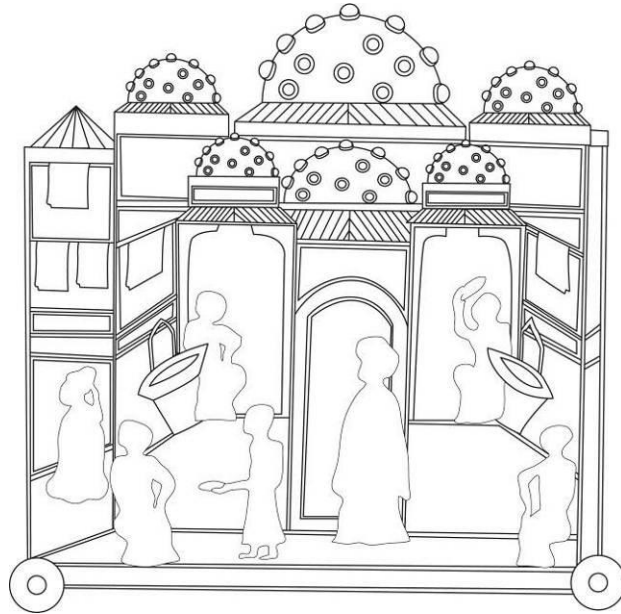
¹³⁸ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.89.

¹³⁹ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.89.

Fotoğraf: 47 Hamamcılar Esnaf Geçişi, *Sütnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 337a].

Çizim: 46 Hamamcılar Esnaf Geçişi, *Sütnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.337a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 44

Eserin Adı: İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

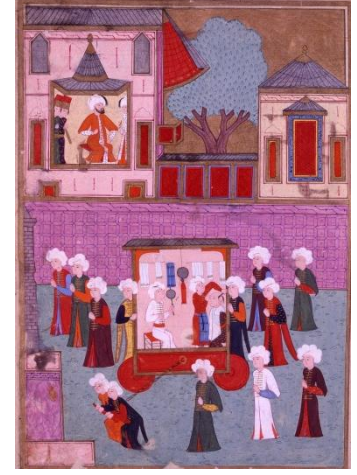
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman ve ekibi.

Yazar: İntizâmi, Seyyid Lokman,

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 265a.

Sahne Konu: Tellak ve berberler Geçiş Alayı

Kompozisyonda ‘Tellak ve berberler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

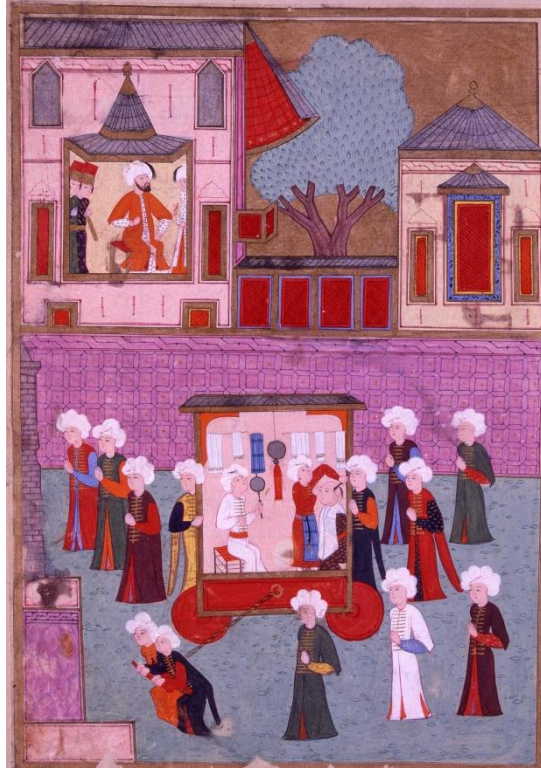
Araba Tasviri:

Platform üzerine yerleştirilen araba üzerinde tellak, berber ustası ve bir kişi yer almaktadır. Ön cephesi açık tutulan arabanın düz çatısı bursa kemer üzerine oturmaktadır. Arabanın içerisinde iki adet tavana asılmış, uçlarında püskül bulunan seramik askı top süsü görülmektedir. Ayrıca arabanın arka tarafında duvarda asılı bir ip üzerinde havlular bulunmaktadır. Araba iki kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından da çekilmektedir.

Kaynakça:

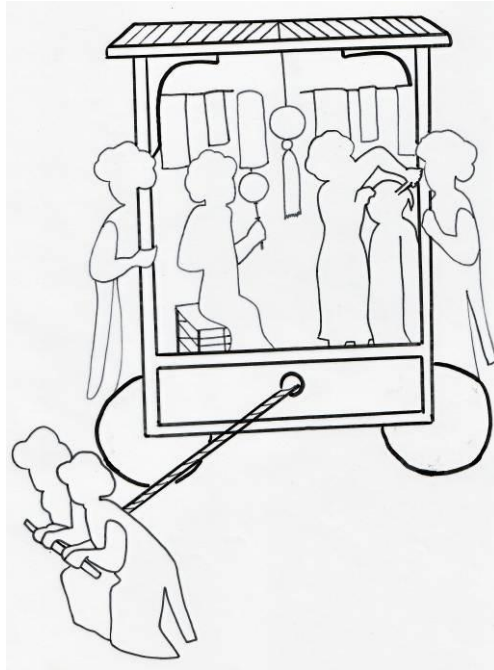
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.89.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.132, Resim: 142.

Fotoğraf: 48 Tellak ve Berberler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 265a].

Çizim: 47 Tellak ve Berberler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.265a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 45

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Hümayûn*

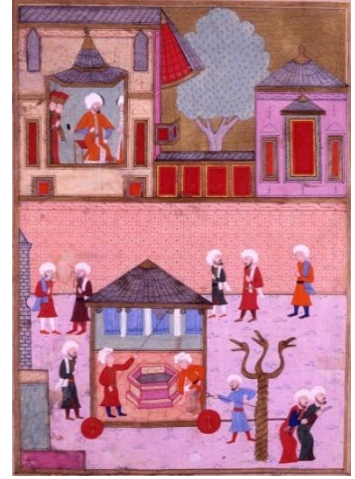
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Yazar: İntizâmi, Seyyid Lokman,

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 261a.

Sahne Konusu:

Natırlar, Kompozisyonda Natırlar esnafının geçişi anlatılmaktadır.

Natırların hamamda çalışan kadın tellaklar olduğu bilinmektedir. Bu nedenle sahne adı tellaklar olmalıdır. Fakat Araba içerisinde yer alan figürlerin erkek olduğu görülmektedir.

Araba Tasviri:

Minyatürde cepheden iki tekerlekli, bir platform üzerine oturtulan natırların arabası görülmektedir. Araba üzerinde iki erkek figür, içerisi su dolu altıgen bir havuz ve askıya asılmış peştamallar sergilenmektedir. Üçgen piramidal bir çatı ile örtülmüştür.

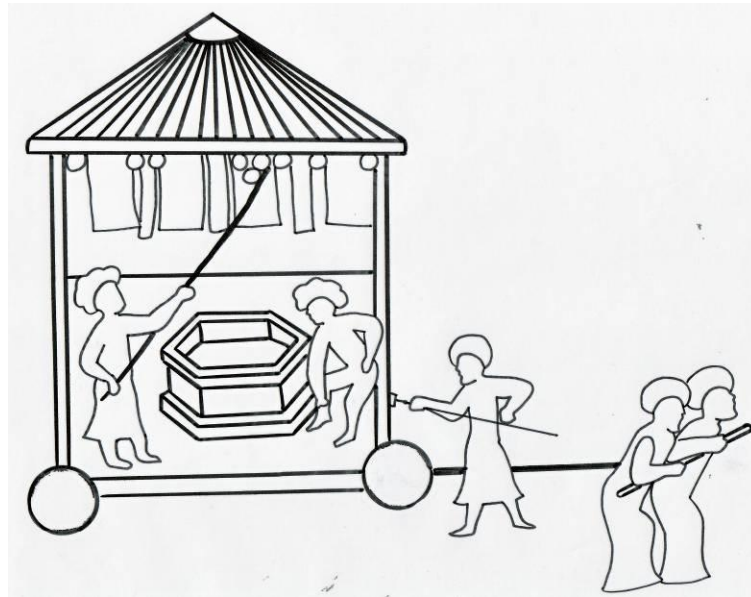
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 89.

Fotoğraf: 49 Natırlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 261a].

Çizim: 48 Natırlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.261a.]’dan araba detayı.

Örnek No: 46

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:

Sûrnâme-i Hümayûn

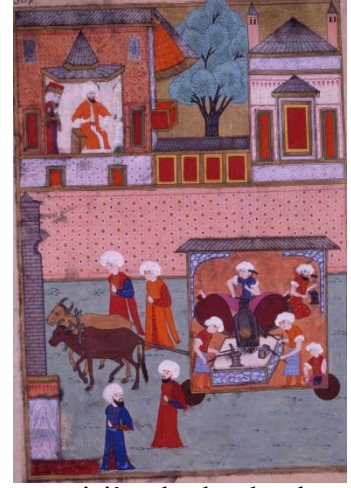
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 307a.

Sahne Konusu:

Nalıncılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Nalıncılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

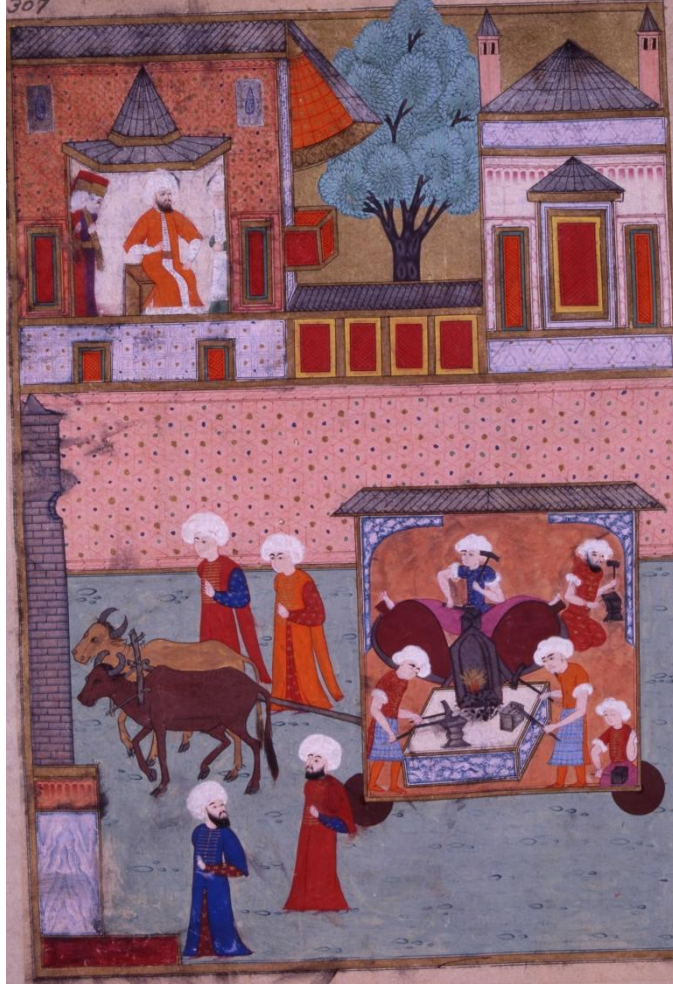
Araba Tasviri:

Nalıncıların geçişleri, dörtgen platformlu, bursa kemerli, düz çatılı bir araba ile gerçekleştirilmiştir. İçerisinde bir tezgâh ve hünelerini gösteren ellerinde çekiçleri bulunan beş farklı usta bulunmaktadır. Tezgâhın üzerinde ellerinde çekiçleriyle iki kişi demir işlerken görülmektedir. Küçük bir ocağın içinde ateşi körükleyen bir kişi ve nalıncıları ellerinde yine çekiçlerle şekillendiren iki kişi yer almaktadır. Cepheden görülen arabanın içerisine yerleştirilen figürler kompozisyona derinlik kazandırmıştır. Ayrıca Nurhan Atasoy arabanın iki manda tarafından koşulduğunu ifade etmektedir.¹⁴⁰

Kaynakça:

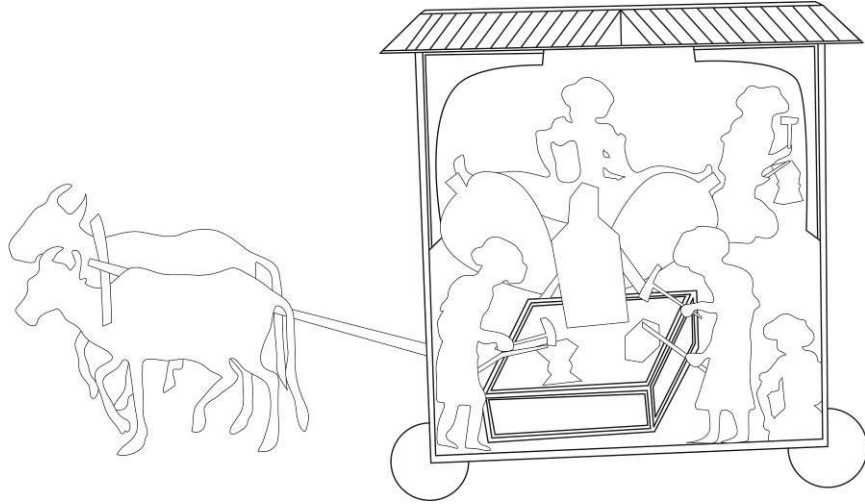
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 89.

¹⁴⁰ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.89.

Fotoğraf: 50 Nalincılar Esnaf Geçişi

Sünnâme-i Hümayûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 307a].

Çizim: 49 Nalincılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.307a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 47

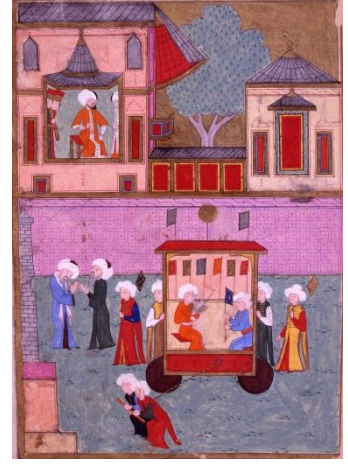
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâm-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 244a.

Sahne Konusu: Yelpazeciler¹⁴¹/ Geçit Alayı,

Kompozisyonda ‘Yelpazeciler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sahnede Yelpazecilere ait cepheden görülen iki büyük tekerlekli, dörtgen kaideli, üzeri düz çatıyla örtülü bir araba görülmektedir. Arabanın içerisinde iki kişi yer almakta ve bir raf üzerinde çeşitli yelpazeler sergilenmektedir. Ayrıca arabanın çatısına üç adet yelpaze asılmıştır. Araba arkadan, her iki yanında bulunan birer figürle itilmektedir.

Kaynakça:

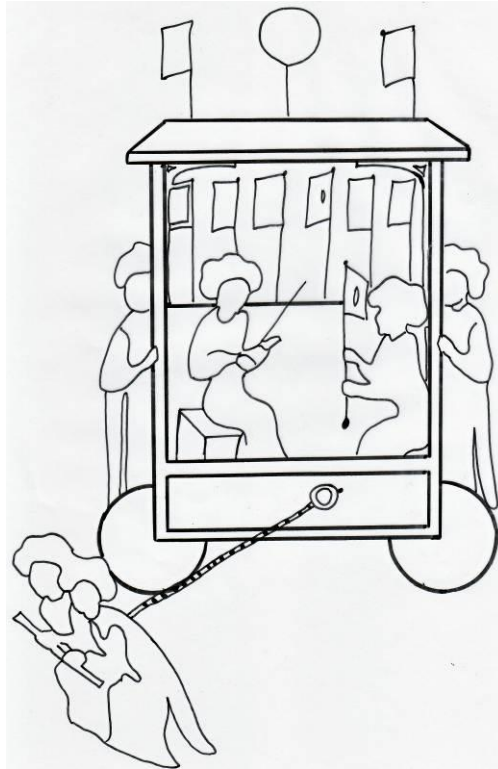
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 90.

¹⁴¹ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.90.

Fotoğraf: 51 Yelpazeciler Esnaf Geçişi

Sûrnâme-i Hümayûn, 1582, [TSMK, H.1344, y. 244a].

Çizim: 50 Yelpazeciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.244a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 48

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:
Sûrnâme-i Hümayûn

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 216a.

Sahne Konusu: Arakçin Dikicileri¹⁴²

Kompozisyonda ‘Araçin Dikicileri esnafının geçişi’ anlatılmaktadır. Araçin dikicileri yani kavukçu ustaları geçişi sergilenmektedir.

Araba Tasviri:

Minyatürdeki cepheden iki tekerlekli bir platform üzerine oturtulan atölye-
dükkân biçimindeki arabada, ustalardan birinin ateşi körüklediği ve diğer ustanın
kavuşu sıcak kalıpladığı anlaşılmaktadır. Arabalarının içerisi iki sıra halinde kavuklar
sergilenmektedir. Araba ön taraftan iki kavuklu figür tarafından çekilmekte, her iki
yanından da birer figürle itilmektedir. Arabanın üzeri düz çatıyla örtülmüştür.

Araçin: Kavuşun altına giyilen takkenin adı. Araç ter, çin toplayan anlamına
gelmektedir. Bu itibarla araçin ter toplayan demektir.¹⁴³

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank
Yayımları, 1997, s.90.

PAKALIN Z. Mehmet, “ Araçin ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I. ,
Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.63.*

¹⁴² Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.90.

¹⁴³ Mehmet Z. Pakalın, “ Araçin”, *Osmanlı Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I. , s.63.*

Fotoğraf: 52 Araçın Dikicileri Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 216a].

Çizim: 51 Araçın Dikicileri Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.216a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 49

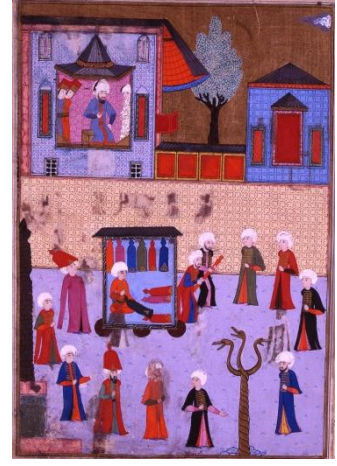
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 181a.

Sahne Konusu: Sarık Keçesi Yapanlar¹⁴⁴ Kompozisyonda ‘Sarık Keçesi Yapanlar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sarık keçesi yapanların geçişi cepheden üç tekerlekli, dörtgen platformlu üzeri çatıyla örtülü bir araba tarafından sergilenmektedir. Etrafına sarık sarılan keçe külahları yapanların meydana getirdiği arabanın içerisinde bir kişi oturmakta ve külah yapmaktadır. Üstünde yer alan bir ip üzerine renk renk keçe külahlar asılmıştır. Arabanın yanında yer alan bir kişi kalıba sokulmamış keçeyi başına geçirerek mallarını göstermektedir. Arabayı iki kişi çekmektedir.

Kaynakça:

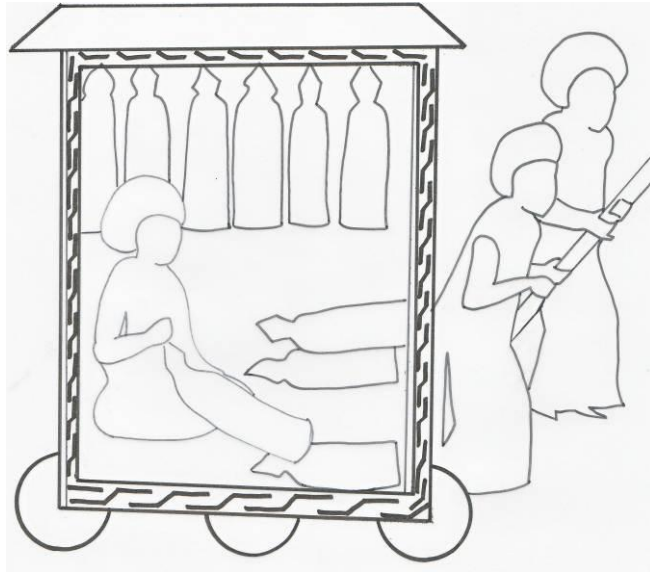
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.90.

¹⁴⁴ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.90.

Fotoğraf: 53 Sarık Keçesi Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümâyûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 181a].

Çizim: 52 Sarık Keçesi Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümâyûn*

[TSMK, H.1344, y.181a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 50

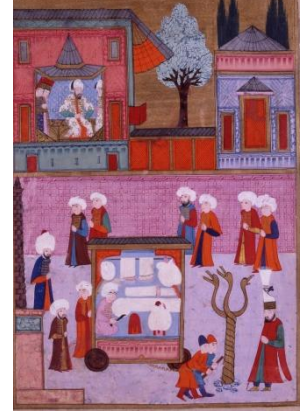
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.353a.

Sahne Konusu: Sarıkçılar ¹⁴⁵, Kompozisyonda ‘Sarıkçılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

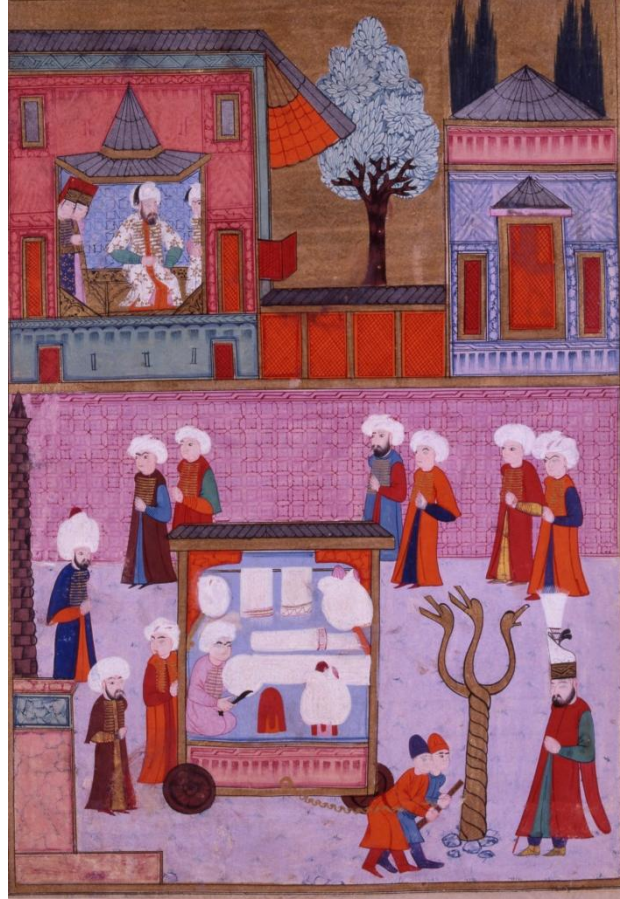
Araba Tasviri:

Sarıkçılarının geçişi iki tekerleği görülen, dörtgen bir platform üzerine oturtulmuş araba ile sağlanmışır. Araba kaidesinde yer alan bordürde zencerek motifi görülmektedir. Bursa kemeriyle düz çatıya geçilmektedir. Arabanın içerisinde elinde bıçağa benzer bir aletle külaha sarık saran usta ve çeşitli sarık, tülbentler yer almaktadır. Arabayı arkasından bir kişi itmekte, önden iki kişi çekmektedir.

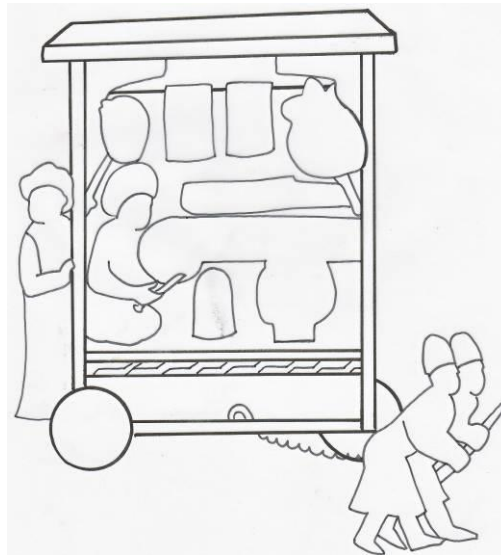
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 90.

¹⁴⁵ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.90.

Fotoğraf: 54 Sarıkçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.353a].

Çizim:53 Sarıkçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.353a] 'dan araba detayı.

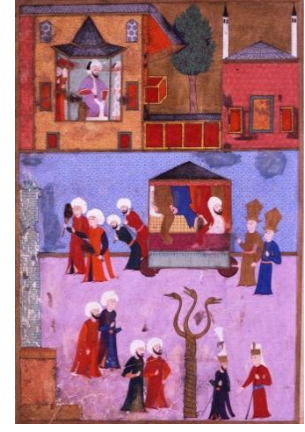
Örnek No: 51

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.121a.

Sahne Konusu: Kaftancılar¹⁴⁶ Kompozisyonda ‘Kaftancılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

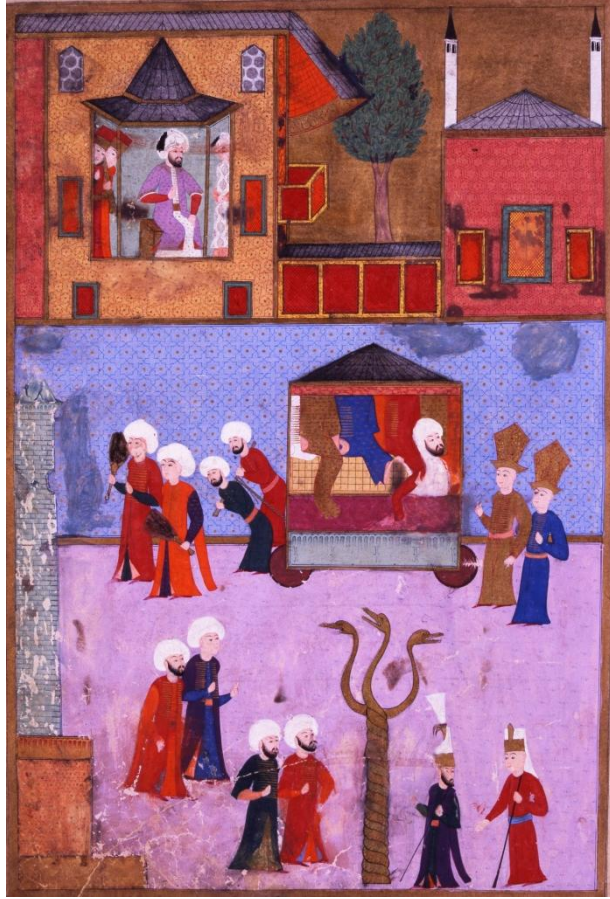
Araba Tasviri:

Sahne kaftancıların geçişi, dörtgen bir taban üzerine oturtulmuş, üzeri üçgen piramidal bir çatıyla örtülü araba ile gerçekleştirilmiştir. Arabanın üzerinde bir kişi bulunmakta ve çeşitli kaftanlar sergilenmektedir. Araba iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

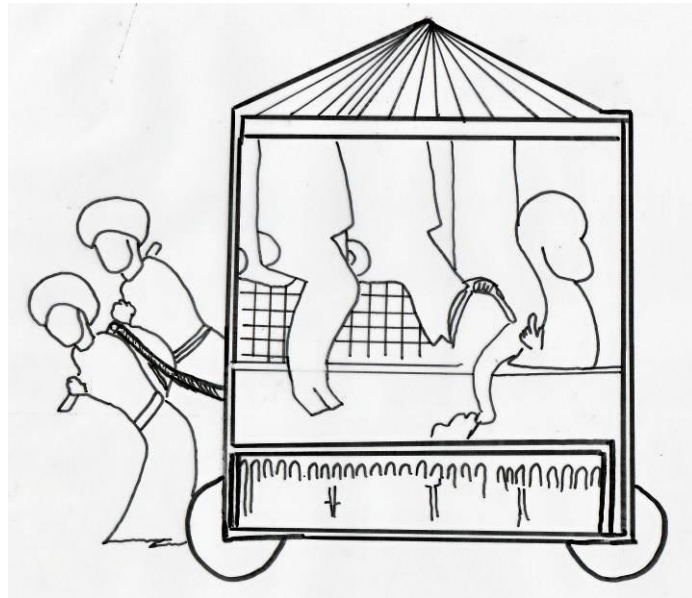
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 91.

¹⁴⁶ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.91.

Fotoğraf: 55 Kaftancılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.121a].

Çizim:54 Kaftancılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.121a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 52

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 251a.

Sahne Konusu: Elbise Yıkayıcıları, Kompozisyonda 'Elbise Yıkayıcıları esnafının geçişi' anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sahne Elbise Yıkayıcıları, dörtgen tabanlı, bursa kemerli köşebentlerle destekli, düz çatı ile örtülü bir araba ile geçiş yapmaktadır. Araba tasvire göre cepheden iki tekerlekli olarak görülmekte fakat muhtemelen dört tekerleklidir. Arabanın içinde su taşımak için kullanılan ibrik ve testi yer almakta ve bir kişi leğende çamaşır yıkamaktadır. Arabanın duvarına bir ip üzerinde kıyafetler asılmıştır. Araba arkasından birer figürle itilmektedir. Arabanın önündeki gergin ipten ön tarafından çekildiği anlaşılmaktadır.

Kaynakça:

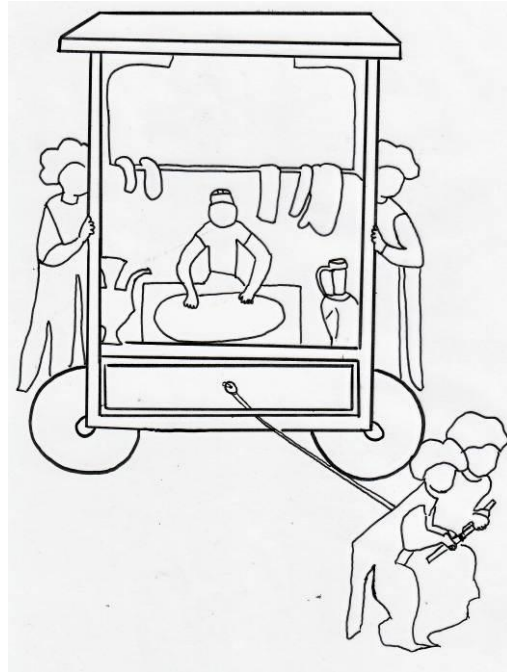
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.92.

Fotoğraf: 56 Elbise Yıkayıcıları Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 251a].

Çizim: 55 Elbise Yıkayıcıları Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.251a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 53

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.378a.

Sahne Konusu: Kuşak Dokuyanlar ¹⁴⁷Kompozisyonda ‘Kuşak Dokuyanlar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Minyatürde dörtgen tabanlı, önden iki tekerleği görülen, üzeri düz çatıyla örtülü Kuşak Dokuyucularına ait araba görülmektedir. Arabanın içindeki iki usta yer tezgâhında kuşak dokumaktadır. Askıya, dokunmuş kuşaklar asılmıştır. Araba bir kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 92.

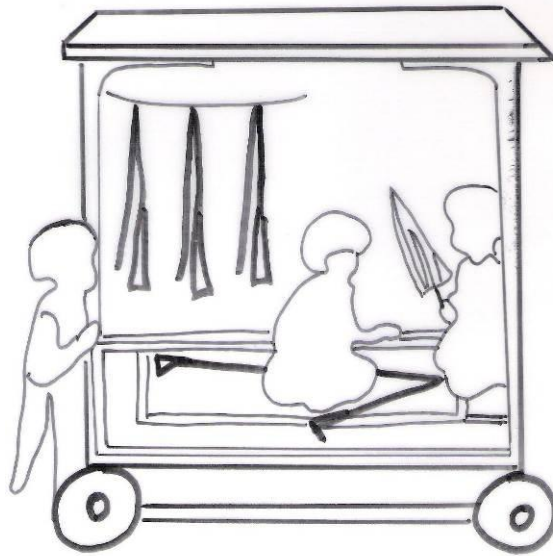

¹⁴⁷ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

Fotoğraf: 57 Kuşak Dokuyanlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.378a].

Çizim:56 Kuşak Dokuyanlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.378a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 54

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:
Sûrnâme-i Hümayûn

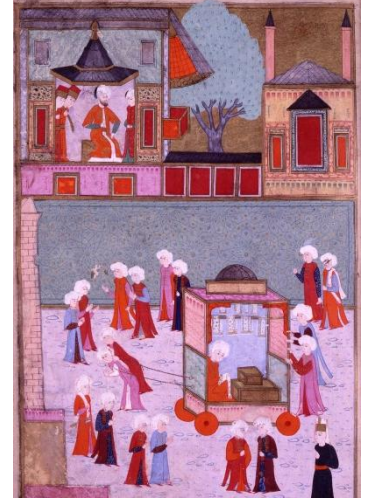
Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 171a.

Sahne Konusu: Altın İşleme Bezciler¹⁴⁸

Kompozisyonda ‘Altın İşleme Bezciler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

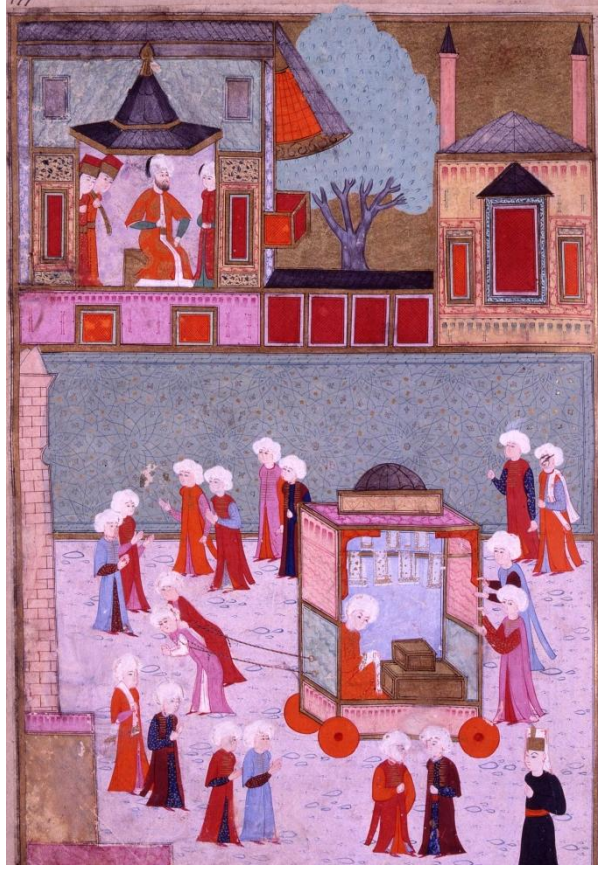
Araba Tasviri:

Altın işleme bezcileri geçişi kare kaideli, cepheden üç tekerleği görülen fakat muhtemelen dört tekerlek üzerine oturtulmuş olan bir araba ile gerçekleşmektedir. Arabanın üç tarafı kapalıdır. Üzerinde küçük bir kubbe ve kubbenin önünde de bir levha yer almaktadır. Araba içerisinde askıya dizilmiş işlemeli bezler, oturan bir figür ve figürün önünde üst üste iki kutu görülmektedir. Araba iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

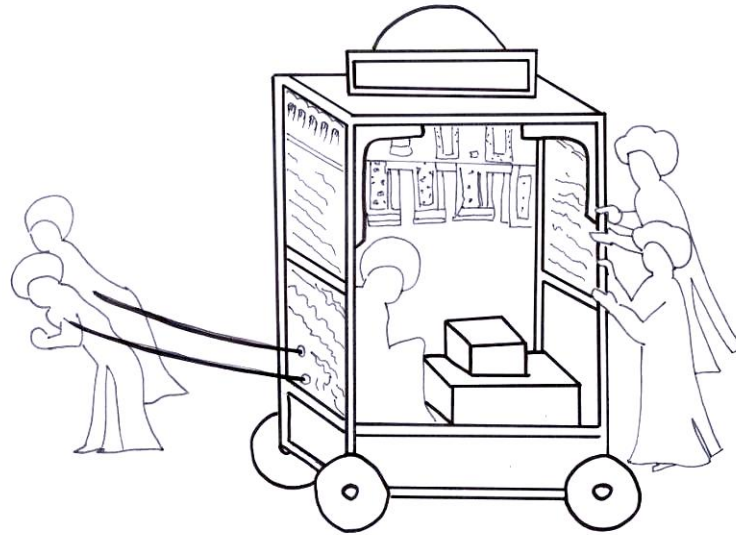
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 92.

¹⁴⁸ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

Fotoğraf: 58 Altın İşleme Bezciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y. 171a].

Çizim: 57 Altın İşleme Bezciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.171a] 'dan araba detayı.

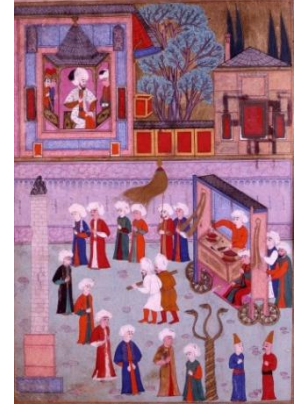
Örnek No: 55

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 49a.

Sahne Konusu: Simkeşler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Simkeşler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır. Simkeşler gümüş tel üretimiyle uğraşan esnaflardır.

Araba Tasviri:

Simkeşlerin geçişi üzeri kapalı, ön cephesi açık tutulmuş bir platform üzerine oturtulan araba ile gerçekleşmektedir. Dilimlere ayrılmış tekerlekleri kendi etrafında dönebilmektedir. Arabanın içerisinde bir tezgâh üzerinde bulunan malzemelerle bir usta mesleğini icra ederken, yanında da bir kişide oturmaktadır. Araba yanında iki kişi yer almaktadır. Figürlerden biri elinde bir bayrak tutmakta diğeri ise arabada asılı olan simkeşi göstermektedir. Araba iki kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından çekilmektedir.

Simkeş: Sırma çeken sanatkârlar anlamındadır.¹⁴⁹ “ Gümüşten dokumada kullanılacak incelikte tel çekmek sanatıdır.”¹⁵⁰

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.92

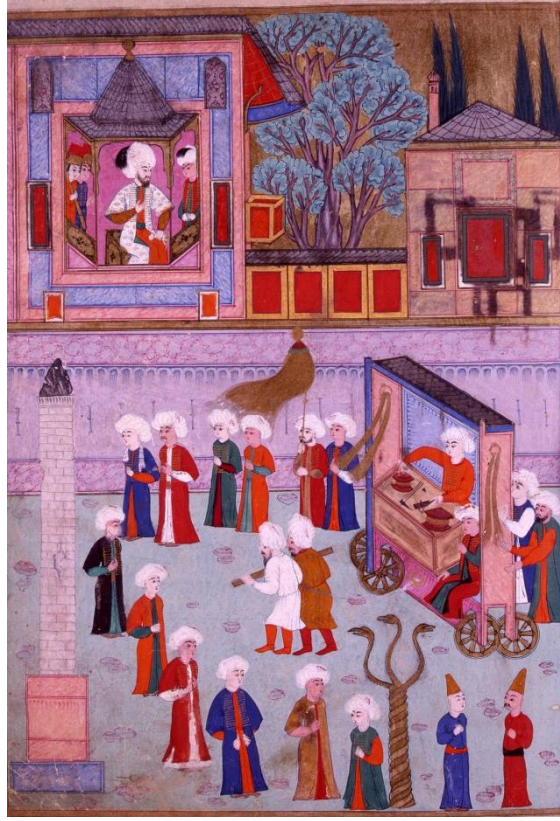
Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.117, Resim: 120.

PAKALIN Z. Mehmet, “ Simkeş ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.*, Maarif Basımevi, İstanbul, 1954, s.22

SAHİLLİOĞLU Halil, *XVII. Yüzyılın Ortalarında Sırmakeşlik ve Altın-gümüş İşlemeli Kumaşlarımız*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, İstanbul, 1969, s.50

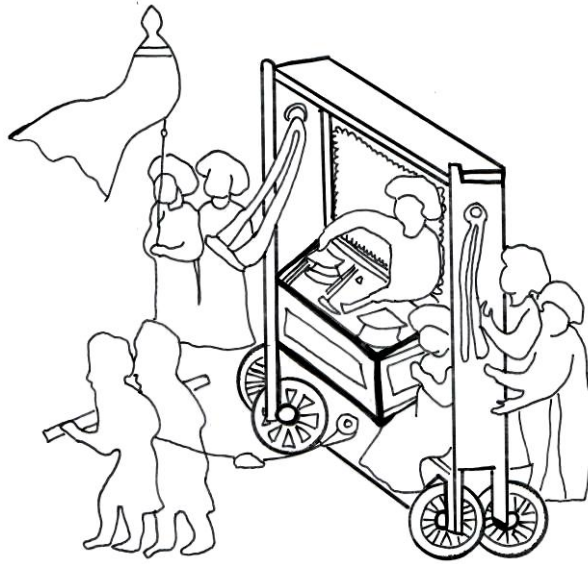
¹⁴⁹ Mehmet Zeki PAKALIN, “ Simkeş ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.*, Maarif Basımevi, İstanbul, 1954, s.227.

¹⁵⁰ Halil Sahillioğlu, *XVII. Yüzyılın Ortalarında Sırmakeşlik...*, İstanbul, 1969, s.50.

Fotoğraf: 59 Simkeşler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 49a].

Çizim: 58 Simkeşler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.49a] 'dan araba detayı.

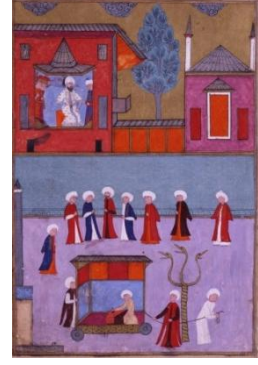
Örnek No: 56

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344 y. 224a.

Sahne Konusu: İpek Basmacıları¹⁵¹ Kompozisyonda at meydanında yılanlı sütun önünden, ‘İpek Basmacıları esnafının geçişi’ tasvir edilmiştir.

Araba Tasviri:

İpek basmacılarının geçişi, önden küçük iki silindir tekerlek ve bir platform üzerine yerleştirilen araba ile gerçekleştirilmektedir. Arabanın iki cephesi kapalı tutulmuş, üzeri çatıyla örtülmüştür. İçinde oturan bir kişi mesleğini icra etmektedir. Araba bir halatla iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

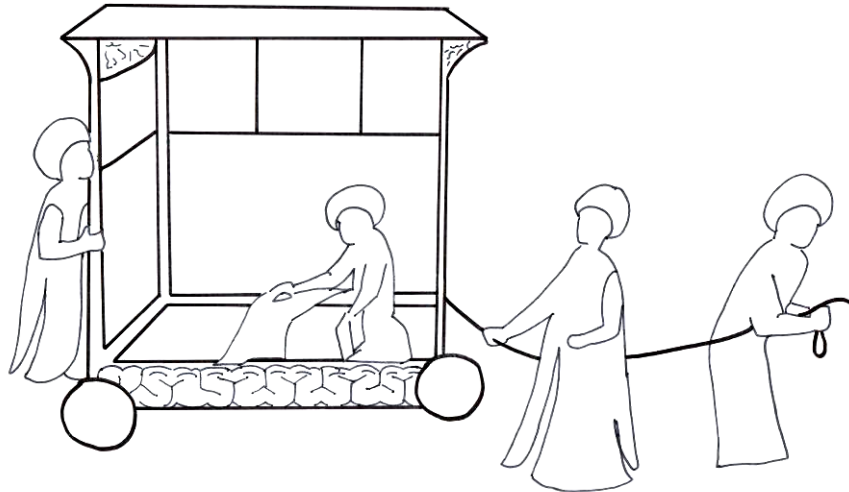
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 92.

¹⁵¹ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

Fotoğraf: 60 İpek Basmacıları Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344, y. 224a].

Çizim: 59 İpek Basmacıları Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.224a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 57

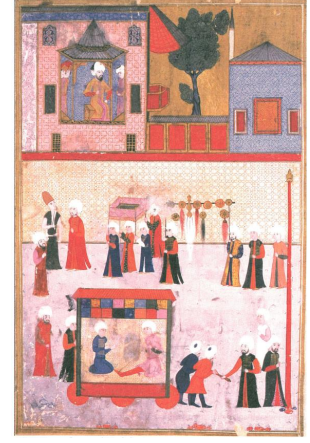
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, ¹⁵² y.63a.¹⁵³

Sahne Konusu: Gazzazlar Geçiş Alayı, Minyatürde gazzazların, ipek işleyen esnafının geçişi tasvir edilmiştir. İki bölüme ayrılan sahnenin alt bölümünde gazzaz esnaf alayı, üst bölümünde ise İbrahim Paşa sarayında yer alan Padişah ve maiyeti geçişi seyrederken resmedilmiştir.

Araba Tasviri:

Sahnece cepheden üç tekerlekle görülen araba dörtgen bir platform üzerine oturtulmuştur. Üzeri düz bir çatıyla örtülü ve dükkân görünümündedir. Araba içerisinde mesleklerini icra eden iki kişi yer almaktadır. Arabada iki sıra kare formlu rengârenk vitray camlar dikkat çekicidir. Arabayı iki kişi çekmekte ve bir kişi de itmektedir.

Gazzaz: İpekçi, ibrişim bükücüsü demek olan Arapça kazandan bozma bir tabirdir. Kaynaklarda saray teşkilatında bulunan ipekçilerin oluşturduğu terziler olarak geçmektedir.¹⁵⁴

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 92.

KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İsar Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.s.240.

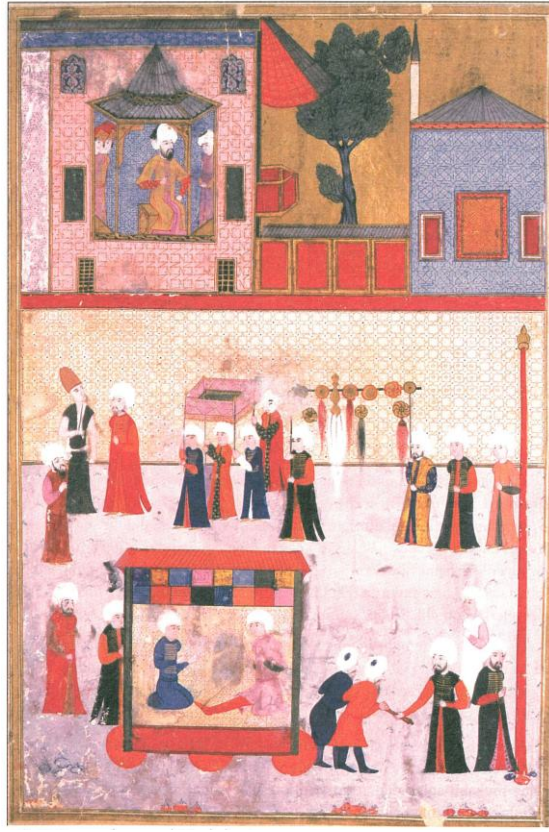
KARATEPE İlkey, *Askeri Müze Bayrak ve Sancaklar Koleksiyonu*, Askeri Müze ve Kültür Sitesi Komutanlığı, 2008,s.41.

PAKALIN Z. Mehmet, “ Gazzaz ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971, s.65.

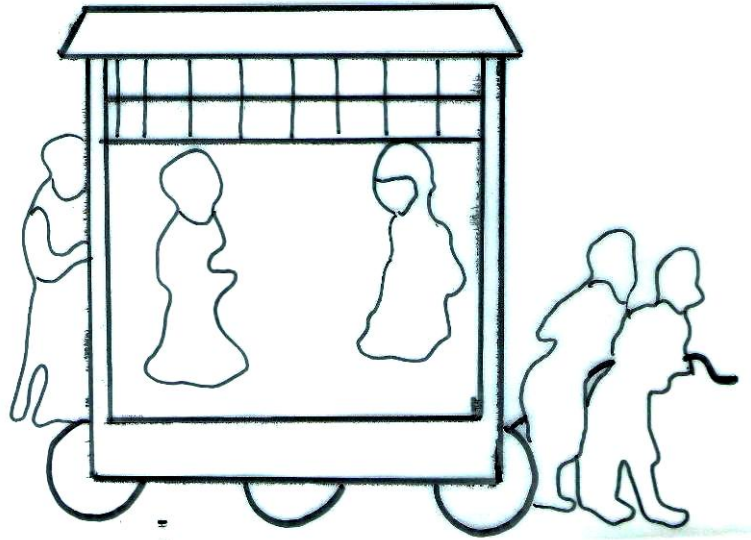
¹⁵² Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

¹⁵³ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

¹⁵⁴ Mehmet Z. Pakalın, “ Gazzaz ”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , 1971, s.655.

Fotoğraf: 61 Gazzazlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344,y.63a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 60 Gazzazlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.63a.] 'dan araba detayı.]

Örnek No: 58

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 84a.

Sahne Konusu: İplikçiler¹⁵⁵ Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘İplikçiler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Araba, dilimlere ayrılmış dört tekerleğin üzerine oturan, dörtgen bir platform şeklindedir. Platformun cephe süslemeleri geometrik desenlerden oluşur. Arabanın zemininde ise ortasında madalyon motifi yer alan halı vardır. Arabanın içinde yer alan iki figür karşılıklı ip sarmaktadır. Ön cepheden açık olan araba kenara bağlanan perdelerle hareketlendirilmiştir. Üst örtü düz çatıdır. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

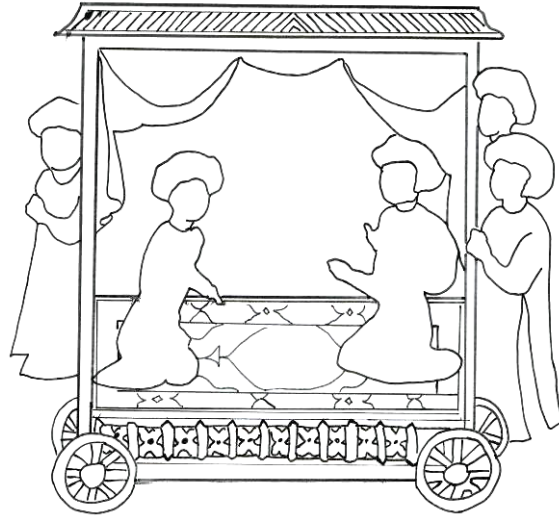
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 93.

¹⁵⁵ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.93

Fotoğraf: 62 İplikçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 84a].

Çizim: 61 İplikçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.84a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 59

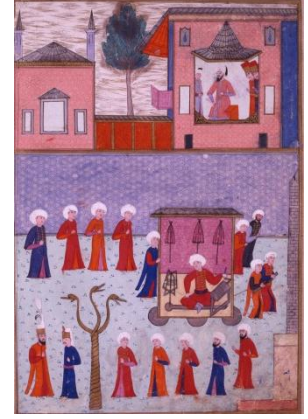
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.67a

Sahne Konusu: Ham İbrişim Saranlar¹⁵⁶, Kompozisyonda ‘Ham İbrişim Saranlar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sahne ham ibrişim saran kişilerin mesleklerini sergiledikleri geçiş arabası görülmektedir. Cepheden üç tekerlekli, dikdörtgen platformlu araba düz çatıyla örtülmüştür. İçerisi alt ve üst bölüm olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde tezgâhıyla oturan bir figür ibrişim sarar, üst bölümde ise geometrik süsleme ile bezeli duvar ve duvara asılı şemsiyeler sergilenmektedir. Araba bir kişi tarafından itilmekte ve iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 93.

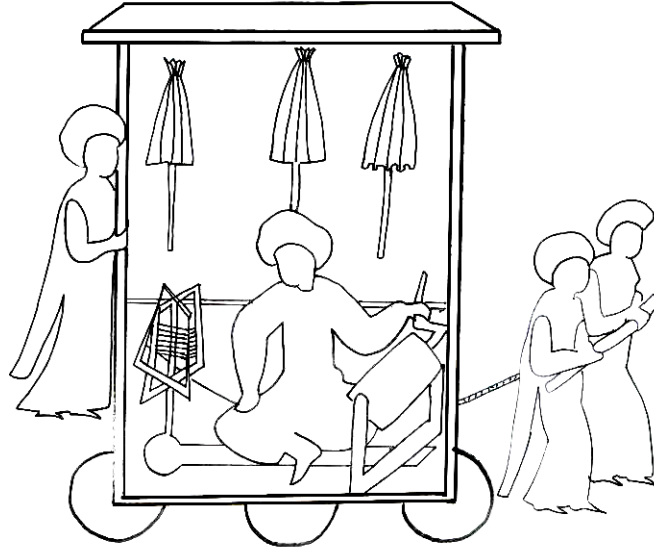
Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.121, Resim: 127.(Çıkrıkçılar Loncası)

¹⁵⁶ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.93.

Fotoğraf: 63 Ham İbrişim Saranlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y. 67a].

Çizim: 62 Ham İbrişim Saranlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.67a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 60

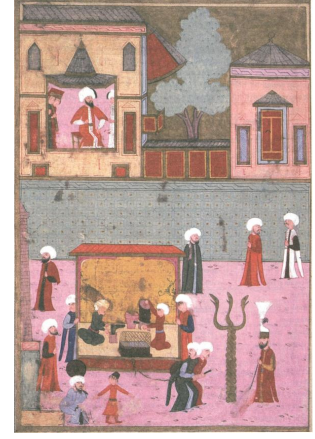
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, ¹⁵⁷ y. 357a.¹⁵⁸

Sahne Konusu: Kuyumcular Geçiş Alayı, Kompozisyon kuyumcular esnafının geçişini konu almaktadır.

Minyatürün alt bölümde geçişin gerçekleştiği at meydanındaki örme sütunun bir kısmı, yılanlı sütun ve kuyumcu esnaf arabası ve kuyumcu esnafı yer almakta, üstte ise İbrahim Paşa sarayında Padişah, şehzadesi ve maiyetinden iki kişi esnafı izlemektedir.

Araba Tasviri:

Sahnedeki kuyumcu esnafı geçişi cepheden iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerine oturtulmuş bir araba ile göstermektedir. İçeri iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde, iki kuyumcu malzemeleri ile hünelerlerini sergilemekte, üst bölüm ise sade bir duvar olarak tasarlanmış ve bursa kemeri üzerine oturan düz bir çatıyla örülmüştür.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 93.

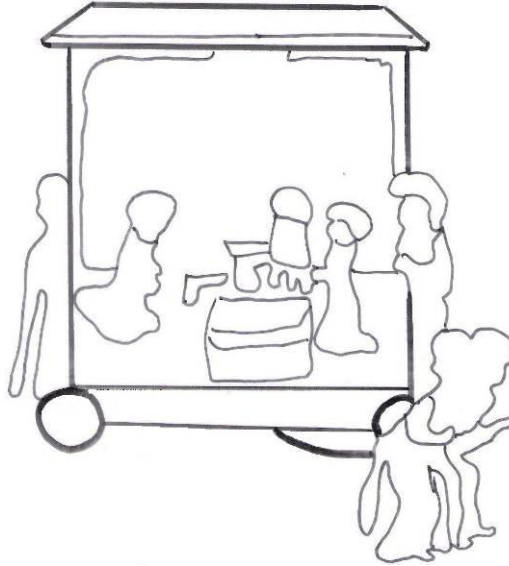
KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi, İstanbul İsar Vakfı Yayınları*, 2010, s.197.

¹⁵⁷ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.92.

¹⁵⁸ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s. 93.

Fotoğraf: 64 Kuyumcular Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*,1582,
[TSMK, H.1344, y. 357a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 63 Kuyumcular Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.357a] 'dan araba detayı.

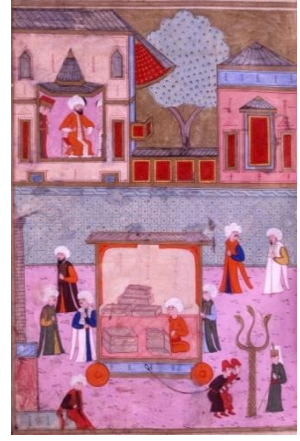
Örnek No: 61

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 370a.

Sahne Konusu: Sandıkçılar¹⁵⁹ Kompozisyonda ‘Sandıkçılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

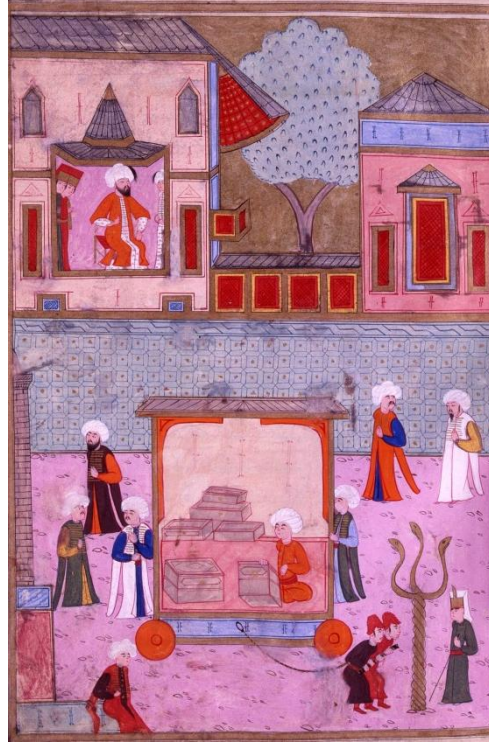
Araba Tasviri:

Sandıkçı esnaflarının geçiş arabası sergilenmektedir. Cepheden iki tekerlekli, dikdörtgen platformlu, bursa kemerli ve üzeri düz çatıyla örtülü bir araba görülmektedir. Araba üzeri iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde önünde sandıkların olduğu bir figür oturur, üst bölümde ise çeşitli büyüklükteki sandıklar rafa yerleştirilmiştir. Araba arkasından bir figürle itilmektedir.

Kaynakça:

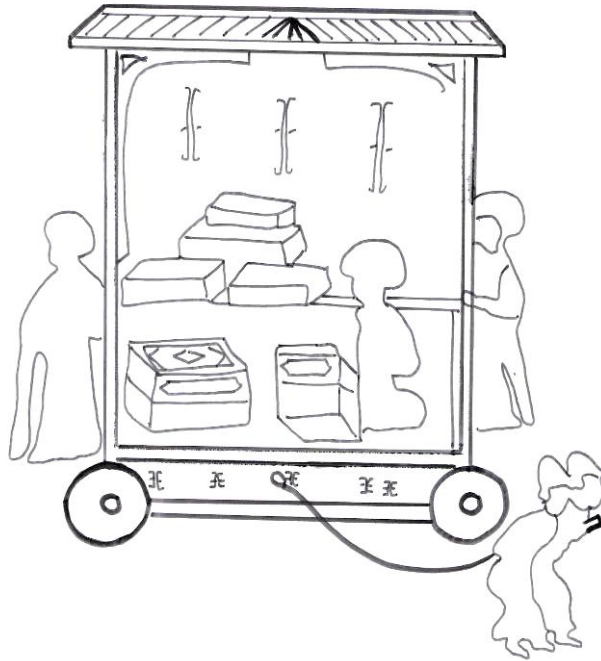
ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 93.

¹⁵⁹ Nurhan Atasoy, *1582 Süsnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s. 93.

Fotoğraf: 65 Sandıkçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 370a].

Çizim: 64 Sandıkçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*,

[TSMK, H.1344, y.370a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 62

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 159a.

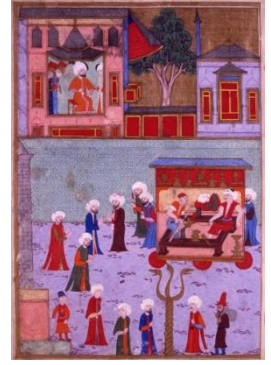
Sahne Konusu: Şamdancılar¹⁶⁰Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Şamdancılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

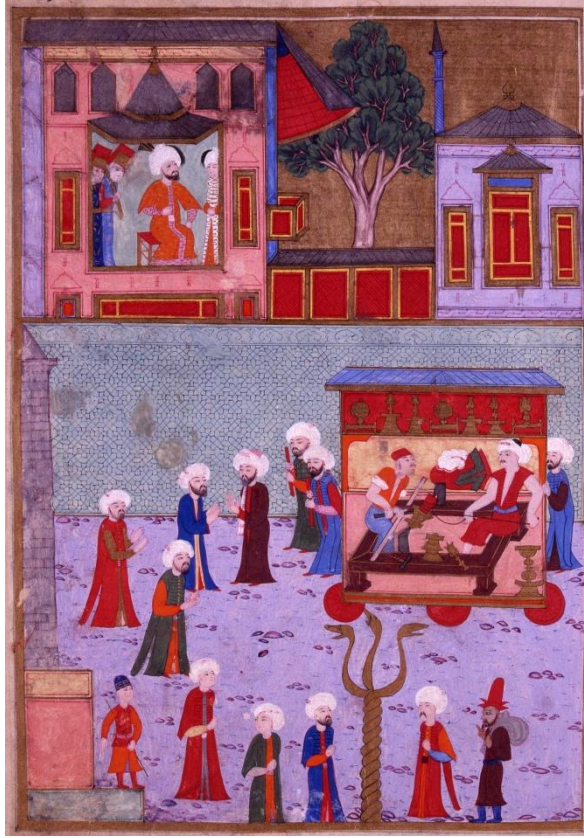
Kompozisyonda cepheden üç tekerlekli görülen, dörtgen bir platform üzerine yerleştirilmiş, üzeri düz çatılı bir araba yer almaktadır. Arabanın içi üç bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde ortası açık kare bir oturma üzerinde iki kişi oturmakta ve meslekleri ile ilgili malzemeler bulunmaktadır. Bursa kemerli orta bölümde sade bir raf, üst bölümde ise şamdan, mumluk gibi malzemelerin dizildiği bir raf yer almaktadır.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 94.

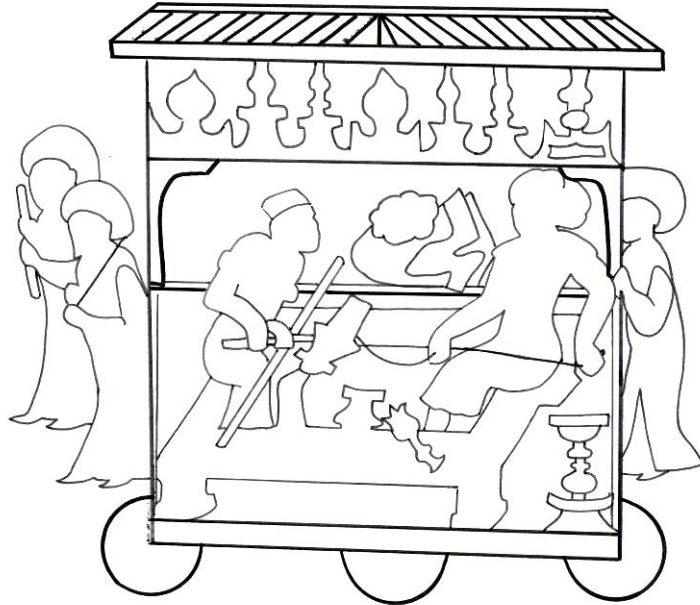

¹⁶⁰ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.94.

Fotoğraf: 66 Şamdancılar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344,y. 159a].

Çizim: 65 Şamdancılar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.159a.] 'dan araba detayı.

Örnek No: 63

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 406a.

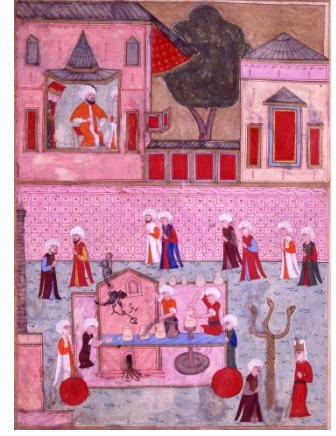
Sahne Konusu: Çömlekçiler¹⁶¹, Kompozisyonda ‘Çömlekçiler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

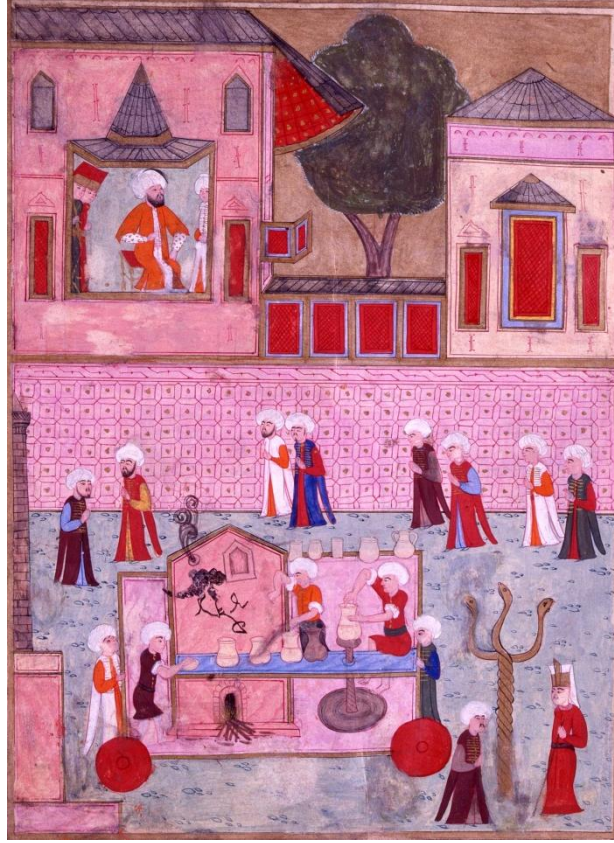
Sahne çömlekçiler geçişi, ön taraftan iki büyük tekerlekli, dikdörtgen geniş bir platforma sahip araba ile gerçekleşmektedir. Arabanın üzerinde çömlekçi esnafına ait üzeri sivri kemerle sonlandırılmış ve içine odunların sokulduğu bir fırın görülmektedir. Fırının önünde ise uzun bir tezgâh ile üç usta yer almaktadır. Ustalardan biri çömlekçi çarkında çömleği şekillendirmekte, diğer usta çömlekleri dizmekte, bir diğeri ise çömlek hamuru yoğurmaktadır. Ustaların yapmış olduğu vazo, kavanoz, sürahi, maşrapa ve bardak gibi çeşitli çömlekler bir rafa dizilmiştir. Arabayı yanlardan iki kişi itmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 94.

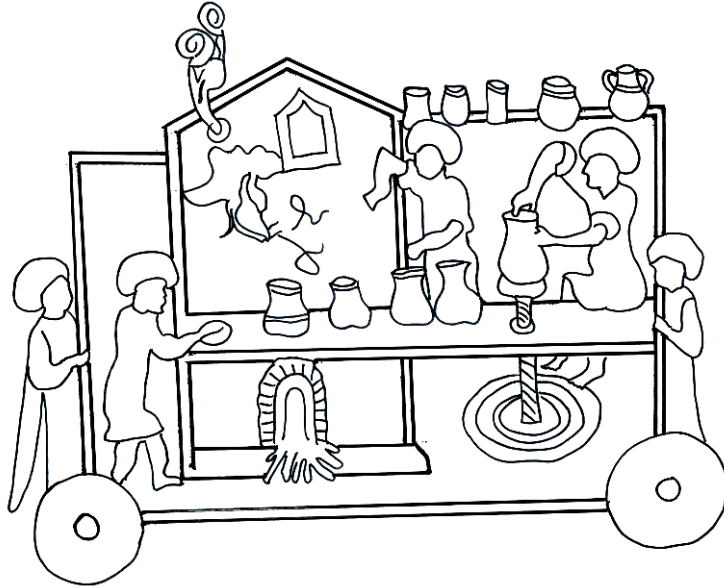

¹⁶¹ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.94.

Fotoğraf: 67 Çömlekçiler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 406a].

Çizim: 66 Çömlekçiler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.406a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 64

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 408a.

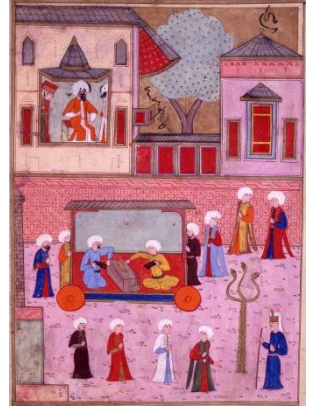
Sahne Konusu: Mürekkeçiler¹⁶², Kompozisyonda ‘Mürekkeçiler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

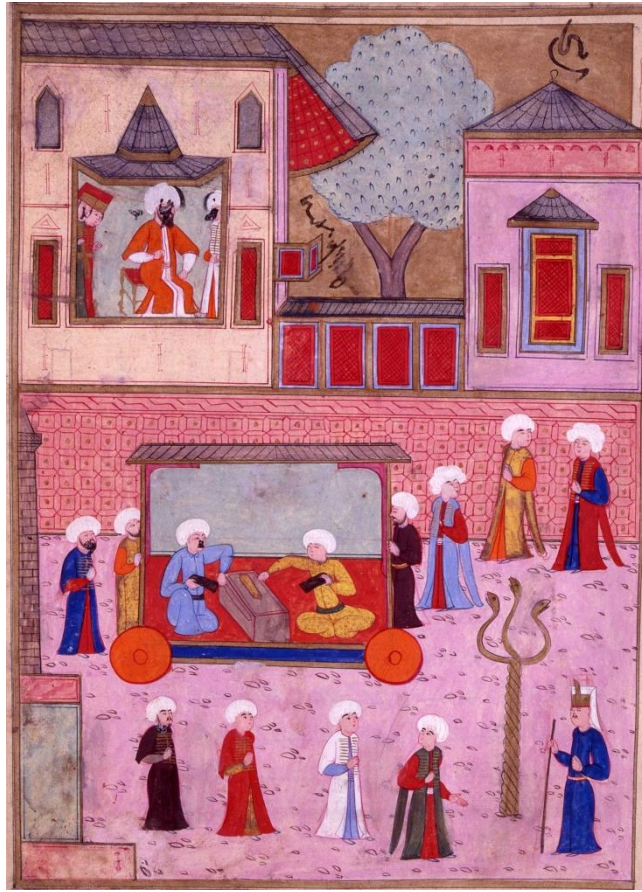
Kompozisyonda mürekkeçilerin geçişi, cepheden iki tekerlekli, dikdörtgen bir platform, bursa kemerli ve üzeri düz çatıyla örtülü araba ile gerçekleşmektedir. Arabanın içi iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde iki kişi önlerinde bir yazı çekmecesini ve ellerinde mürekkepleriyle mesleklerini sergilemekte, üst bölüm ise bursa tipi kemerle sade tutulmuştur. Araba yanlardan birer kişiyle itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.95.

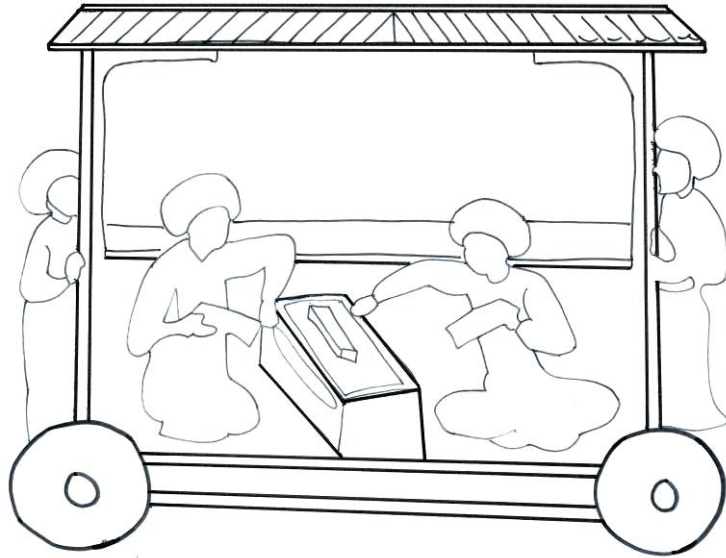

¹⁶² Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.95.

Fotoğraf: 68 Mürekkepçiler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 408a].

Çizim: 67 Mürekkepçiler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.408a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 65

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 294a.

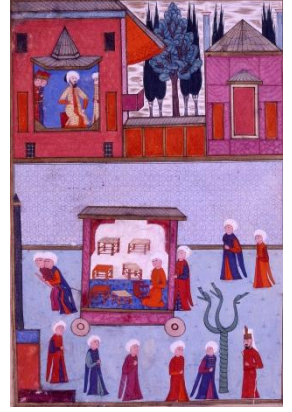
Sahne Konusu: İskemleciler¹⁶³ Kompozisyonda ‘İskemleciler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

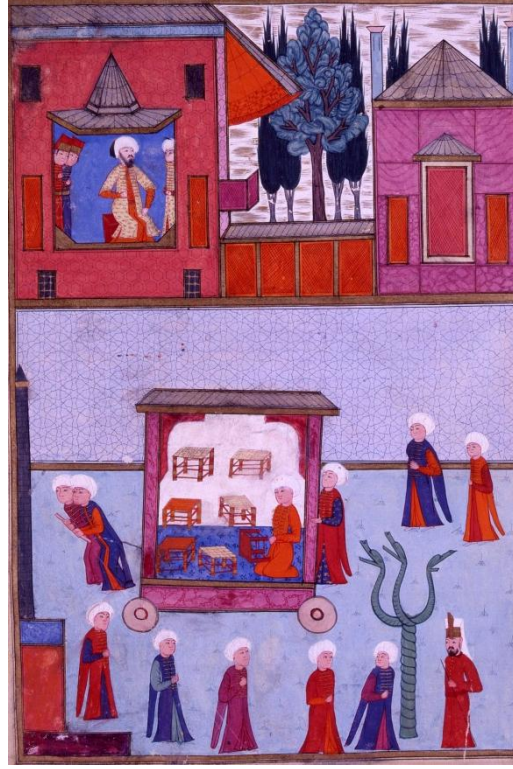
Sahne yer alan iskemlecilerin geçişi, cepheden iki tekerlekli, dikdörtgen bir platform üzerinde yer alan bursa kemerli ve üzeri düz çatıyla örtülü araba ile gerçekleşmektedir. Arabanın içi iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde iskemle yapan bir kişi ve iskemleler, üst bölümde ise zemine oturtulan farklı iskemleler bulunmaktadır. Araba arkasından bir kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 95.

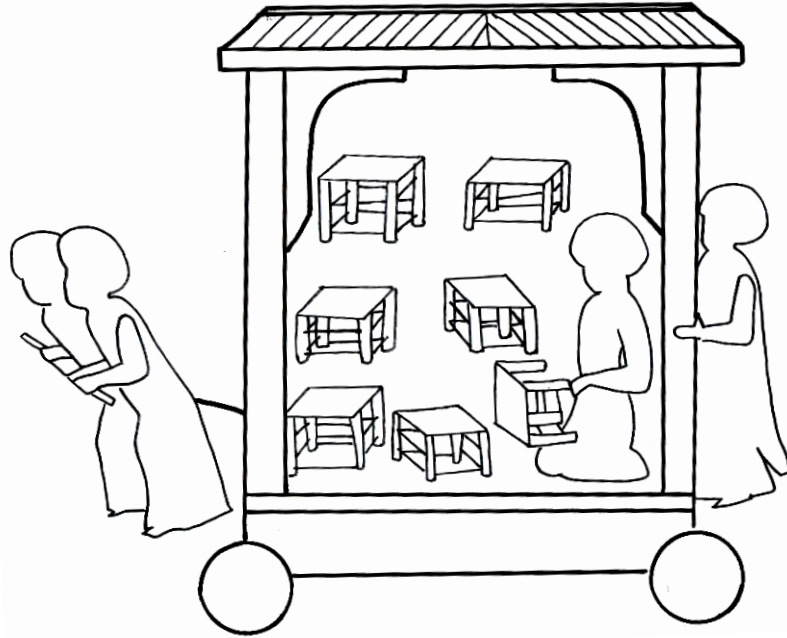

¹⁶³ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.95.

Fotoğraf: 69 İskemleciler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 294a].

Çizim: 68 İskemleciler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.294a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 66

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 309a.

Sahne Konusu: Dizginciler¹⁶⁴Geçiş Alayı, Kompozisyonda 'Dizginciler esnafının geçişi' anlatılmaktadır.

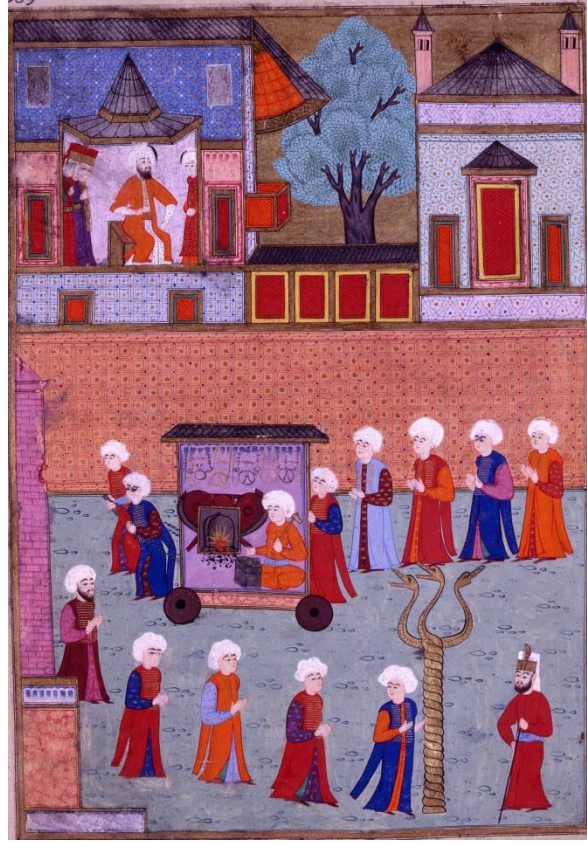
Araba Tasviri:

Kompozisyonda dizginciler geçişi için kullanılan, cepheden iki tekerlekli, dikdörtgen bir platforma sahip üzeri düz çatıyla örtülü araba görülmektedir. Arabanın üzerinde ateşi yanan bir fırın, bir körük ve başında sarık bulunan bir usta ile askıya asılmış dizginler bulunmaktadır. Araba bir kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

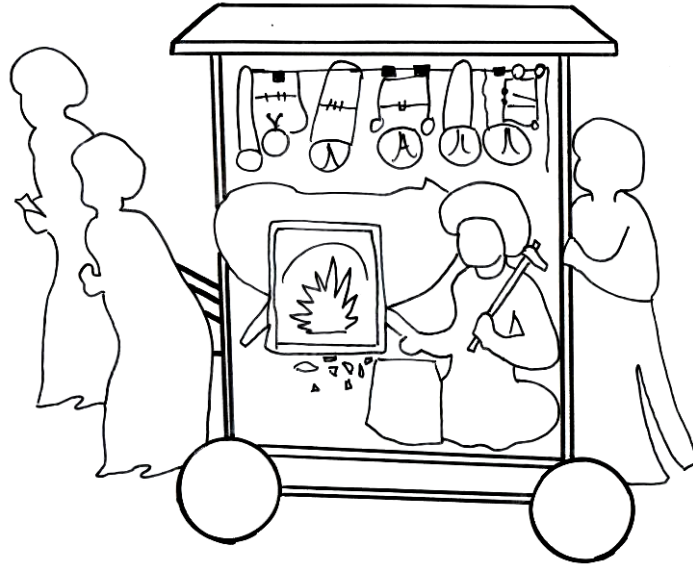
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 96.

¹⁶⁴ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.96.

Fotoğraf: 70 Dizginciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y. 309a].

Çizim: 69 Dizginciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.309a] 'dan araba detayı.

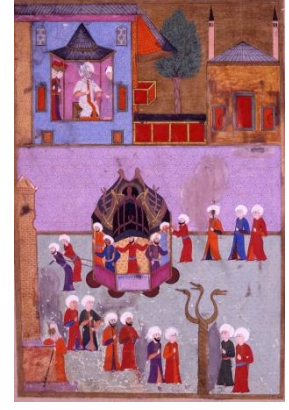
Örnek No: 67

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.125a

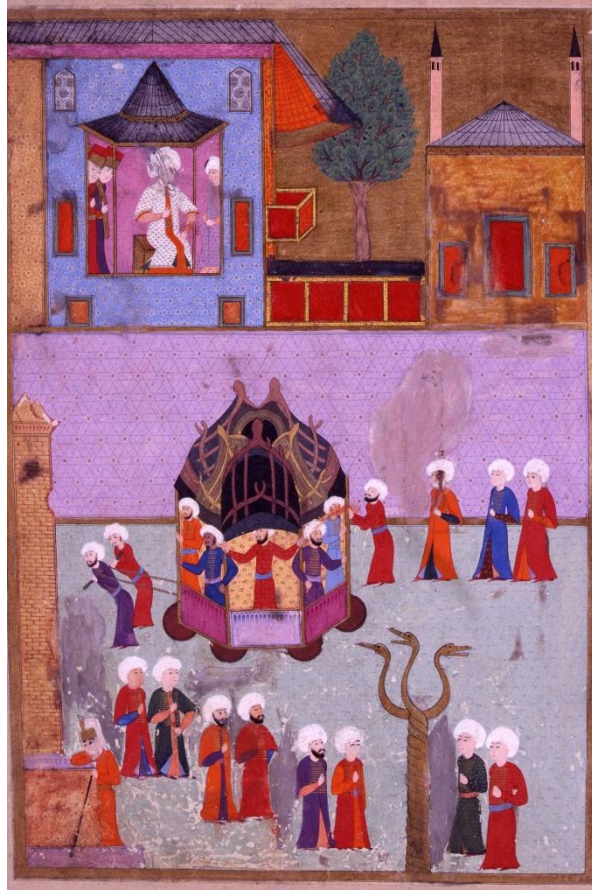
Sahne Konusu: Semer Dikenler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Semer Dikenler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sahne semer dikenler, cepheden dört tekerleği görülen, altıgen bir platformda ve üzeri semerlerden oluşturulan ortası delik bir kubbe ile örtülü arabada yer almaktadır. Açık tutulan cephelerden direklerle üst örtüye geçilmektedir. Arabanın korkuluklarında ve içinde süslemeler mevcuttur. Araba iki kişi tarafından çekilmektedir.

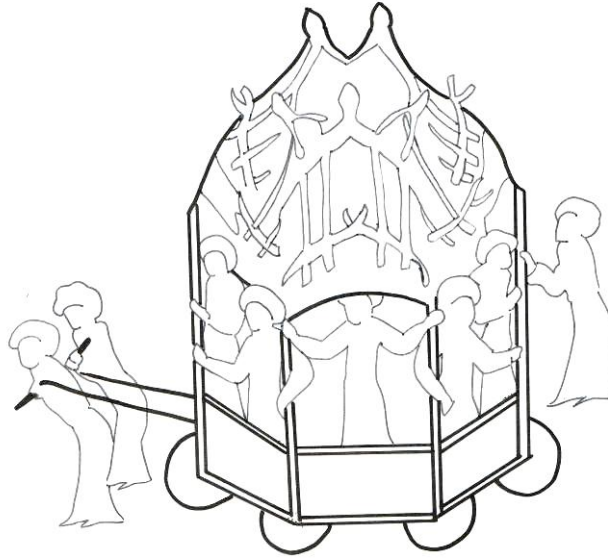
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.96.

Fotoğraf: 71 Semer Dikenler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.125a].

Çizim: 70 Semer Dikenler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.125a] 'dan araba detayı.

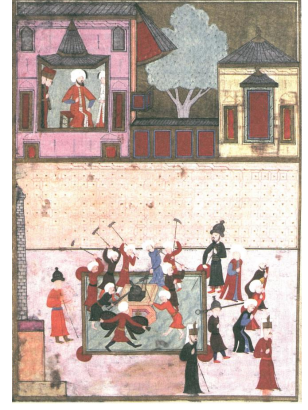
Örnek No: 68

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 253a.

Sahne Konusu: Kazgancılar -Kazancılar¹⁶⁵, Kazancı esnafını geçişini anlatan minyatür iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde örme sütunun bir kısmı, esnaf arabası ve esnaf bulunmakta; üst bölümde ise Padişah ve maiyeti geçişi seyretmektedir.

Araba Tasviri:

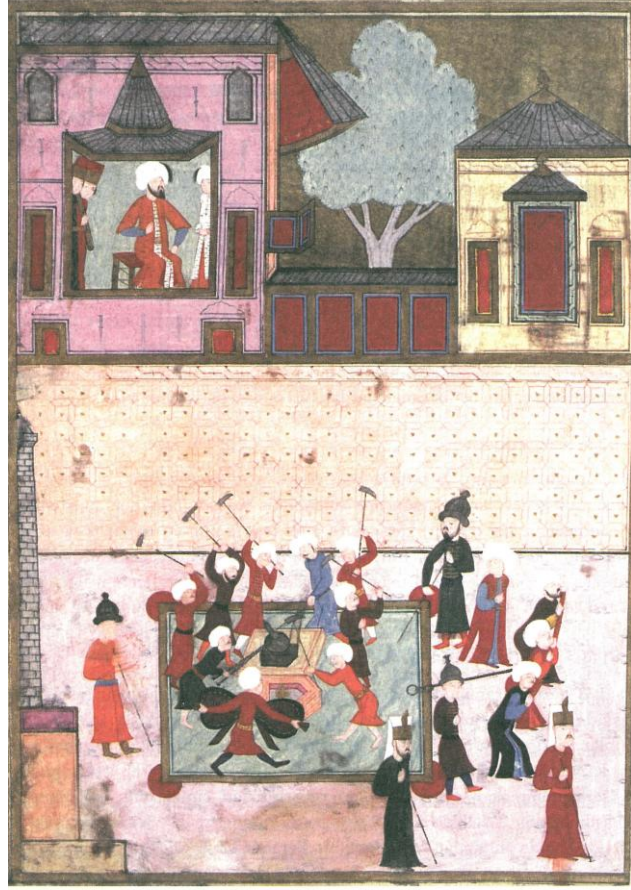
Sahnedeki üç tekerleği görülen fakat muhtemelen dört tekerlekli olan dörtgen bir platforma sahip bir araba yer almaktadır. Arabanın üzerinde bir tezgâh bulunmaktadır. Elleriyle çekiç bulunan sekiz kişi ile körük tutan bir kişi bulunmaktadır. Araba üç kişi tarafından bir zincirle çekilmektedir.

Kaynakça:

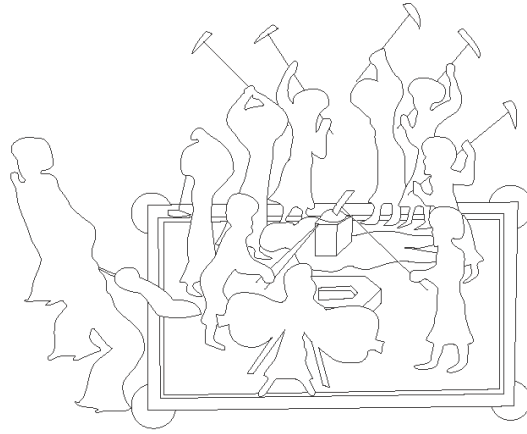
ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 96.

KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İstanbul, İsar Vakfı Yayınları, 2010, s.202.

¹⁶⁵ Nurhan Atasoy, *1582 Süsnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.96.

Fotoğraf: 72 Kazgancılar- Kazancılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y. 253a].

Çizim: 71 Kazgancılar- Kazancılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y. 253a]' dan araba detayı.

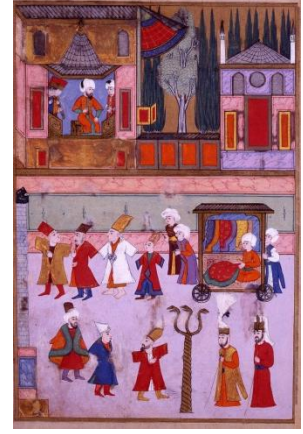
Örnek No: 69

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 187a

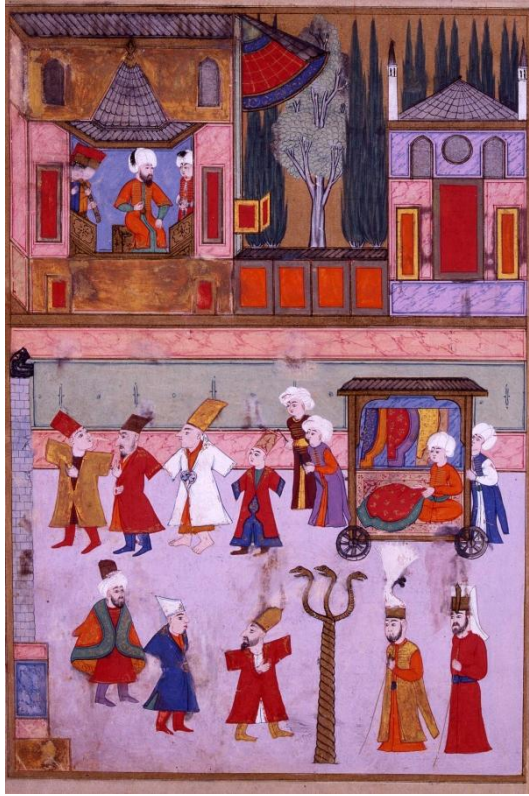
Sahne Konusu: At Örtüsü Yapanlar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘At Örtüsü Yapan esnafın geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Kompozisyonda cepheden dilimli iki tekerlek üzerine oturtulmuş, dörtgen platformlu ve üzeri düz çatıyla örtülü bir araba görülmektedir. İçi iki bölüme ayrılmıştır. Alt bölümde bir kişi mesleğini icra ederken, üst bölümde ise bir ip üzerine yapılan örtüler asılarak tanıtılmıştır. Araba bir kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından çekilmektedir.

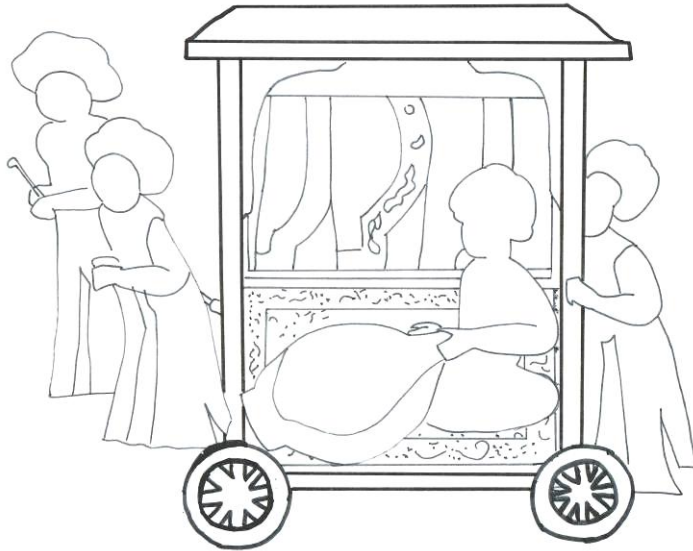
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 96.

Fotoğraf: 73 At Örtüsü Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 187a].

Çizim: 72 At Örtüsü Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.187a] 'dan araba detayı.

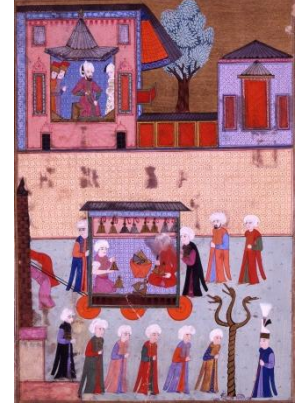
Örnek No: 70

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 183a.

Sahne Konusu: Üzengiciler¹⁶⁶ Kompozisyonda ‘Üzengiciler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Üzengicilerin geçişinde, biri orta kısımda yer alan üç büyük tekerlek üzerine oturtulmuş, dörtgen bir platform ve üzeri düz çatılı ile örtülü bir araba görülmektedir. Arabanın içinde iki usta, çeşitli malzemelerle işlerini yapmakta ve üzengiler bir raf üzerinde sıra halinde sergilenmektedir. Figürlerin yer aldığı zemin geometrik motiflerle süslenmiştir. Araba her iki tarafından birer kişi ile itilmektedir.

Üzengi: Ata binildiği vakit ayakları koymak üzere eğerin iki tarafına birer kayışla asılan altı düz madeni halkanın adıdır.¹⁶⁷

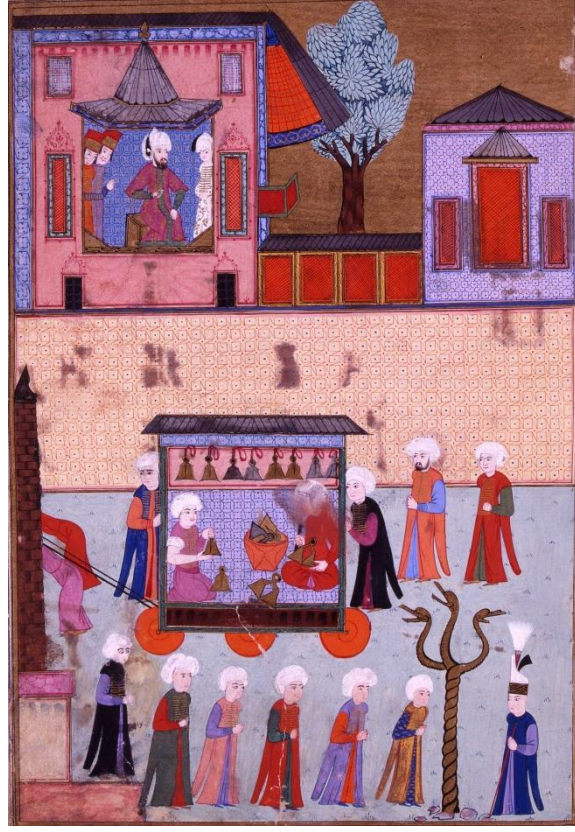
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.96.

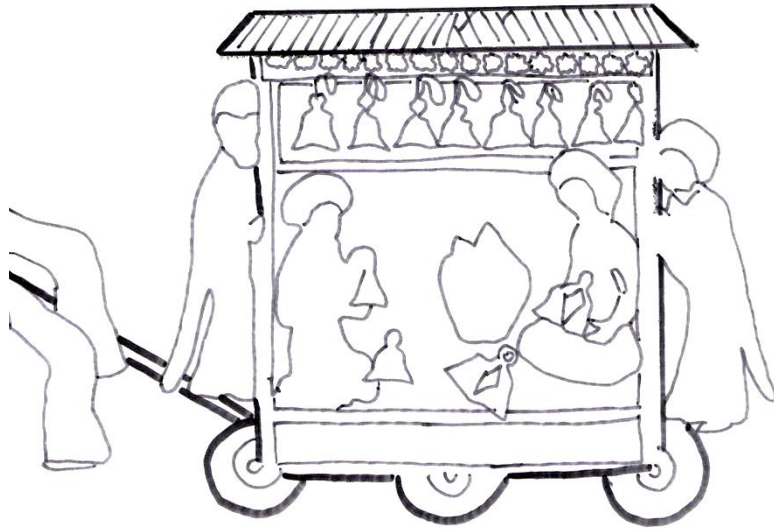
PAKALIN Z.Mehmet, “ Üzengi” , *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* , İstanbul, MEB. , 1972.

¹⁶⁶ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.96.

¹⁶⁷ Mehmet Zeki PAKALIN, “ Üzengi”, *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* İstanbul, M.E. B, 1972.s.562.

Fotoğraf: 74 Üzengiciler Esnaf Geçişi, *Sütnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y. 183a].

Çizim: 73 Üzengiciler Esnaf Geçişi, *Sütnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.183a] 'dan araba detayı.

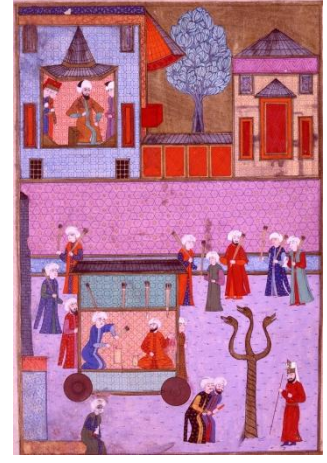
Örnek No: 71

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 319a.

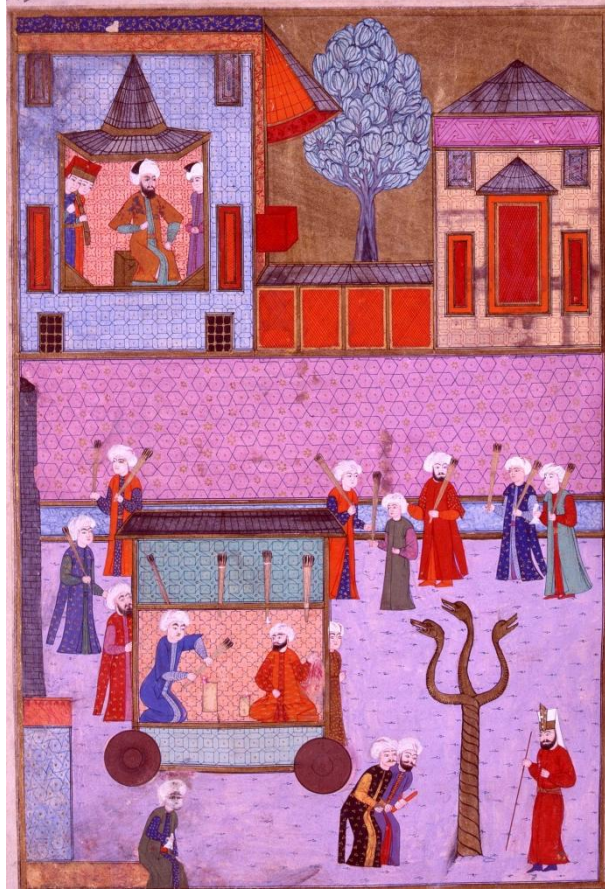
Sahne Konusu: Okçular, Kompozisyonda ‘Okçular esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Okçuların geçişi, dörtgen bir taban üzerine yerleştirilmiş, iki büyük tekerlekli, cepheden açıklıklı, düz çatılı araba ile yapılmaktadır. Arabanın üzerindeki kaide, orta bölümün zemini ve raf bölümleri birbirinden farklı geometrik motiflerle süslenmiştir. Orta bölümde bir usta ve çırağı olmak üzere iki kişi çalışmakta, üstlerinde bir rafta işledikleri oklar sergilenmektedir. Arabanın etrafında yer alan figürler de ellerindeki işlenmiş oklarla gösterilmektedir. Araba arkasından birer kişiyle itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 97.

Fotoğraf: 75 Okçular Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 319a].

Çizim: 74 Okçular Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 319a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 72

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.177a¹⁶⁸

Sahne Konusu: Bıçakçılar Geçiş Alayı, Minyatürde bıçakçı esnaf alayı geçişi sergilenmektedir. Sahne iki bölüme ayrılmıştır. Alt kısımda, örme sütunun bir bölümü ve etrafında bulunan figürlerle birlikte bıçakçı esnaf alay arabasının at meydanından geçişi sergilenmektedir. Üst kısımda ise, İbrahim Paşa Sarayı tasvir edilmiştir.

Araba Tasviri:

Bıçakçıların geçişi, dörtgen bir taban üzerine yerleştirilmiş, iki tekerlekli, cepheden açıklıklı, üzeri düz örtülü araba ile yapılmaktadır. Arabanın üzerinde bir usta çalışmaktadır. Üstlerinde bir rafta işledikleri bıçaklar sergilenmektedir. Araba yanlardan birer kişiyle itilmekte, ön tarafından da bir halat yardımıyla iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 97.

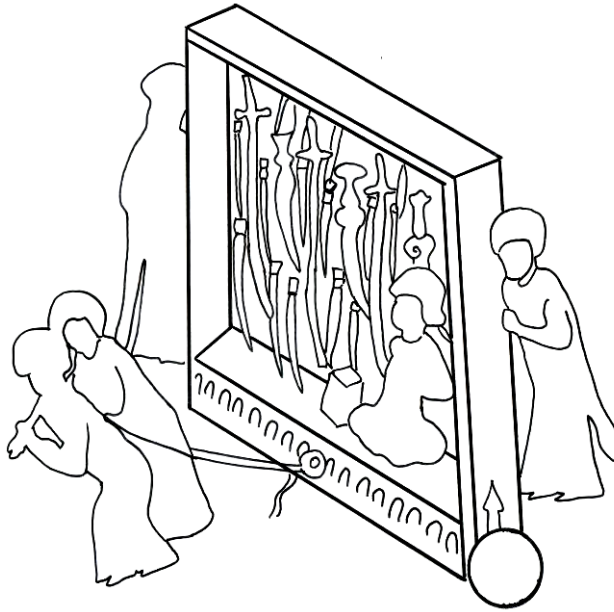
KAZAN Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İstanbul, İsar Vakfı Yayınları, 2010, s.207.

¹⁶⁸ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.97.

Fotoğraf: 76 Bıçakçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.177a].

Çizim: 75 Bıçakçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*,

[TSMK, H.1344, y. 177a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 73

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.96a.

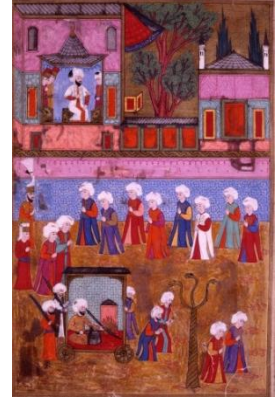
Sahne Konusu: Kılıççılar¹⁶⁹ Kompozisyonda ‘Kılıççılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Kılıççılar geçişi, dilimlere ayrılmış iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerinde oturtulmuş, bursa kemerli köşeliklere sahip, düz çatıyla örtülü bir araba ile gerçekleştirilmiştir. Araba içerisinde ateşi yanan bir fırın ve tezgâhında kılıcını şekillendiren bir usta görülmektedir. Figürün oturduğu zemin sade tutulmuş, duvar ise sekizgen ve karelerin oluşturduğu geometrik bezemeye süslenmiştir. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 97.

¹⁶⁹ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.97.

Fotoğraf: 77 Kılıççılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.96a].

Çizim: 76 Kılıççılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y. 96a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 74

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 298a¹⁷⁰

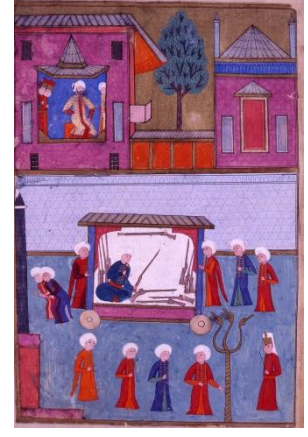
Sahne Konusu: Tüfek Kundağı İşleyen Ustalar¹⁷¹, Kompozisyonda ‘Tüfek Kundağı İşleyen esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Tüfek kundağı işleyen ustaların geçişi, cepheden iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerinde, bursa kemerli, düz çatılı bir araba ile yapılmaktadır. Araba içerisinde bir usta tüfeklerin tahtalarını düzeltip, kundaklarını yapmakta ve arabanın içerisinde bir tüfek asılı durmaktadır. Arabanın arkasından her iki yanında birer figür tarafından itilmekte ve arabaya bağlı bir iple iki kişi tarafından çekilmektedir.

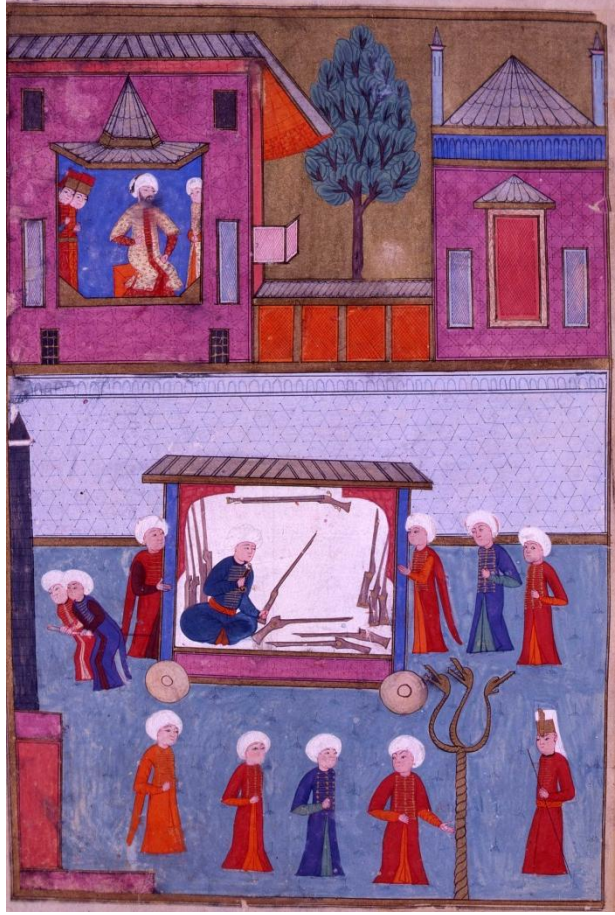
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 97.

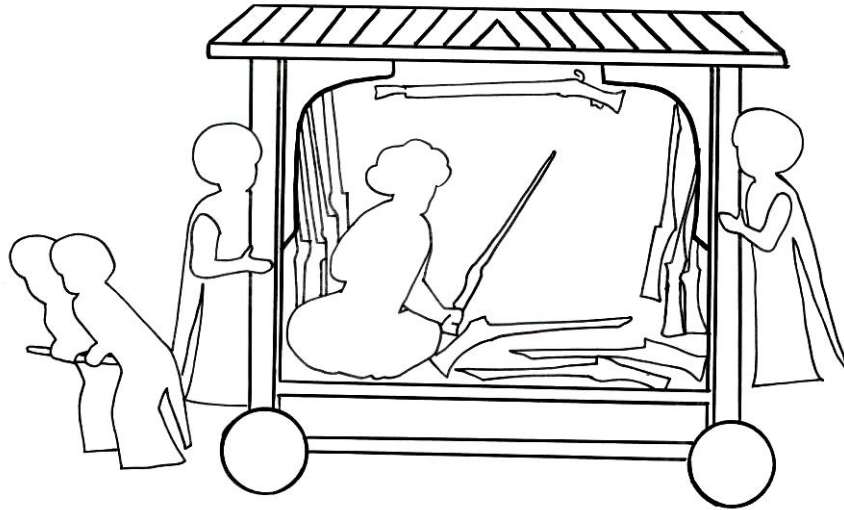
¹⁷⁰ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.97.

¹⁷¹ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn Düğün Kitabı*, s.97.

Fotoğraf: 78 Tüfek Kundağı İşleyen Ustalar, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 298a].

Çizim: 77 Tüfek Kundağı İşleyen Ustalar, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 298a] 'dan araba detayı.

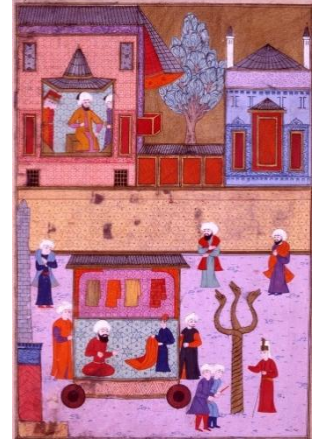
Örnek No: 75

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.317a¹⁷²

Sahne Konusu: Şerkeçiler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Şerkeçiler (çadır)esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Şerkeçilerin geçişi, cepheden iki tekerlekli, dörtgen kaideli, bursa kemerli köşebentli ve üzeri düz çatıyla örtülü bir araba ile yapılmaktadır. Arabanın içerisi geometrik bezemelerle süslenmiştir. İçerisi iki bölüme ayrılan arabanın alt bölümde iki figür çalışmakta, üst bölümde ise askı üzerine serilmiş çadırlar yer almaktadır. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmekte, önden bir iple iki kişi tarafından çekilmektedir.

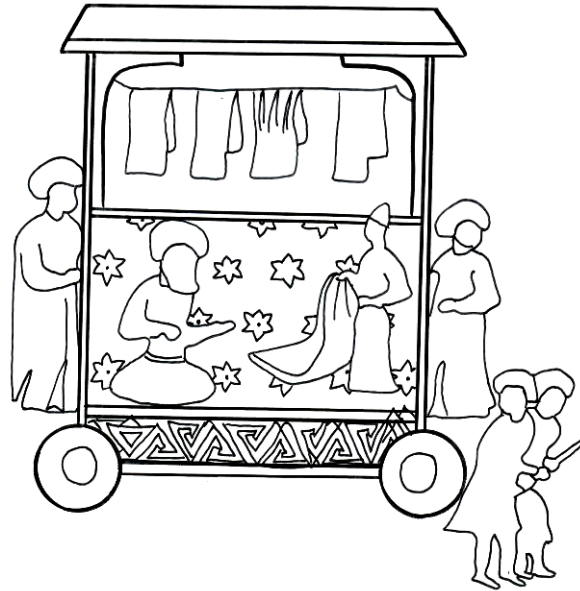
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 98.

¹⁷² Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.98.

Fotoğraf: 79 Şerkeçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, y.317a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 78 Şerkeçiler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.317a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 76

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 222a.¹⁷³

Sahne Konusu: Baltacılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Baltacılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

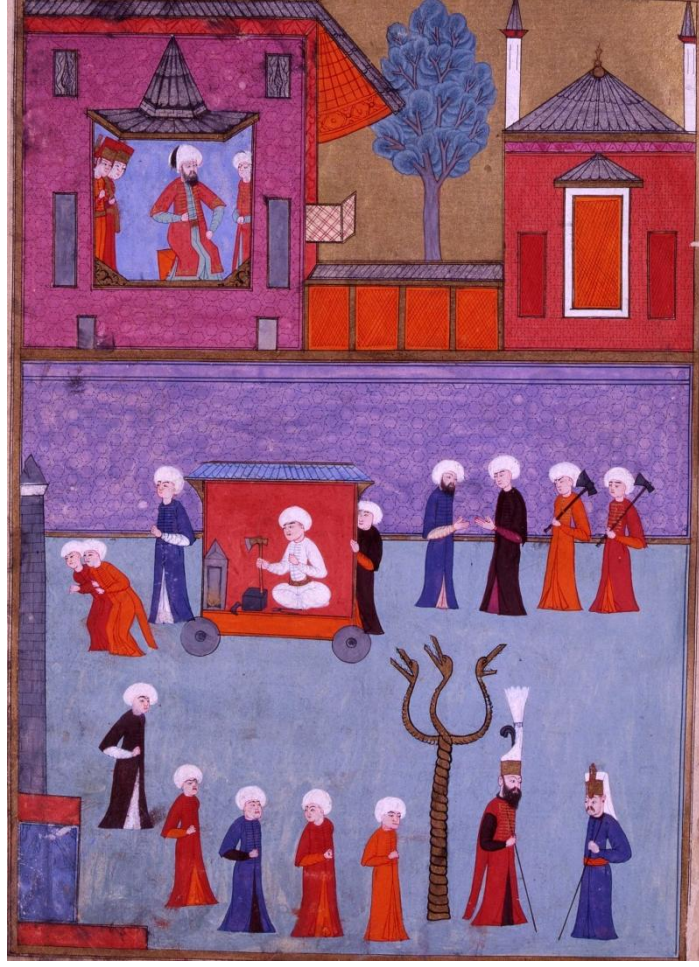
Araba Tasviri:

Baltacı esnafı geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlek üzerine oturtulmuş bir kaide ve üzeri düz çatıyla örtülü, dörtgen bir araba ile sağlanmıştır. Araba içerisinde bir usta, elinde baltasıyla ocakta çalışmaktadır. Arabayı arkasından bir kişi itmektedir.

Kaynakça:

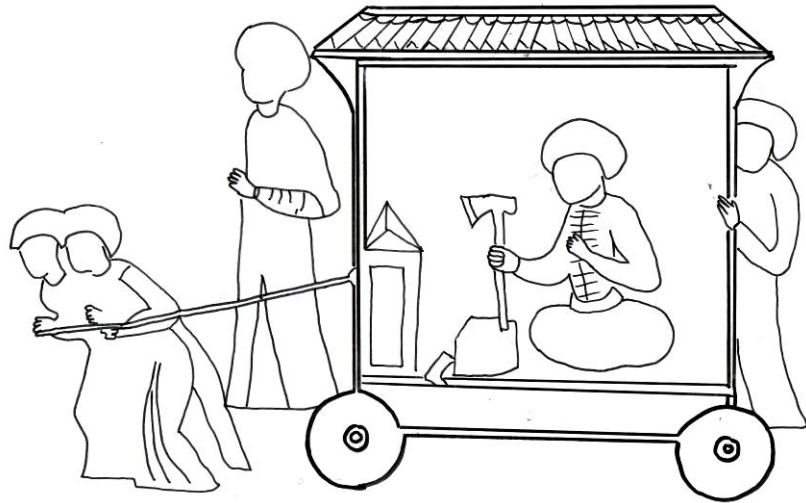
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 98.

¹⁷³ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.98.

Fotoğraf: 80 Baltacılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, y. 222a].

Çizim: 79 Baltacılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 222a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 77

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 345a.¹⁷⁴

Sahne Konusu: Kerpeciler Geçiş Alayı, Kerpeci esnafı geçişi iki bölümde anlatılmıştır. Alt bölümde At Meydanında kerpeci esnafının arabası ile örme sütunun bir kısmı ve yılanlı sütun yer almakta, üst bölümde ise İbrahim Paşa Sarayında Padişah, Şehzadesi ve iki silahtarı ile geçişi seyretmektedir.

Araba Tasviri:

Kerpecilerin geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerine oturtulan düz bir çatıyla örtülü araba ile yapılmaktadır. İçerisinde iki usta mesleklerini icra etmektedir. Arabayı yanlardan iki kişi itmektedir.

Kaynakça:

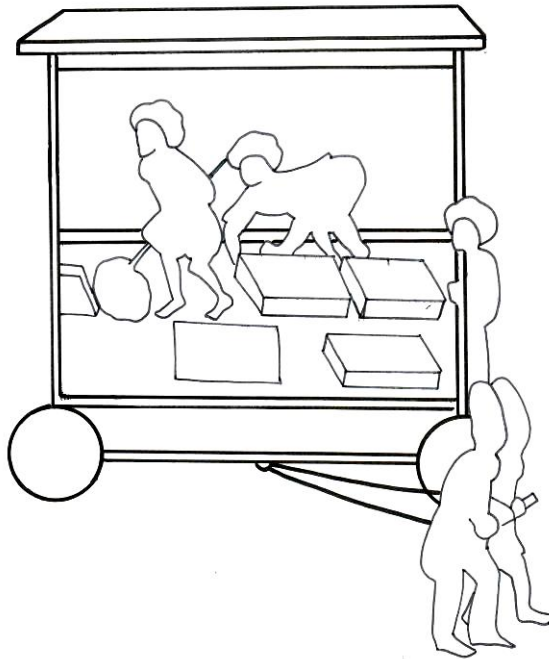
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 99.

¹⁷⁴ Nurhan Atasoy, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.99.

Fotoğraf: 81 Kerpeciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 345a].

Çizim: 80 Kerpeciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 345a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 78

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 325a.

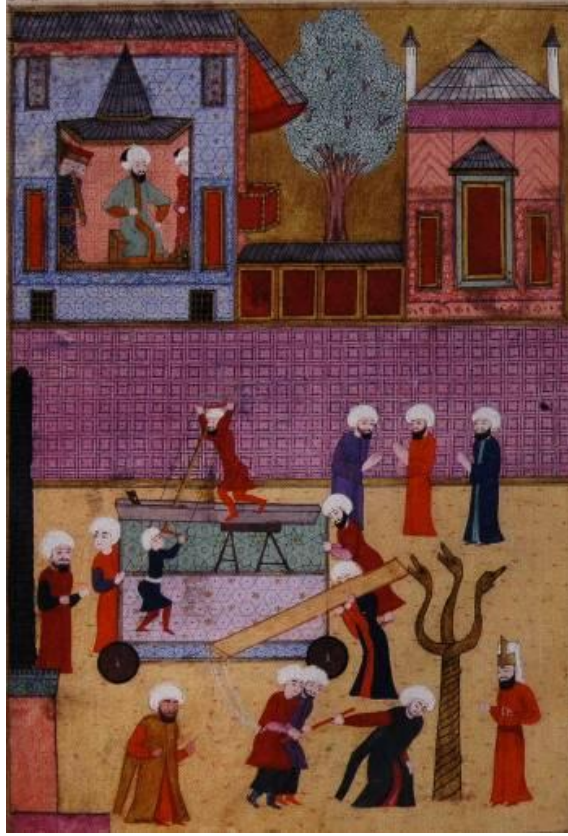
Sahne Konusu: Hızır Geçiş Alayı, Hızır (tahta kesiciler) esnafı geçişi iki bölümde anlatılmıştır. Alt bölümde At Meydanında hızır esnafı ve arabası ile yılanlı (burma) sütun yer almakta, üst bölümde ise Padişah, Şehzadesi ve iki silahtarı ile geçişi seyretmektedir.

Araba Tasviri:

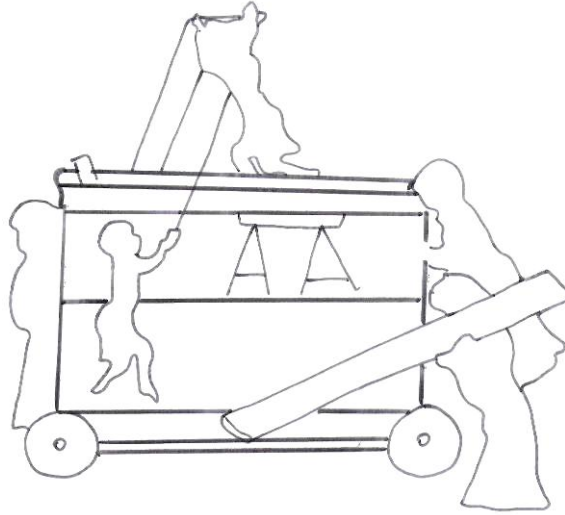
Tahta kesen ustaların geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerinde bir araba ile yapılmaktadır. Araba üzerinde iki usta tahtalarını düzeltip testereyle kesmektedirler. Arabayı her iki yanında birer figür itmekte ve arabaya bağlı bir iple iki kişi çekmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 99.

Fotoğraf: 82 Hızarlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344,y. 325a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 81 Hızarlar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y. 325a.] 'dan araba detayı.

Örnek No: 79

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 402a.¹⁷⁵

Sahne Konusu: Pencere Camı Yapanlar Geçiş Alayı, Pencere camı yapan esnafın geçişi iki bölümde anlatılmıştır. Alt bölümde At Meydanında pencere camı yapan esnaf, yılanlı (burma) sütun ve örme sütunun bir kısmı yer almakta, üst bölümde ise Padişah, Şehzadesi ve iki silahtarı İbrahim Paşa sarayından geçişi seyretmektedir.

Araba Tasviri:

Pencere camı yapanların geçişi, dilimlere ayrılmış, cepheden bakıldığında iki tekerlekli, dörtgen bir platform üzerinde ve üzeri çatı ile örtülü bir araba ile yapılmaktadır. Araba içerisinde iki usta pencereleri süslemektedir. Arabayı arka her iki yanında birer figür itmektedir.

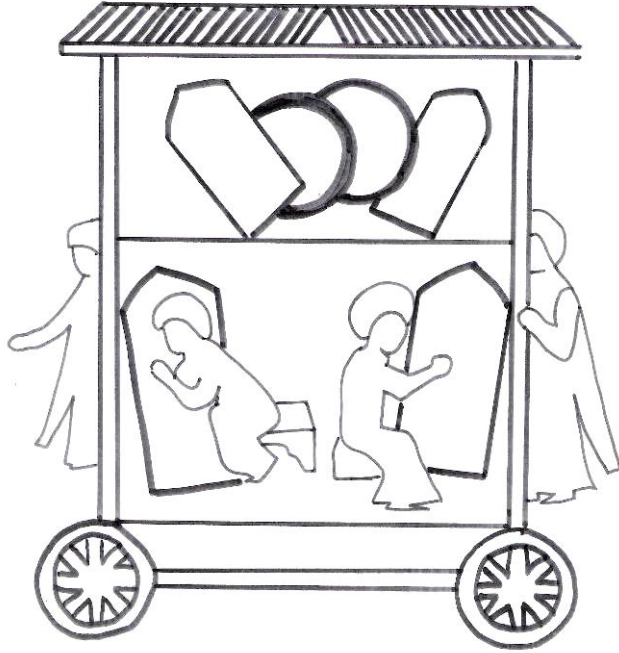
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 99.

¹⁷⁵ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.99.

Fotoğraf: 83 Pencere Camı Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344,y. 402a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 82 Pencere Camı Yapanlar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y. 402a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 80

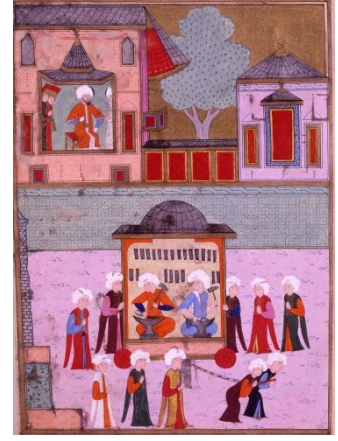
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.257a.¹⁷⁶

Sahne Konusu: Bıçkıcılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Bıçkıcılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

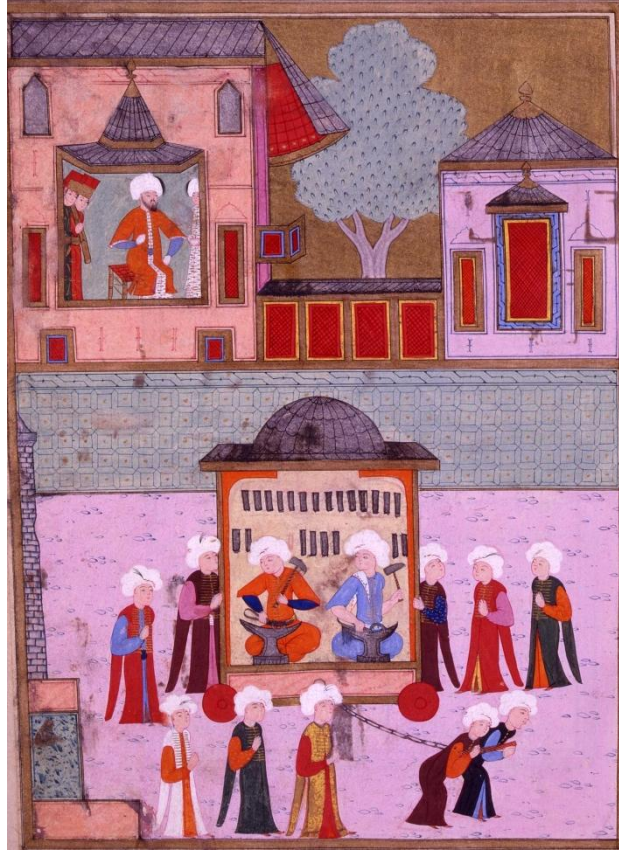
Araba Tasviri:

Bıçkıcı esnafı geçişi, dörtgen bir kaide üzerine oturtulan, üzeri kubbe ile örtülü, cepheden bakıldığında iki tekerlekli görülen bir araba ile sağlanmaktadır. Arabayı arkasından iki kişi itmektedir.

Kaynakça:

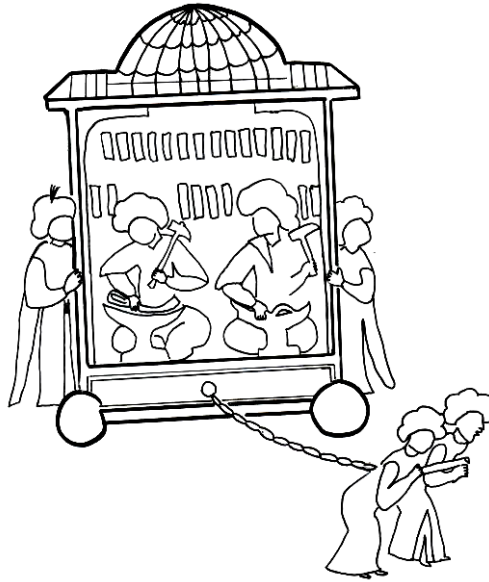
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 99.

¹⁷⁶ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.99.

Fotoğraf: 84 Bıçkıcılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y.257a].

Çizim: 83 Bıçkıcılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 257a] 'dan araba detayı.

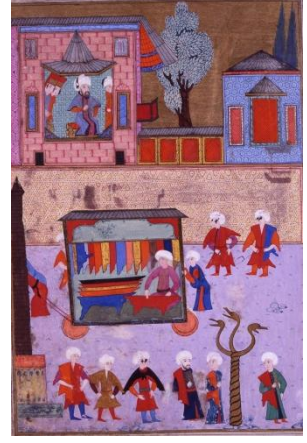
Örnek No: 81

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 175a.¹⁷⁷

Sahne Konusu: Deri İşleyenler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Deri İşleyen esnafın geçişi’ anlatılmaktadır.

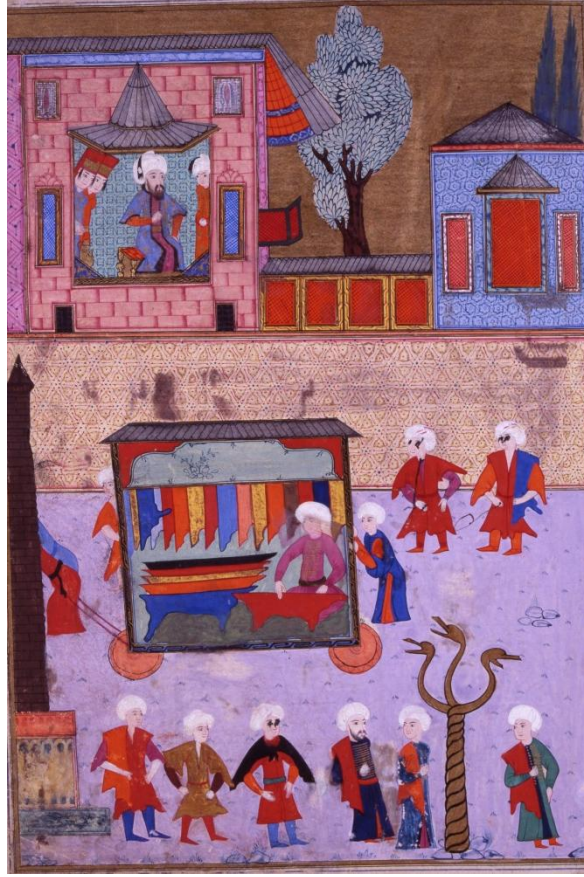
Araba Tasviri:

Tasvirde cepheden bakıldığında iki tekerlekli, üzeri düz çatı ile örtülü, dörtgen bir kaide üzerine yerleştirilen araba yer almaktadır. İçerisinde bir deri ustası oturmakta ve rengârenk deriler sergilenmektedir. Araba, arkasından bir kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

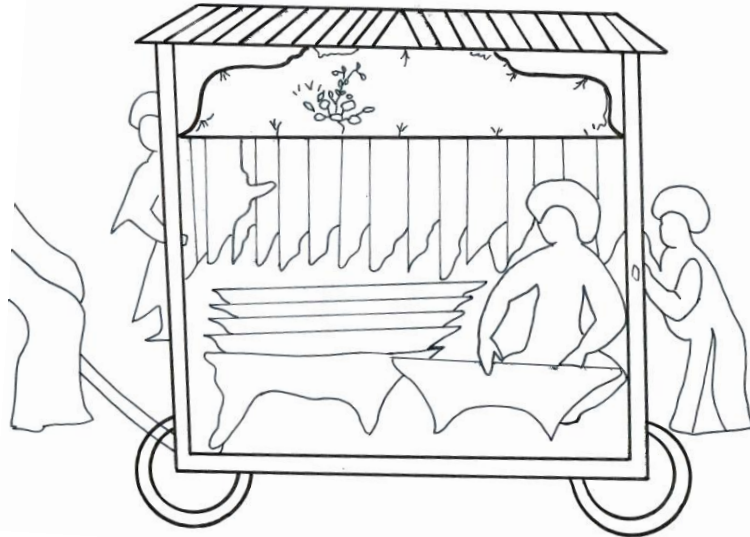
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 100.

¹⁷⁷ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.100.

Fotoğraf: 85 Deri İşleyenler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344, y. 175a].

Çizim: 84 Deri İşleyenler Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 175a] 'dan araba detayı.

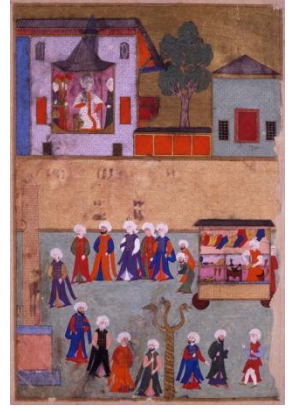
Örnek No: 82

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.27a.

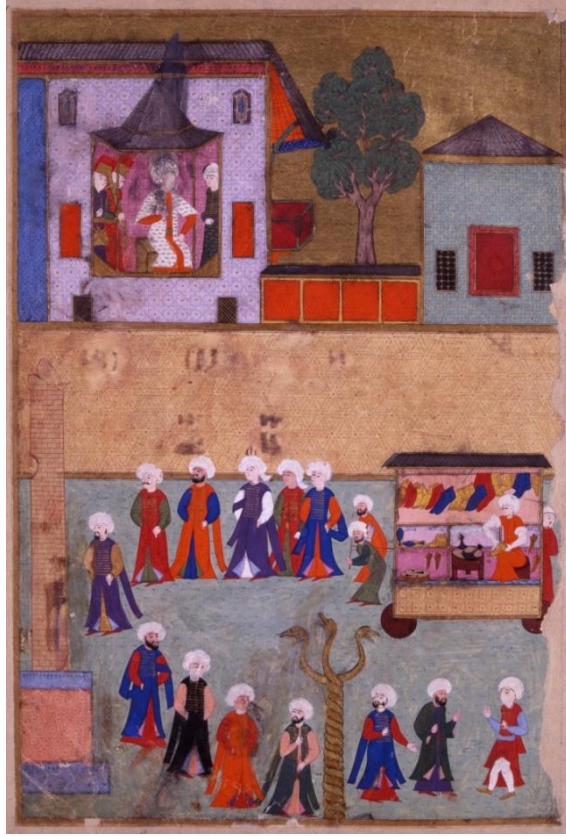
Sahne Konusu: Mesciler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Mesciler esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Tasvirde cepheden bakıldığında iki tekerlekli görülen, üzeri düz çatı ile örtülü, dörtgen bir kaide üzerine yerleştirilen araba yer almaktadır. İçerisinde mest ustası mesleğini icra etmekte ve rengârenk mestler sergilenmektedir. Araba arkasından bir kişi tarafından itilmekte, yanından da iki kişi tarafından çekilmektedir.

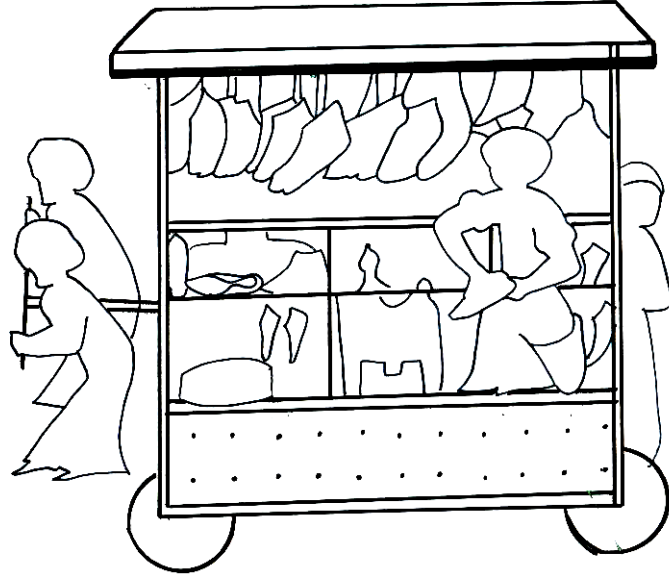
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 100.

Fotoğraf: 86 Mestciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y.27a].

Çizim: 85 Mestciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 27a] 'dan araba detayı.

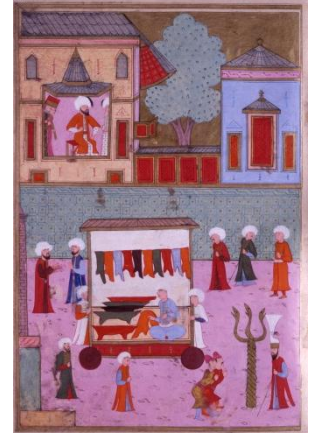
Örnek No: 83

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 361a.

Sahne Konusu: Tırşeciler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Tırşeciler (ince buzağı derisi) esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Kompozisyonda cepheden bakıldığında iki tekerlekli görülen, üzeri düz çatı ile örtülü, dörtgen bir kaide üzerine yerleştirilen bir araba ile gösterilmektedir. İçerisinde bir deri ustası mesleğini icra etmekte ve rengârenk tırşeler sergilenmektedir. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmektedir.

Tırşe: Üzerinde yazı yazılacak şekle konulmuş deriye verilen addır. Dana, keçi, koyun, ceylan derisi kullanılırdı.¹⁷⁸

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 100.

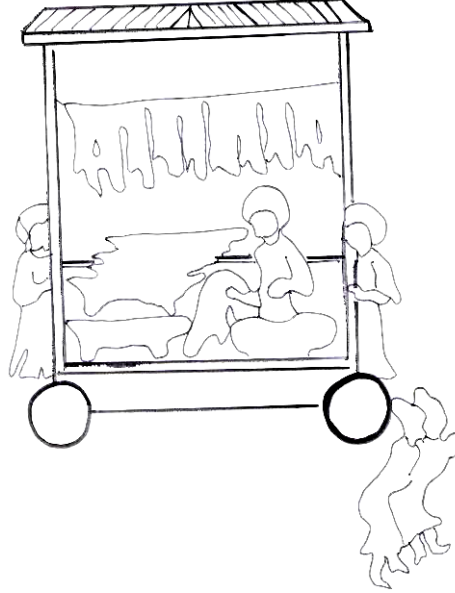
PAKALIN Z. Mehmet, “ Tırşe “, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* , İstanbul, Maarif Basımevi,1954, s.508-509.

¹⁷⁸ Mehmet Zeki Pakalın, “ Tırşe “, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* , İstanbul, Maarif Basımevi,1954, s.508-50.

Fotoğraf: 87 Tirşeciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y. 361a].

Çizim: 86 Tirşeciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 361a] 'dan araba detayı.

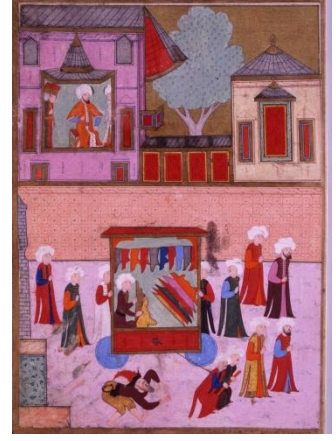
Örnek No: 84

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 246a.

Sahne Konusu: Meşin ve Sahtiyan Satanların Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Meşin ve Sahtiyan Satanlar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Tasvirde cepheden bakıldığında iki büyük tekerlekli olarak görülen, üzeri düz çatı ile örtülü, dörtgen bir kaide üzerine yerleştirilen bir araba yer almaktadır. Arabanın içerisinde meşin ve sahtiyan satan pazarcılar derilerini sergilemektedir. Bir meşin ustası mesleğini icra etmekte ve rengârenk deriler sergilenmektedir. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmekte, önünden iki kişi tarafından çekilmektedir.

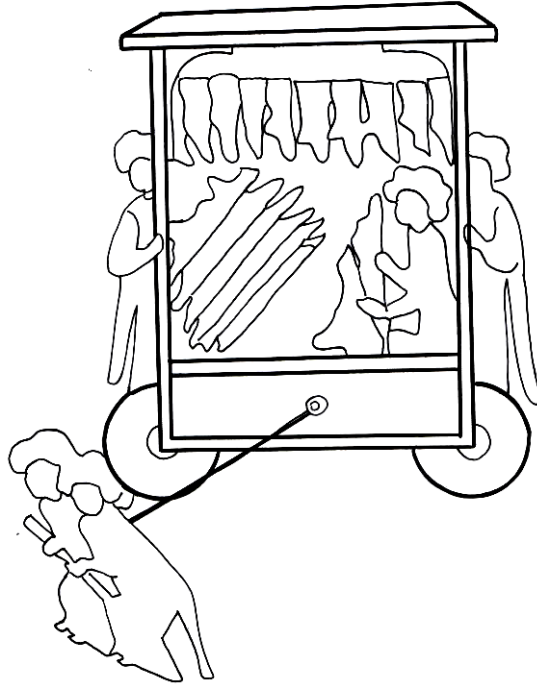
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 100.

Fotoğraf: 88 Meşin ve Sahtiyan Satanlar Esnaf Geçişi, *Sümnâme- i Hümayûn*,

[TSMK, H.1344, y. 246a].

Çizim: 87 Meşin ve Sahtiyan Satanlar Esnaf Geçişi, *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 246a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 85

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.249a.

Sahne Konusu: Başmakçılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda 'Başmakçılar esnafının geçişi' anlatılmaktadır.

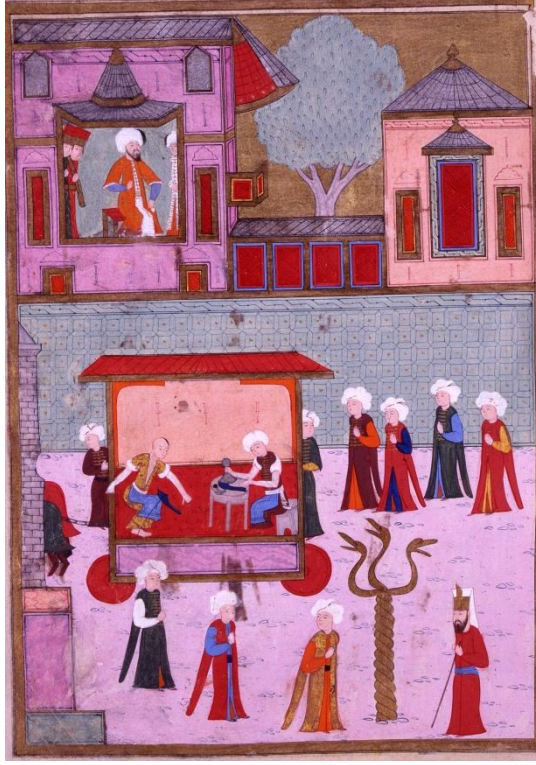
Araba Tasviri:

Tasvirde cepheden iki büyük tekerlekli olarak görülen, üzeri düz çatı ile örtülü, dörtgen bir kaide üzerine yerleştirilen bir araba yer almaktadır. Arabanın içerisinde iki usta çalışmaktadır. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmektedir.

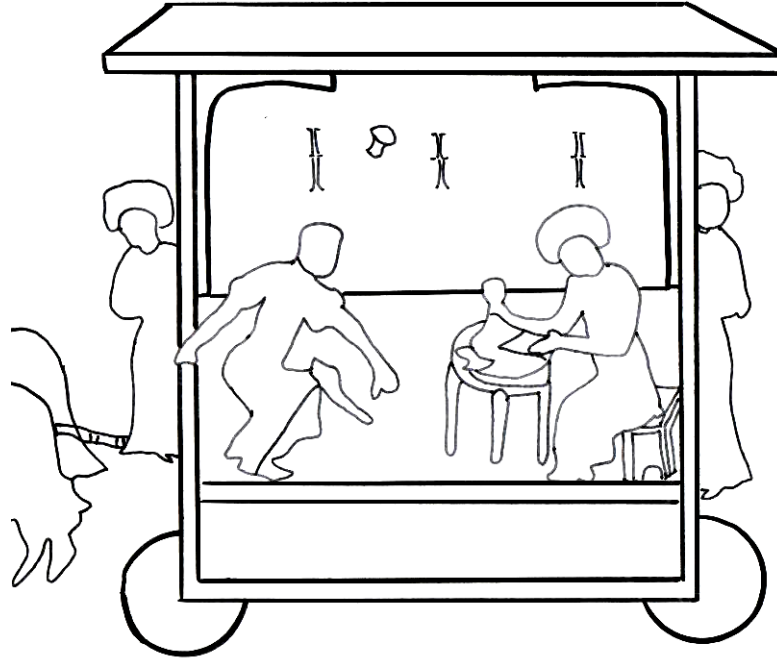
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 101.

Fotoğraf: 89 Başmakçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,
[TSMK, H.1344, 249a].

Çizim: 88 Başmakçılar Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y. 249a] 'dan araba detayı.

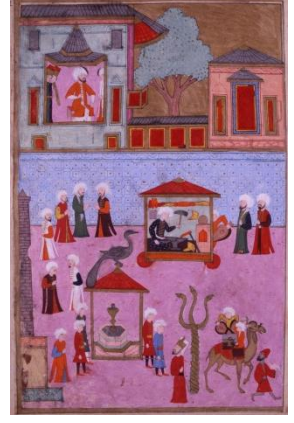
Örnek No: 86

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 212a.

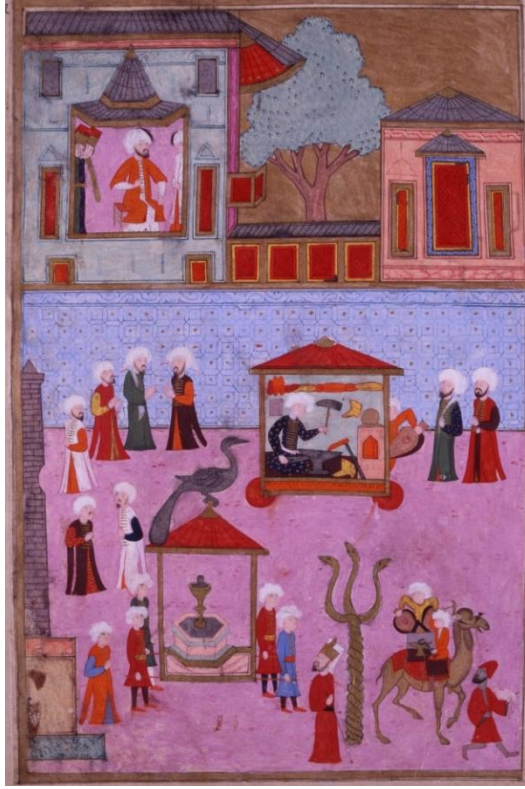
Sahne Konusu: Nalçacılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Nalçacılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

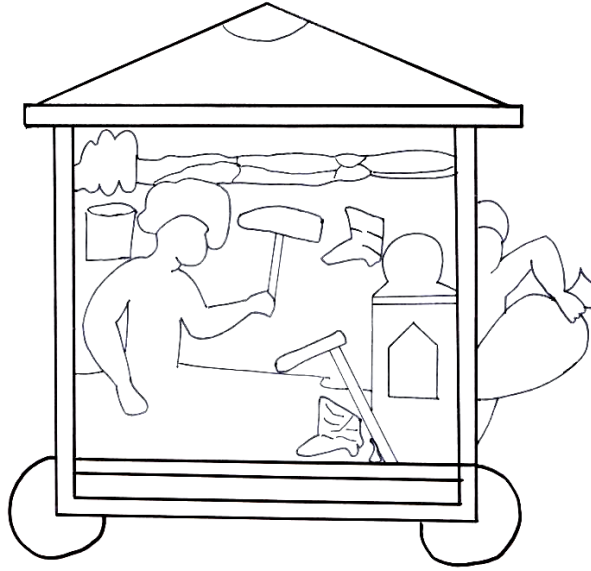
Tasvirdeki araba cepheden bakıldığında iki büyük tekerlekli olarak görülmekte ve bunun üzerine yerleştirilen dörtgen bir kaideden oluşmaktadır. Arabanın üzeri üçgen piramidal örtüyle örtülüdür. Arabanın içerisinde bir usta, tezgâhındaki malzemeleri ile nalçaları düzeltmekte, çizme ve ayakkabılara nalça takmaktadır. Arabanın içerisinde yer alan ocağı arkasından bir kişi körüklemektedir..

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 101.

Fotoğraf: 90 Nalçacılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn* 1582,
[TSMK, H.1344, y. 212a].

Çizim: 89 Nalçacılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.212a] 'dan araba detayı.

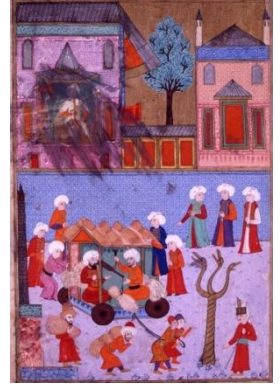
Örnek No: 87

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 355a.

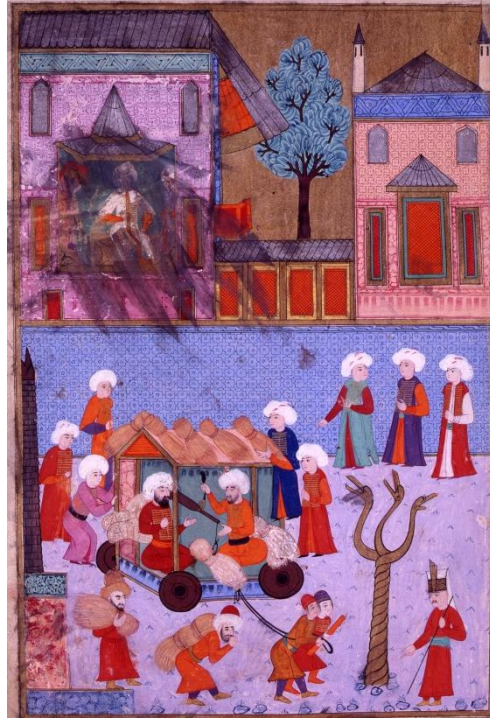
Sahne Konusu: Samancılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Samancılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Samancıların geçişi, cepheden bakıldığında üç tekerleği olan fakat muhtemelen dört tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturtulan dörtgen kaideden oluşan bir arabayla gerçekleşmektedir. Arabanın üzeri samanlarla örtülmüştür. İçerisinde iki kişi yer almakta ve samanlar bulunmaktadır. Araba iki kişi tarafından itilmekte, iki kişi tarafından çekilmektedir.

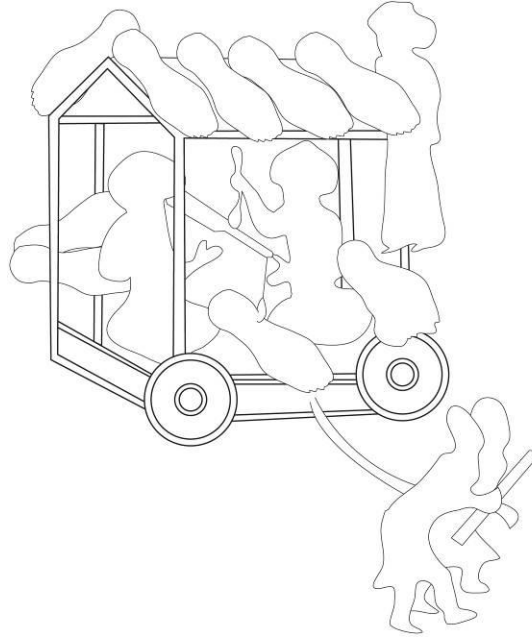
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 101.

Fotoğraf: 91 Samancılar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn* 1582,

[TSMK, H.1344,y. 355a].

Çizim: 90 Samancılar Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y. 355a] 'dan araba detayı.

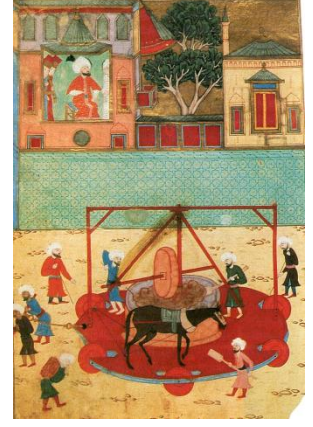
Örnek No: 88

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 133a.

Sahne Konusu: Değirmenciler Geçiş Alayı, Minyatürde değirmenci esnafının geçişi gösterilmiştir. Sahne ikiye bölünmüştür. Alt sahnede, At Meydanında değirmenci esnafının geçişini, üst sahnede ise İbrahim Paşa sarayından Padişah ve maiyetinin geçişi seyretmesi anlatılmaktadır.

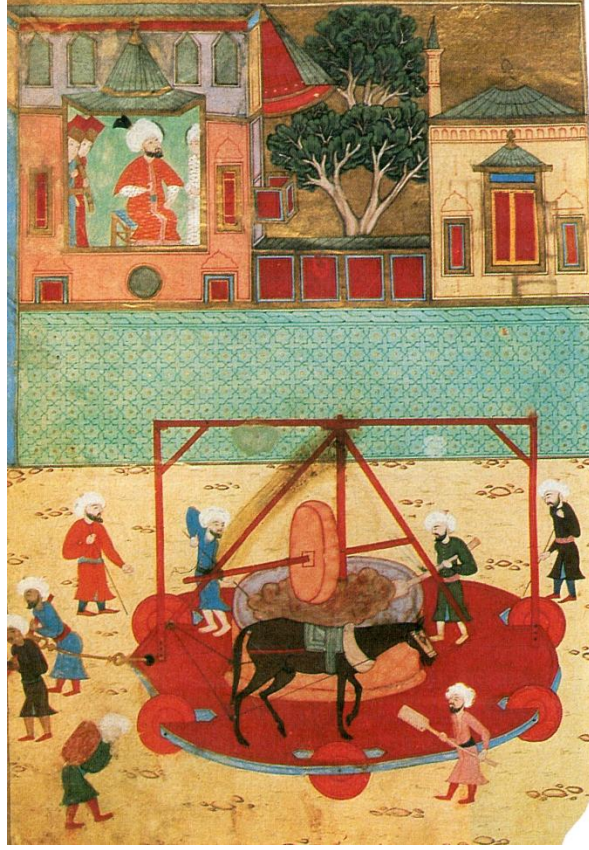
Araba Tasviri:

Değirmencilere ait olduğu düşünülen, dairesel formlu, beş tekerleği görülen fakat muhtemelen altı tekerlekli olan ve bu tekerlekler üzerine oturtulmuş bir platformdan oluşan araba görülmektedir. Arabanın üzerinde bir havuz yer almakta ve arabanın kenarlarına direklerle tutturulmuş düzenek ortasında bir tekerlek asılı durmaktadır. İki kişi uzun saplı kürekleriyle havuzun içerisinde yer alan malzemeyi karmakta, bir at ise düzeneğin üzerine yürümektedir. Arabanın etrafında yer alan figürler ise ellerindeki çeşitli malzemelerle mesleklerini tanıtmaktadır. Araba bir halat yardımıyla iki kişi tarafından çekilmektedir.

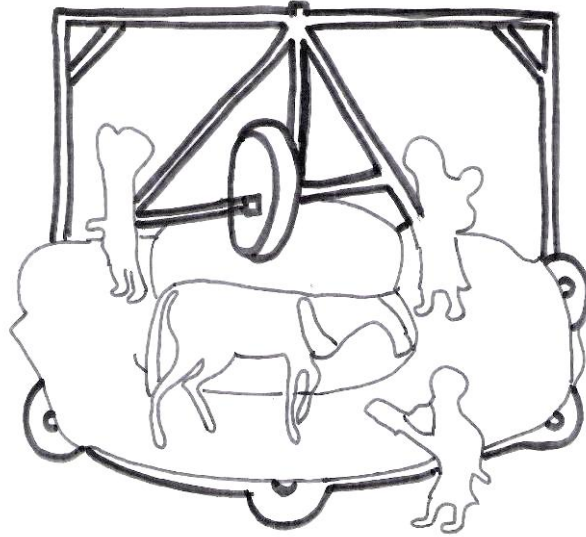
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 102.

Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.116, Resim: 117.

Fotoğraf: 92 Değirmenciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*,1582,
[TSMK, H.1344, y. 133a]. (Nurhan Atasoy'dan)

Çizim: 91 Değirmenciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.133a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 89

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 400a.

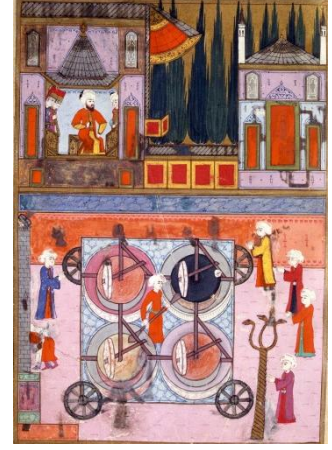
Sahne Konusu: Değirmen Çarkının Getirilmesi Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Değirmen Çarkının Getirilmesi’ anlatılmaktadır.

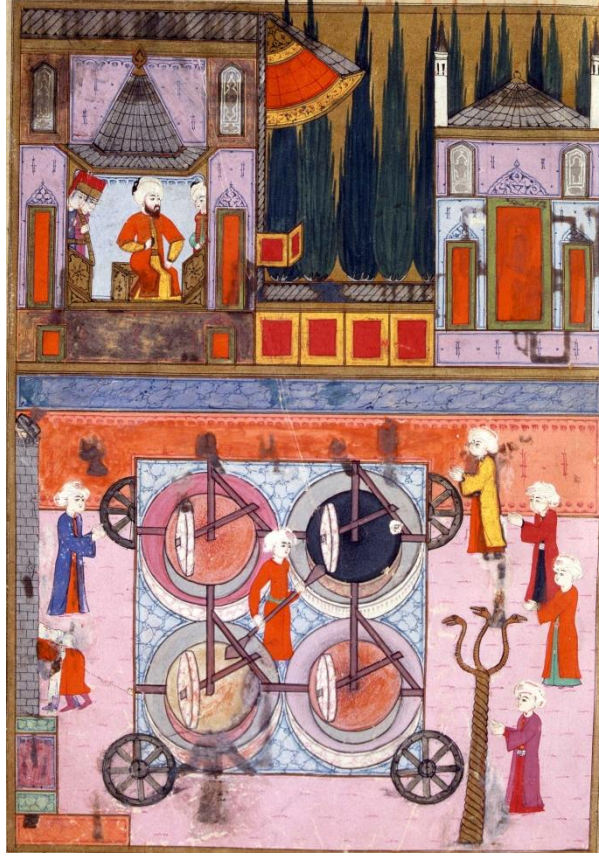
Araba Tasviri:

Minyatürde Değirmen Çarkının getirilmesi, dört büyük dilimli tekerlek ve bu tekerlekler üzerine oturtulmuş kare bir platformdan oluşan araba ile sağlanmıştır. Arabanın üzerinde merkezde, elinde kürek tutan bir kişi yer almakta ve dört köşeye yerleştirilmiş üzerleri kapaklı değirmenler birbirine çubuklar ile bağlanmaktadır. Her bir değirmenin içinde farklı malzemeler öğütülmektedir.

Kaynakça:

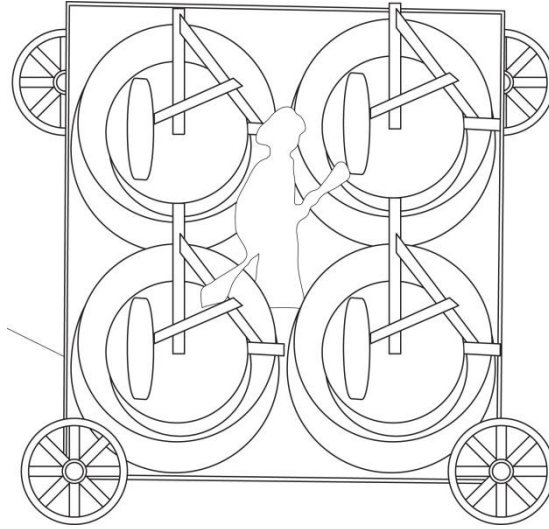
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.102.

Fotoğraf: 93 Değirmen Çarkının Getirilmesi, *Sünnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 400a].

Çizim: 92 Değirmen Çarkının Getirilmesi *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.400a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 90

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 135a.

Sahne Konusu: Kalaycılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Kalaycı esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

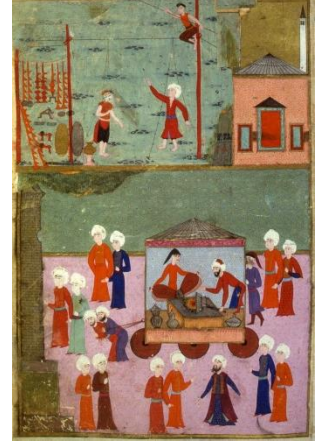
Araba Tasviri:

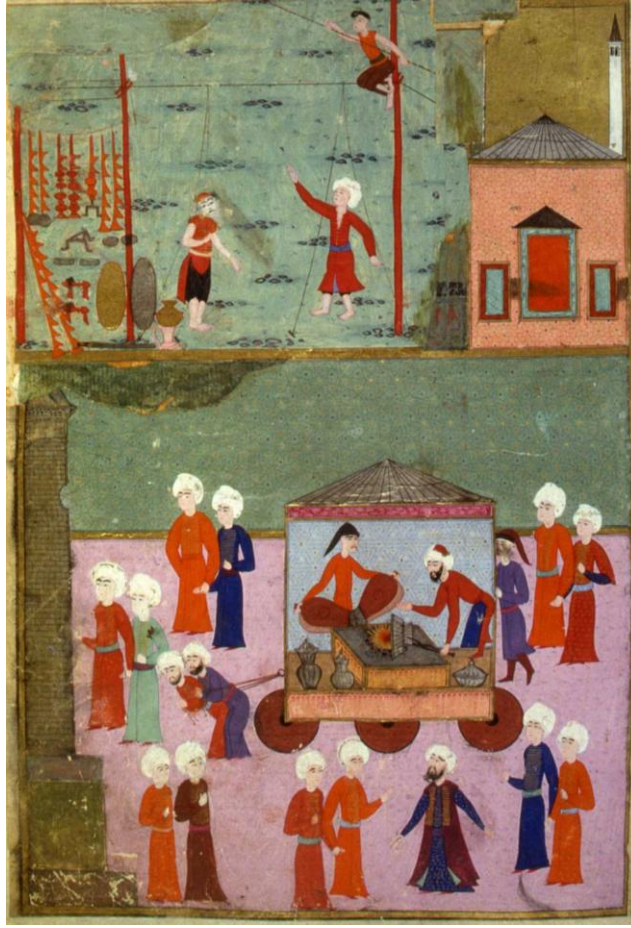
Kalaycılarının geçişi, ortada bir olmak üzere üç büyük tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli, üzeri piramidal üçgenle örtülü bir araba ile gerçekleştirilmiştir. Arabanın içinde çeşitli kaplar sergilenmektedir. Ayrıca henüz yanan, kare bir ocak ve ocakta bir usta kalay yaparken, bir çırak ise ateşi körüklerken tasvir edilmiştir. Arabayı bir kişi arkasından itmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 103.

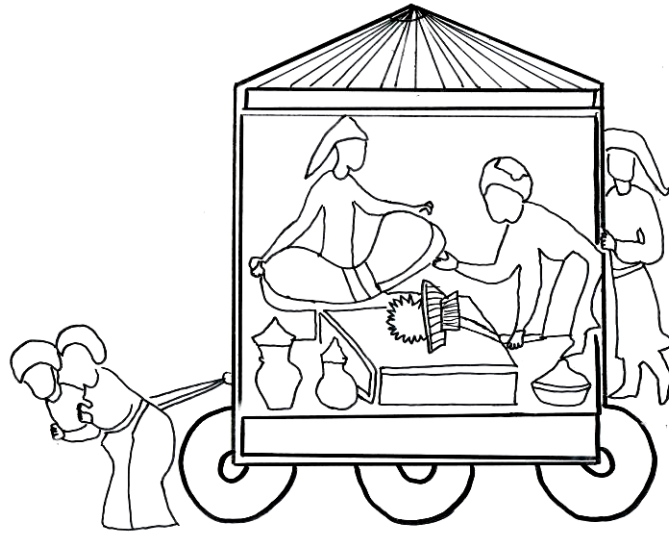
Minyatür ve Gravürlerle Kültür Varlığımız, Ed, Tülay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s.120, Resim: 126.

Fotoğraf: 94 Kalaycılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344, y. 135a].

Çizim: 93 Kalaycılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.135a] 'dan araba detayı.

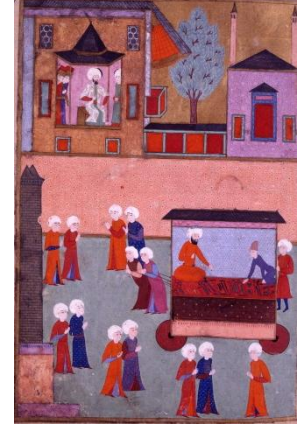
Örnek No: 91

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 141a.

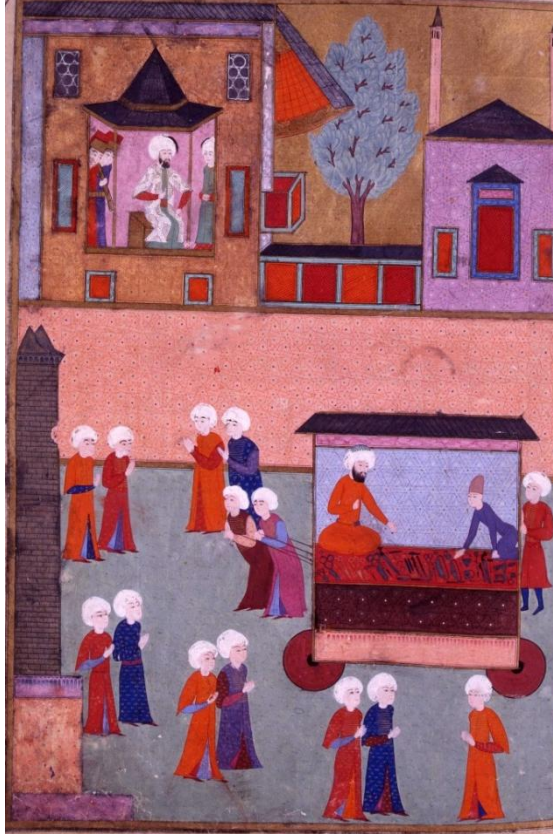
Sahne Konusu: Hırdavatçılar Geçit Alayı, Kompozisyonda ‘Hırdavatçılar esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Hırdavatçıların geçişi, cepheden iki tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli, düz çatılı bir araba ile yapılmaktadır. Üzerinde bir usta ve çırak hırdavat ve çeşitli aletleriyle gösterilmektedir. Araba bir kişi tarafından arkasından itilmektedir.

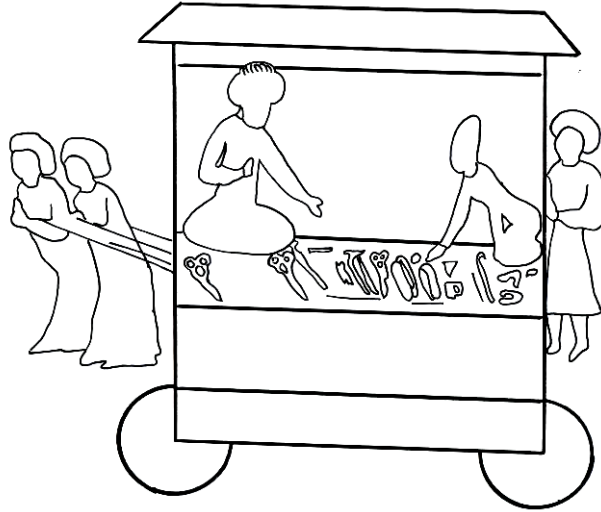
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 103.

Fotoğraf: 95 Hırdavatçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn* 1582,

[TSMK, H.1344,y. 141a].

Çizim: 94 Hırdavatçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.141a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 92

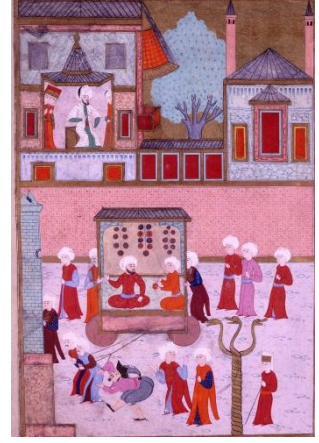
Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 273a.

Sahne Konusu: Kefeciler Geçiş Alayı, Kompozisyonda 'Kefeciler esnafının geçişi' anlatılmaktadır.

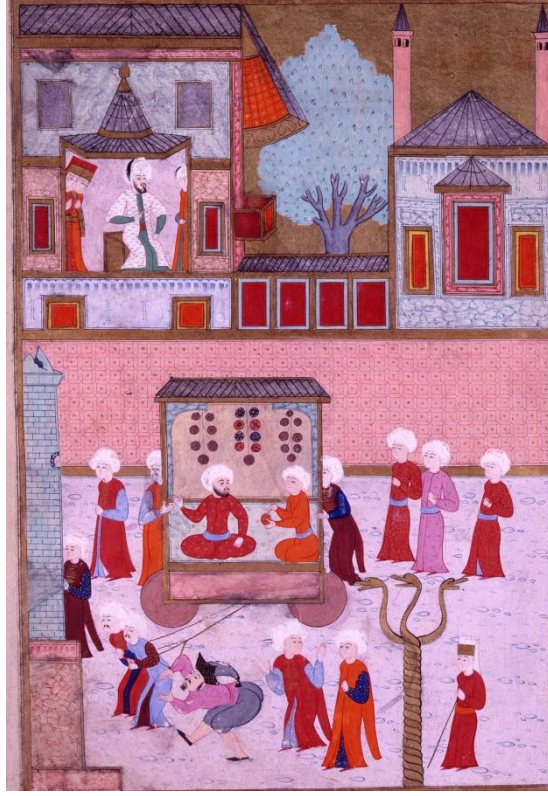

Araba Tasviri:

Sahne de Kefecilerin geçişi, iki büyük tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturulmuş dörtgen platformlu, Bursa kemerli, köşelikleri süslemiş, üzeri düz çatı ile örtülü bir araba ile sağlanmıştır. İçerisinde başlarında sarıkları olan iki usta iş işlerken resmedilmiştir. Arabanın tavanından kefeler sarkmaktadır. Araba arka tarafından birer figürle itilmektedir.

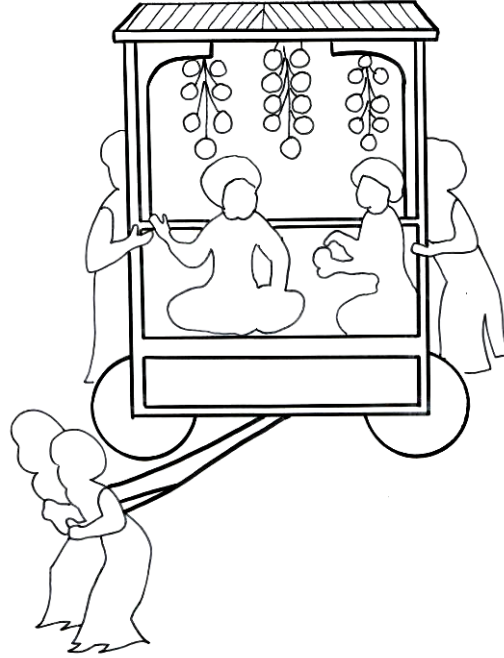
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 103.

Fotoğraf: 96 Kefeciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344, y. 273a].

Çizim: 95 Kefeciler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.273a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 93

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 275a.

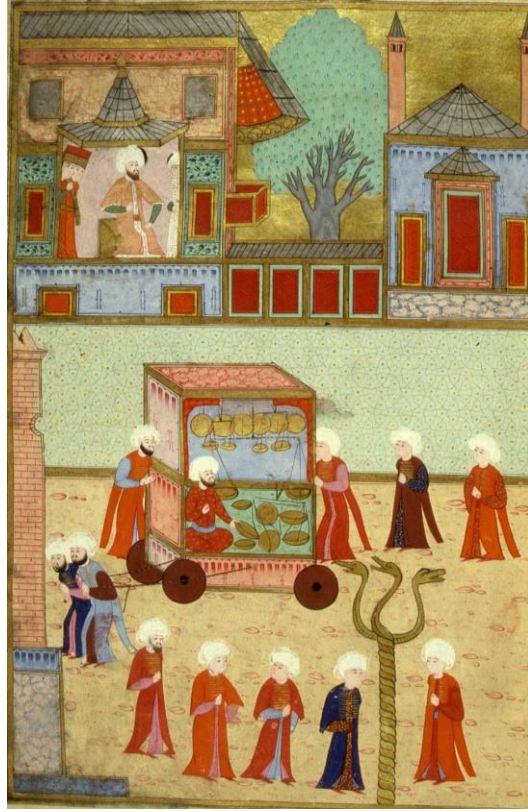
Sahne Konusu: Terazi Satanlar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Terazi Satan esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Terazi satanların geçişi, cepheden üç tekerlekli görülen fakat muhtemelen dört tekerlek üzerine oturan kare kaideli, üzeri düz örtülü bir araba ile sağlanmaktadır. İçerisinde çeşitli boy ve şekillerde teraziler asılmakta ve oturan bir usta terazileri yapmaktadır. Araba sağ ve sol arkasından birer kişiyle itilmektedir.

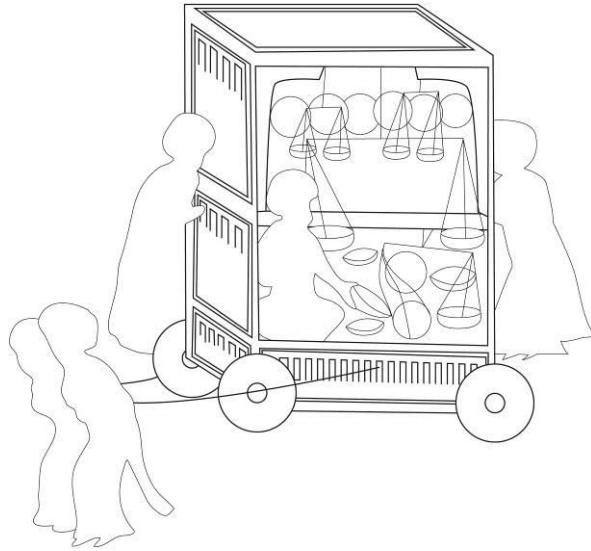
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 103.

Fotoğraf: 97 Terazi Satanlar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344,y. 275a].

Çizim: 96 Terazi Satanlar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.275a] 'dan araba detayı.

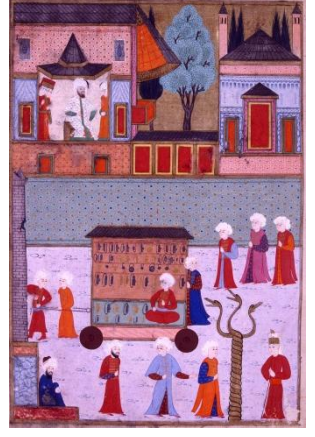
Örnek No: 94

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 313a.

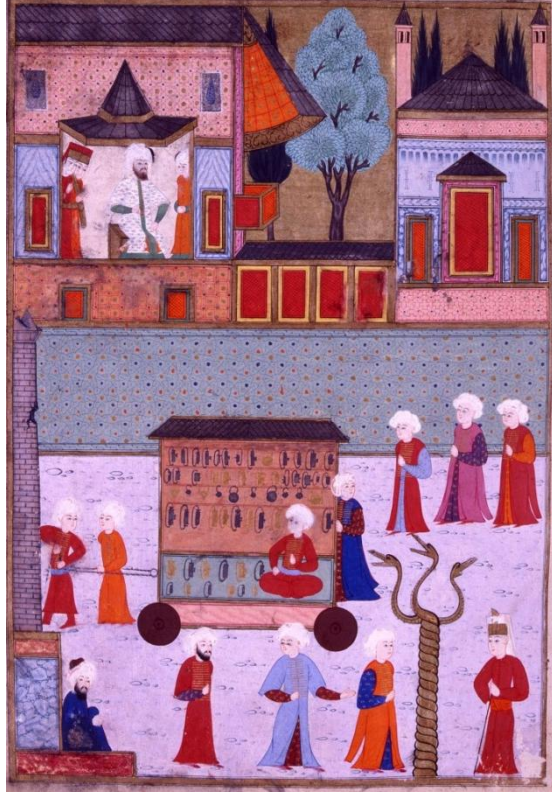
Sahne Konusu: Kilitçiler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Kilitçi esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Kilitçi esnafının geçişi, cepheden iki tekerlek üzerine oturtulan, dörtgen platformlu üzeri düz bir çatıyla örtülü arabayla gerçekleşmektedir. İçerisinde oturan bir kişi ve duvara asılı çeşitli kilitler bulunmaktadır. Araba sol arkasından bir kişi tarafından itilmektedir.

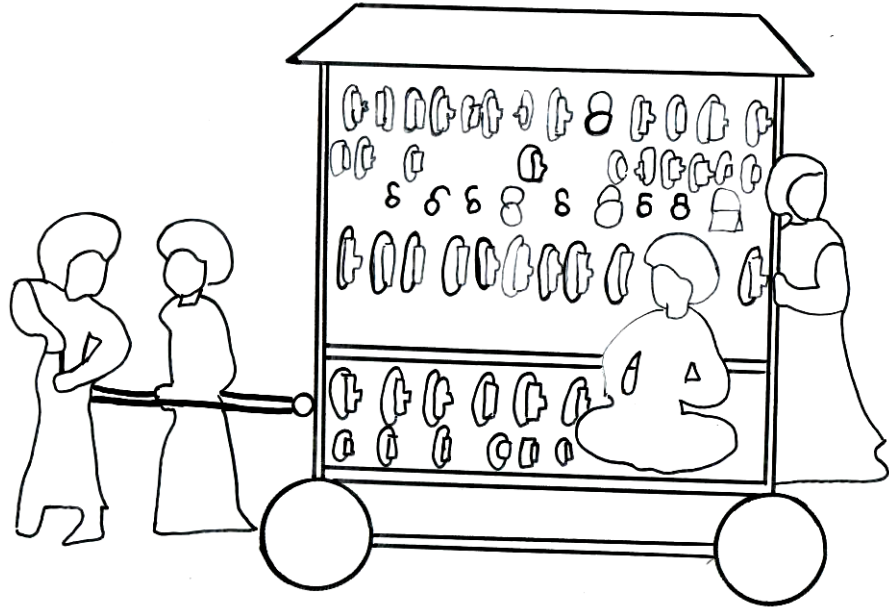
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 104.

Fotoğraf: 98 Kilitçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344 y. 313a].

Çizim: 97 Kilitçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.313a] 'dan araba detayı.

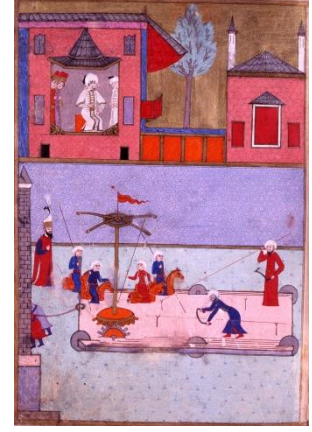
Örnek No: 95

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 115a.

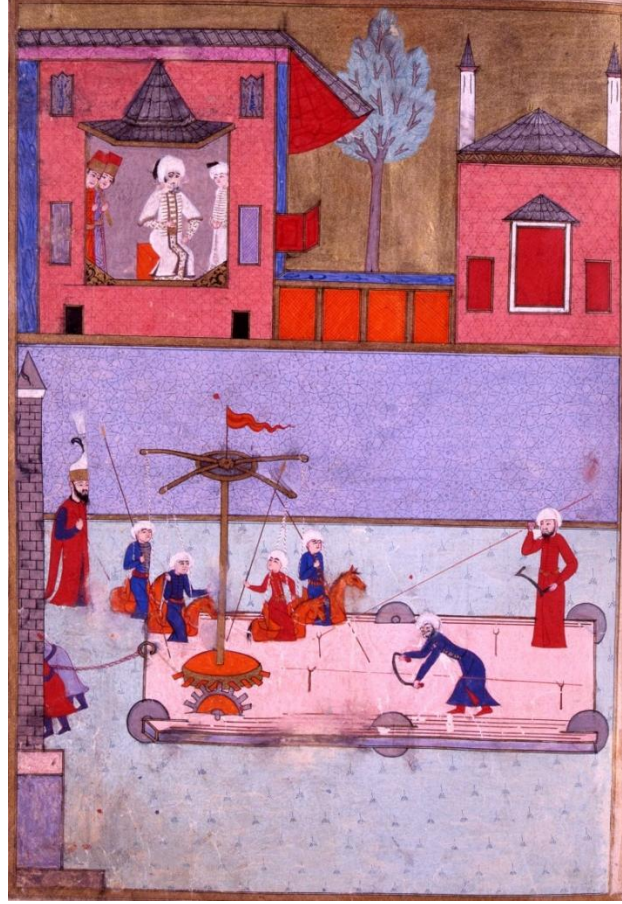
Sahne Konusu: Nizekaran Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Nizekaran (atlıkarınca) esnafının geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Nizekaran geçişi, altı tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturtulan uzun dikdörtgen bir platformdan oluşan araba ile gerçekleşmektedir. Arabanın üstünde bir mekanizma vasıtasıyla dönen ve üzerinde bir bayrak olan atlıkarınca görülmektedir. Atlıkarıncanın üzerinde de çocuklar yer almaktadır. İki kişi önden bir halatla arabayı çekmektedir.

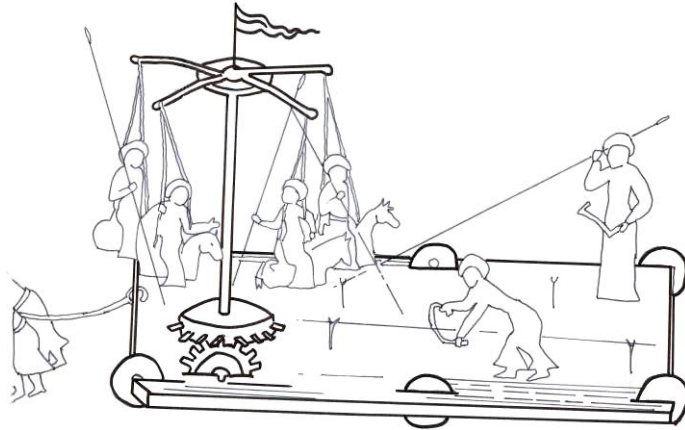
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 107.

Fotoğraf: 99 Nizekaran Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn* 1582,

[TSMK, H.1344, y. 115a].

Çizim: 98 Nizekaran Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.115a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 96

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 117a.

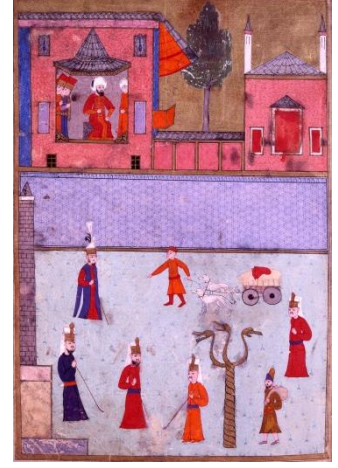
Sahne Konusu: Küçük Kölenin Gösterisi Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Küçük Kölenin Gösterisi ’ anlatılmaktadır.

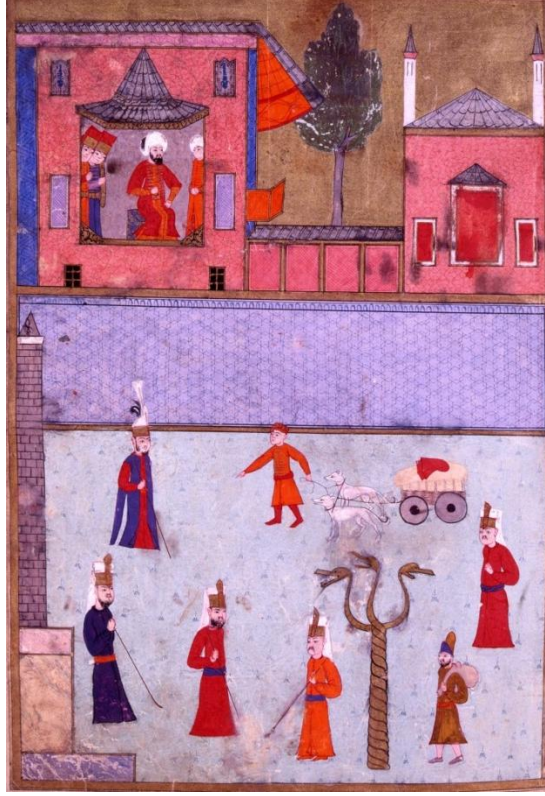
Araba Tasviri:

Sahne Küçük Kölenin Gösteri geçişi, iki tekerlekli fakat ön tekerleği arkaya göre küçük tutulmuş, zeminden yüksek dörtgen kaideli, üzerinde saman bulunan kağrı arabası ile sağlanmaktadır. Araba iki beyaz köpek tarafından çekilmekte olup, köpekleri de elindeki iple bir kişi çekmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 108.

Fotoğraf: 100 Küçük Kölenin Gösterisi, *Sümnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344,y. 117a].

Çizim: 99 Küçük Kölenin Gösterisi *Sümnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.117a.] 'dan araba detayı.

Örnek No: 97

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 40b.

Sahne Konusu: Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi.

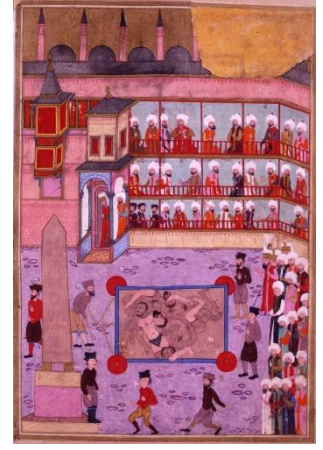
Kompozisyonda ‘Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi’ anlatılmaktadır.

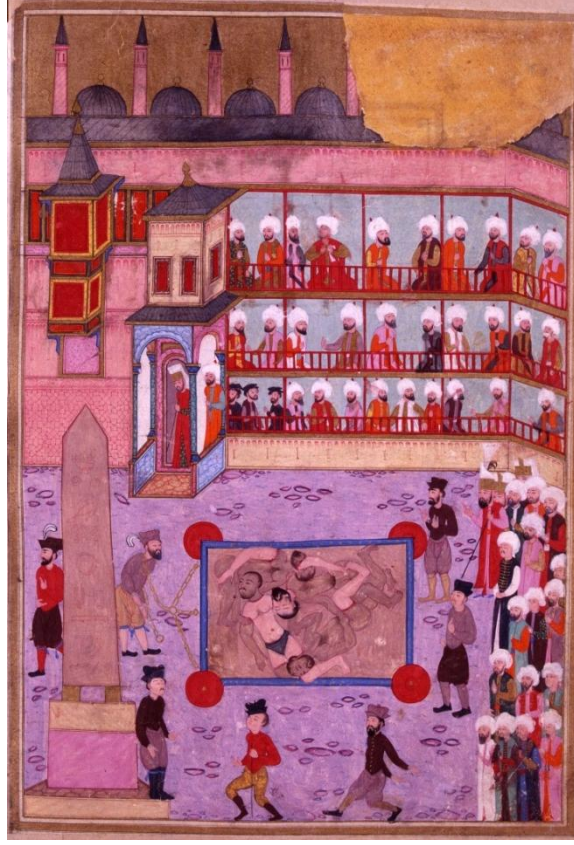
Araba Tasviri:

Forsa Hıristiyanlarının Gösteri geçişi, dört tekerlekli, geniş dörtgen bir platformlu araba ile gerçekleşmektedir. Araba üzerinde dört kişi üst üste yerleştirilmiştir.

Kaynakça:

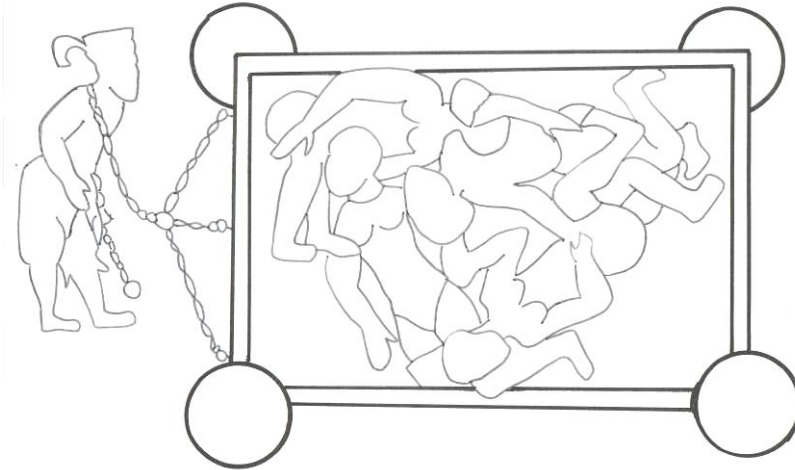
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 110.

Fotoğraf: 101 Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi, *Sûrnâme-i Hümâyûn*,1582,

[TSMK, H.1344,y. 40b].

Çizim: 100 Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi, *Sûrnâme-i Hümâyûn*

[TSMK, H.1344, y.40b] 'dan araba detayı.

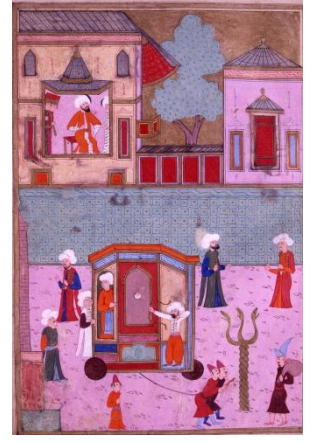
Örnek No: 98

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.365a.

Sahne Konusu: Talimhaneciler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Talimhaneciler esnaf geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Talimhanecilerin geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlekli olan, tahminen dörtgen platform üzerine yerleştirilmiş sekizgen görünümlü bir araba ile sağlanmaktadır. Arabanın sağ köşesinde elinde ok atar vaziyette bir figür ayakta gösterilmiştir. Figürün arkasına ise bursa tipi kemerli bir niş yerleştirilmiştir. Cephenin orta köşesinde sivri kemerli bir niş yer alırken, bu nişin altında da yine bursa tipi köşebentli kemer süslemesi yer almaktadır. Arabanın sol köşesinde ise yuvarlak kemerli bir niş içerisinde yine ayakta bir figür bulunmakta ve onun altında da iki sıra mor ve pembe renkli bordürler görülmektedir. Arabanın saçak altı zencerek motifli bordürle çevrelenmiştir. Araba arkasında bulunan bir kişi tarafından itilmektedir.

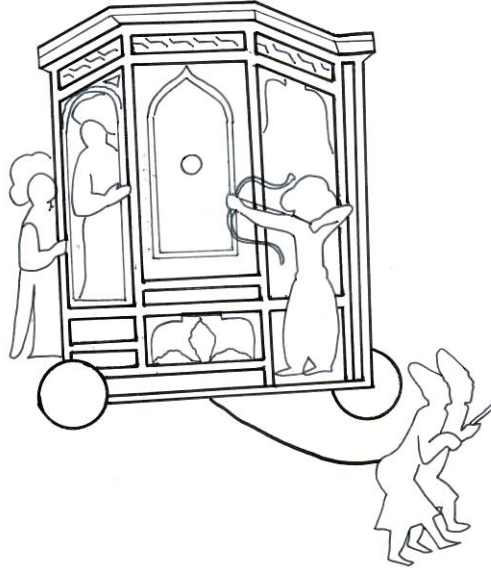
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, *1582 Süsnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s.115.

Fotoğraf: 102 Talimhaneciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMKK, H.1344,y.365a].

Çizim: 101 Talimhaneciler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.365a] 'dan araba detayı.

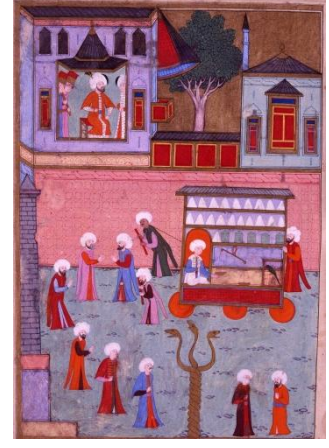
Örnek No: 99

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 161a.

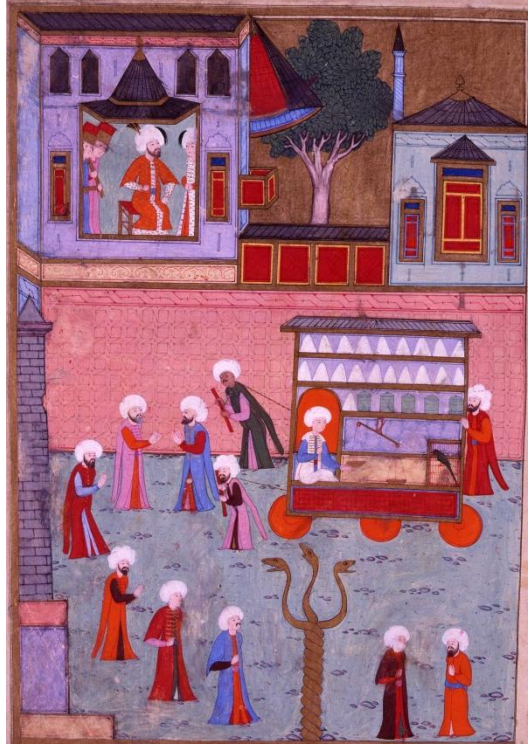
Sahne Konusu: Şekerciler Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Şekerciler esnaf geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

Sahne Şekercilerin geçişi, ortasında bir olmak üzere üç tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturan dörtgen bir platformdan oluşan bir arabayla yapılmaktadır. Arabanın üzeri, düz bir çatıyla örtülmüştür. İçerisindeki duvarda bulunan raflar üç sıra halindedir. Rafların ikisinde şekerler dizilmiş, birinde ise cam şekerlikler sıralanmıştır. Arabanın içerisinde, üzerinde terazi olan bir tezgâh ve tezgâhın önünde de oturmuş vaziyette bir kişi görülmektedir. Figürün arkasında yer alan niş açıklığı ile derinlik sağlanmıştır. Ayrıca kafes içerisinde yer alan kuş dikkat çekicidir. Araba arkasından bir kişi tarafından itilmektedir.

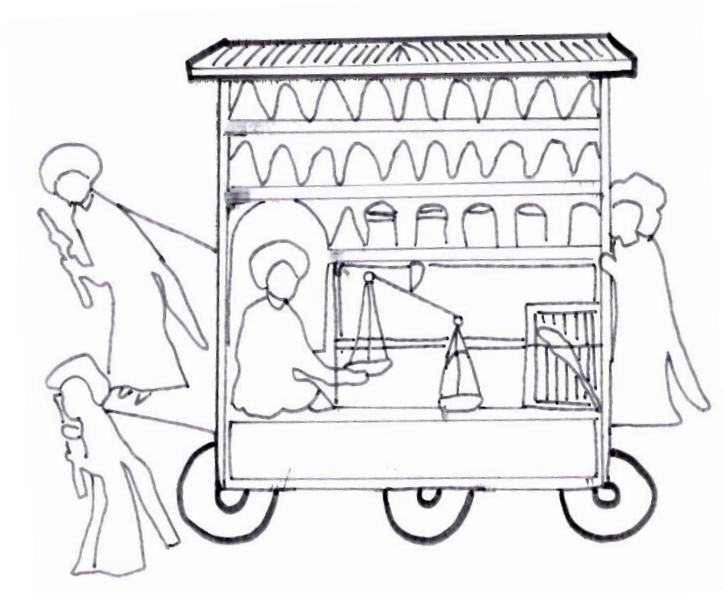
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 119.

Fotoğraf: 103 Şekerciler Esnaf Geçişi, *Süvrnâme-i Hümayûn*, 1582,

[TSMK, H.1344,y. 161a].

Çizim: 102 Şekerciler Esnaf Geçişi, *Süvrnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.161a]. 'dan araba detayı.

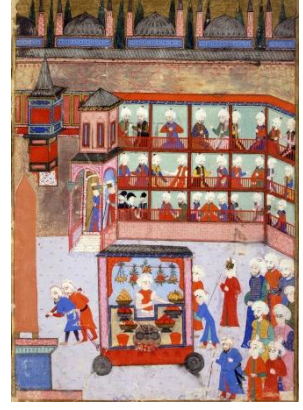
Örnek No: 100

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y.168b.

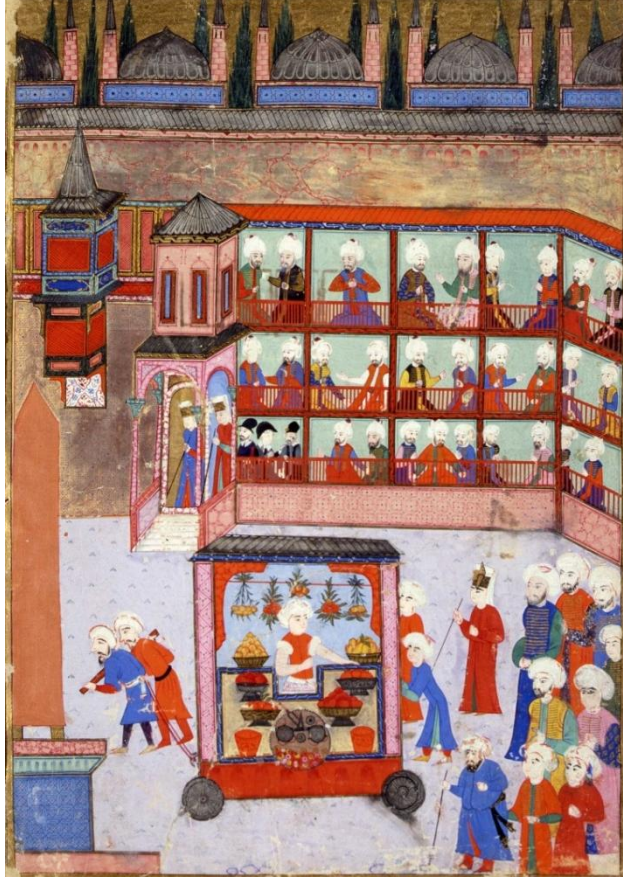
Sahne Konusu: Uzun Çarşı Meyvecileri Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Uzun Çarşı Meyvecileri esnaf geçişi’ anlatılmaktadır.

Araba Tasviri:

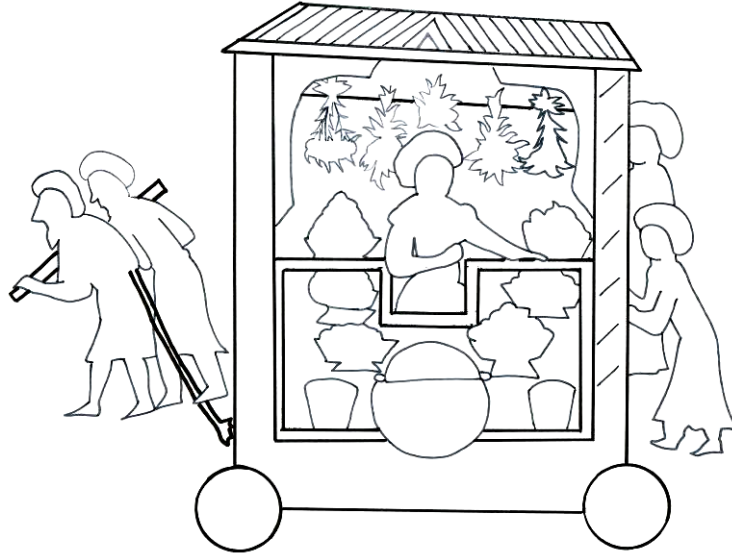
Uzun çarşı Meyvecilerinin geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlek üzerine oturtulan dörtgen platformlu, bursa kemerli, üzeri düz bir çatıyla örtülü arabayla gerçekleşmektedir. Arabanın cephe bordürleri geometrik motiflerle bezenmiştir. İçerisinde bir ip üzerinde çiçekler ve meyveler asılmaktadır. Arabada camdan bir tezgâh ve üzerinde sepetler içerisinde çeşitli meyveler sergilenmektedir. Tezgâhın arkasında da figür yer almaktadır. Araba arkasından iki kişi tarafından itilmektedir.

Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 119.

Fotoğraf: 104 Uzun Çarşı Meyveciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*,1582,
[TSMKK, H.1344, y.168b].

Çizim: 103 Uzun Çarşı Meyveciler Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.168a] 'dan araba detayı.

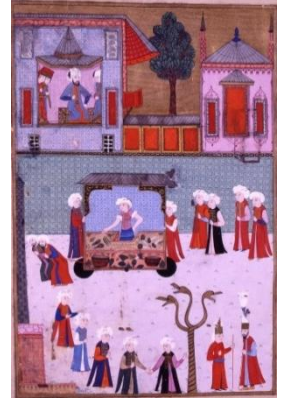
Örnek No: 101

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümâyûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 286a.

Sahne Konusu: Sebzeçiler¹⁷⁹, Kompozisyonda ‘Sebzeçiler esnaf geçişi’ anlatılmaktadır.

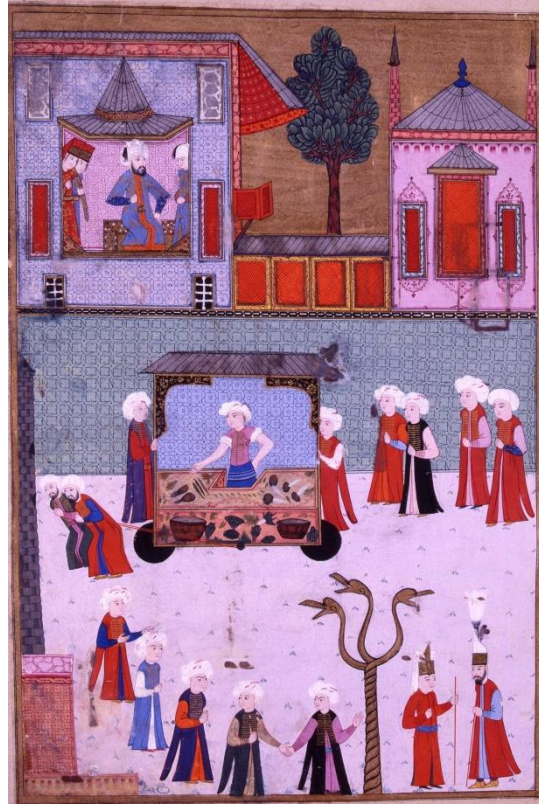
Araba Tasviri:

Sebzeçilerin geçişi, cepheden bakıldığında iki tekerlek üzerine oturtulan dörtgen platformlu, köşeleri bitkisel motiflerle süslü bursa tipi kemerli ve üzeri düz bir çatıyla örtülü bir arabayla gerçekleşmektedir. Arabanın içerisinde yer alan arka fon geometrik desenlerle bezenmiştir. Yine arabanın içerisinde bir tezgah ve tezgahın arkasında çeşitli sebzeleri sergileyen bir figür yer almaktadır. Araba yanlardan iki kişi tarafından itilmektedir.

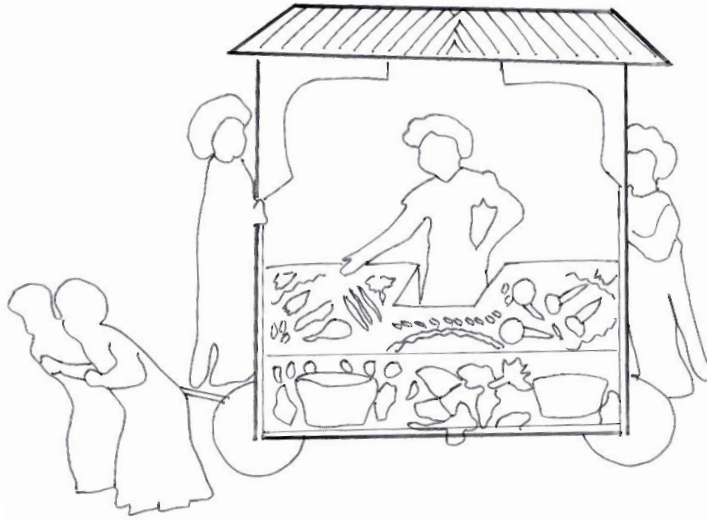
Kaynakça:

ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 120.

¹⁷⁹ Nurhan Atasoy, 1582 *Sûrnâme-i Hümâyûn Düğün Kitabı*, s.120.

Fotoğraf: 105 Sebzeçiler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn* 1582,
[TSMK, H.1344, y. 286a].

Çizim: 104 Sebzeçiler Esnaf Geçişi, *Sûrnâme-i Hümayûn*
[TSMK, H.1344, y.286a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 102

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami: *Sûrnâme-i Hümayûn*

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 263a.

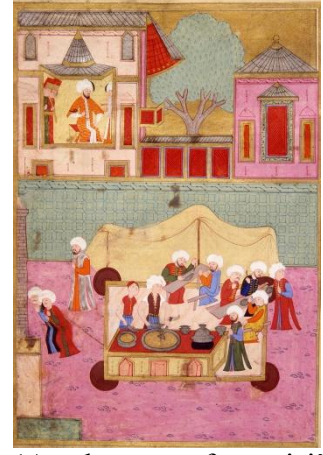
Sahne Konusu: Aşçılar Geçiş Alayı, Kompozisyonda ‘Aşçılar esnaf geçişi’ anlatılmaktadır.

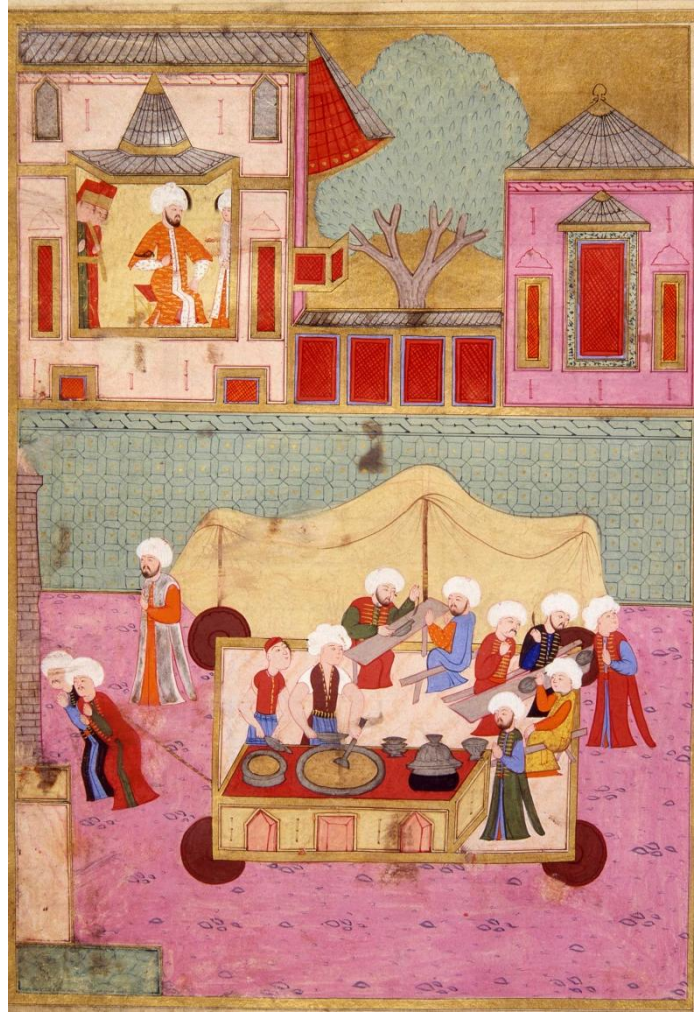
Araba Tasviri:

Aşçılar geçişi, dört büyük tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturulmuş geniş platformlu bir araba ile gerçekleştirilmiştir. Arabanın üzerinde, iki kişi bir ocakta tencerelerde yemek pişirmekte, diğer kişiler ise yemek yemektedirler. Ayrıca arabanın arkasında direklerle gölgelik gibi tutturulmuş bir çadır görülmektedir.

Kaynakça:

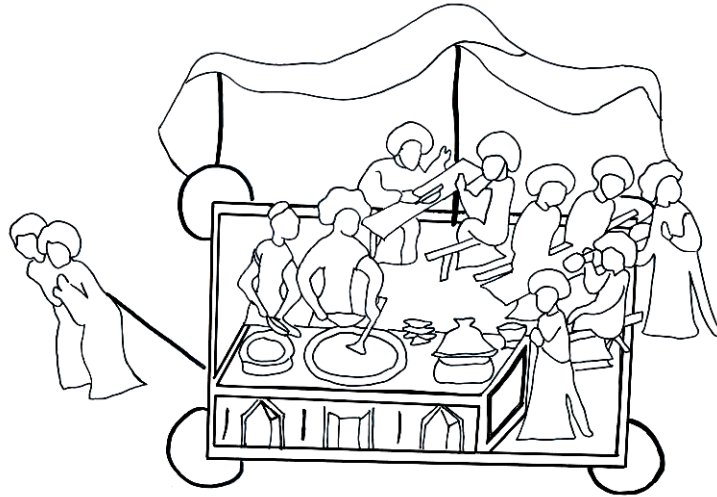
ATASOY Nurhan, *1582 Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 121.

Fotoğraf: 106 Aşçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn* 1582,

[TSMK, H.1344,y. 263a.].

Çizim: 105 Aşçılar Esnaf Geçişi, *Süsnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.263a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 103

Eserin Adı: İntizâmi, Seyyid Lokman, İntizami:

Sûrnâme-i Hümayûn

Tarihi: 1582.

Nakkaş: Nakkaş Osman

Bulunduğu Yer: TSMK, H.1344, y. 271a.

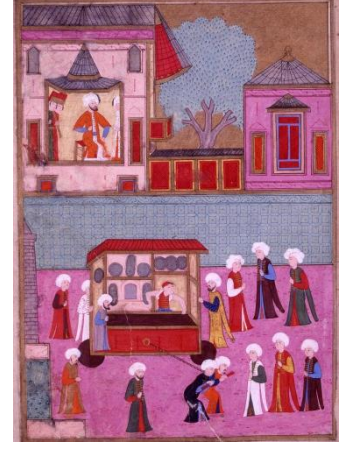
Sahne Konusu: Börekçiler Geçiş Alayı, Kompozisyonda 'Börekçiler esnaf geçişi' anlatılmaktadır.

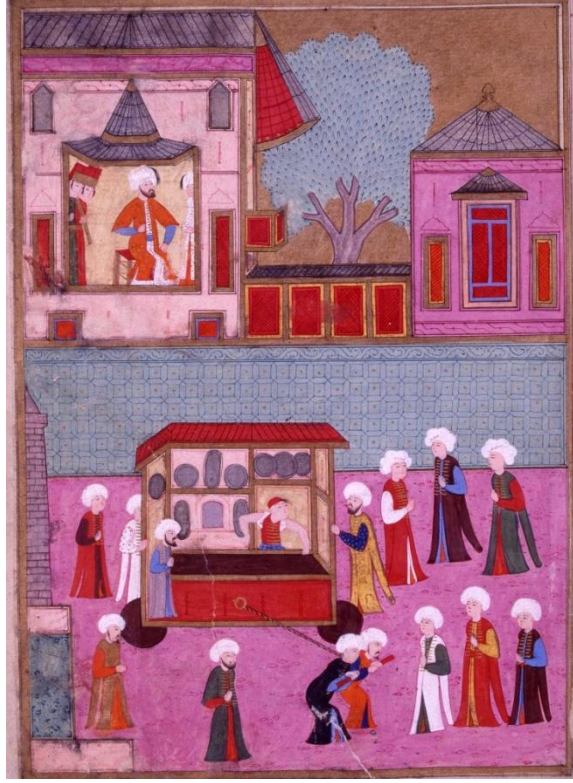
Araba Tasviri:

Sahne de börekçi esnafı geçişi sergilenmiştir. Cepheden bakıldığında iki tekerlekli olarak görülen ve bu tekerlekler üzerine oturtulmuş dikdörtgen araba, dükkân görünümünde olup, bir platform üzerine oturtulmuştur. Araba içerisinde bir usta önünde tezgâh, duvarda bir niş ve raflara dizilmiş tabaklar sergilenmektedir. Araba ön tarafına bağlı bir zincir veya halat ile iki kişi tarafından itilmekte ve iki kişi tarafından çekilmektedir.

Kaynakça:

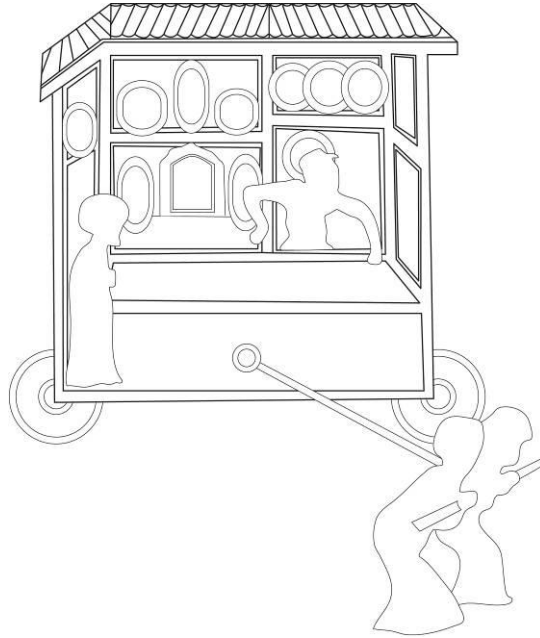
ATASOY Nurhan, 1582 *Sûrnâme-i Hümayûn: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997, s. 121.

Fotoğraf: 107 Börekçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*,1582,

[TSMK, H.1344, y. 271a].

Çizim: 106 Börekçiler Esnaf Geçişi, *Sünnâme-i Hümayûn*

[TSMK, H.1344, y.271a] 'dan araba detayı.

Örnek No: 104

Eserin Adı: *Nâdiri Divan*

Tarih: 1605 civ.

Nakkaş: Nakkaş Nâkşî¹⁸⁰

Bulunduğu Yer: TSMK, H.889, y.7a.

Sahne Konusu: Haçova Savaşı, Savaş Sahnesi,

Çift sayfa halinde tasarlanan minyatürde III. Mehmed'in Hoçova savaşı anlatılmaktadır. Sağ sayfada Osmanlı askerlerinin Macarlı askerleri kovalaması tasvir edilmiştir. Bu sahne ise sol sayfa olarak tasarlanmıştır. Üst bölümde beyaz bir at üzerinde Sultan III. Mehmed, önünde solak ve peyker padişahı savunmaktadır. Haçova savaşı sırasında aşçıların Osmanlı ordugâhına kadar giren düşman askerlerini tencere, tava ve kepçeleriyle kovalamaları anlatılmaktadır.¹⁸¹ Kalabalık kompozisyonda savaş esnasında düşman askerlerine karşı at oğlanı, aşçıbaşı, deveci, katırcı ve karakullukçu gibi görevlilerce; çadır kazması, odun baltası, koltuk gövdesi, sopa, tencere, tava ve kepçelerle kovalanarak püskürtülmeleri anlatılmaktadır.¹⁸²

Araba Tasviri:

Kalabalık kompozisyonda savunma amaçlı kullanılan parmaklıklarla dilimlere ayrılmış, iki tekerlek üzerine yerleştirilen kundağa yerleştirilen muylu ile kısa namlulu, top arabası görülmektedir.

Kaynakça:

BAĞCI Serpil vd, *Osmanlı Resim Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006, s.221-222.

MAHİR Banu, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma*", Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2007, s.15.

MAHİR Banu, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma*", Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı183, İstanbul, 2009.s.210.

¹⁸⁰ Banu Mahir, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma*", s.210.

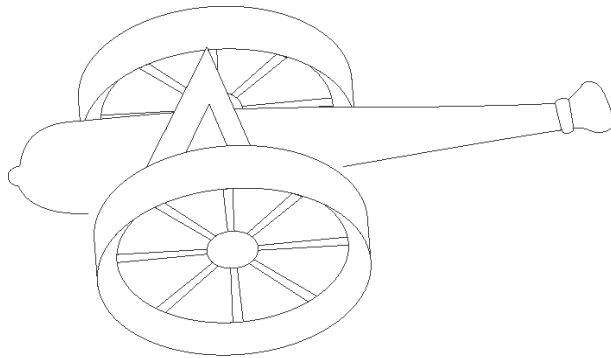
¹⁸¹ Serpil Bağcı, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, İstanbul, 2006, s.222.

¹⁸² Banu Mahir, "*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma*", s.15.

Fotoğraf: 108 Hoçova Savaşı, *Nâdiri Divan*, 1605,

[TSMK, H.889,y.7a] (Serpil BAĞCI'dan).

Çizim: 107 *Nâdiri Divan*, [TSMK, H.889,y.7a]'den top arabası detayı.

Örnek No: 105

Eserin Adı: *Nâdiri Divan*

Tarih: 1605 civ. 1618-22.

Nakkaş: Nakkaş Nâkşî¹⁸³

Bulunduğu Yer: TSMK, H.889, y.7a.

Sahne Konusu: Sinan Paşa'nın Yemen'deki Kavkaban- Kalesi Kuşatması, y.14a.

Kavkaban kalesi kuşatması tasvir edilmiştir. Kompozisyonda üst bölümde turuncu bir kayalık üzerinde şatoyu andıran Kavkaban kalesi yer almaktadır. Alt bölümde ise yeşil bir zemin üzerinde Sinan Paşa ve otağı yer almaktadır. Oturan Padişahın önüne figürler yerleştirilmiştir. Sahnede farklı yerlerde kaleye doğru siper alınmış toplar görülmektedir.

Araba Tasviri:

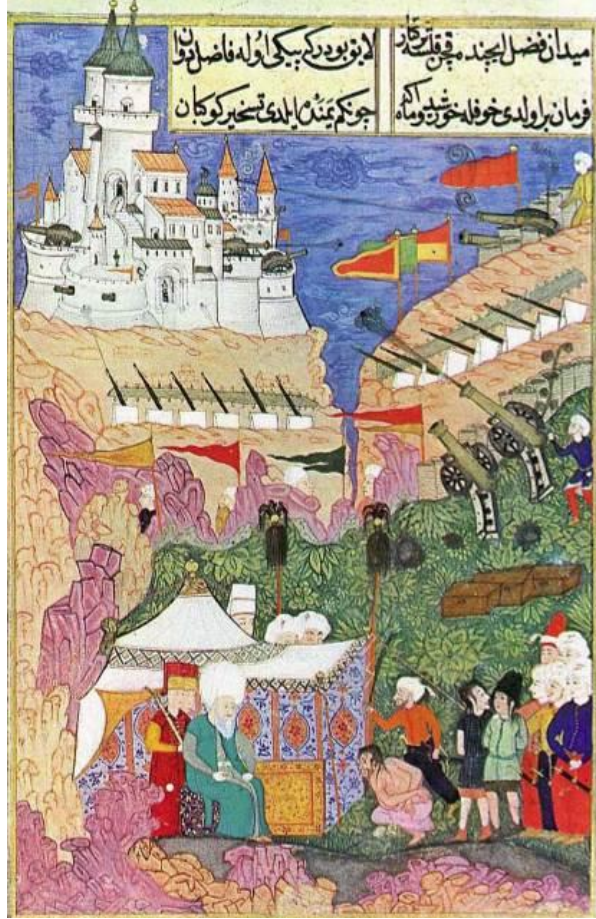
Tasvirde kaleye doğru yönelmiş birden fazla, iki tekerlekli parmaklıklarla dilimlere ayrılmış, muyluyla kundağa oturtulmuş namlusu ile kuyruk bölümü yere sabitlenen top arabası görülmektedir.

Kaynakça :

YAZICI Nurhan, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi: The Journal of International Social Research* Cilt: 4 Sayı, 17, 2011.

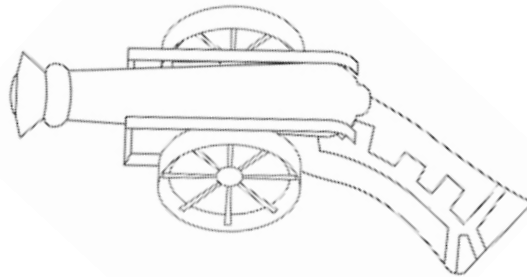
MAHİR Banu, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı:83, İstanbul, 2009.s.210.

¹⁸³ Banu Mahir, “*Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkarma*”, s.210.

Fotoğraf: 109 Sinan Paşa'nın Yemen'deki Kavkaban

Nâdiri Divan, Nakşî, 1618-22,[TSMK, H. 889, y.14a].(Banu Mahir'den)

Çizim: 108 *Nâdiri Divan*, [TSMK, H. 889, y.14a]'dan top arabası detayı.

Örnek No: 106

Eserin Adı: *Albüm.*

Tarih: 1720-30 civ.

Nakkaş: Bilinmiyor.

Bulunduğu Yer: TSMK, H. 2148, y.8a.

Sahne Konusu: İstanbul, Seyahat eden bir beyin konaklaması¹⁸⁴.

Topkapı Sarayı'ndaki bir albüme yer alan, resimde kır manzarası ve konaklayan yolcular görülür. Figürler geniş bir mekâna dağıtılmıştır. Ön planda bir ırmağın kenarına kurulmuş çadırın içinde bulunan üç yolcu sohbet etmektedir. Çadırın sağ tarafında bir tencerede yemek pişirilirken onun arkasında hamur yoğrulmakta ve ateş yakılmaktadır. Sol tarafta ise atlar tımar edilmektedir. Önde görülen ırmağın arkaya doğru kıvrılarak gidisi ve birbiri ardına sıralanmış rengârenk tepelerin arasına yerleştirilen ağaçlar resimde derinlik etkisini yaratmaktadır. Köprü'nün üzerinden geçmekte olan bir köylünün ve iki öküzün çektiği kağrı arabası, köprü'nün boyutlarına göre büyüktür.

Minyatürün arka fonunda ise ilginç doğa kesiti dikkati çeker. Saman dolu öküz arabasını çeken köylü dereyi örten köprüden geçmek üzeredir. Arkada, birkaç düzleme sıralanmış tepeler, tepelerin eteğine yerleştirilmiş ağaçlar, derenin iki yanında kıvrımlar oluşturan kıyıları kompozisyona derinlik kazandırmaktadır¹⁸⁵. Köprü'nün üzerinde, geçmekte olan bir köylü ve iki öküz tarafından çekilen üzerinde saman yığının bulunan bir kağrı arabası görülmektedir.

Arabanın Taviri:

İki tekerlekli ve bu tekerlekler üzerine oturan dörtgen kaideli kağrı arabası görülmektedir. İki öküzün çektiği arabada saman bulunmaktadır.

Kaynakça:

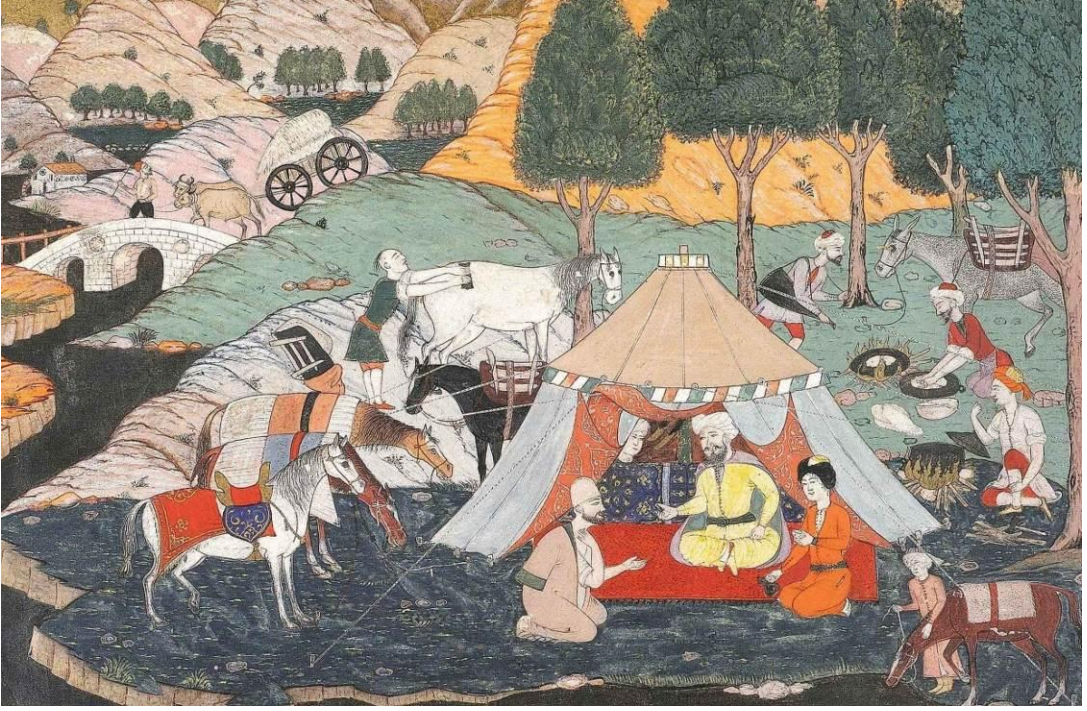
AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları I. Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002, s.317.

¹⁸⁴ Zeren Tanındı, Filiz Çağman, Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri, Sanat ve Kültür Yayınları1, İstanbul.1979, Resim: 65.

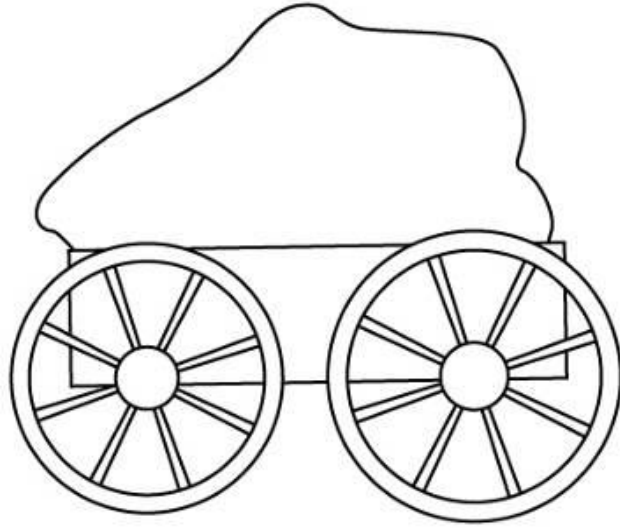
¹⁸⁵ Serpil, Bağcı vd. , Osmanlı Resim Sanatı, s. 230.

BAĞCI Serpil, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, İstanbul, Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006, s.233.

TANINDI Zeren, ÇAĞMAN Filiz, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, İstanbul, Sanat ve Kùltür Yayınları, 1979, Resim:64.

Fotoğraf: 110 Bir beyin molası *Albüm*,
[TSMK, H. 2148, y.8a].(Serpil Bağcı 'dan)

Çizim: 109 *Albüm*, [TSMK.,H. 2148,y.8a.] den Kağıdı detayı.

Örnek No: 107

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.107b- 108a.

Sahne Konusu: Esnaf Alayı (Çadırcılar, Ayakkabıcılar, Bakkallar, Meyve Satan Manavlar, Takkeçiler, Kavukçular, Yorgancılar ve Tüccarlar.), Kompozisyon sade bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sayfanın en alt bölümünden başlayan alay “S” biçiminde kıvrılarak en üstte sonlandırılmıştır. Figürlerin yüzey içindeki “S” kıvrımı, yukarıdan aşağıya doğru bir hareket halinde olduklarını göstermektedir. Minyatürde sağ alt köşeden sağ üst köşeye doğru kıvrımlı bir şekilde yerleştirilmiş meslek sınıflarının alayları görülmektedir. En önde, kâğıttan, “Cemal” adı verilen bir kız kuklası bulunmaktadır.¹⁸⁶ Hemen ardında kunduracılar gelmektedir. Kunduracı esnafına ait iki öküzün çektiği arabanın üzerine dükkân yapılmış ve içine de bir figür oturtulmuştur. Ardından İçinde terazi ve insan figürü bulunan bir bakkal tahtirevanı da, elleri üzerinde meyve sepetleri bulunan grupla birlikte kunduracıları takip etmektedir. Bunları takiben tahtirevan içinde meyve satan esnaf alayı yer almaktadır. Ellerinde topuz ve çeşitli hediyeler bulunan bir grup esnaf figürü, bedesten esnafına doğru ilerlemektedir. Bedesten esnafının tahtirevanında, elinde bir kumaş olan figür bulunmakta ve yorgancı alayını takip etmektedir. Onların önünde ise çalgıcılar görülmekte onlar da yemişçi esnaf alayını takip ederek orta kısma doğru ilerlemektedir. Alayın içinde ellerinde silah bulunan ve hediye taşıyan esnaf alayı figürleri de görülmektedir. Devamında tahtirevan içinde tüccar esnafı bulunmaktadır. En son sağ üst köşede mehterhâne ve çalgı takımları ile kuklalar kucaklarında hediyelerini taşıyan adamlar görülmektedir.

Arabanın Tasviri:

Minyatürde sol sayfanın başında ve esnaf alayının devamında bulunan kunduracıların hazırladığı araba görülmektedir. Araba iki öküz tarafından çekilen, dört tekerlek üzerine oturtulmuş, sivri, dilimli piramidal bir külahla örtülmüş ve etrafı açık direklerle desteklenmiş bir şekilde resmedilmiştir. Direkler ise köşebentlerle süslenmiştir. Arabanın kaidesi çizgi, zincir ve zikzak motifleriyle üç bölüme ayrılarak

¹⁸⁶ Mertol Tulum, *Vehbi Surname Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2008, s.288-734.

bezenmiştir. Arabanın üst örtüsü mavi renkte olup, aşağıya iki püskül ve çizmeler sarkıtılarak hareketlendirilmiştir. Ayrıca arabanın içerisinde genç bir erkek figürü yer almaktadır.

Kaynakça :

AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları I. Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002, s.271.

ATIL Esin, *Levni ve Surname: Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank, 1999.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2008, s.288–734.

ÜNVER Süheyl, *Türk Süsleme Sanatçıları-Müzehhipler*, Cilt-I, İstanbul, İşaret Yayınları, 2007.s.537.

Fotoğraf: 111 Esnaf Alayı (Çadırcılar, Ayakkabıcılar, Bakkallar, Meyve Satan Manavlar, Takkeçiler, Kavukçular, Yorgancılar ve Tüccarlar.)*Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593, y.107b-108a](Mertol Tulum'dan).

Çizim: 110 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727,

[TSMK, A 3593, y.107b-108a.]'den Ayakkabıcı esnafına ait araba detayı.

Örnek No: 108**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi***Tarih:** 1727**Nakkaş:** Levni**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu Yer:** TSMK,A3593. y. 130a, 33,7 x21.**Sahne Konusu:** Esnafların Alayı: Kuyumcular, Balmumu Satıcıları, Kalaycılar, Bit Pazarı ve Baharat (Mısır) Çarşısı Esnafı,

Kompozisyonda, kuyumcular, balmumu satıcıları, kalaycılar, bitpazarı ve baharat(mısır) çarşısı esnaf alaylarının geçişi anlatılmaktadır. Minyatür sade bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sayfanın en alt bölümünden başlayan alay “S” biçiminde kıvrılarak en üstte son bulmaktadır.”S” şeklinde sıralanmış kalabalık kompozisyonda, sahnenin en önünde bulunan figürlerin ellerinde değişik türlerde hediyelik kaplar bulunmaktadır. Bunların arkalarında da altın koşum takımlarıyla süslü bir at üzerinde ilerleyen kuyumcular ustası görülmektedir.¹⁸⁷ Onları balmumcular izlemektedir. Yanlarında taşıdıkları dev bir kukla, kuklanın da başlığında dört ayrı küçük kukla maketi bulunmaktadır. Sağ üst köşeye kıvrılan kompozisyonda bu kişilerin ellerinde sırtıklar ucunda duran ve yanmakta olan mumlar bulunmaktadır. Balmumcuları, bitpazarı esnafları ve kalaycılar dev görünüşlü bir insan maketiyle alayı takip etmektedirler. Sahnenin sol üst köşesinde ise aktarlar, ketenciler hazırladıkları kadirga taşıyan bir araba ve kahve satıcıları arabası ile birlikte alayı takip etmektedirler.¹⁸⁸

Arabanın Tasviri:

Ketencilerin hazırladığı araba, dört tekerlek üzerine oturtulmuş kadirga biçimindedir. Üç kat yelkenle donatılmış ve yelkenlerin üzeri bayraklarla hareket kazandırılmıştır. Sol üst köşede yer alan kahveci esnafının kullandığı araba kırmızı renkte olup, dört tekerlek üzerine oturtulmuş, üzeri piramidal üçgen bir örtü ile örtülmüştür. Arabanın içerisine bir insan figürü ve fırın yerleştirilmiştir. Araba sarı,

¹⁸⁷ Mehmet Başbuğ, XVI. Yüzyıl Minyatür Ustalarından Sanatçı Osman'ın Minyatürlerinde At Tasvirleri, Ankara 1990 s.120

¹⁸⁸ Mertol Tulum, *Vehbi Surname Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2000, s.740.

kırmızı renkte flamalarla hareketlendirilmiştir. Ayrıca Fırının dumanları tüter şekilde resmedilmişti

Kaynakça:

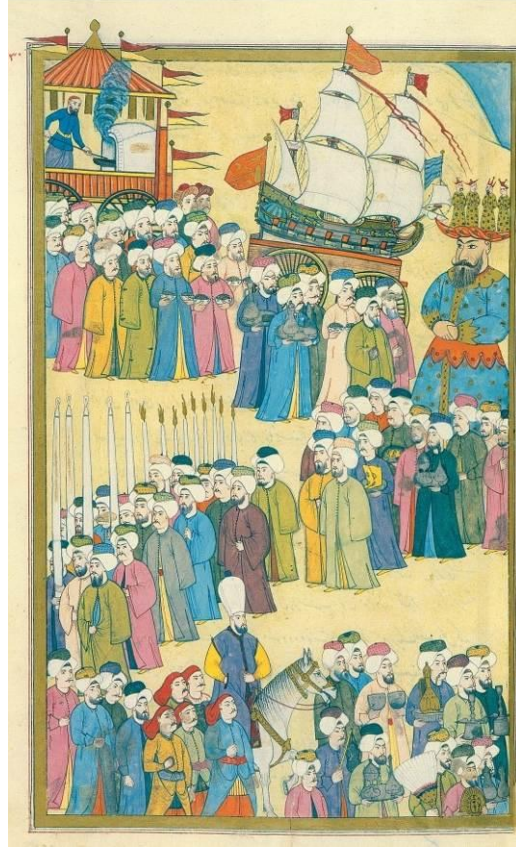
AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları I. Minyatür*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2002, s.270.

ATIL Esin, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul,1999.s.148.

BAŞBUĞ Mehmet, *XVI. Yüzyıl Minyatür Ustalarından Sanatçı Osman'ın Minyatürlerinde At Tasvirleri*, Ankara 1990 s.120.

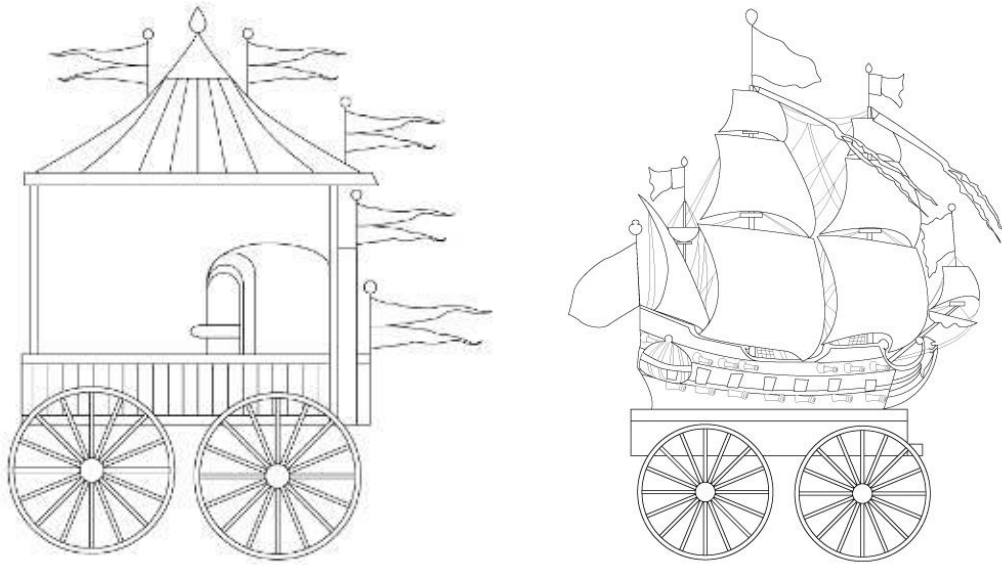
ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya,1994, s.119.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008.s.740.

Fotoğraf: 112 Esnafların Geçişi, *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727,

[TSMK,A3593, y.130a.] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 111 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK,A3593,y.130a.]'den Ketenci Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 112 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK,A3593,y.130a.]'den Kahveci Esnaf Geçişi, araba detayı.

Örnek No: 109**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi***Tarih:** 1720–1730**Nakkaş:** Levni**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu Yer:** TSMK A.3594, III. Ahmet Ktp.3593,33.7x21, y.159 b.**Sahne Konusu:** Meyvecilerin geçişi,

Minyatürdeki figürlerin yüzey içerisinde “S” şeklinde aşağıdan yukarıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Hareket sol alt köşeden iki merkep tarafından çekilen üstü tenteli bir arabayla başlamıştır. Arabanın içerisinde bulunan kişi elinde bıçakla bir şeyler kesmektedir. Arabanın sağında, solunda ve önünde bulunan kişiler, yan yana sırt sırta bazen de konuşurken tasvir edilmişlerdir. Sağ köşeye varan kişiler burada tekrar sola dönerek bir kıvrılma yapmıştır. Ortada iki at tarafından çekilen üstü tenteli bir araba ve araba içerisinde bir şeyler yapan bir kişi vardır. Burada hareket tekrar sağa kıvrılmıştır. Kompozisyonun sol orta kısmından yapılan bu kıvrılma yine iki merkep tarafından çekilen arabayla devam etmiştir. Arabanın içerisinde içinde meyvelerin olduğu iki kap vardır. Meyveciler geçidinin resmedildiği bu minyatürde görülen içi meyve dolu sepetler bir natürmort kompozisyonunu andırır. Bu natürmort kompozisyonunu andıran meyve dolu kaplar dikkati çekecek şekilde tasvir edilmişlerdir. Arabanın arka kısmında ise bir kişi oturmaktadır. Üst kısmında küçük bir bölüm arka fon olarak belirlenmiştir.

Araba Tasviri:

Minyatürde ikişer merkep tarafından çekilen üç adet araba görülmektedir. Arabaların ikisi tente ile örtülmüş ve her bir araba dört tekerleklidir. Arabaların içerisinde birer insan figürü görülmektedir. Sahnenin sol alt köşesinde bulunan arabada yer alan figürün elinde bir makas ile kumaş kestiği, sahnenin ortasında yer alan arabadaki figürün elinde bir ip yumağı olduğu görülmektedir. En köşede yer alan üzeri açık arabada ise içerisinde farklı meyvelerin olduğu iki adet meyve sepeti görülmektedir. Arabalar kırmızı renkte, sade tutulmuşlardır. Meyve arabasının üzerinin tente ile örtülü olmaması diğer arabalardan ayıran özelliktir.

Kaynakça:

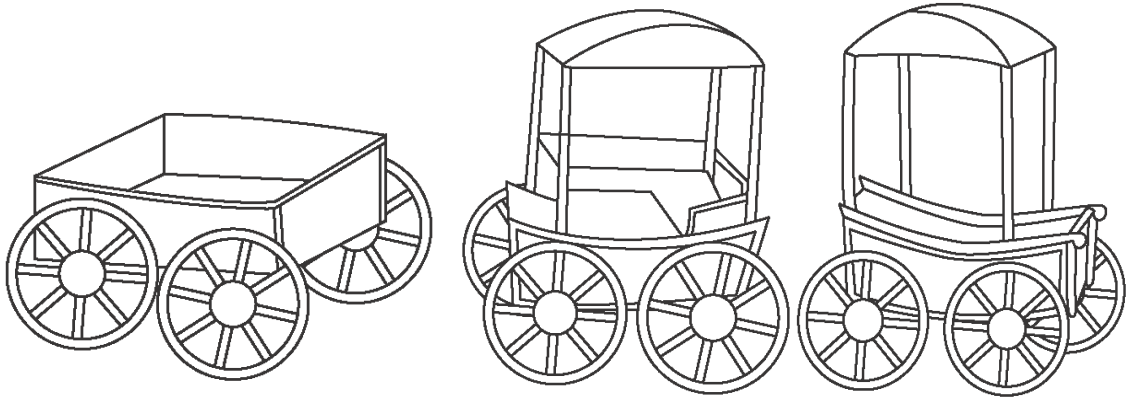
ARACI Nalân, *Sanatçı Osman'ın "Surname" Yapıtından Fotoğraf Yorumları*, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Fotoğraf Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin, 2005, s.28.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Konya,1994, s113.

STCHOUKINE Ivan, *La Peinture Turoque D'apres Les Manuscrits Illustres*, II. Partie De Murad IV. A Mustafa III. 1623-1773.Paris, 1971.LXXVII.

Fotoğraf: 113 Meyvacıların Geçişi, *Sûrnâme-i Vehbi*, 1720–1730,
[TSMK, A.3593, III. Ahmet Ktp.3593,33.7x21.y.159b].

Çizim: 113 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK A. 3593, y.159b]'den Meyvacı Esnaf Geçişi, araba detayı.

Çizim: 114 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK A. 3593, y.159b]'den İplikçi Esnaf geçişi, araba detayı.

Çizim: 115 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK A. 3593, y.159b.]'den Kumaşçı Esnaf Geçişi, araba detayı.

Örnek No: 110**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi***Tarih:** 1727**Nakkaş:** Levni**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu Yer:** TSMK, A 3593, y. 92b-93a, 33.7x21.**Sahne Konusu:** Haliç'te gösteri,

Kompozisyon deniz ve deniz üzerinde bulunan gemi, tekne ve kayıklardan oluşmaktadır. Haliç'e demir atmış bir gemi içerisinde padişah ve saray erkânından kişiler yer almaktadır. Padişahın arkasında sıralanmış bu kişiler sol istikamete bakmaktadır. Geminin alt kısmında arka bölümleri kompozisyon içerisine alınmamış iki kayık bulunmaktadır. Kayıklar içerisinde ise üçer kişi görülmektedir. Geminin ön kısmında deniz üzerinde iki köçek yer almaktadır. Köçeklerin hemen yanında üst kısımda bulunan ağaca bağlanarak gerilen ve sayfanın sol orta noktasına doğru inen iki ip görülmektedir. Sayfanın sağ alt kısmında, içerisinde yine insanların olduğu ortada uzun bir direği ve yelkeni olan bir tekne tasvir edilmiştir. Bu teknenin direğinden üstte bulunan ağaca ve sağa sola ipler gerilmiştir. Sağa doğru uzanan iki ip üzerinde bir at arabası ilerlemektedir. At arabası içerisinde ise, bir bayan figürü bulunmaktadır. Atın üzerinde elinde kırbaç ile oturan bir kişi vardır. Atın sağ ayaklarının havada olması ilerlemekte olduğunu göstermektedir. Direkten sağ tarafa çekilmiş ip üzerinde, iki elinde birer kılıç olan bir kişi direğe doğru ilerlemektedir. Teknenin sol kısmında ise, yine içerisinde insanların bulunduğu iki kayık bulunmaktadır. Bu insanlar bazen yüze bazen de sırt sırta konuşurken tasvir edilmişlerdir.

Arabanın Tasviri:

Kırmızı çuha kaplı, dört tekerlekli talika araba içerisinde bir figür oturmaktadır. Arabanın üzerindeki figür elindeki kırbaçla atı kamçulamaktadır. Atın ayağının havaya kalkmış olması hareket etkisi vermektedir.

Kaynakça:

ANONİM, *Minyatür ve Gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu*, The Ottoman Empire In Miniatures and Engravings, İstanbul, TTT Vakfı Yayınları, 1998.s.97

AND Metin, *Kırk Gün Kırk Gece*, İstanbul, Taç Yayınları, 1959.s.39.

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999, s.168-169.

BAĞCI Serpil, vd, *Osmanlı Resim Sanatı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Sanat Eserleri Dizisi 457, İstanbul, 2006.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Konya, 1994, s159.

ESİN Emel, *Ottomon Empire in Miniatures*, İstanbul, s.100-101.

GÜNSEL Renda, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Promete Yayınları, 2001, s.34.

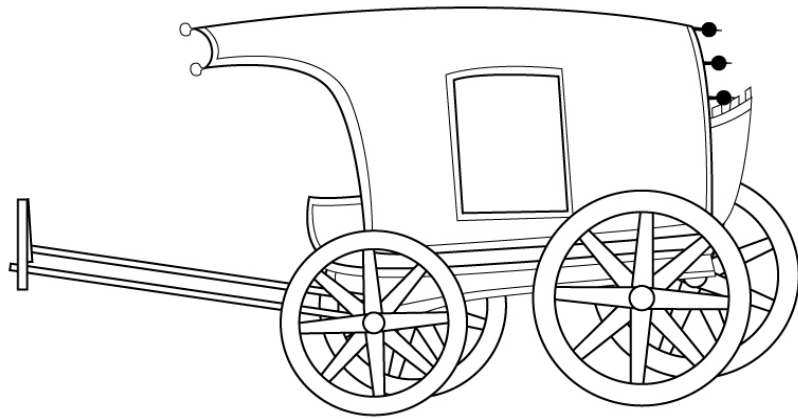
İPŞİROĞLU Mazhar, *Chefs-d Aquvredu Topkapı, Peintures et Miniatures*, Paris, 1980, Resim:47.

KILIÇKAYA Müge, *İstanbul Deniz Müzesi'ndeki Osmanlı Dönemi Sancakları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2007. s.191

TANINDI Zeren, ÇAĞMAN Filiz, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, İstanbul, Sanat ve Kültür Yayınları, 1979.Resim: 65.

Fotoğraf: 114 Haliçte gösteri, *Sûrnâme-i Vehbi*,
[TSMK, A 3593.y. 92b-93a] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 116 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593.y. 92b-93a, 33.7x21]'den Talika
araba detay.

Örnek No: 111

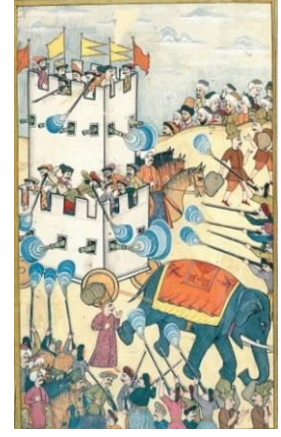
Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.46b.

Sahne Konusu: Topçu Bölüğünün Gösterisi¹⁸⁹ Topçuların hazırladıkları karada yürütülen döner kale ve kaleyi çeken fil,

File bağlanmış döner kalenin geçişi sırasında yapılan gösteri resimlenmiştir. Kale varoş, hendek, tabya ve şarapolleriyle gerçek bir kale görünümündedir. Savunma araçlarıyla donatılmıştır. Topları, tüfekleri, humbara ve fişekleri, ateş saçan yanıcı aletleri vardır. Kale halatlarla çekilerek araba gibi tekerleklerin üzerinde yürümektedir. Bir mil üzerine yerleştirilmiş kale, bedeni bir yana dönerken iç kulesi hızla öte yana dönmektedir. Alay esnasında kale, sultanın önüne geldiğinde duraklar. Bu sırada tersane leventleri saldırıya geçerek kaleyi kuşatır. Kale kapısına yüklenerek fethine girer. Bunun üzerine kaledekiler de mazgallardan toplarla ve ellerindeki tüfeklerle ateş ederek savunma yapar¹⁹⁰. Topçularda Tersane Bölüğü'nden geri kalmamak için, hendekli, burçlu ve tekerlekli büyük ve dönen bir kale inşa etmişler, içine asker yerleştirmişlerdi. Mekanik bir tarafından çekilerek gösteri alanına getirilen bu kalede Tersane Bölüğü ile bir savaş sahnesi canlandırmışlardır. Ateşledikleri toplardan duman çıkar. Bu savaş oyununun galibi Topçu bölüğü olmuştur¹⁹¹.

Araba Tasviri:

Dört tekerlek üzerine oturtulmuş kale, iki katlıdır ve mazgal pencerelerinden çıkan tüfekler görülmektedir. Kale üzerinde bayraklar bulunmaktadır. Beyaz renkli kale halatlarla iri bir yapma filin gövdesine bağlanmış olduğundan, sanki önünde giden bu fil tarafından çekilmektedir.

¹⁸⁹ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, Koçbank Yayınları, İstanbul 1999.s.204.

¹⁹⁰ TULUM, Mertol, a.g.e. ,İstanbul 2008.s.711

¹⁹¹ Esin Atıl, a.g.e. İstanbul,1999.s.204.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara, Kùltür ve Turizm

Bakanlığı Yayınları,1982.s.8.

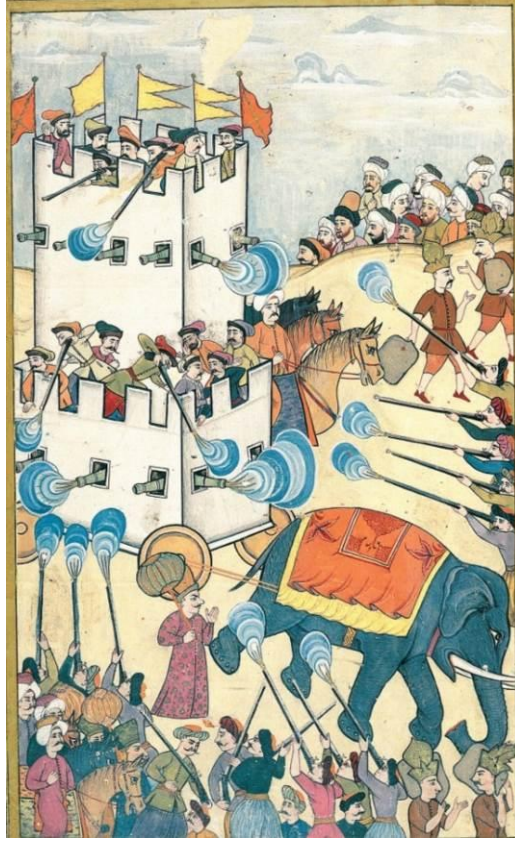
AND Metin, *Osmanlı Tasvir Sanatları I. Minyatür*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2002.s 267.

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü*, Koçbank Yayınları, İstanbul 1999.s.204.

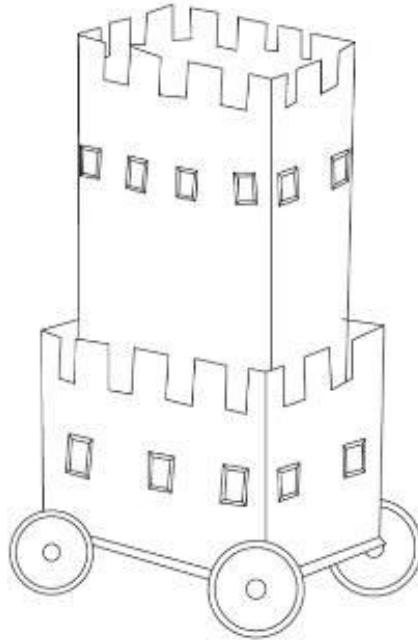
MAHİR Banu, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2005.

Minyatür ve Gravürlerle Kùltür Varlığımız, Ed, Tùlay DURAN, İstanbul, İstanbul Araştırma Merkezi, s. 95, Resim:93.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008.

Fotoğraf: 115 Topçuların hazırladıkları karada yürütülen döner kale ve kaleyi çeken fil, *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593.y.46b](Mertol Tulum'dan).

Çizim: 117 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A. 3593,y.46b.]' den detay döner kale araba.

Örnek No: 112

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.79b.

Sahne Konusu: Sazendelerin, Çengilerin, Canbazların ve Fişeklerle Ateşlenen Bir Adamın Gösterisi¹⁹² Altıncı Gün: Sazendelerin çaldığı müzik eşliğinde oynayan çengiler, ip cambazının tehlikeli gösterisi, Şenliğin altıncı günü olan topçular toplarını ateşlerler ve sazendelerle çengilerin gösterisi başlar. İp canbazlarından bir gergin ipe sarılmıştır. Arkasından çocuklar gösteri alanından geçerek, sünnet olmaya gider. Bir kenarda da bir adam yetkili bir ekmek satıcısı kimliğine büründüğü ve eksik ağırlık kullandığı gerekçesiyle cezalandırılmaktadır. Vücudu fişekler ve barutla kaplanmıştır. Divan-ı Hümayun çavuşları adamı kırbaçlarken fişekler ateşlenir. Adamın üzerine bir yandan çavuşlar gaz dökerken, bir yandan da tulumbacılar su püskürtür.¹⁹³

Arabanın Tasviri:

Dört tekerlekli kare bir kaide zemine oturtulmuş üç katlı mazgalları, hendeği ile savunma nitelikli kale arabanın üzeri dilimli konik külahla örtülmüştür. Araba döner kale şeklindedir.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü*, Koçbank Yayınları, İstanbul 1999.s.176.

TULUM Mertol, *Vehbi Sûrnâme Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalıcı Yayınları, 2008, s.724.

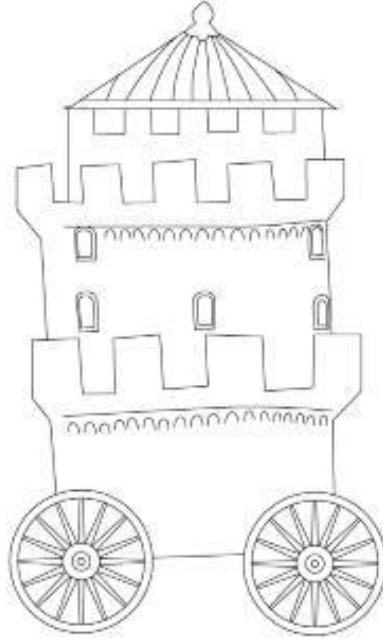
¹⁹² Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.176.

¹⁹³ Esin Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.176.

Fotoğraf: 116 Sazendelerin çaldığı müzik eşliğinde oynayan Çengiler, ip cambazının tehlikeli gösterisi. *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727,

[TSMK, A 3593, y.79b]. (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 118 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593, y.79b.]'den detay kale araba.

Örnek No: 113**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi***Tarih:** 1727**Nakkaş:** Levni**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu Yer:** TSMK, A 3593, y.11a.

Sahne Konusu: Şenlik ve eğlenceler için hazırlanan Okmeydanı'nın Genel Görünümü¹⁹⁴. Sahne de perdelerle çevrelenmiş olan sayvanlı otağ, sadrazam otağıdır. Sultan dairesinin sağ yanına yerleştirilmiş olan otağın sağında, sadrazam kethüdası Mehmet Ağanın otağı ile hizmetinde bulunanların çadırları yer almaktadır. Bunlarında sağ yanında defterdar, reisülküttab, çavuşbaşı, tezkireciler ve Divan hacedanının çadırları sıralanmış bulunmaktadır. Önde sol köşede bir tepe üzerinde Topçular ocağı için kurulmuş çadırlar ve otuz top yer almaktadır. Ayrıca kompozisyon figürleri arasında Topçu ocağı tarafından gösteriler için hazırlanmış döner kale görülmektedir. Çadırların önündeki boş alanda görülen direk, tırmanma gösterisi için dikilmiştir. Gece gösterileri sırasında meydanı aydınlatmak için sıralanmış olan mahya kandilleri ve asılı direkler gösteri alanının iki yanına karşılıklı olarak yerleştirilmiştir.¹⁹⁵

Araba Tasviri:

Sahne de toplar ve daha önce gösteri için meydana getirilmiş olan döner kale görülmektedir. Dört tekerlekli kare bir kaide zemine oturtulmuş üç katlı mazgalları, hendeği ile savunma nitelikli bir kale arabadır. Topçular ocağı için kurulmuş çadırların önüne ise otuz top arabası yer almaktadır. Bu arabalar iki tekerlek arasına yerleştirilmiş kundak üzerinde uzun namlulu ve kuyruk bölümü yere oturmuş toplardan oluşmaktadır.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü*, Koçbank Yayınları, İstanbul, 1999, s.242.

¹⁹⁴ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.242.

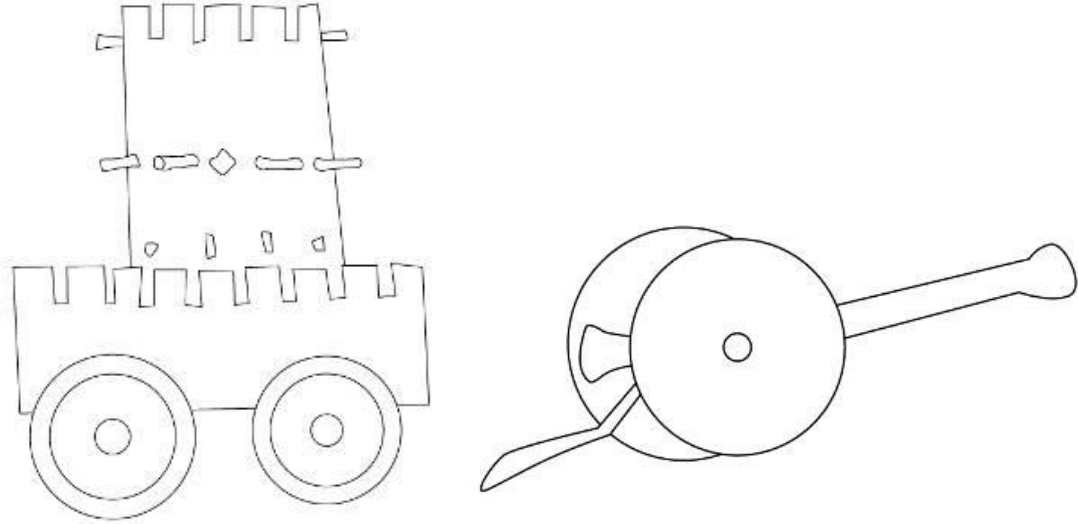
¹⁹⁵ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.242.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008, s.696.

Fotoğraf: 117 Okmeydanı'nın Genel Görünümü

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A. 3593, y.11a] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 119 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593, y.11a.]'den detay kale araba.

Çizim: 120 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593, y.11a.] 'den detay top arabası.

Örnek No: 114

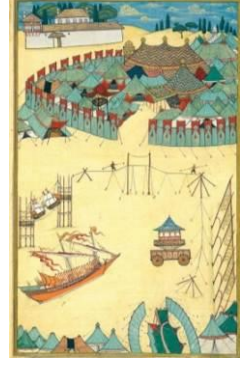
Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.10b, (34,0x2,15 mm)¹⁹⁶

Sahne Konusu: Okmeydanı'nın Genel Görünümü,

Sahnede, şenlik ve eğlenceler için hazırlanan Ok Meydanı gösterilmiştir. Saltanat çadırı sağ üstte, hanımların kalacağı Okçuluk Loncası'nın önüne kurulmuştur. Aralarında sayvanlı bir seyir çadırının, kubbeli bir tribünün ve üç direkli büyük kabul çadırının da bulunduğu saltanat çadırlarının etrafına, kumaştan bir çit çekilmiştir. Çitin dışında sadrazamla konuklarına ayrılan daha küçük seyir çadırları bulunmaktadır. Diğer resmi görevlilere ayrılan çadırlar sağ alttadır. Şenlik hazırlıklarının sürdüğü gösteri alanında iki tane tekne, bir kadirga, bir araba, uzun bir direk ve ip üstünde iki canbaz görülmektedir. Gösteri alanı fenerlerle bezenmiş mahya denilen bir çitle çevrilidir.¹⁹⁷

Arabanın Tasviri:

Dikdörtgen kaideli platforma sahip arabanın, ortasından genişleyerek yükselen saçaklar, geometrik formların oluşturduğu bir balkon görünümündedir. Balkonun üzeri dört açıklığı bulunan, yuvarlak kemerlerle birbirinden ayrılmıştır. Üzeri konik bir örtüyle örtülüdür. Dilimlere ayrılan örtü, hilal biçimli tepelikle son bulmuştur. Cepheden görülen iki tekerleğin parmaklıkları, dilimlere ayrılmış rozet motifini andırmaktadır.

Kaynakça:

AND Metin, *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara, Kültür ve Turizm

Bakanlığı Yayınları, 1982, s.7.

ATASOY Nurhan, *Otağ-ı Hümayun Osmanlı Çadırları*, İstanbul.2000.s.62.

¹⁹⁶ Mazhar, İpşiroğlu., *Chefs-d aquvredu Topkapı, Peintures et miniatures*, Paris 1980. Resim: 47.

¹⁹⁷ Esin Atıl, *Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü*, s.242,243.

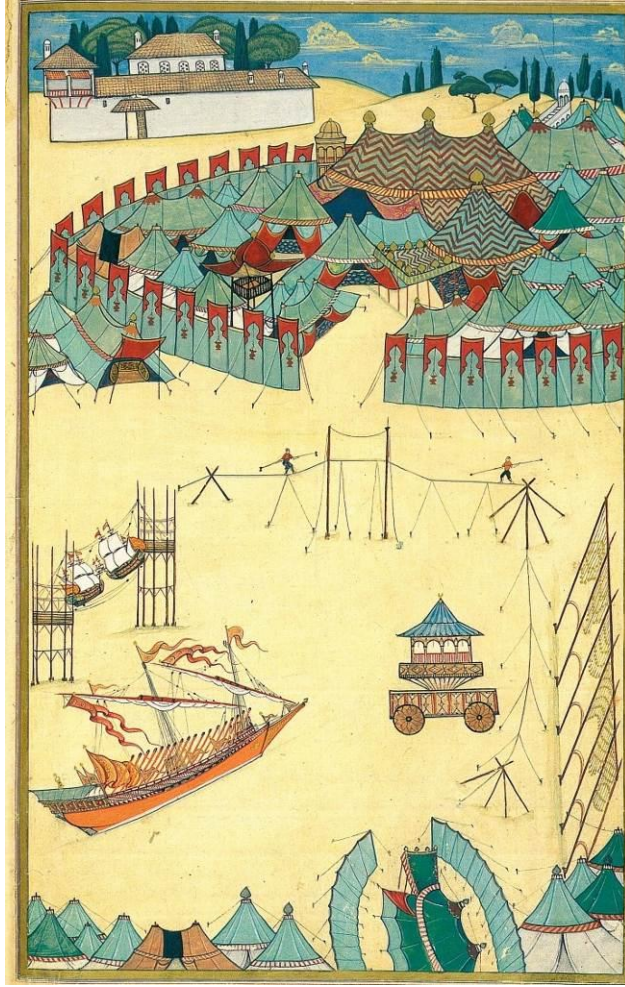
ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, Koçbank Yayınları, İstanbul, 1999, s.242-243.

BOSTAN İdris, *Kürekli ve Yelkenli Osmanlı Gemileri*, Bilge Yayınları, İstanbul, 2005, s.117.

İPŞİROĞLU Mahzar, *Chefs - daqvredü Topkapı, Peintures et miniatures*, Paris1980. Resim: 46.

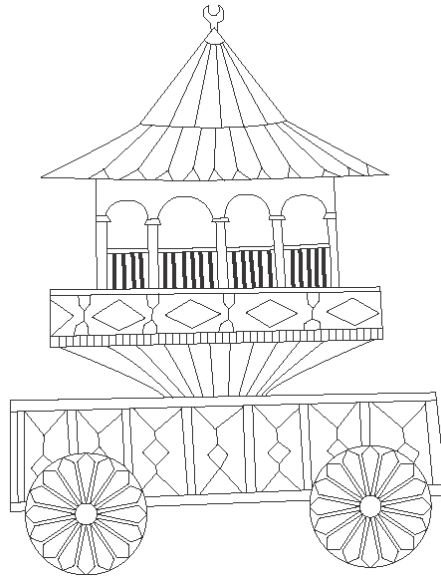
TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul 2008,s.696

ÜNVER Süheyl, *Türk Süsleme Sanatçıları-Müzehhipler Cilt-I*,İstanbul, İşaret Yayınları, 2007.s.467.

Fotoğraf: 118 Şenlik ve eğlenceler için hazırlanan Okmeydanı'nın Genel Görünümü

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A. 3593, y.10b] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 121 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593 y.10b.]'den araba detayı.

Örnek No: 115**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi***Tarih:** 1727**Nakkaş:** Levni**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu Yer:** TSMK, A 3593, y.116a.**Sahne Konusu:** Sazendelerin, Canbazların, Güreşçilerin ve Sihirbazların Gösterisi¹⁹⁸,

Kompozisyonda geleneksel deri kispetleriyle gösteri alanına gelen güreşçiler ense-kol hareketleriyle güçlerini ortaya koymaktadırlar. Onların yanında bir sihirbaz ve yardımcısı def çalarak seyircilerin dikkatini dağıtmaktadırlar. Arkada mehter takımı boru, zurna, davul gibi enstrümanlar çalmaktadır. Ayrıca bu sahnede ayrıca her gün sultanın gelişi nedeniyle topçular tarafından ateşlenen toplar ve sünnet edilmeye giden çocuklar görülmektedir.

Araba Tasviri:

Sahnede toplar ve döner kale görülmektedir. Dört tekerlekli, kare bir kaide zemine oturtulmuş iki katlı mazgalları, hendeği ile savunma nitelikli bir kale araba şeklindedir. Kalenin önünde ise top arabaları yer almaktadır. Bu arabalar iki tekerlek arasına yerleştirilmiş, kuyruk bölümü yere oturmuş toplardan oluşmaktadır.

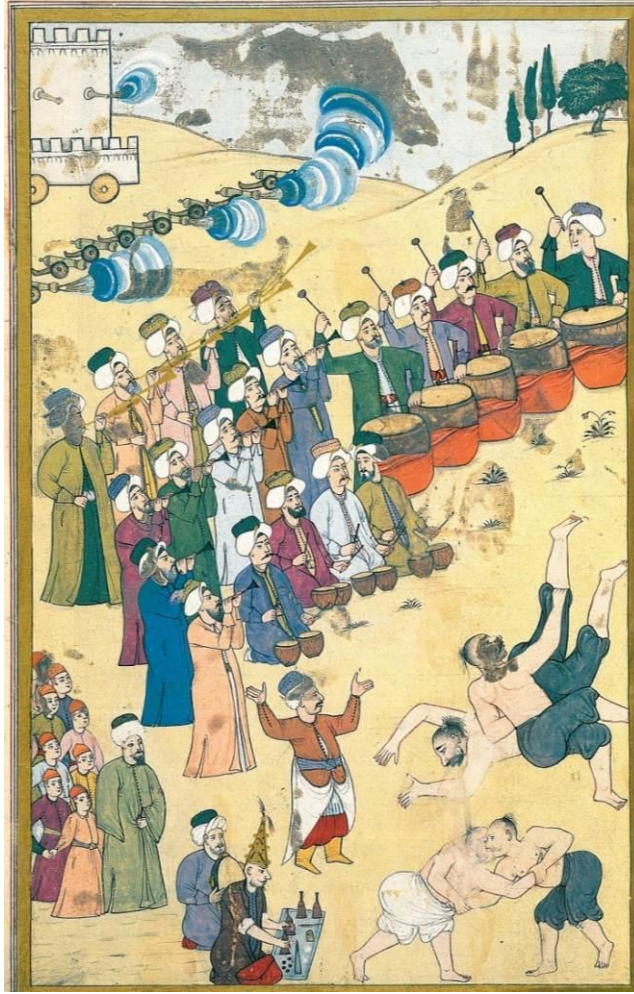
Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.s.156.

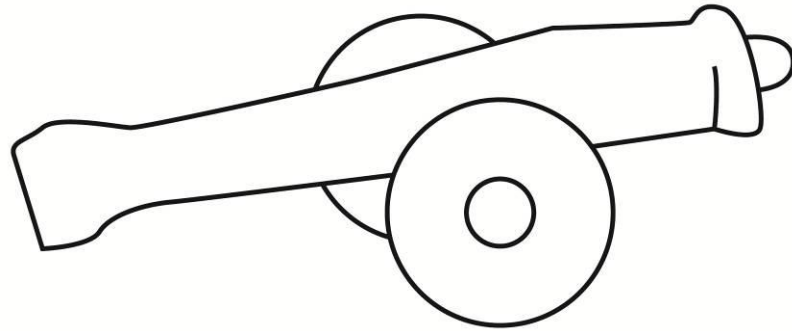
TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları,2008,s.696

Kispet: Güreşçilerin giydiği pantolondur. Güreşçilerin giydikleri kısa şorta benzeyen dar olan paçalı giysi.

¹⁹⁸ Esin Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.156

Fotoğraf: 119 Sazendelerin, Canbazların, Güreşçilerin ve Sihirbazların Gösterisi
Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y. 116a] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 122 *Sûrnâme-i Vehbi*, [TSMK, A 3593, y.11a.] 'den detay top arabası.

Örnek No: 116

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y. 98a.

Sahne Konusu: Topçu ve Tersane Bölüklerinin Gösterisi¹⁹⁹

Sahne topçu ve tersane bölüklerinin gösterilerini konu almaktadır. Döner kalenin gösterisi, topçuların kaleye hücumu ve tersanelilerin karada yürüyen çektiriyle yardıma gelmeleri resmedilmiştir. Ayrıca hem karadan hem de denizden çarpışma sahnesi canlandırılmıştır. Kale tüfekli figürlerle süslenmiştir. Kalabalık ve hareketli bir kompozisyon düzeni görülür.

Arabannın Tasviri:

Dikdörtgen bir platform üzerine oturtulmuş kale muhtemelen dört tekerlekli olup, üç tekerleği belirgin olarak görülmektedir. Araba iki katlı, her katında dendanlarında kalabalık figürler yer almaktadır. Figürler ise ellerinde tüfeklerle ateş eder vaziyette gösterilmişlerdir. Her katın cephelerinde mazgal delikleri içinden toplar çıkmaktadır.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları İstanbul, 1999.s.166.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008.

¹⁹⁹ Esin Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.166.

Fotoğraf: 120 Topçu ve Tersane Bölüklerinin Gösterisi

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A. 3593, y. 98a]. (Mertol Tulum'dan).

Örnek No: 117

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

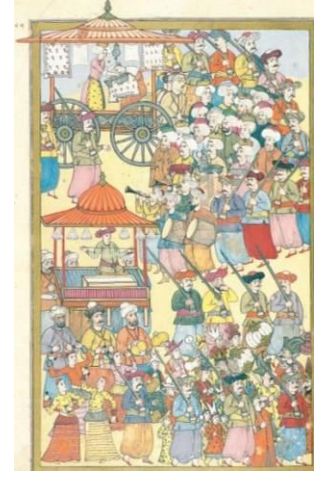
Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.76a. ²⁰⁰36x23cm.

Sahne Konusu: Esnaf Alayı: Mumcular ve Berberler,

Loncanın çengileri ve sazendeleri seyircileri eğlendirmek için çeşitli gösteriler sunarlar (sol alt). Aralarında bir araba içinde kokulu mum döken bir genç görülür. Arkasından silahlı muhafızları ve çalgıcılarıyla birlikte berberler gelir. Üst solda araba içerisinde bir berber sergilenmektedir. Çatı kirişinden rengârenk havluların ve bezlerin sarktığı bu araba da bir berber müşterisinin saçını yıkamaktadır.

Araba Tasviri:

Minyatürün sol üst köşesinde berber esnafına ait araba tasvir edilmiştir. Muhtemelen dört tekerlek üzerine oturtulan fakat sahnede görülen iki büyük tekerlekli, dörtgen bir kaide üzerine oturtulmuş, etrafı açık direklerle desteklenmiş ve üzeri konik bir örtü ile örtülmüştür. Kaidе bordürlerinde zigzag motifleri işlenmiştir.

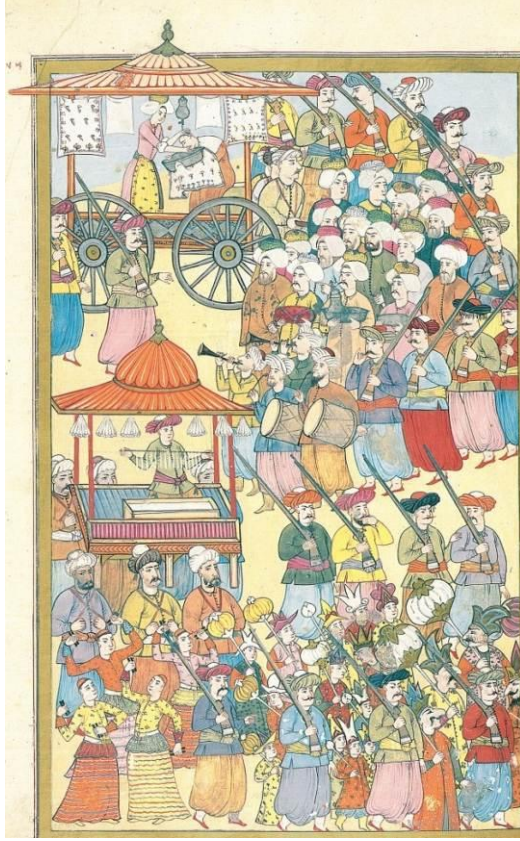
Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.s.178.

ESİN Emel, *Turkish Miniature Painting*. / ed. Jane Gaston Mahler, Tokyo: Charles E.Tuttle, 1960.s.27.

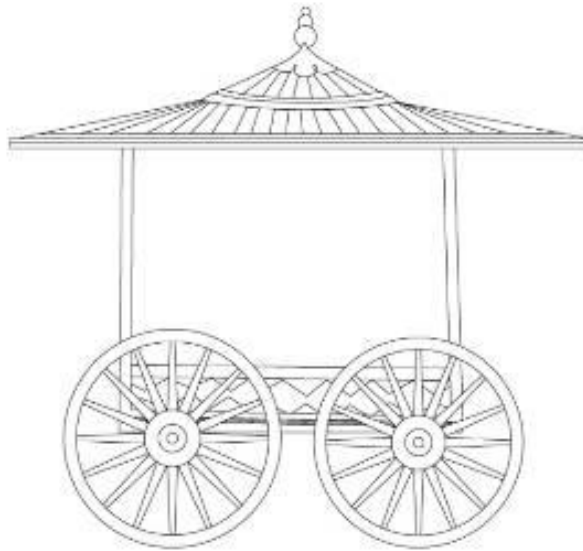
TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008,s.696

²⁰⁰ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.178.

Fotoğraf: 121 Mumcular ve Berberler

Sütrnâme-i Vehbi 1727, [TSMK, A 3593,y.76a]. (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 123 *Sütrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593,y.76a, 36x23cm.]'den

Berber Esnafına ait detay araba.

Örnek No: 118

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y. 169b- 170 a.

Sahne Konusu: Sünnet Alayı: Şehzade Mehmed ve Şehzade Mustafa,²⁰¹

Eserde Kompozisyon iki yaprağa bölünerek işlenmiştir. Figürler yoğun olarak minyatürün alt kısmına uygulanmıştır. Zemin ve mekân olgusu tam olarak verilmemiş, tek renk zemin üzerine kompozisyon oluşturulmuştur. Her iki yaprakta da kompozisyon kemerlerle sınırlandırılmış ve kemer alınlıklarında kırmızı zemin üzerine bitkisel motifler işlenmiştir. Kompozisyonun geniş alanını kaplayan, altı atın çektiği araba motifi sol yaprakta büyük ve detaylı olarak verilmiştir. Arabanın içinde iki küçük şehzade yer almaktadır. Minyatürün adı ve yapıldığı dönem dikkate alındığında bu şehzadelerin Mehmed ve Mustafa olduğu anlaşılmaktadır.

Araba Tasviri: Tasvirde altı at tarafından çekilen Saltanat arabası yer almaktadır. Arabanın, dört büyük tekerlek üzerine oturan dörtgen bir kaidesi vardır. Tekerleklerin ispitleri çiçek formundadır. Kapısı sivri kemerli bir girişe sahiptir. Arabanın üzeri içi mavi desenli, dışı kırmızı bir örtüyle örtülmüştür. Örtü kenarlardan yukarıya doğru perde gibi kıvrılmıştır. Kıvrılan perdelerin altında kafesli bölümler görülmektedir. Arabanın üst örtüsünün kenarlarında topuzu andıran süslemeler yer almaktadır. Arabanın kaide bordürü bitkisel motiflerle bezenmiştir. Ön cephesinde yuvarlak kemerli kafes örtülü iki pencere yer almakta ve bunların üzerinde bir yazı levhası bulunmaktadır. Levhanın üzerinde yer alan yarım daire şeklindeki alınlıkta ise bitkisel ve geometrik süsleme görülmektedir. Kafes pencerelerin kenarlarındaki boşluklara burma sütünceler yerleştirilmiştir.

²⁰¹ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s118-119.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.s.118-119.

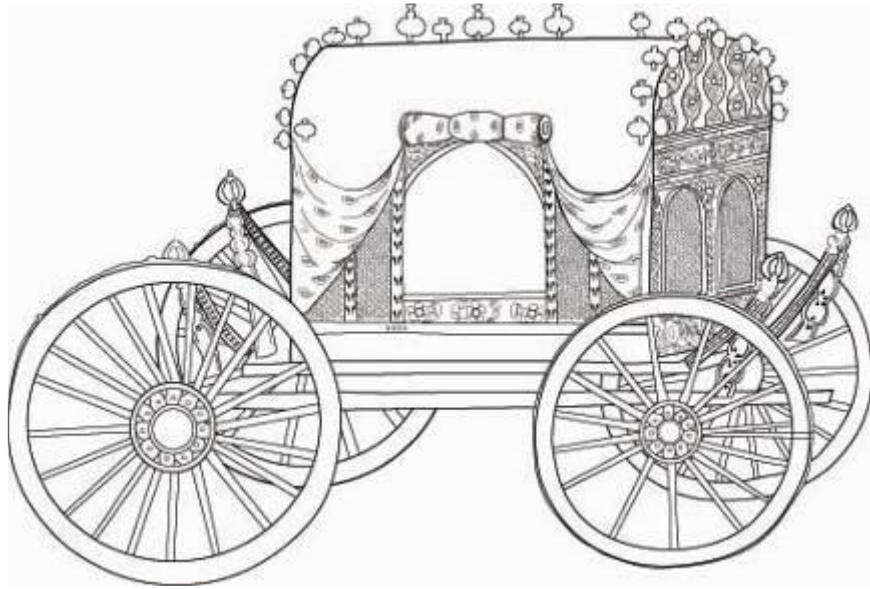
GÜLERSOY Çelik, *Eski İstanbul Arabaları*, İstanbul, s.50-51.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul 2008.

ÜNVER Süheyl, *Türk Süsleme Sanatçıları-Müzehhipler Cilt-I*, İstanbul, İşaret Yayınları, 2007.s.457.

Fotoğraf: 122 Sünnet Alayı: Şehzade Mehmed ve Şehzade Mustafa,
Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.169b - 170a] (Mertol Tulum'dan)

Çizim: 124 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593,y. 169b- 170a]'den
Saltanat Arabası detay.

Örnek No: 119

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*

Tarih: 1727

Nakkaş: Levni

Yazar: Hüseyin Vehbi

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.22b.

Sahne Konusu: Yeniçerilere ziyafet ve ilk Gösteriler,

Kompozisyonda Sultan ve sadrazam tarafından seyredilen gösteri tasvir edilmiştir. Canbazlar gösterilerini sunarken, iki tulumbacıda içi su dolu torbalarıyla üzerlerine su fişkırtırlar. Ön planda da topçular, mekanik bir deve kuşunun arkasında iki at tarafından çekilen içi kuklalarla dolu bir arabayla gösterilerini yapar. Onların etrafında ellerinde kâğıttan küreler tutan maskeli adamlar bulunur. İranlılar gibi giyinen bir grup da, o dönemde Osmanlıların düşmanı Safeviler’i alaya alan bir oyun sahnelemektedir.

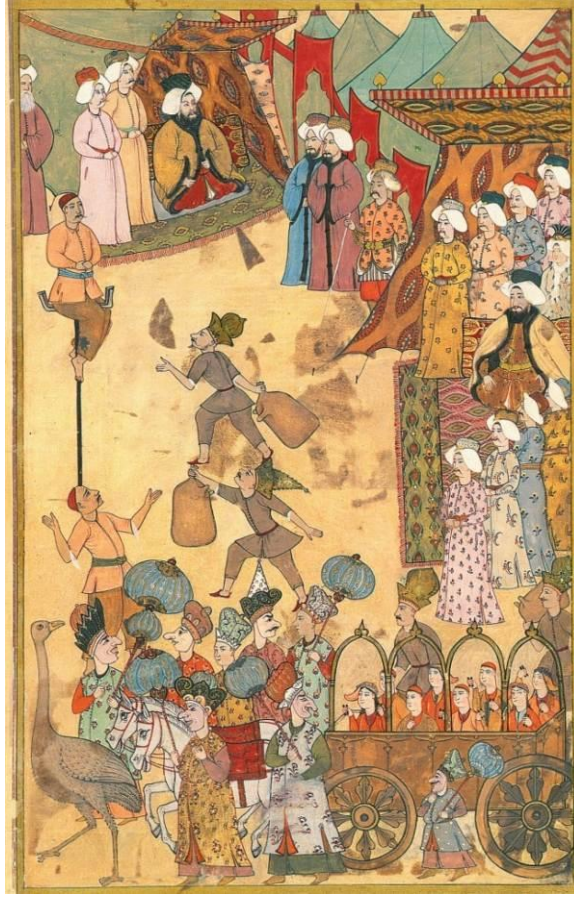
Araba Tasviri:

Sahnedeki iki beyaz at tarafından çekilen içi kuklalarla dolu bir araba görülmektedir. Arabanın sekiz yapraklı çiçeği andıran tekerleklerinden öndeki, arkada yer alan tekerlekten daha küçüktür. Tekerleklerle yerden yüksek tutulan dörtgen kaide üzerinde birbirini takip eden dört yuvarlak kemer yer almaktadır. Kemerlerin üzeri bir palmetle sonlandırılmıştır.

Kaynakça:

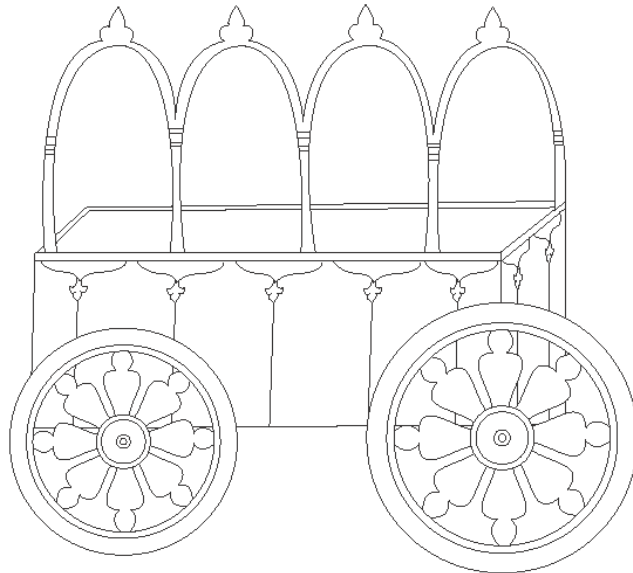
ATIL Esin, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.s.226.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet’in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalıcı Yayınları, 2008,s.

Fotoğraf: 123 Yeniçerilere ziyafet ve ilk Gösteriler

Süvrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A 3593, y.22b] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 125 *Süvrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593, y.22b.]'den araba detay.

Örnek No: 120

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*.

Tarih: 1727

Yazarı: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593. y.140a.

Sahne Konusu: Esnaf Alayı: İbrişimciler, Demirciler, Gemiciler, Seraserciler, Saraçlar, Esnaf alayının tasvir edildiği sahnede kalabalık bir kompozisyon görülmektedir. Alay ibrişimcilerle başlar. Onları demirciler izler. Demircilerin hediyelerini taşıyanlardan sonra hokkabazlar ve gemicilerin üç başlı ejderi geçer. Ardından, bir öküzün üzerinde oturan soytarıyı takip eden seraserciler görülmektedir. Arabadaki adamlardan biri bir kumaşı ölçerken tasvir edilmiştir. Saraçların yanında, başında bir tepsiyle dans eden zenci bir kukla bulunmaktadır. Onu ata binmiş ustalar, ellerinde altın ve gümüş koşum takımları ve üzengiler taşıyan adamlar izlemektedir.

Araba Tasviri:

Minyatürün sol alt köşesinde parmaklıklarla ayrılan, iki tekerleği görülen ve bu tekerlek üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli bir araba görülmektedir. Arabanın üzerinde ise üç başlı bir ejder bulunmaktadır. Araba kaidesinin görünen kısmı iki sıra ince burma motifleriyle hareketlendirilmiştir. Sahnenin merkezinde ise iki öküz tarafında çekilen, yan profilden iki tekerlek üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli, kağıdı diyebileceğimiz bir araba görülmektedir. Tekerleklerin ön tarafı küçük, arka tarafın daha büyüktür. Arabanın kaide bölümünde üç sıra farklı geometrik bezemeler bulunmaktadır. Bunlar en altta burma, ortasında iki sıra yumurta ve en üstte tanımlanamayan bir dizi motif ile sonlandırılmıştır.

Kaynakça:

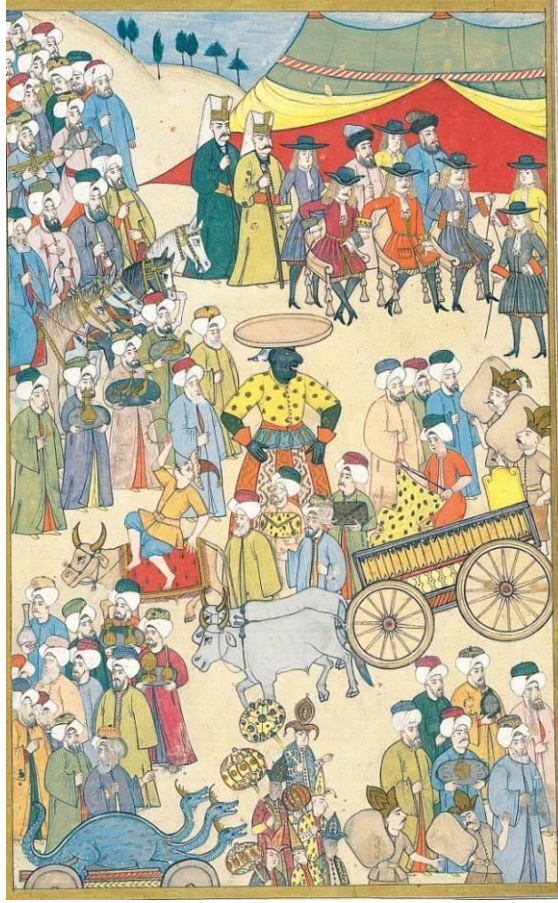
ATIL Esin, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999, s.144.

ATIL Esin, *Minyatürlerde Osmanlı Tarihi*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi Mayıs 1970, Sayı:32, 71.

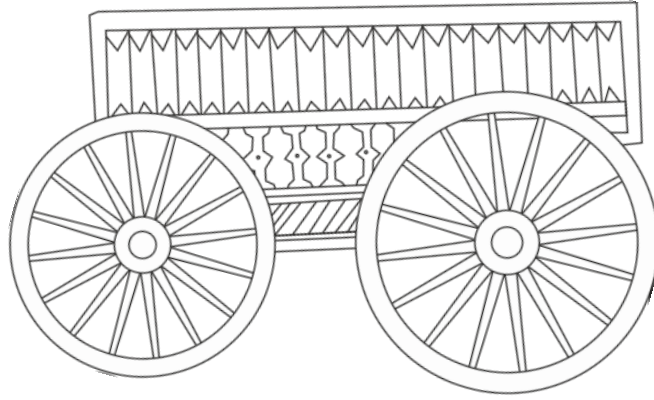
GÜNSEL Renda, *Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Promete Yayınları, 2001, s.35.

TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalcı Yayınları, 2008.

ÜNVER Süheyl, *Türk Süsleme Sanatçıları-Müzehhipler*, Cilt-I, İşaret Yayınları, İstanbul, 2007, s.468.

Fotoğraf: 124 Esnaf Alayı İbrişimciler, Demirciler, Gemiciler, Seraserciler, Saraçlar, *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A. 3593, y.140a] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 126 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593, y.140a.]'den Kağnı araba detayı.

Örnek No: 121

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi.*

Tarih: 1727

Yazarı: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593,y.121a.

Sahne Konusu: Esnaf Alayı: Bakırcılar, Mücevherciler, Terziler ve İpek Dokumacıları.²⁰² Kompozisyonda esnaf alayının devamı sergilenmektedir. Sahnenin en önünde ellerinde hediyeler taşıyan bakırcıların ve çalgıcıların arkasından kalaylı kapların sergilendiği ve içinde bir çırağın bakır kap dövdüğü bir araba görülmektedir. Arkalarından mücevherciler hediyeleriyle yürümektedir. Onları izleyen terziler, yanlarında hediye taşıyıcıları, silahlı muhafızları ve sazandeleri ile birlikte geçerler. Arabalarında bir çırak dikiş dikerken görülür. İpek dokumacılar da silahlı muhafızları, ustaları ve çıraklarıyla alaya katılmıştır. Arabanın içinde bir figür giysi süsleri yapmakta ve kemerler için ipek kordon bükmektedir.²⁰³

Araba Tasviri:

Sahnenin en önünde bakırcıların esnafına ait kapların sergilendiği ve içinde bir çırağın kap dövdüğü bir araba görülmektedir. İki öküz tarafından çekilen araba dört tekerlekli, yüksek dörtgen bir kaide üzerine oturtulmuştur. Etrafı açık dört direk üzerine oturtulmuş dilimli piramidal üçgen bir örtü ile örtülmüştür. Kaide ve üst örtüsünde dışa doğru birer çikıntı yer almaktadır.

Kaynakça:

ATIL Esin, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.s.154.

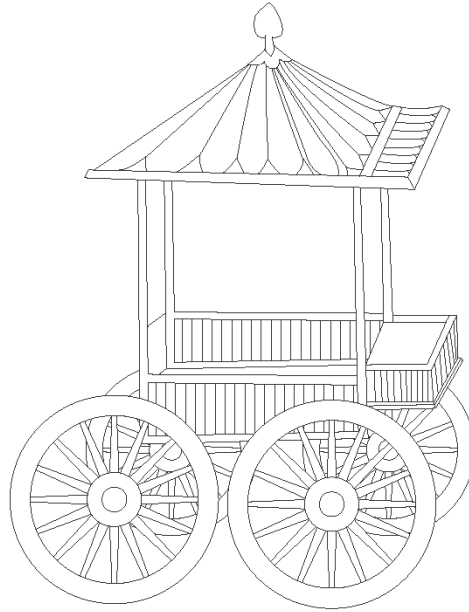
TULUM Mertol, *Vehbi Surname Sultan Ahmet'in Düğün Kitabı*, İstanbul, Kabalıcı Yayınları, 2008,

²⁰² Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.154.

²⁰³ Esin, Atıl, Levni ve Surname Bir Osmanlı şenliğinin Öyküsü, s.154.

Fotoğraf: 125 Esnaf Alayı Bakırcılar Mücevherciler Terziler ve İpek Dokumacıları, *Süsnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593,y.121a] (Mertol Tulum'dan).

Çizim: 127 *Süsnâme-i Vehbi*, 1727,[TSMK, A 3593,y.121a.]'den Bakırcı Esnafına ait araba detay.

Örnek No: 122

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi.*

Tarih: 1727

Yazarı: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A 3593, y.160b. y.33.7x21.

Sahne Konusu: Gemicilerin geçişi,

Kompozisyon gemici esnafının geçişini konu almaktadır. Figürler aşağıdan yukarıya doğru “S” kıvrımları ile hareketlendirilmiştir. Sahnenin alt bölümünde içerisinde insanların yer aldığı bir kadırgayı kalabalık bir insan grubu halatlarla çekmektedir. Kadırgayı çeken grubun devamında ise gemici esnafına ait bir araba yer almaktadır. Sahne araba önünden “S” kıvrımları oluşturarak ilerleyen figürlerle sonlandırılmıştır.

Araba Tasviri:

Minyatürün ortasında gemici esnafına ait iki at tarafından çekilen bir araba görülmektedir. Ayrıca atlardan birinin üzerinde bir figür vardır. Yan profilden iki tekerleği görülen arabanın muhtemelen dört tekerleği bulunmaktadır. Dörtgen kaide üzerine oturan arabanın içerisinde bir fırın ve üç figür yer almaktadır. Figürlerden biri elinde bir kürekle fırının ateşini körüklemekte diğer figürlerde oturmaktadır.

Kaynakça:

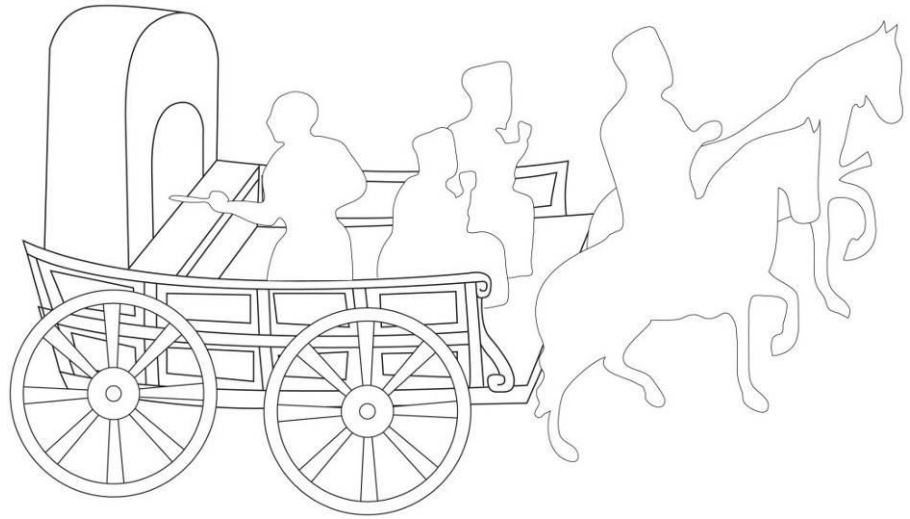
*Sûrnâme-i Vehbi*1727, TSMK, A 3593, y.160b.

ELMAS Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından İncelenmesi*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya,1994, s.115.

Fotoğraf: 126 Gemicilerin geçişi

Sûrnâme-i Vehbi 1727, [TSMK, A 3593, y.160b].

Çizim: 128 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A 3593, y.160b, 33.7x21]’den
Gemici Esnafına ait araba detayı.

Örnek No: 123

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*.

Tarih: 1727

Yazarı: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A.3594. y.12a.

Sahne Konusu: Sünnet Alayı Geçişi.

Eserde sahne iki sayfadan oluşmaktadır. Aynı dönemde yapılan A 3593, y.169b-170a, yazmayla aynı resmi konu almaktadır. Tasvirde saltanat arabasının yer aldığı sol yaprak ele alınmıştır. Figürler yoğun olarak minyatürün alt kısmına uygulanmıştır. Tek renk zemin üzerine kompozisyon oluşturulmuştur. Sayfa kemerlerle sınırlandırılmış ve kemer alınlıklarında zemin üzerine bitkisel motifler işlenmiştir. Kompozisyonun geniş alanını kaplayan, araba motifi büyük ve detaylı olarak verilmiştir. Arabanın içinde iki küçük şehzade yer almaktadır.

Araba Tasviri:

Tasvirde Saltanat arabası yer almaktadır. Arabanın, dört büyük tekerlek üzerine oturan dörtgen bir kaidesi vardır. Tekerlekler ispitlerle dilimlere ayrılmıştır. Arabanın üzeri beyaz desenli, dışı turuncu renkte bir örtüyle örtülmüştür. Yan ve ön cephelerde kafesli bölümler görülmektedir. Arabanın üst örtüsünün kenarlarında topuzu andıran süslemeler yer almaktadır. Arabanın kaide bordürü bitkisel motiflerle bezenmiştir. Ön cephesinde yuvarlak kemerli kafes örtülü bölüm yer almaktadır. Ön cepheye iki basamaklı merdiven yerleştirilmiştir.

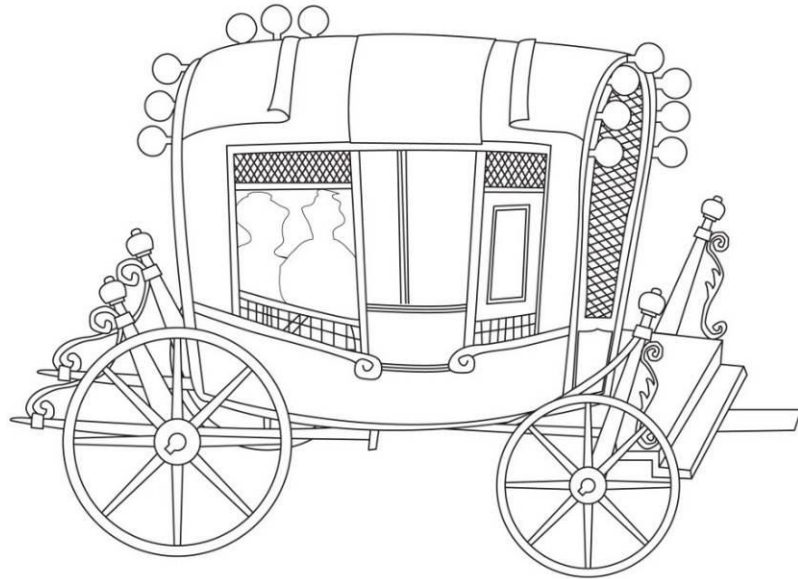
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594, y.12a.

Fotoğraf: 127 Saltanat Arabası Geçişi

Sûrnâme-i Vehbi,1727, [TSMK, A.3594, y.12a].

Çizim:129 Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594, y.12a]'de Saltanat araba detayı.

Örnek No: 124

Eserin Adı: *Sûrnâme-i Vehbi.*

Tarih: 1727

Yazarı: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A.3594.y.18a.

Sahne Konusu:

Esnafların Geçişi sade bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sahnenin üst bölümünde ellerinde flamalarıyla kalabalık bir insan grubu ilerlemektedir. Önlerinde ise merkeze yerleştirilmiş üzeri kırmızı tente ile örtülü esnaf arabası önden ilerleyen esnaf grubu takip etmektedir. Sahne araba önünden “S” kıvrımları oluşturarak ilerleyen figürlerle sonlandırılmıştır.

Araba Tasviri:

Kompozisyonda araba sahnenin ortasında yer almaktadır. İki at tarafından çekilen, üzeri tente ile örtülü, etrafı direklerle açık tutulan, dörtgen kaideli, parmaklıklarla dilimlere ayrılan dört tekerleği bulunmaktadır.

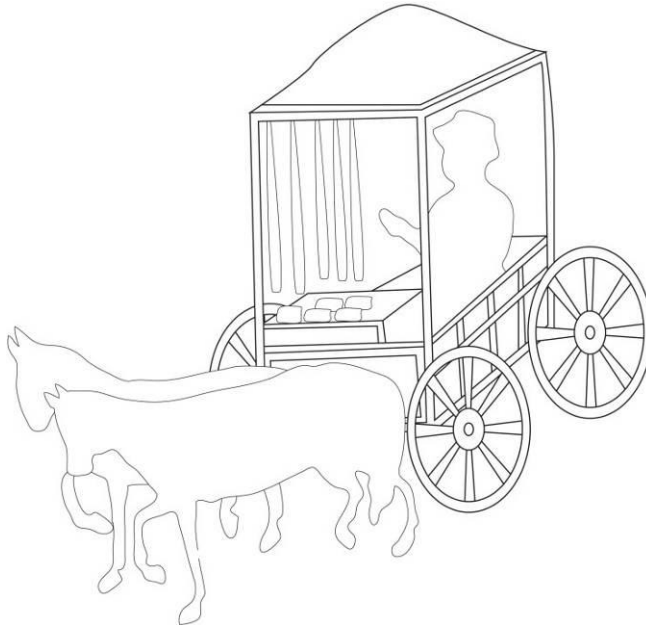
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594, y.18a.

NUTKU Özdemir, *IV. Mehmet'in Edirne Şenliği* (1675), Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1972. (Resim:16.)

Fotoğraf: 128 Esnaf Geçişi, Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594, y.18a]

Çizim: 130 Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.18a]'de araba detayı.

Örnek No: 125**Eserin Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi.***Tarih:** 1727**Yazarı:** Hüseyin Vehbi**Nakkaş:** Levni**Bulunduğu Yer:** TSMK, A.3594.y.150a.**Sahne Konusu:** Kale geçişi

Sahnede kalabalık bir kompozisyon görülmektedir. Açık yeşil bir zemin, bir bölümünde sırayla dizilmiş yeniçeriler diğer tarafında yeniçeriler için düzenlenmiş ziyafet ile ip üzerinde bir canbaz merkezde ise bir fil tarafından çekilen üç bölümlü kale ve kaleye siper almış figürler yerleştirilmiştir. File bağlanmış döner kalenin geçişi sırasında yapılan gösteri resimlenmiştir. Kale varoş, hendek, tabya ve şarampollarıyla gerçek bir kale görünümündedir. Savunma araçlarıyla donatılmıştır. Topları, tüfekleri vardır. Kale halatlarla çekilerek araba gibi tekerleklerin üzerinde yürümektedir. Alay esnasında kale, sultanın önüne geldiğinde duraklar. Bu sırada tersane leventleri saldırıya geçerek kaleyi kuşatır. Kale kapısına yüklenerak fethine girişir. Bunun üzerine kaledekiler de mazgallardan toplarla ve ellerindeki tüfeklerle ateş ederek savunma yapar. Kale ve içine asker yerleştirmişlerdi. Mekanik bir fil tarafından çekilerek gösteri alanına getirilen bu kalede bir savaş sahnesi canlandırmışlardır.

Araba Tasviri:

Dört tekerlek üzerine oturtulmuş kale, üç katlıdır. Üzerinde insanlar bulunmaktadır. Beyaz renkli kale halatlarla iri bir yapma filin gövdesine bağlanmış olduğundan, bu fil tarafından çekilmektedir.

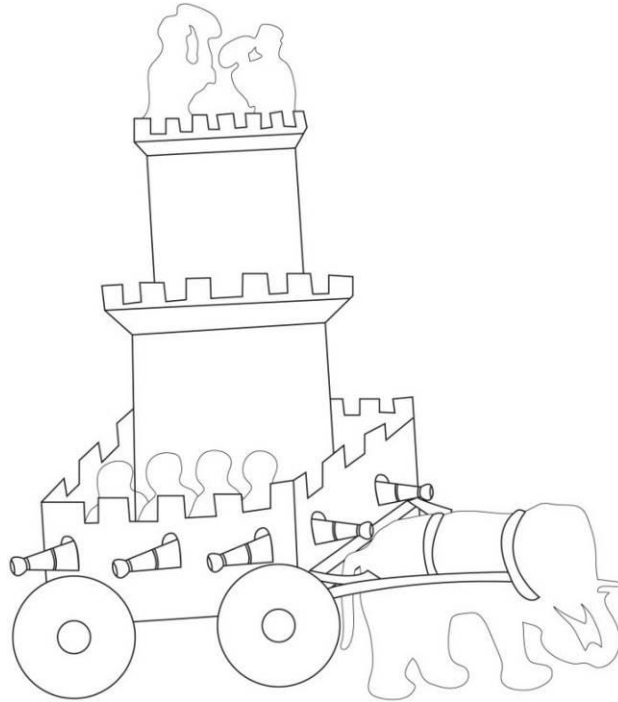
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594.y.150a.

Fotoğraf: 129 Kale Geçışı

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.150a].

Çizim: 131 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594, y.150a]'de araba detayı.

Örnek No: 126**Eser Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi.***Tarihi:** 1727**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Nakkaş:** Levni**Bulunduğu Yer:** TSMK, A.3594, y.160.**Sahne Konusu:**

Minyatürde kompozisyonun figürlerin yüzey içerisinde “S” şeklinde aşağıdan yukarıya doğru bir hareket halinde oldukları görülmektedir. Sol üst köşeden iki merkep tarafından çekilen üstü açık bir arabayla başlamıştır. Araba içerisinde nal döven bir kişi vardır. Sağ köşeye varan kişiler burada tekrar sola dönerek bir kıvrılma yapmıştır. Ortada iki at tarafından çekilen üstü açık başka bir araba bulunmaktadır. Burada hareket tekrar sağa kıvrılmıştır.

Araba Tasviri:

Minyatürde ikişer at tarafından çekilen iki adet araba görülmektedir. Arabaların üzeri açık tutulmuş ve her bir araba dört tekerleklidir. Arabaların içerisinde birer insan figürü görülmektedir. Sahnenin ortasında bulunan arabada yer alan figürün elinde bir makas ile kumaş kestiği görülmektedir. En köşede yer alan üzeri açık arabada ise içerisinde nallar görülmektedir. Arabalar beyaz renkte, sade tutulmuşlardır. Nal yapan ustanın yer aldığı arabasının kaidesi bitkisel motiflerle süslenmiştir.

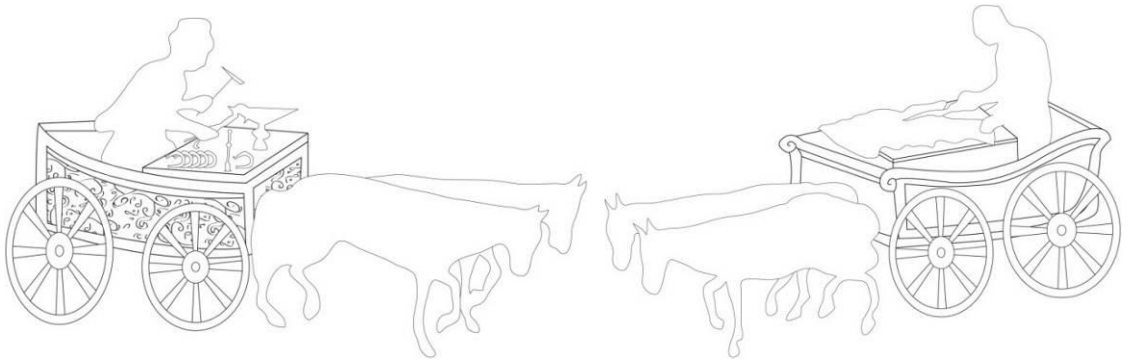
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594, y.160a.

Fotoğraf:130 Esnaf Geçişi,

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.160a].

Çizim: 132 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594, y.160a]’de Nalcı Esnaf araba detayı.

Çizim:133 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594, y.160a]’de Terzi Esnaf araba detayı.

Örnek No: 127

Eser Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*, Esnaf Geçişi

Tarih: 1727

Yazar: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A.3594.y.160b.

Sahne Konusu:

Kompozisyon esnafının geçişini konu almaktadır. Figürler aşağıdan yukarıya doğru “S” kıvrımları ile hareketlendirilmiştir. Sahnenin alt bölümünde kalabalık bir insan grubu ellerinde çekiçlerle ortalarında bulunan bir insanla gösteri yapmaktadırlar. Devamında sahnenin ortasında iki beyaz at tarafından çekilen üzeri açık araba görülmektedir. Yukarıya doğru sahne araba önünden “S” kıvrımları oluşturarak ilerleyen figürlerle ve kaleyle sonlandırılmıştır.

Araba Tasviri:

Minyatürde ikişer beyaz at tarafından çekilen araba görülmektedir. Arabanın içinde yer alan figürün elindeki ip yumağından bu arabanın iplikçi esnafına ait olduğu düşünülebilir. Arabaların üzeri açık tutulmuş, dörtgen kaideli ve dört tekerlekli, tekerlekleri parmaklıklar ile dilimlere ayrılmıştır.

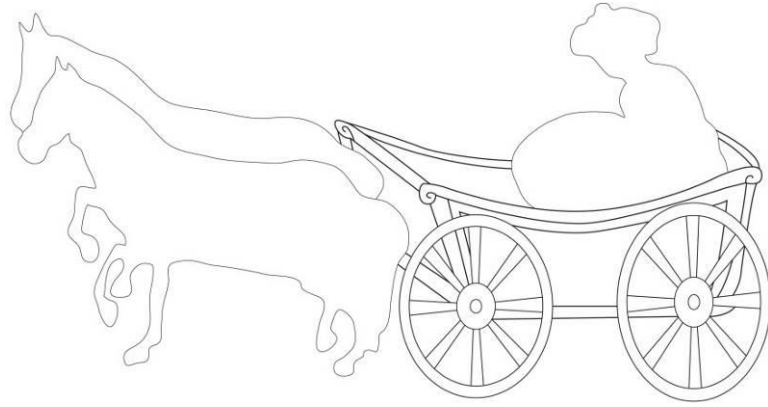
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594.y.160b.

Fotoğraf:131 Esnaf Geçişi,

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.160b].

Çizim: 134 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594.y.160b]'de İplikçi Esnaf Alayı araba detayı.

Örnek No: 128

Eser Adı: *Sûrnâme-i Vehbi*, Esnaf Geçişi

Tarih: 1727

Yazar: Hüseyin Vehbi

Nakkaş: Levni

Bulunduğu Yer: TSMK, A.3594.y.161a.

Sahne Konusu:

Kompozisyon sade bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sayfanın en üst bölümünden başlayan alay “S” biçiminde kıvrılarak en altta sonlandırılmıştır. Minyatürde sol üst köşeden sağ alt köşeye doğru kıvrımlı bir şekilde yerleştirilmiş meslek sınıflarının alayları görülmektedir. En arkada esnafa ait iki atın çektiği tenteye örtülü araba, alayın içinde ellerinde silah bulunan ve hediye taşıyan esnaf alayını izlemektedir. En önde esnafa ait iki öküzün çektiği üzeri örtülü araba ile sonlandırılmıştır.

Arabanın Tasviri:

Minyatürde sayfanın başında ve sonunda bulunan esnafların hazırladığı iki araba görülmektedir. Sahnenin en alt sağ köşesinde bulunan araba iki beyaz öküz tarafından çekilen, dört tekerlek üzerine oturtulmuş, etrafı açık direklerle desteklenmiş üzeri örtülüdür. Direkler ise köşebentlerle süslenmiştir. Arabanın kaidesi bitkisel motifleriyle bezenmiştir. Arabanın üst örtüsü mavi renktedir. En arkada esnafa ait iki atın çektiği sade, dörtgen kaideli, dört tekerlekli üzeri tenteye örtülü araba görülmektedir.

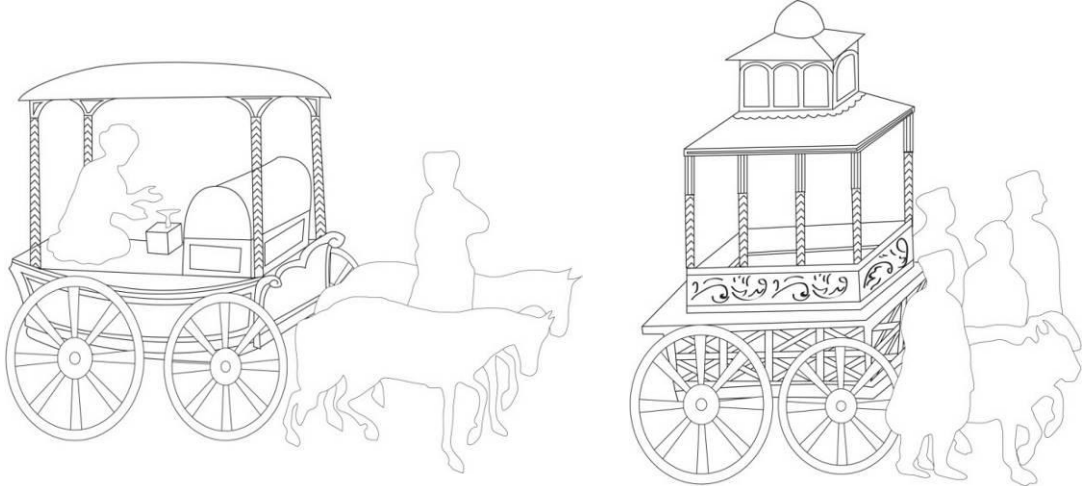
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594.y.161a.

Fotoğraf:132 Esnaf Geçişi,

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.161a].

Çizim: 135 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594.y.161a]'de araba detayı.

Çizim: 136 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594.y.161a]'de araba detayı.

Örnek No: 129**Eser Adı:** *Sûrnâme-i Vehbi*,**Tarihi:** 1727**Yazar:** Hüseyin Vehbi**Bulunduğu yer:** TSMK, A.3594, y.185a.**Nakkaş:** Levni**Sahne Konusu:**

Kompozisyon yeşil bir zemin üzerine yerleştirilmiştir. Sayfanın en üst bölümünden başlayan alay “S” biçiminde kıvrılarak en altta sonlandırılmıştır. Minyatürde sol üst köşede bir çadır, önünden ilerleyen iki at ve elinde makasla tezgâhın içinde bulunan figür ile insanlar ilerlemektedir. Sahnenin ortasında iki öküz tarafından çekilen bir araba bulunmaktadır. Arabanın üzerinde dokuma tezgâhında bir figür yerleştirilmiştir. Bir öküz üzerinde oturan canbazla birlikte alayı takip etmektedir. Bu sırayı bir grup esnaf ile üzerinde üç başlı ejderin olduğu araba takip etmektedir. En önde esnaf ve canbazlarla sahne devam sonlandırılmıştır.

Araba Tasviri:

Sahnenin merkezinde ise iki öküz tarafında çekilen, yan profilden iki tekerlek üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli, kağı diyebileceğimiz bir araba görülmektedir. Arabanın üzerinde figür tezgâhında dokuma yapmaktadır. Sahnenin sağ alt köşesinde parmaklıklarla ayrılan, iki tekerleği görülen ve bu tekerlek üzerine oturtulmuş dörtgen kaideli bir araba görülmektedir Arabanın üzerinde ise üç başlı bir ejder bulunmaktadır.

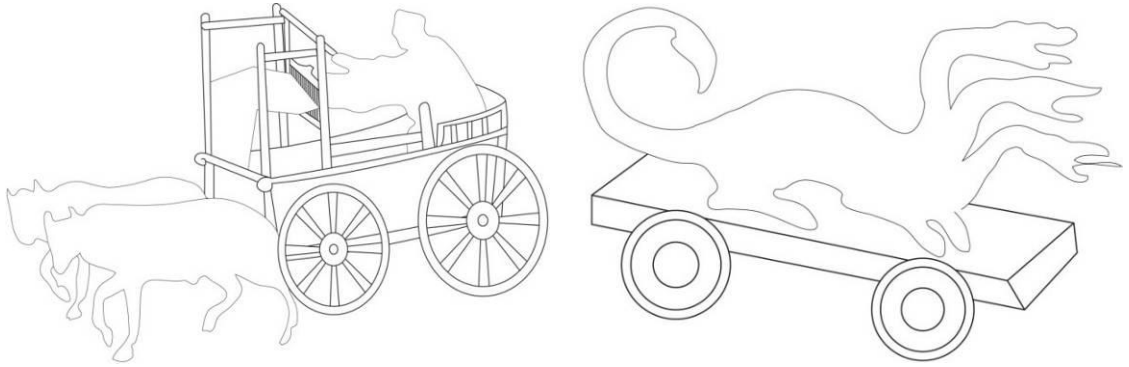
Kaynakça:

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, TSMK, A.3594, y.185a.,

Fotoğraf: 133 Esnaf Geçişi,

Sûrnâme-i Vehbi, 1727, [TSMK, A.3594.y.185a].

Çizim:137 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594.y.185a]'de araba detayı.

Çizim:138 *Sûrnâme-i Vehbi*, 1727, [TSMK, A.3594.y.185a]'de araba detayı.

Örnek No: 130

Eser Adı: *Hübennâme ve Zenannâme*

Tarihi: 1793

Bulunduğu yer: [İÜK, T.5502. y.78a.].

Nakkaş: Nakkaş Fazıl Enderuni

Sahne Konusu: Kâğıthane'de kır eğlencesi,

Minyatür Kâğıthane'de bir kır eğlencesini konu almaktadır. Sahnenin önünde kır içerisinde eğlenen kalabalık kadın figürleri görülmektedir. Kompozisyonun sol gerisinde bir çeşme yer almaktadır. Çeşmenin arkasında da boylu boyunca havuz ile mimari bir yapı ve dağ manzarası tasvir edilmiştir. Ayrıca tasvirin sağ köşesine bir araba yerleştirilmiştir.

Araba Tasviri:

Minyatürde sağ köşede yer alan araba dört tekerlekli olup ve dilimlere ayrılmış bu tekerlekler üzerine oturan dörtgen kaideden oluşmaktadır. Arabanın kaide bölümü yüksekte tutulmuş, dört tarafı açıklıklı, üzeri kırmızı bir örtüyle örtülmüştür. Kaide bordüründe bitkisel bezemeler yer almaktadır.

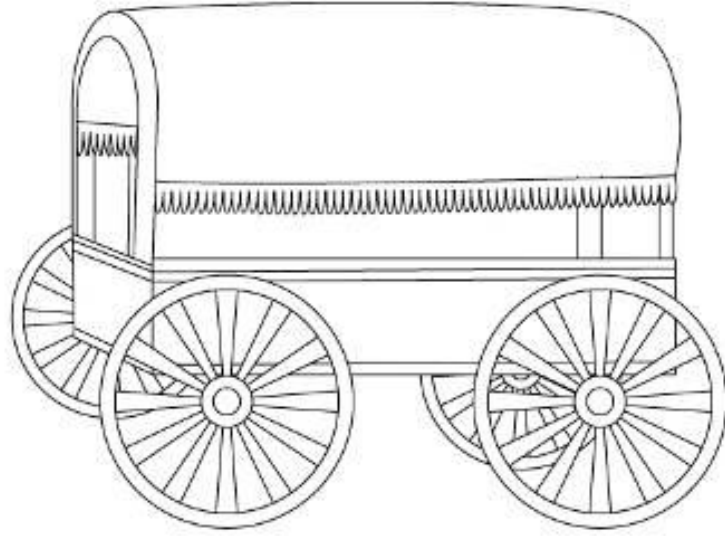
Kaynakça:

Metin And, *Osmanlı Tasvir Sanatları I. Minyatür*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2004, s.388-389.

Fotoğraf: 134 Kâğıthane'de kır eğlencesi.

Hübennâme ve Zenannâme, 1793, [İÜK, T.5502, y.78a-276].

Çizim: 139 Hübennâme ve Zenannâme, 1793, [İÜK, T.5502, y.78a-276.]'den araba detayı.

4. DEĞERLENDİRME

Katalog bölümünde incelenen örnekler nitelikleri ve kullanım amaçları doğrultusunda değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu değerlendirme sonucunda “Saltanat Arabaları”, “Gösteri Arabaları”, “Top Arabaları” ve “Diğer Arabalar” olmak üzere dört başlık ortaya çıkmıştır. Bu başlıklar altında arabalar türlerine göre incelenmiştir. 16. , 17.ve 18. yüzyıllarda tasvir edilen araba formları ve bu formların ağırlık kazandığı dönemler kaynaklara dayanılarak anlatılmıştır.

4. 1. Saltanat Arabaları

Tasvirlerde padişah, ailesi ve maiyeti tarafından kullanılan arabalar “saltanat arabaları” başlığında değerlendirilmiştir. Saltanat arabaları; cenaze, hasta taşıma işlevleri dışında, sünnet şöenleri, düğün ve şenliklerde gösteri amaçlı kullanılmıştır. Dönemler içerisinde farklı form ve nitelikleri olan arabalar tür ve biçim olarak çeşitlilik göstermiştir.

Saltanat arabalarının en erken örneği 16.yüzyılda Şükri-i Bitlisî tarafından yazılan *Selimnâme* adlı eserde, “I.Selim ile babasının Uğraşdere’deki savaşı” anlatan minyatürde görülmektedir. **(Çizim:20)** İki at tarafından çekilen, dörtgen kaideli, tahtirevana benzeyen üzeri düz örtülü bir araba görünümündedir. Gövde bölümünde sivri kemerli pencere açıklığı bulunmaktadır. Araba, I. Bayezid tarafından kullanılmıştır.²⁰⁴

Saltanat arabası olarak incelenen diğer örnekler, Kanuni Sultan Süleyman tarafından kullanılan Hanto (Hinto) türündeki arabalardır. Hanto 16.yüzyılda sadece padişah ve maiyeti tarafından kullanılmaktadır. Hanto araba örnekleri Kanuni’nin son seferi Sigetvar’ı konu alan minyatürlerde görülmektedir. Bu arabalar iki at tarafından çekilmekte, arabanın üzeri kırmızı ve yeşil kumaşlarla örtülü, dört büyük tekerlekli, kare kaideli yanlardan pencere açıklığı bulunan bir formla sergilenmektedir. **(Tablo 1)**

Hanto türü araba örneklerinden ilki; 16. yüzyıl Seyyid Lokman Aşuri tarafından kaleme alınan, *Hünernâme I* adlı yazmanın, “Bab-ı Hümayun ve I Avlu” isimli sahnesinde görülmektedir. **(Çizim:22)**. Burada görülen araba; kırmızı örtüyle kaplıdır.

²⁰⁴ Kaynaklarda bu araba ile ilgili tahtirevan ibaresi de geçmektedir. Zeynep. T.Ertuğ, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti’nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, s.12.

Arabanın yanlara doğru perde açıklığı bulunmaktadır. Yüksekçe tutulan kaidesi kare form içermektedir.

Seyyid Lokman'ın, *Hünernâme II*, “Kanuni'nin Son Sigetvar Seferi'ne giderken yolda hastalanması ve Sokullu'ya dayanarak attan inip arabaya binmesi” (**Çizim:23**)'ni konu alan sahnede, görülen hanto araba iki atla çekilmektedir. Ön tekerleği arka tekerleğine göre küçük yapılmış ve gövdesi yerden yüksek tutulmuştur. Araba, üzerini tamamen kırmızı örtü ile örtülmüştür. Örtünün üzerinde yanlara doğru perde açıklığı bulunmaktadır.

Seyyid Lokman *Tarih-i Sultan Süleyman Zafername*, “Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Doğru Yola Çıkışı” (**Çizim:24**) adlı minyatürde iki at tarafından çekilen, parmaklıkları yüksek kaideli, üzeri kırmızı örtüyle kaplı, hanto görülmektedir. Arabanın ön tarafından perde açıklığı ile yanlara açılan bölümde Kanunî'nin kavuğu resmedilmiştir.

Nüzhetü'l esrar der sefer-i Sigetvar yazmasında, “Kanuni Sultan Süleyman'ın cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Götürülmesi” (**Çizim:25**) konulu sahnede iki at tarafından çekilen araba yine hanto türündedir. Dörtgen kaide yeşil bir örtüyle örtülüdür. Kaide alınlığı yıldız motiflidir. Perde açıklığı ile yanlara açılan bölümde “Kanuni Sultan Süleyman'ın Cenazesinin Sigetvar'dan Belgrad'a Doğru Yola Çıkışı” (**Çizim:24**) minyatüründe görüldüğü gibi padişah kavuğu bulunmaktadır.

Hünernâme II. “Sultan II. Selim'in, Kanuni Sultan Süleyman'ın Belgrad'a getirilen cenazesini başında dua etmesi” (**Çizim:26**) adlı tasvirde görülen hanto, yine dörtgen kaidelidir. Kaide kırmızı renkli örtü ile kaplıdır.

Kanunî'nin hastalığı ve cenazesini konu alan farklı yazmalarda görülen araba örnekleri kırmızı örtü ile kaplıdır. Sadece *Nüzhet'ül Esrar*'da görülen arabanın örtüsü yeşildir.

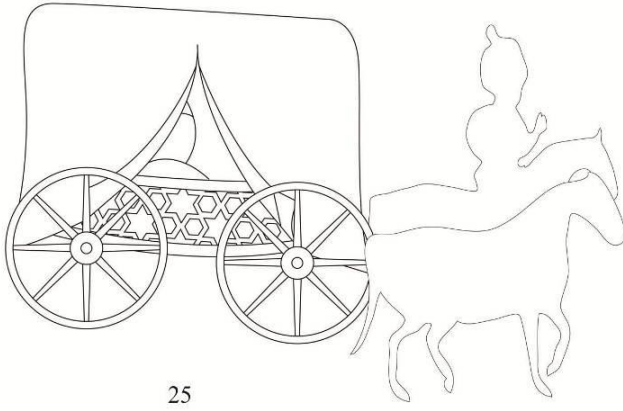
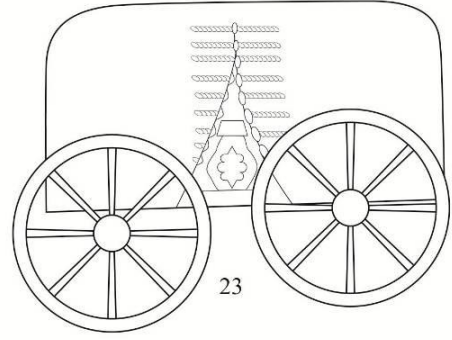
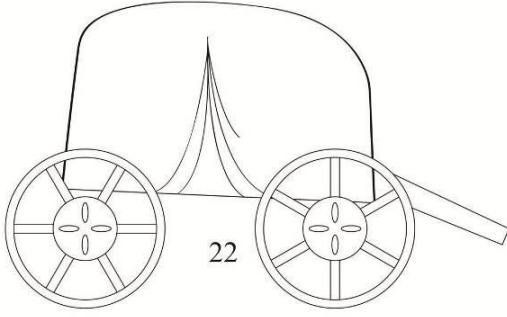
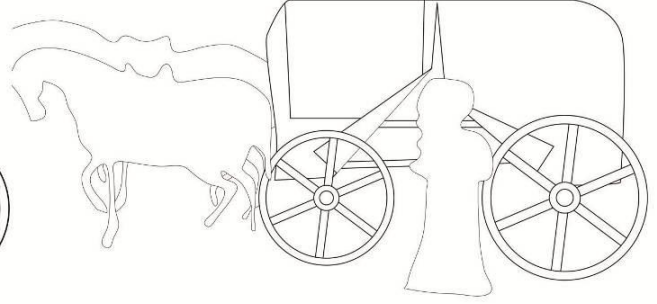
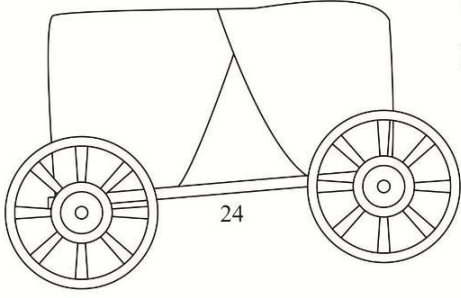
17. yüzyılda minyatür tasvirlerinde saltanat arabalarına rastlanmamıştır. Ancak IV Mehmet döneminde hantonun hanedan ailesi tarafından kullanıldığı kaynaklarda ifade edilmektedir.²⁰⁵

²⁰⁵ Özdemir, Nutku, IV. Mehmet'in Edirne Şenliği, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1972.

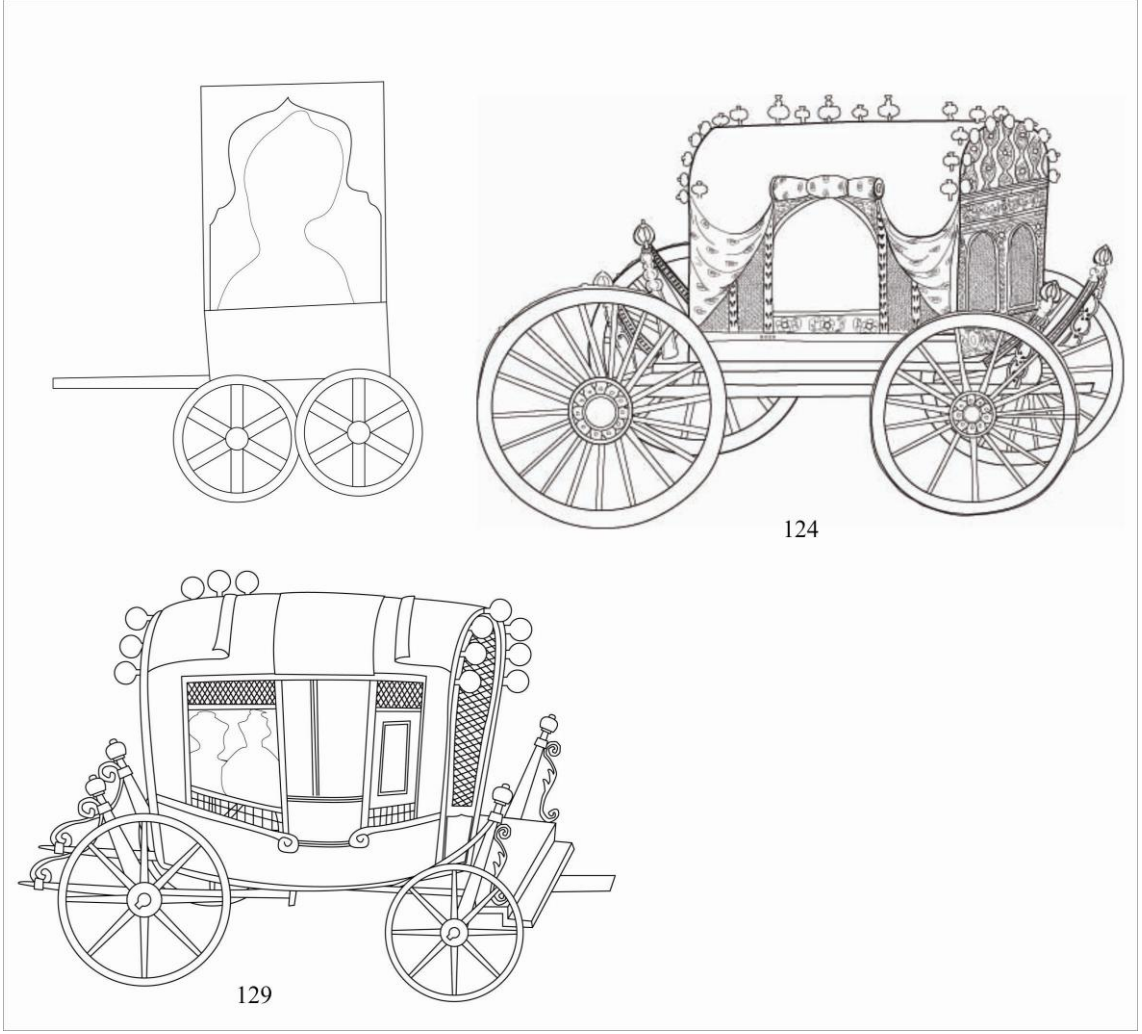
18. yüzyıla tarihlenen saltanat arabaları *Sûrnâme-i Vehbi* adlı eserde yer almaktadır. Tasvirlerde görülen arabalar “Koçu” türündedir. III. Ahmet’in şehzadeleri tarafından sünnet töreni geçişlerinde kullanılmıştır. **(Çizim:124 ve 129)**. Araba iki öküz tarafından çekilmektedir. Gövdenin üzeri atlas kumaşla örtülüdür.

Saltanat arabaları minyatürlerde koçu türü, ilk olarak 18.yüzyıl’da görülmektedir. Bu dönemde koçu padişah ve devlet erkânı tarafından kullanılmaktadır. 18. yüzyılın sonlarına doğru koçu türü arabalar günlük amaçlı kullanılmaya başlanmıştır. Saltanat araba örneklerine 18. yüzyıl’da yapılmış olan *Sûrnâme-i Vehbi* adlı eserin **(TSMK, A.3593 ve TSMK, A.3594)** minyatürlerinde rastlanmaktadır. Arabalar eserin iki farklı nüshasında bulunan örneklerde yer almaktadır. Nakkaş Levni’nin resimlediği her iki araba örneğinde farklılıklar bulunmaktadır.. Üzeri kırmızı kumaşla kaplı arabanın üzerinde topuzu andıran süslemeler görülmektedir. Ön cephede yuvarlak kemerli, kafes örtülü iki pencere yer almakta ve bunların üzerinde bir yazı levhası bulunmaktadır. Levhanın üzerinde yer alan yarım daire şeklindeki alınlık bitkisel motifle bezenmiştir. Kafes pencerelerin kenarlarına sütunceler yerleştirilmiştir. **(Çizim:124)** Diğer saltanat araba örneğinde ise üst örtü turuncu renkte olup, topuzu andıran bir sıra süsleme ile ön cephe kafes pencere ile gösterilmiştir. Ayrıca arabanın ön tarafına iki basamaklı merdiven yerleştirilmiştir. **(Çizim:129) (Tablo 2)**.

Tablo 1: Saltanat Arabaları I (Hanto 16. yüzyıl)

Tablo 2 Saltanat Arabaları II (Koçu ve tahtirevan biçimli araba)

4. 2. Gösteri Arabaları

Sûrnâme-i Hümayun ve *Sûrnâme-i Vehbi* gibi şehzadelerin sünnet şölenlerinin anlatıldığı minyatürlü el yazma örneklerinde, esnafların mesleklerini tanıttığı ve canbazların gösteri yaptığı arabalar görülmektedir. Bu arabalar günlük kullanım kaygısı taşımayan şenliklerde gösteri esnasında geçişleri sağlayan arabalardır. Koçu, talika, kağrı gibi araba çeşitleri bulunmaktadır. *Sûrnâme-i Hümayûn*, (1582), TSMK, H.1344, (Çizim:27-106) , *Sûrname-i Vehbi*, (1720-27), (Çizim:110-138), el yazması eserlerinde görülmektedir.

Nakkaş Osman sünnet düğününü anlatırken tek mekân kullanmayı tercih etmiştir. Sahneler iki bölümden oluşmuştur. Üstte padişahın maiyeti ile izlediği bir ortam yaratılmış, altta meslek gruplarının teker teker geçişleri sergilenmiştir. Tüm şenlik boyunca sahnelerin üst kısımlarının aynı olmasına karşılık alt kısımdaki gösteriler değişkenlik göstermektedir. Sahneler birbirinin devamı gibi görülmekte ve hareketlilik sağdan sola doğru yapılmaktadır. Esnafların geçişleri şenliğin büyük bir kısmını kapsamaktadır. Esnaf geçişlerinde çeşitli formda araba örnekleri görülmektedir. Bu arabalar esnafların mesleklerine göre adlandırılmıştır. Mühreciler, peştamal dokuyanlar, saraçlar, gemiciler, fırıncılar, çiçekçiler, ekmekçiler, hamamcılar gibi esnaf gruplarıdır. Arabaların çoğunluğu iki kişi tarafından itilip, çekilmekle birlikte at, öküz gibi binek hayvanlarının çektiği örnekler de yer almaktadır. Eserde 79 minyatür örneği içinde 79 farklı esnafa ait araba örneğiyle karşılaşmıştır. Görülen araba formları birbirine benzer durumdadır. Arabalar genellikle dört tekerlek üzerinde yer alan bir platformdan oluşmaktadır. Platform içinde insanların mesleklerini icra ettikleri bir atölye şeklindedir. Minyatürlerin büyük bir kısmında bu araba formu tekrarlanmıştır. Araba formları üzerlerindeki malzemeler, kaide biçimi, tekerlek ve üst örtüde meydana gelen farklılıklar ile birbirinden ayrılmaktadır.

Üzeri düz çatıyla örtülü araba formu: Çakşırı (Çizim:30), Çizmeçi (Çizim:32), Divitçiler (Çizim:33), Kebapçılar (Çizim:35), Aba Satıcıları (Çizim:36), Şerbetçiler (Çizim:41), Helvacılar (Çizim:43),Kahvehane (Çizim:44), Kasaplar (Çizim:45), Hamamcılar (Çizim:46), Tellak ve Berberler (Çizim:47), Nalıncılar (Çizim:49), Yelpazeciler (Çizim:50), Arakçin Dikicileri (Çizim:51), Sarık Keçesi Yapanlar (Çizim:52), Sarıkçılar (Çizim:53), Elbise Yıkayıcıları (Çizim:55), Kuşak Dokuyucuları (Çizim:56), Gazzazlar (Çizim:60), İplikçiler (Çizim:61), Ham İbrişim

Saranlar (Çizim:62), Kuyumcular (Çizim:63), Sandıkçılar (Çizim:64), Şamdancılar (Çizim:65), Mürekkepçiler (Çizim:67), İskemleciler (Çizim:68), Dizginciler (Çizim:69), Kazgancılar (Çizim:71), At Örtüsü Yapanlar (Çizim:72), Üzengiciler (Çizim:73), Okçular (Çizim:74), Kılıççılar (Çizim:76), Tüfek Kundağı İşleyenler (Çizim:77), Şerkeçiler (Çizim:78), Baltacılar (Çizim:79), Kerpeciler (Çizim:80), Hızarlar (Çizim:81), Pencere Camı Yapanlar (Çizim: 82), Bıçkıcılar (Çizim:83), Deri İşleyenler (Çizim:84), Mestciler (Çizim:85), Tırşeciler (Çizim:86), Meşin ve Sathiyen Satanlar (Çizim:87), Başmakçılar (Çizim:88), Hırdavatçılar (Çizim:94), Kefeciler (Çizim:95), Kilitçiler (Çizim:97), Şekerciler (Çizim:102), Uzun Çarşı Meyvecileri (Çizim:103), Sebzeciler (Çizim:104), Aşçılar (Çizim:105) (Tablo 3)

Düz örtülü araba formu: Saraçlar (Çizim:40), Simkeşler (Çizim: 58), Bıçakçılar (Çizim:75)

Üçgen örtülü araba formu: Natırlar (Çizim:48), Kaftancılar (Çizim:54), Nalçacılar (Çizim:89), Kalaycılar (Çizim:93) (Tablo 4)

Kırma çatıyla örtülü araba formu: Samancılar (Çizim:90)

Dört öküz tarafından çekilen araba formu: Hamamcılar (Çizim:46),

İki öküz tarafından çekilen araba formu: Nalıncılar (Çizim:49),

Kare üzeri kubbe ile örtülü araba formu: Altın işleme Bezçiler (Çizim:57)

L biçimli araba formu: İpek Basmacıları (Çizim:59), Talimhaneciler (Çizim:101), Börekçiler (Çizim:106)(Tablo 5)

Bir platform üzerinde yer alan araba türleri: Bakırcılar (Çizim:27), Kazgancılar (Çizim:71), Camcılar (Çizim:29), Çiçekçiler (Çizim:31), Ekmekçi (Çizim:34), Mısırlı Baharat Satıcıları (Çizim:37), Memuniye Helvacıları (Çizim:42), Çömlekçiler (Çizim:66), Değirmen Çarkının Getirilmesi (Çizim:92), Forsa Hıristiyanlarının Gösterisi (Çizim:100).(Şekil 3).(Tablo 6).

Meslek grubunu canlandıran farklı formda araba türleri: Gemiciler (Çizim:28), Mühreciler (Çizim:38), Peştamal Dokuyucuları (Çizim:39), Semer Dikenler (Çizim:70), Değirmenciler (Çizim:91), Terzi Satanlar (Çizim:96), Nizekeran (atlı karınca) (Çizim:98) (Tablo 7)

Şenliklerde mesleklerini tanıtan esnafların geçişleri bu dönemde esnaf ve esnaflığa verilen önemin bir kanıtıdır. Geçişlerde görülen esnafların dan günümüzde yok olmaya yüz tutan, hatta yok olan meslekler bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak simkeşlik (**Çizim:58**), gazzaz (**Çizim:60**), Ham İbrişim Saranlar (**Çizim:62**), şamdancılar (**Çizim:65**) gibi meslekler verilebilir.

Üç tekerlekli araba formu: Şamdancılar (**Çizim:65**), Kalaycılar (**Çizim:93**) (**Tablo 9**).

Sûrnâme-i Vehbi'de resimlenen sahnelerde toplamda 18 adet esnaf arabası görülmektedir. İlk bakışta birbirine benzeyen arabalar gibi algılansa da dikkatle incelendiğinde arabalarda ince detayların varlığı göze çarpmaktadır. Minyatürlerde yer alan arabalar “S” kıvrımlı kalabalığın arasında birbirini takip eden en fazla iki adet esnaf arabası olarak görülmektedir. Bu arabaların içerisindeki insan figürleri ellerinde yer alan kendi mesleklerine ait objelerle tasvir edilmiştir. Arabalarda görülen figürler ve objeler esnafların hangi mesleklere sahip oldukları konusunda fikir vermektedir.

Mimari yapıların üst örtü biçimini andıran arabalarda üzeri bir âlem ile sonlandırılan, piramidal külâh, dilimli piramidal külâh, sivri dilimli konik külâh, konik külâh, tente gibi örtü sistemleri kullanılmıştır. Bu örtü biçimleriyle bir anlamda arabaların farklı görünümünde sunulması sağlanmıştır. (**Çizim:110, 112, 113, 114, 121, 123, 127, 130, 135, 136**)

Üzeri örtülü arabalar direkler ile etrafı açık tutulmuştur. Direkler köşebentler ile süslenmiştir.

Üzeri tenteye örtülü etrafı açık tutulan esnaf alaylarının geçişinde kullanılan araba örnekleri de (**Çizim:114, 115, 130, 135**) bulunmaktadır. (**Tablo 10**)

Ayakkabıcılar (**Çizim:110**) esnafına ait arabada kullanılan piramidal külâhla örtülü anıtsal mimari formuyla, araba işlevinin ulaşım ile taşımacılık dışında tanıtım ve sergi amaçlı kullanıldığını da göstermektedir. Arabanın kaidesi çizgi, zincir ve zikzak motifleriyle üç bölüme ayrılarak bezenmiştir. Kahveciler (**Çizim:112**) esnafına ait araba piramidal külâhla örtülü mimari formu anımsatan araba flamalarla hareketlendirilmiştir. Bakırcılar (**Çizim:127**) esnafına ait arabada ise etrafı açık dört direk üzerine oturtulmuş, dilimli piramidal üçgen bir örtü ile kaplı kaide ve üst örtüsünde dışa doğru birer çıkıntı

yer almaktadır. Berberlerin arabası (**Çizim:123**) üzeri konik külahlı örtülü olup gövde bölümü zigzag motifli işlenmiştir. (**Tablo 11**).

Gemiciler (**Çizim:128**) kaide üzerine yerleştirilen fırın ile farklılık göstermektedir. Meyvecilerin geçişinde kullanılan araba (**Çizim:113**) açık tutulmuş üzeri ve sade formuyla seyyar araba görünümündedir. İplikçiler (**Çizim:114**) tente ile üzeri örtülmüş, sade görünümlü seyyar bir araba görünümündedir. Kumaşçılarınki (**Çizim:115**) bir önceki araba örneği gibi üzeri tente ile örtülüdür. Ketenci esnafına ait kalyon araba, (**Çizim:111**) dört tekerlek üzerine oturtulmuş kadırga biçimindedir. Üç kat yelkenle donatılmış ve yelkenlerin üzeri bayraklarla hareket kazandırılan araba sergi amaçlı farklı formda bir araba örneğidir. Seyyar araba görünümünde, sade tutulan, üzeri açık olan esnaflara ait örnekler de bulunmaktadır. (**Çizim:130, 132, 137**).

Esnaf alaylarının geçişlerinin sergilendiği 16. yüzyıl. *Sûrnâme-i Hümayun* adlı eserle 18. yüzyıl. *Sûrnâme-i Vehbi*' de sergilenen araba türleri arasında farklılıklar görülmektedir. 16.yüzyıl'da arabalar bir platform üzerine oturtulup içerisinde mesleklerini yapan insanların bulunduğu, dükkân biçiminde, daha sade görünümünde iken 18. yüzyıl'daki arabaların üzerinde ise esnafların yaptıkları ürünleri tanıtan insan figürleri görülmektedir.

Gösteri amaçlı canbazların kullandığı anıtsal mimariyi anımsatan, üzeri dilimli konik külahlı, külahlı âlem ile sonlandırılmış, köşk biçimli araba formu bulunmaktadır. (**Çizim:121**) Bir diğer örnekte ise kuklaların taşındığı üzeri açık bir dörtgen kaide üzerinde birbirini takip eden dört yuvarlak kemer yer almaktadır. Kemerlerin üzeri bir palmetle sonlandırılmıştır. (**Çizim:125**) Diğer bir örnek ise kare bir platform üzerinde üç başlı ejder bulunan araba örneğidir. (**Çizim:138**) (**Tablo 12**).

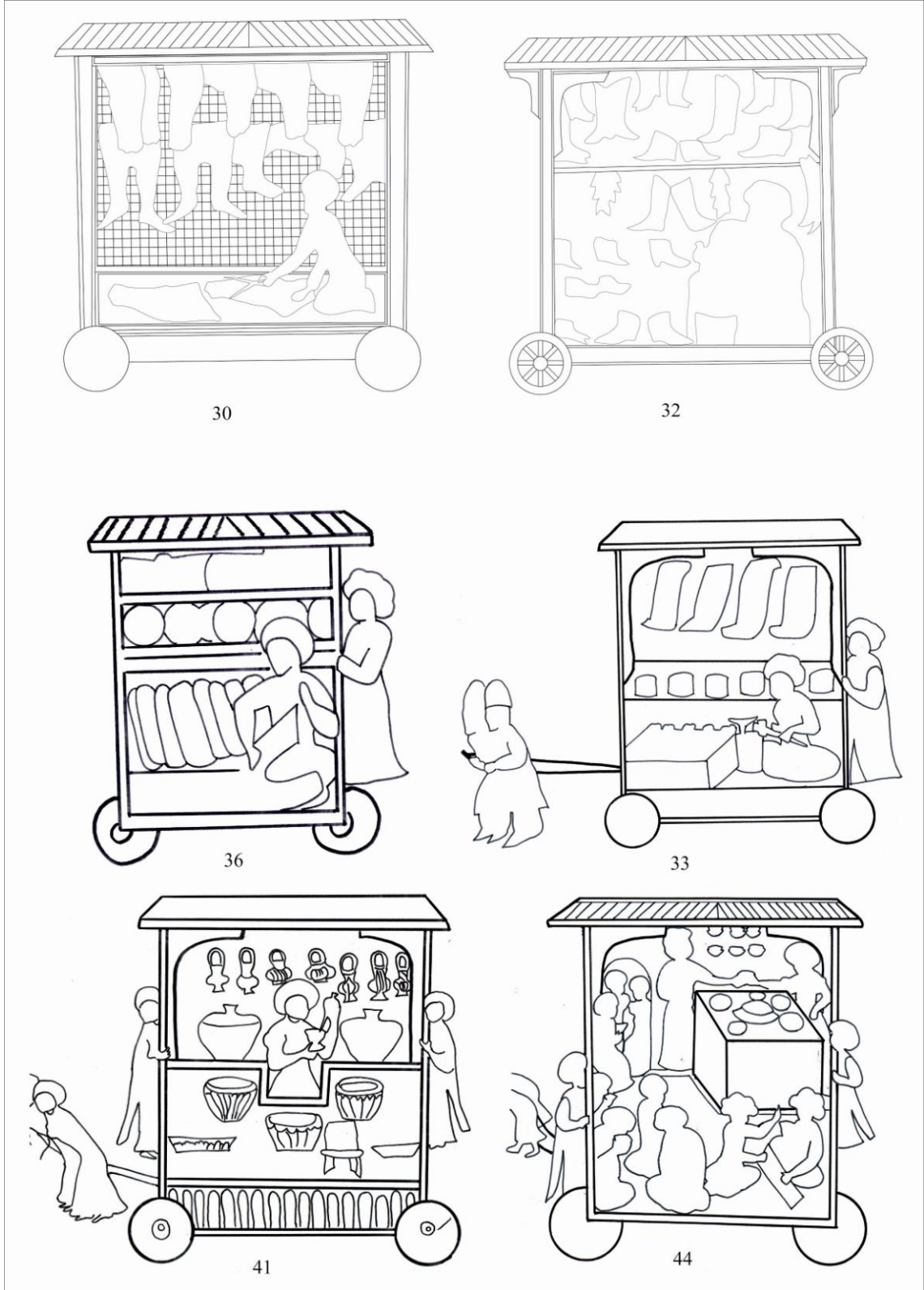
“Haliçte gösteri” isimli minyatürde iki ip üzerinde (**Çizim:116**) bir at ve üzerinde canbaz ile çekilen kırmızı kumaşla kaplı, dörtgen kaideli, dört tekerlekli talika araba bulunmaktadır. Kompozisyonda yer alan talika arabanın bir at ve iki gergin ip üzerinden geçirilmesi arabanın enine dar olduğunu düşündürmektedir. Muhtemelen bu örnekte araba gösteri amaçlı kullanılmıştır. (**Tablo 12**).

Canbazların yapmış olduğu temsili gösteriler bulunmaktadır. Okmeydanı ve Haliç'te yapılan gösterileri konu alan eserlerdeki minyatür örneklerinde tasvir edilen kuşatma sahnelerinde kale araba örnekleri, top arabası, talika türü arabalar

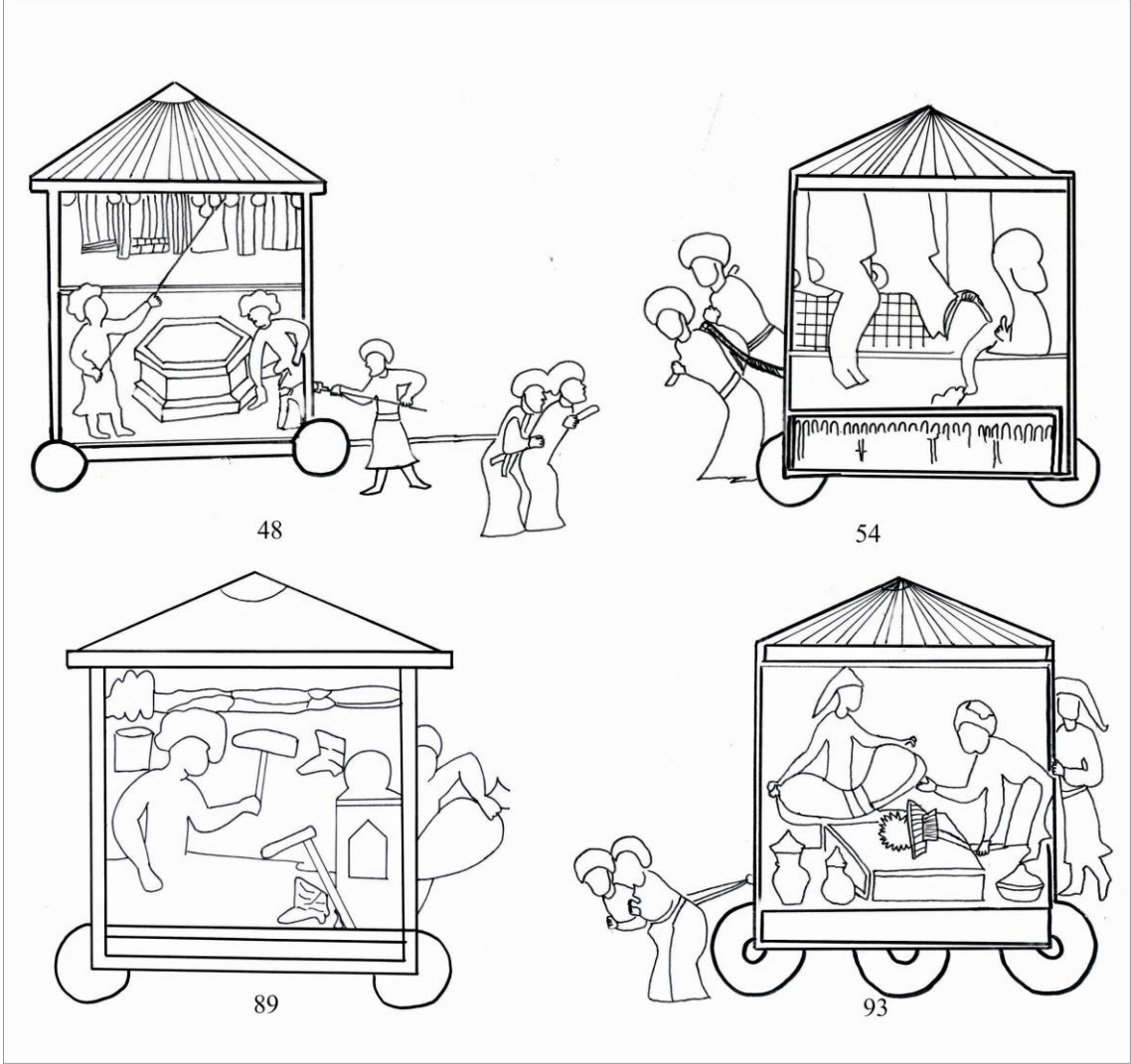
bulunmaktadır. Arabalar fil, at, merkep ve öküz ile çekilmektedir. Bu dönemde 16. yüzyılda görülen, insan tarafından itilip çekilen örneklere rastlanmamıştır.

Döner kaleyi taşıyan savunma, kuşatma sahnelerini canlandırmak için yapılmış gösteri arabaları tasvir edilmiştir. Dört tekerlekli üzerine oturtulmuş, mazgal pencerelerinden görülen top ve tüfekte savaş sahnesi canlandırılmıştır. Kale platformunu bazen önden halatlarla bir filin çektiği görülmektedir. Kale arabalar iki ve üç katlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen bir tepe üzerinde sabit görülen kalenin sahnede hareketli şekilde yer aldığı da görülmektedir. **(Çizim:117, 118, 119, 131) (Tablo 13).**

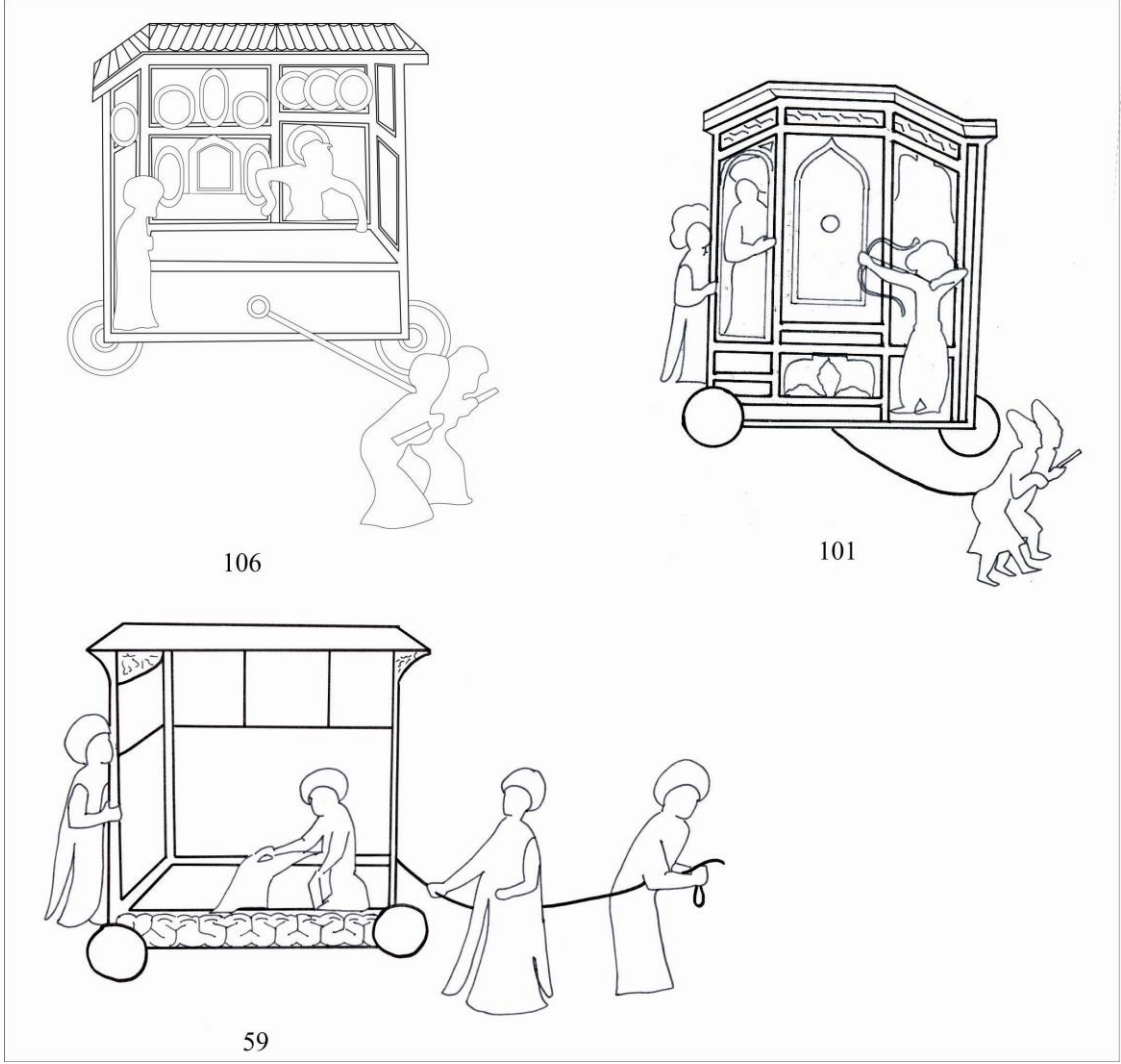
Tablo 3: Üzeri Düz Örtülü Araba Formları(16. yüzyıl)

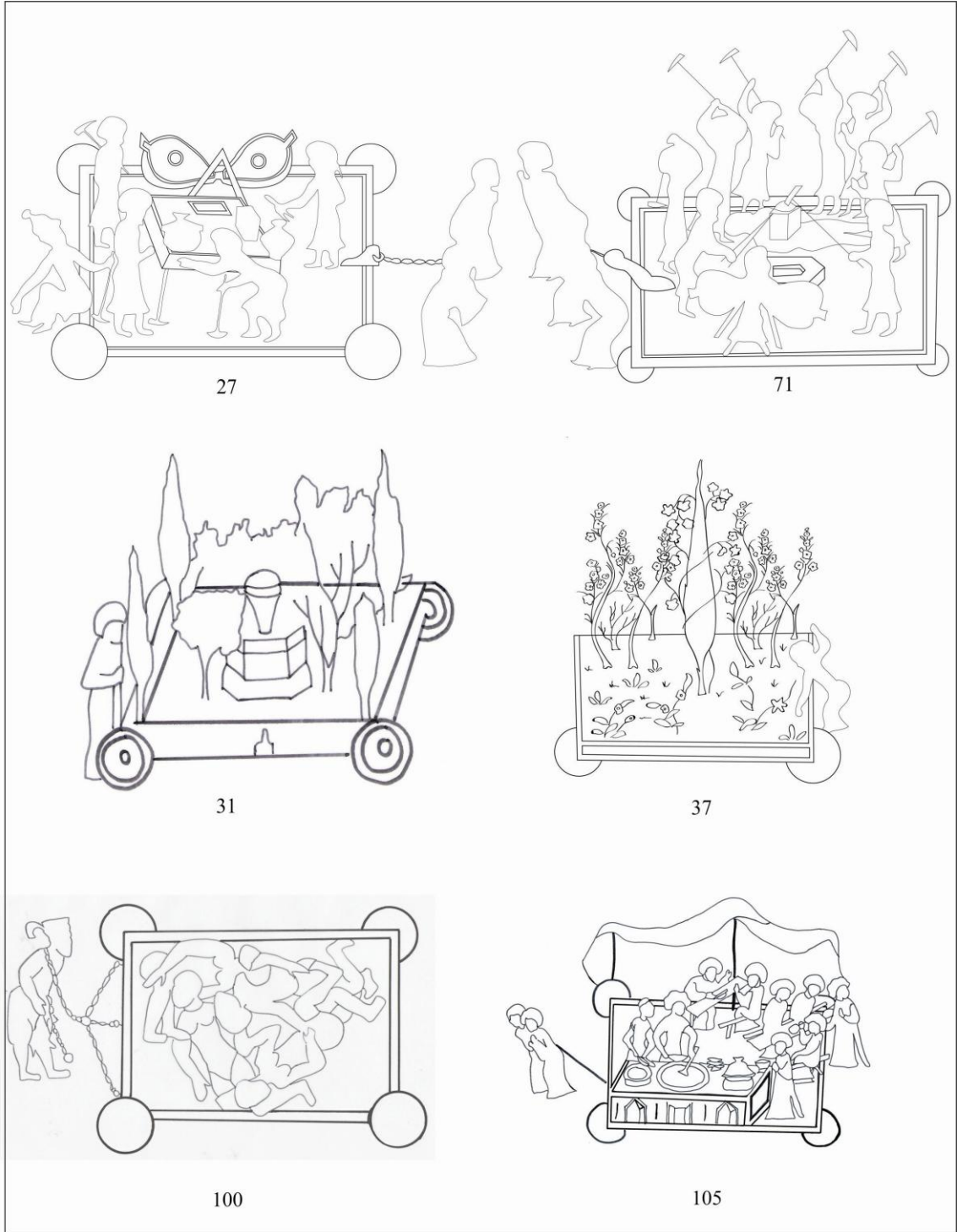
Tablo 4: Üçgen örtülü araba formu (16.yüzyıl)

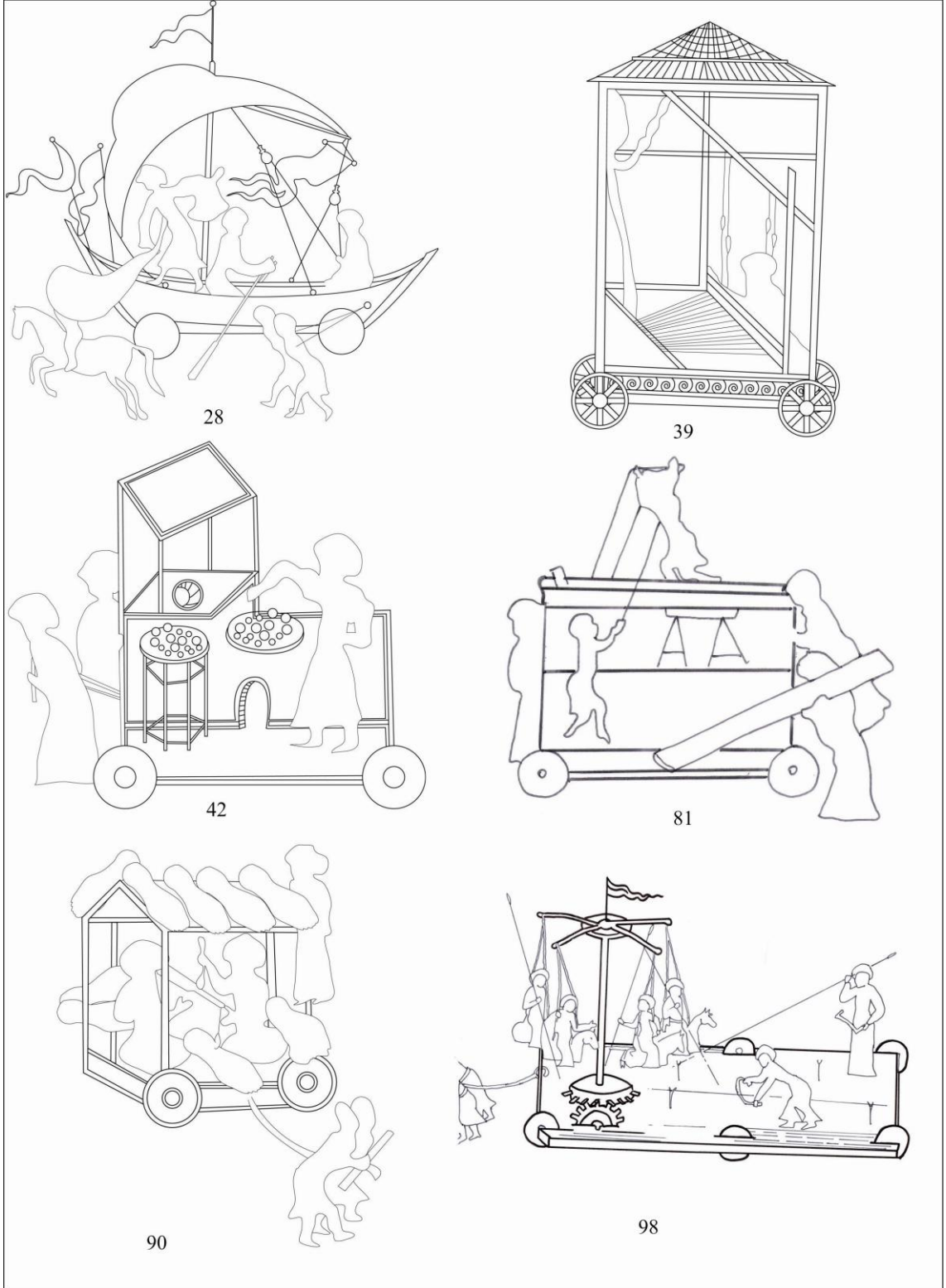
Tablo 5: L Biçimli Araba Formu, Esnaf Arabaları (16. yüzyıl)

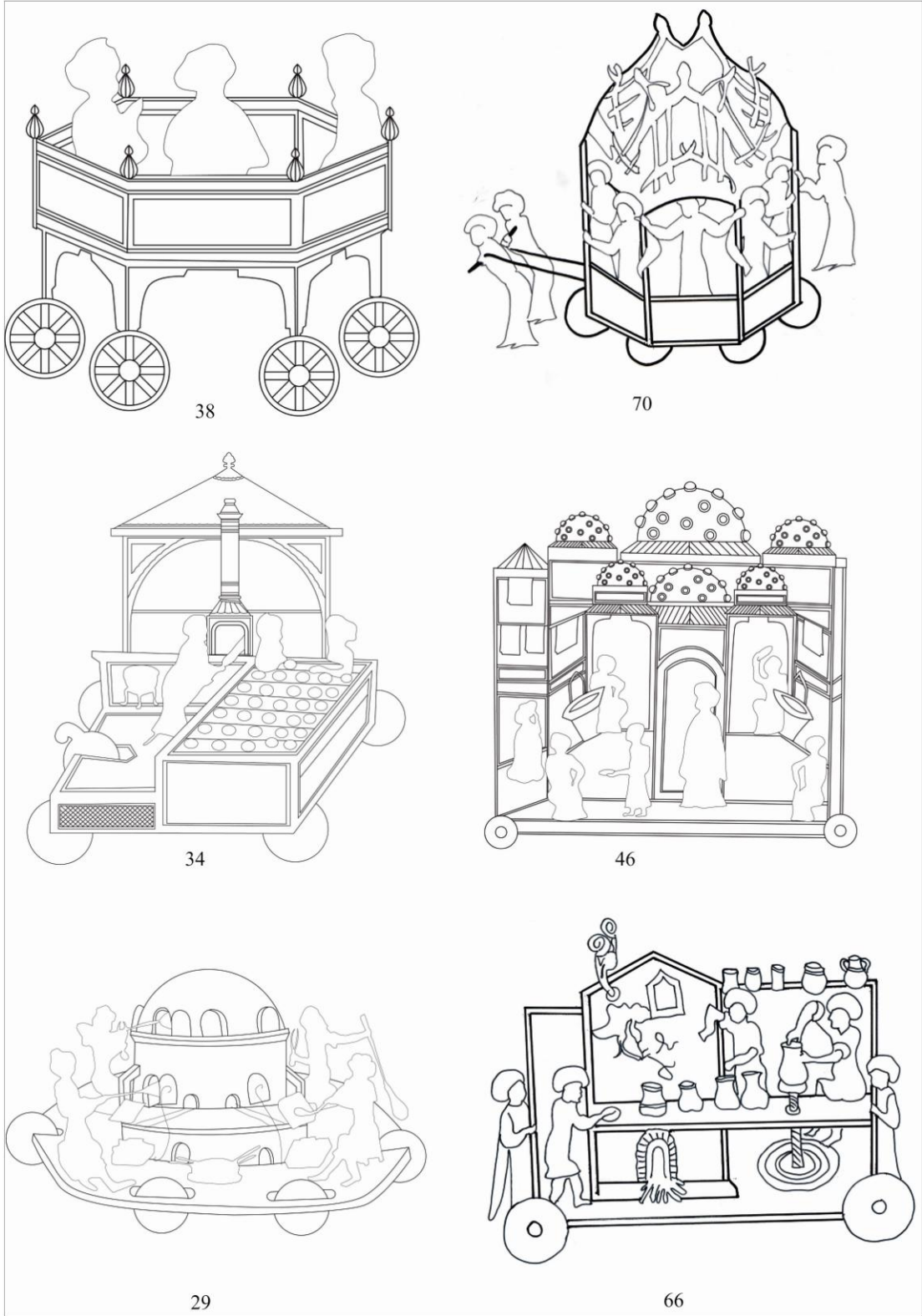
Tablo 6: Bir Platform Üzerine Yerleştirilen Esnaf Arabaları

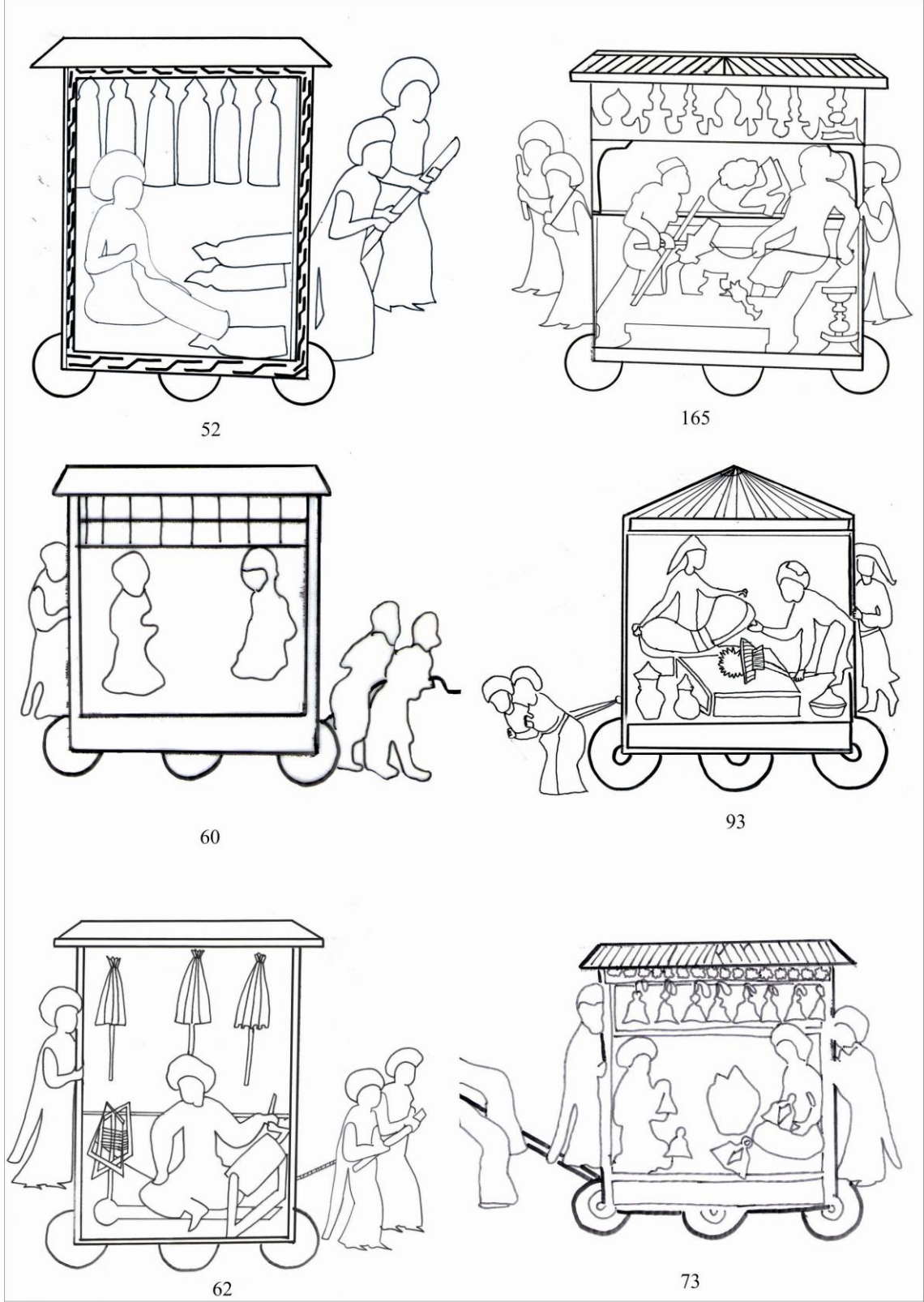
Tablo 7: Meslek Grubunu Canlandıran Farklı Formda Arabalar (16.yüzyıl)

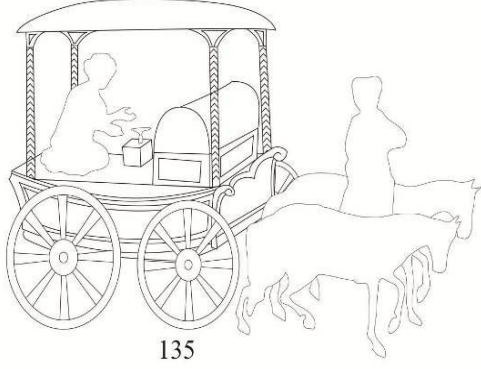
Tablo 8: Farklı Formda Esnaf Arabaları , (16. Yüzyıl)

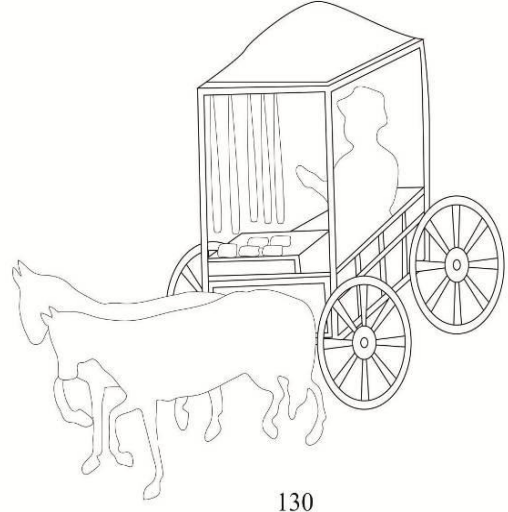
Tablo 9: Üç Tekerlekli Araba Formu:

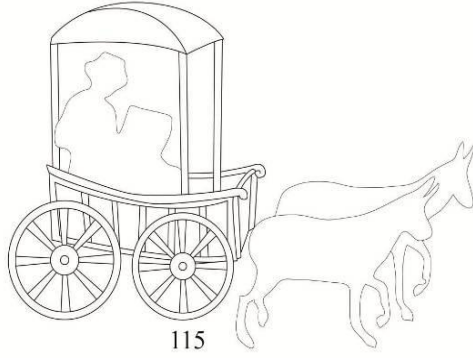
Tablo 10: Üzeri Açık ve Tenteli Esnaf Arabaları (18. yüzyıl)

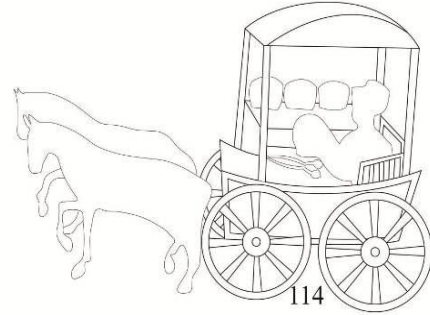
135

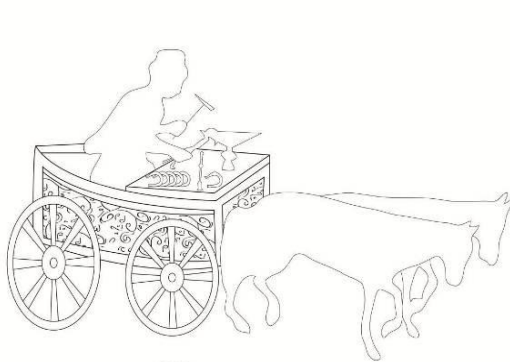
130

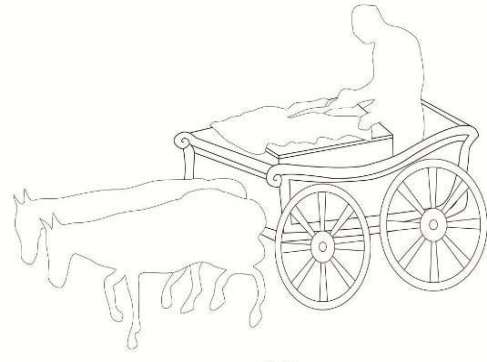
115

114

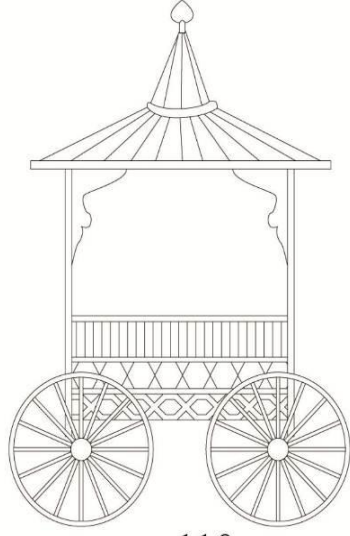

132

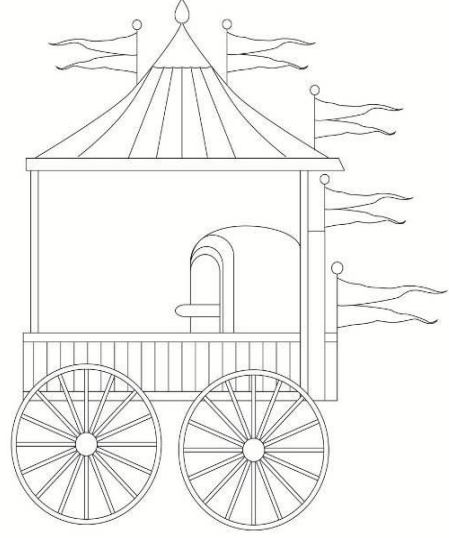

133

Tablo 11: Farklı Formlu Esnaf Arabaları (18. yüzyıl)

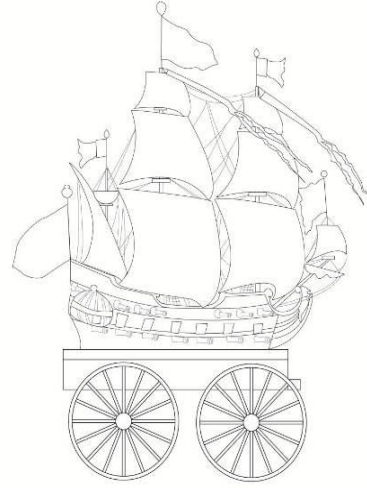
110

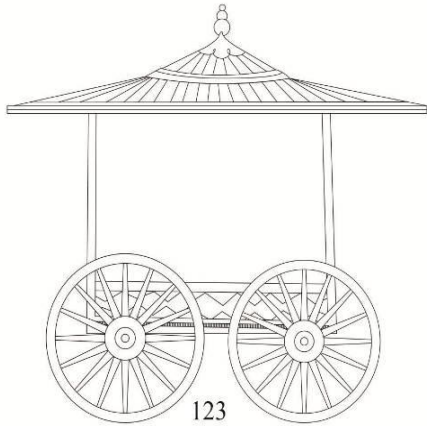
112

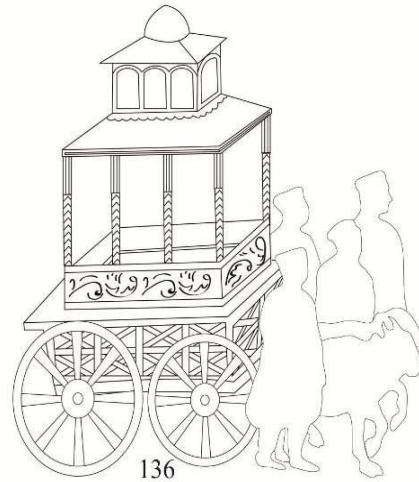
127

111

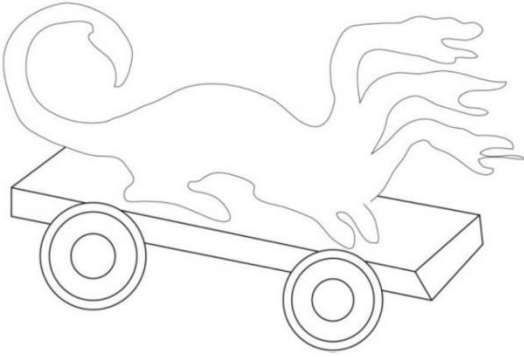

123

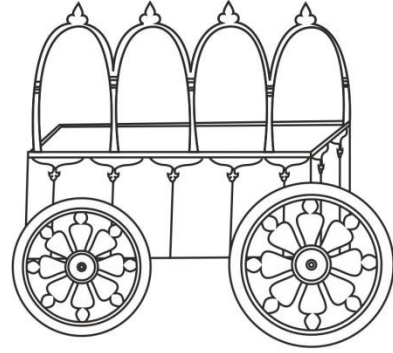

136

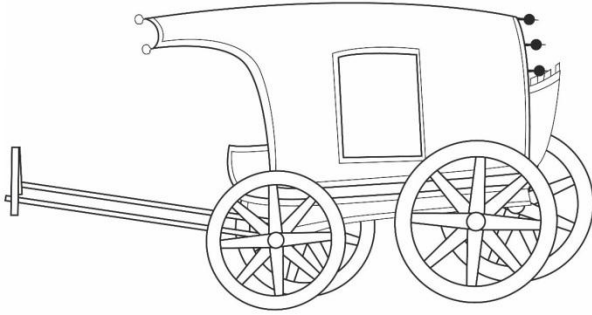
Tablo 12: Canbaz Gösteri Arabaları (18. yüzyıl)

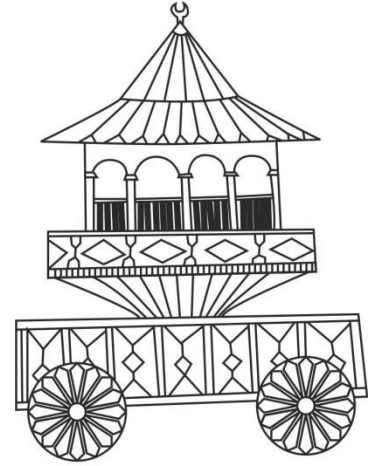
138

125

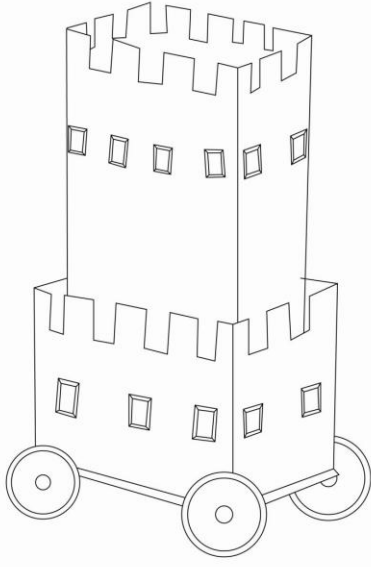

116

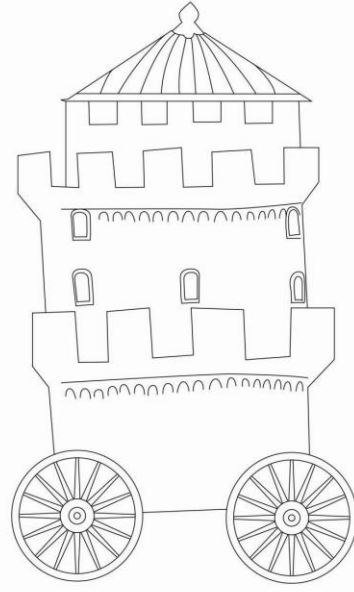

121

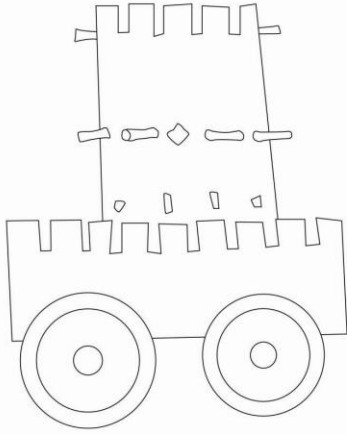
Tablo 13: Kale Gösteri Arabaları

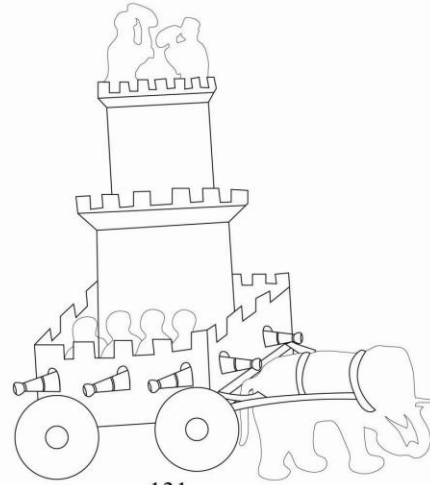
117

118

119

131

4.3. Top Arabaları

Osmanlı devleti için 16. ve 18. yüzyıl farklı siyasetin uygulandığı bir dönem olmuştur. Özellikle Yavuz ve Kanuni Sultan Süleyman'ın saltanat yıllarına rastlayan 16. yüzyıl top arabası, askeri amaçlı kullanılan cephaneye ve top taşımaya yarayan bir araba formudur. Genellikle iki tekerlekli, tekerlekleri ispitlerle dilimlere ayrılan arabalar, namlunun her iki köşesinde bulunan muylu ile kundağa yerleştirilmekte, kundak ise kuyruk ve ok bölümüyle yere oturtulmaktadır. Arabalar at, öküz ve insan tarafından çekilmektedirler.²⁰⁶

İncelenen eserler içerisinde yer alan top arabaları formları şunlardır; 16. yüzyıl: top arabası, (**Çizim:3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.**), 17 yüzyıl: (**Çizim:107 ve 108**), 18. yüzyıl: (**Çizim:120 ve 122**)'dir.

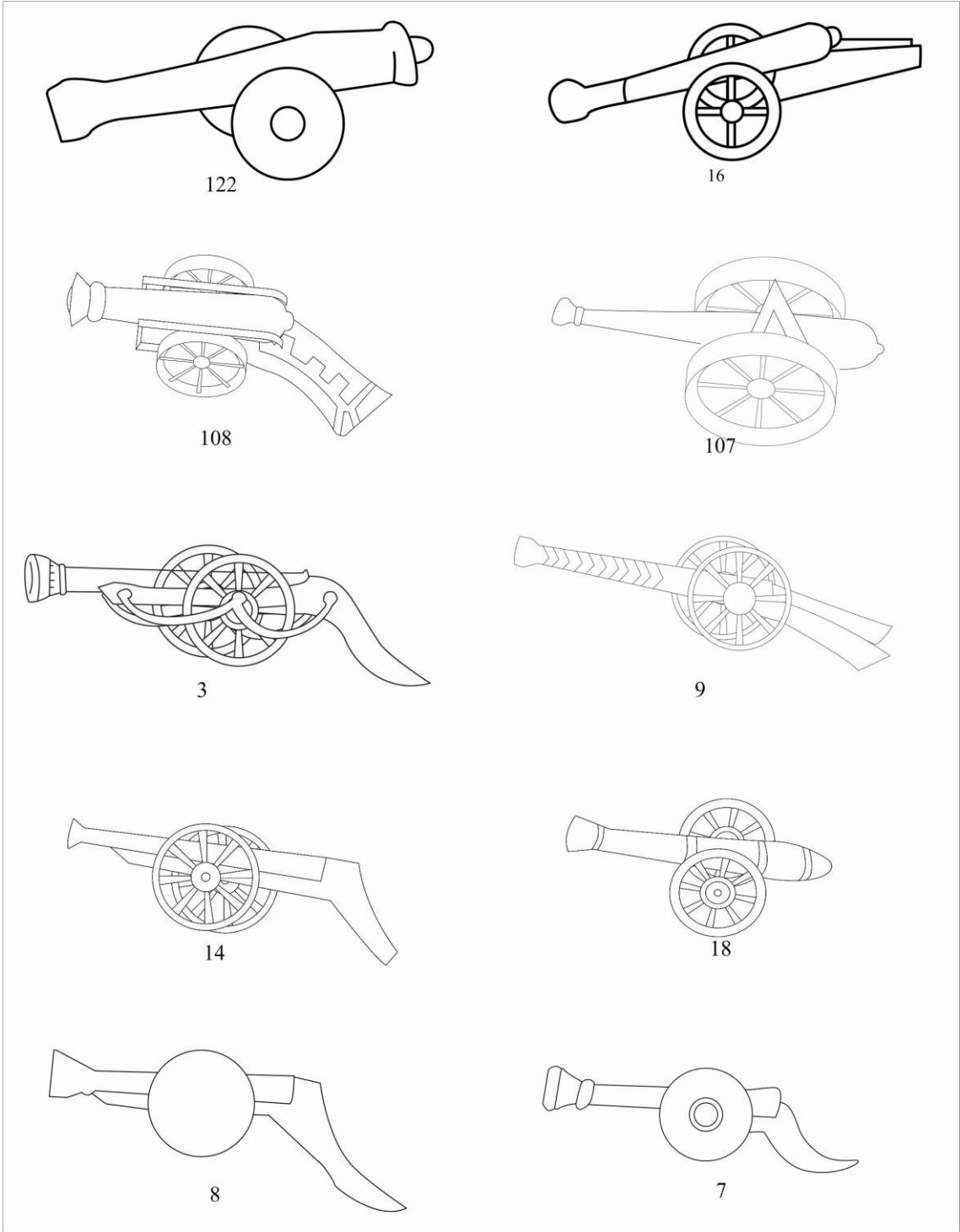
16. yüzyıl'da minyatürler içerisinde kuşatma ve savaş sahnelerinde görülen top arabaları genellikle benzer özellikler taşımaktadır. Eserlerde görülen top arabalarının genel özellikleri şunlardır. Ahşap tekerlekleri parmaklıklı olup, kundakla birlikte namluyu taşımaktadır. Savaşlarda kullanılan top arabalarını hücum ve kuşatma arabası olarak ikiye ayırmak mümkündür. Kompozisyonun konusuna göre top arabası, hücum ve kuşatma sahnelerinde bir hendekte görülürken, savaş sahnelerinde dağınık halde sergilenmektedir. Tekerlekler tek bir gövde ile ispitli olarak sınıflandırılabilir. Namlu özellikleri ise kısa ve uzun namlulu olarak karşımıza çıkmaktadır. 16. yüzyılın sonlarına kadar savaş ve kuşatma sahnelerinde savaş arabaları yoğunlukta kullanılmaktadır.

17. yüzyıl *Nâdiri Divanı'nda* kale kuşatması ve savaş sahnelerinde top arabaları bulunmaktadır. "Sinan Paşa'nın Yemen'deki Kavkaban-Kalesi Kuşatması" (**Çizim:108**) tasvirinde kaleye doğru yönelmiş birden fazla, iki tekerlekli parmaklıklarla dilimlere ayrılmış, muyluyla kundağa oturtulmuş namlusu ile kuyruk bölümü yere sabitlenen top arabası görülmektedir. "Haçova Savaşı", Savaş sahnesi (**Çizim:107**) kalabalık kompozisyonda savunma amaçlı kullanılan parmaklıklarla dilimlere ayrılmış, iki tekerlek üzerinde kundağa yerleştirilen muylu ile kısa namlulu, top arabası sergilenmektedir.

²⁰⁶ Gülşen Arslanboğa, *Askeri Müze Toplar Koleksiyonu*, Askeri Müze Ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul, 2009.

18. yüzyıl *Sûrnâme-i Vehbi* 1727 adlı yazmada şenlik ve eğlenceler için hazırlanan “Okmeydanı'nın Genel Görünümü” adlı sahnede, topçular ocağı için kurulmuş çadırlar ve önüne sıralanmış toplar yer almaktadır. İki tekerlek arasına yerleştirilmiş kundak üzerinde uzun namlulu ve kuyruk bölümü yere oturmuş toplar mevcuttur.(Çizim:120) “Sazendelerin, canbazların, güreşçilerin ve sihirbazların gösterisi” adlı eserde sultanın gelişi nedeniyle topçular tarafından ateşlenen toplar, iki tekerlek arasına yerleştirilmiş kundaklı, kuyruk bölümü ile yere oturtulmuştur (Çizim:122) (Tablo 14).

Tablo 14: Top Arabaları

4.4. Diğer Arabalar

Tasvirlerde görülen araba örnekleri içerisinde günlük hayatın parçası olan, gezinti, yük ve insan taşıma amaçlı hayatı kolaylaştıran ulaşım araçları, arabalar bulunmaktadır. Arabalar genel olarak iki öküz, at, merkep, köpek gibi hayvanlar tarafından çekilmektedir.

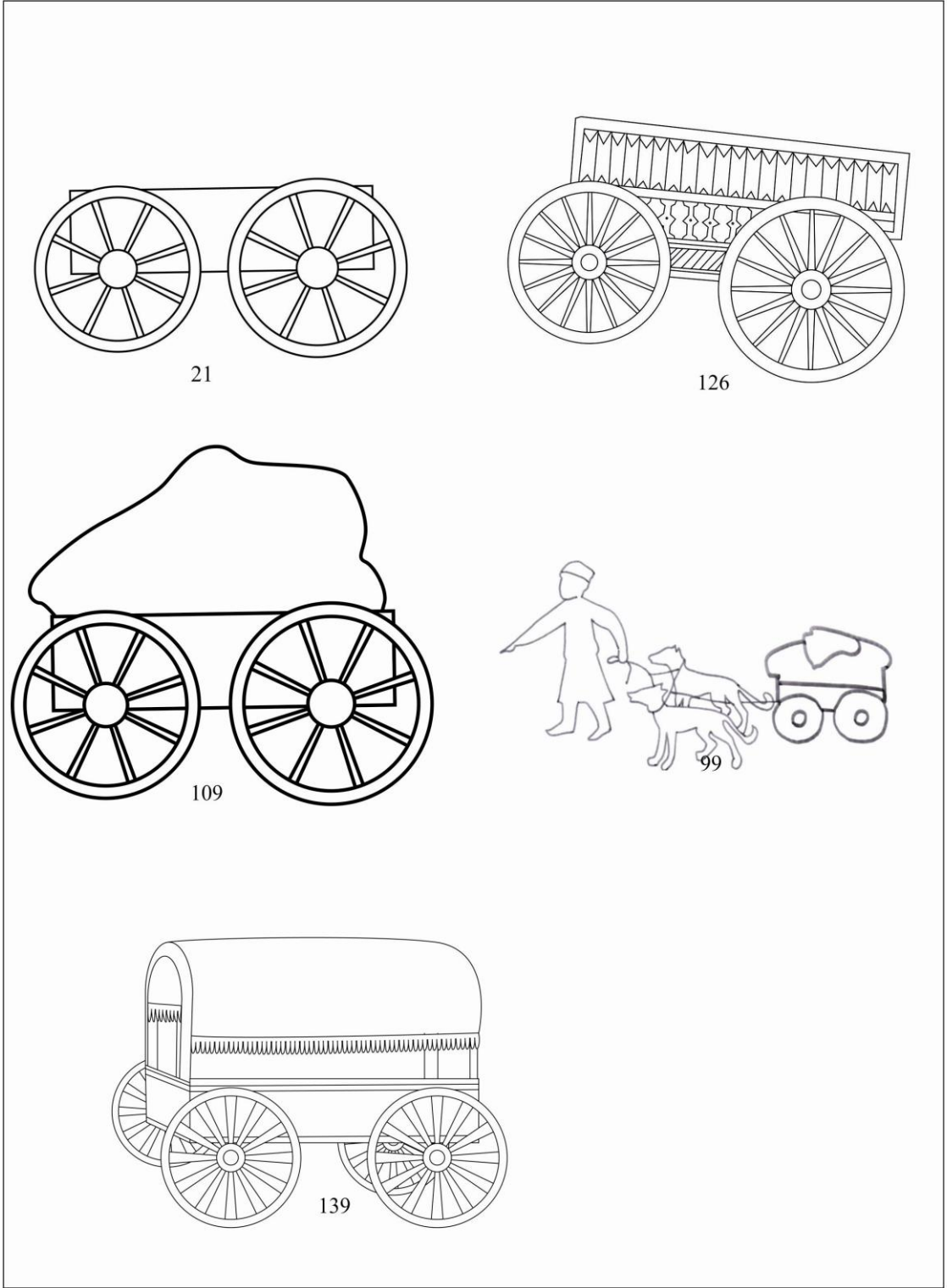
16. yüzyıl Surname-i Hümayun adlı eserde “Küçük Kölenin Gösterisi” (**Çizim:99**), tasvirinde araba örneği görülmektedir. Dolgulu, yekpare iki tekerlekli, fakat ön tekerleği arkaya göre küçük tutulmuş, zeminden yüksek dörtgen kaideli, üzerinde saman bulunan kağnı arabası yer almaktadır. Araba iki beyaz köpekle ve elindeki iple bir figür tarafından çekilmektedir.

Günlük hayatta kullanılan araba tasvirlerinden ilki 16.yüzyılda yazılmış *Hünername II* isimli eserde yer alan “at meydanında İbrahim Paşa Sarayına sorunlarını bildirmeye giden kadınlar” (**Çizim: 21**) isimli örnekte iki öküz tarafından çekilen üzerinde bir insan figürü görülen, ahşap malzemeli araba bulunmaktadır. Kare gövdeli, dört tekerlekli, tekerlekleri parmaklıklı, sade bir görünümündedir. 17. Yüzyılda; *Albüm* “Bir beyin molası” (**Çizim: 109**) adlı örnekte, iki öküz tarafından çekilen, üzerinde saman yığını buluna araba bu kez yük taşıma işlevindedir. 16.yüzyıl’da görülen örnekle benzer özelliktedir. 16.yüzyıl’da araba ile insan taşınırken, 17.yüzyıl’da yük taşıdığı görülmektedir. 18. yüzyıl’da *Sûrnâme-i Vehbi* “Esnaf Alayı: İbrişimciler, Demirciler, Gemiciler, Seraserciler, Saraçlar” (**Çizim: 126**) adlı eserde araba yer almaktadır. İki öküz tarafından çekilen arabanın üzerinde insan figürü bulunmaktadır. Parmaklıklı, dilimli tekerlekli, dörtgen kaideli, kaidesi motiflerle süslü bir form sergilenmektedir. Bu form 16.-17.yüzyıl’a göre kaidesinde yer alan süslemeleriyle farklılık yaratmaktadır. Üç yüzyılda görülen örnekler, insan ya da yük taşıyan; sade ve gösterişli olarak çeşitlendirilebilir.

Şehir dışında mesire alanlarında süssüz, basit yapıda, kutu biçiminde, ana gövdesine arka taraftan binilen, içerisinde karşılıklı birbirine bakan iki sırada oturlan, üstü tahta kaplamalı, tavandan iki ana yan tarafa, bez veya muşamba perdeler inen arabalardır. Tente veya çekçek araba türleri de talika arabası çeşitlerinden sayılabilir.

Talika, 18.yy'da *Hübennâme - Zenannâme* talika araba örneğinin görüldüğü eser ise “Kâğıthane’de Kır Eğlencesi” sahnesindedir. (**Çizim:139**), Tasvirde yer alan talika araba, saray kadınlarının günlük yaşantılarında mesire alanlarına gitmek için kullandıkları ulaşım aracı olmuştur. Günlük ulaşımında kullanılan talika araba örneği ise etrafının açık olduğu görülmektedir. Talika türü arabanın farklı özellikte kullanıldığı böylelikle tespit edilmiştir. (**Tablo 15**).

Tablo 15: Diğer Araba Örnekleri,(Kağı, Öküz arabası, talika)

SONUÇ

Osmanlı döneminde hazırlanan el yazması eserlerde minyatürlenmiş araba formları, ele alınmıştır. Çalışmada 140 araba tasviri incelenmiştir. Birbirine benzer ve farklı form, nitelikte araba türleri ortaya çıkmıştır. Minyatür sahnesinde yer alan araba formlarının çizimi yapılarak kullanım alanları, türleri ve nitelikleri göz önüne alınarak dört başlık altında gruplamaya gidilmiştir. Formlar günlük, gösteri, kullanım amaçları ve niteliklerinin değerlendirilmesi sonucunda, şenliklerde Padişah ve maiyetine ve halka tanıtım amaçlı gösterilerde kullanılan esnaf arabaları, yine devlet erkânının kullandığı saltanat arabaları ve kağrı, talika, koçu, hanto türü arabalar ortaya çıkmıştır.

16. yüzyılda Nakkaş Osman ve ekibi; 18. yüzyılda ise Levni tarafından minyatürlenmiş *Sûrnâmeler*, dönemin günlük hayattan kesitler sunması ve meslek grupları hakkında bilgi vermesi açısından belge niteliğine sahiptir. Esnaf alaylarının geçişlerinin betimlendiği 16. yüzyıl eseri olan *Sûrnâme-i Hümayun* ile 18. yüzyıl eseri *Sûrnâme-i Vehbi*'deki yer alan araba türleri arasında farklılıklar göstermektedir. 16.yüzyılda arabalar bir platform üzerine oturtulmuştur. İçerisinde mesleklerini yapan insanların bulunduğu arabalar, dükkân/atölye biçiminde ve daha sade görünümündedir. 18. yüzyıldaki arabaların üzerinde esnafın yaptıkları ürünleri tanıtan insan figürleri görülmektedir.

16. yüzyıl sünnet şöenlerinde kullanılan esnaf arabaları, zemini yere yakın tekerlekli bir platform üzerine kurulan atölye özelliği göstermektedir. Genellikle arkasından birer insan tarafından itilmekte ve ön tarafında halat veya zincir yardımıyla iki kişi tarafından çekilmektedir. 18. yüzyıla gelindiğinde ise esnaf arabalarının kaide formu tekerleklerle yükseltilmiştir.

Sünnet törenlerinde kullanılan ve hayvanlar tarafından çekilen arabalara; iki at tarafından çekilen koçu, bir filin çektiği kale, iki köpeğin çektiği kağrı ve çok sayıda at tarafından çekilen saltanat arabası örnek olarak verilebilir. 18. yüzyıl tasvirlerinde arabalar genellikle iki hayvan tarafından çekilmektedir(at, öküz, merkep).

Surnamelerde geçiş alayında kullanılan esnaflara ait arabalara bakılarak 16. yüzyılda görülen esnafın sayılarının 18. yüzyıla göre çok daha fazla olduğu görülür. Ayrıca meslek adlarında da azalmalar ve değişimler dikkat çekmektedir.

Kanunî'nin hastalığı ve cenazesini konu alan farklı yazmalarda görülen araba örnekleri kırmızı örtü ile kaplıdır. Sadece Nüzhet'ül Esrar'da görülen arabanın örtüsü yeşildir. Kanuni Sultan Süleyman dönemine ait tasvirlerde görülen saltanat arabaları hanto türündedir.

Şenliklerde mesleklerini tanıtan esnafların geçişleri bu dönemde esnaf ve esnaflığa verilen önemin bir kanıtıdır. Geçişlerde görülen esnafların günümüzde yok olmaya yüz tutan, hatta yok olan meslekler bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak simkeşlik (**Çizim:58**), gazzaz (**Çizim:60**), ham ibrişim saranlar (**Çizim:62**), şamdancılar (**Çizim:65**) gibi meslekler verilebilir.

Gösteri amaçlı canbaz gösterilerine kullanılan *Sûrnâme-i Vehbi*, "Haliçte gösteri" isimli minyatürde iki ip üzerinde talika arabanın (**Çizim:116**) üzeri tamamen kırmızı kumaşla örtülü ve perde açıklığı bulunmaktadır. Günlük ulaşımda kullanılan *Hübennâme - Zenannâme*, "Kâğıthane'de Kır Eğlencesi" sahnesinde (**Çizim:139**), talika araba örneği ise etrafının açık olduğu görülmektedir. Talika türü arabanın farklı özellikte kullanıldığı böylelikle tespit edilmiştir.

18. yüzyıl koçu türü, *Surname-i Vehbi*'de görülen gösteri amaçlı devlet erkânı tarafından kullanılan saltanat arabaları, bu dönemin gravürlerinde de tasvir edilmiştir. Gravürlerde görülen koçu araba örnekleri daha çok kadınların günlük, gezme amaçlı kullandıkları bir araçtır. Ayrıca bugün 18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl'a tarihlenen TSMK, araba bölümünde koçu, landon, gibi saltanat araba örnekleri sergilenmektedir (**Fotoğraf:4**).

16. ve 18. yüzyıl Sûrnâmelerinde geçişlerde gösteri amaçlı kullanılan araba tasvirleri çok sayıda örnek olmasına rağmen farklı nitelikleri, formları taşıması ile hem nakkaşın yaratıcılığını hem de aynı dönem aynı amaca hizmet eden farklı araba örneklerinin bulunduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Değerlendirilen diğer minyatür örneklerinde yer alan araba türleri ise hanto, talika, koçu, kağrı, top arabasıdır.

18. yüzyıl Surname geçişlerinde kullanılan arabalar kaide ve zeminlerinin üzerlerinde görülen süslemeler, alem ile sonlandırılan üst örtü biçimlerinin anıtsal mimari unsuruna benzemesi neredeyse birbirine benzemeyen çeşitli taşıyıcı tekerlek örnekleriyle dönemin sanat anlayışını ve zenginliğini ortaya koymuştur.

16. yüzyılda yükselme dönemini yaşayan Osmanlı İmparatorluğu'nda pek çok ülke fethedilmiş, seferler ve savaşlar yapılmıştır. Bu seferleri konu alan minyatürlerde top arabası sıklıkla tasvir edilmiştir. 17. yüzyıl eserlerinde de top arabası savaş sahnelerinde betimlenmeye nispeten devam etmiş, 18. yüzyıl tasvirlerinde ise sadece *Sûrnâme-i Vehbi*'de gösteri amaçlı olarak tasvir edilmiştir.

Minyatürlerde yer alan araba formlarının yüzyıllar içerisinde geçirmiş olduğu değişim, devrin ekonomik ve sosyal hayatını yansıtması açısından büyük bir öneme sahiptir. Osmanlı'dan günümüze ulaşan minyatürlerde yer alan arabaların çeşitliliği ve temel formları güncel tasarımlarla ele alınarak, geçmişe atıfta bulunan yeni ürünler tasarlanabilir. Elbette, araba formlarının incelenmesini konu alan bu araştırma, alanında yapılmış deneme niteliğinde bir çalışma olduğundan bazı eksiklikleri olması muhtemeldir. Ayrıca yayımlanmış eserler üzerinde yapılan çalışmalar göstermektedir ki, Osmanlı arşivlerinin ve yurt dışındaki verilerin incelenme kolaylığı sağlandığı takdirde, minyatürlerde yer alan arabaların daha ayrıntılı ve verimli bir biçimde ele alınması mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- AKALAY, Zeren, Tarihi Konuda İlk Osmanlı Minyatürleri” ,*Sanat Tarihi Yıllığı*
1966-1968, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Sanat
Tarihi Enstitüsü, s.102-115.
- “Tarihi Konularda Türk Minyatürleri”, Sanat Tarihi Yıllığı III
(1969-1970), İstanbul, Sanat Tarihi Enstitüsü, s.151-165.
- Osmanlı Tarihi ile İlgili Minyatürlü Yazmalar (Şehnameler ve
Gazanameler)*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Estetik ve Sanat
Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi,1972.
- “ Klasik Türk Minyatür Resimlerinin Öncüleri “, *Sanat Dünyamız*,
S.7, 1976, s. 15-22.
- AKBAYAR, Nuri, SAKAOĞLU, Necdet, *Osmanlı Dünyasından Yansımalar*, İstanbul,
Denizbank Yayınları, 2008.
- AKBULUT, Sevgi, *Osmanlı Minyatür Tekniği*, Ankara, İnkansa Matbaacılık, 2006.
- AKURGAL, Ekrem, *The Hattian and Hittite Civilizations*, Kültür Bakanlığı
Yayınları, İzmir, 2001.
- Alay-ı Hümanyun İsveç Elçisi Ralamb'ın İstanbul Ziyareti ve Resimleri (1657 – 1658)*,
Ed.Karin, Adahl, Çev: Ali Özdama, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2006.
- ANAFARTA, Nigar, *Hünernâme Minyatürleri ve Sanatçıları*, İstanbul, 1969.
- Anonim, “Alay”, *Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi*, Cilt 1, İstanbul,
AnaYayıncılık, 1992, s.316.
- “Atlı Arabalar”, *Gelişim Genel Kültür Ansiklopedisi 2*, İstanbul, İnsan ve
Makinalar, Gelişim Yayınları, 1976.
- “Araba” , *Büyük Sözlük 1*, Arkın Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- “Araba”, *Görsel Büyük Genel Kültür Ansiklopedisi 2*, 1984.

- “Araba”, *M.E. B. Türk Ansiklopedisi*, C.3. Ankara, 1949.
- AND, Metin, *La Peinture Miniature Turque*, Ankara, Dost Yayınları, 1976.
- Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.
- Osmanlı Tasvir Sanatları: Minyatür*, İstanbul, İş Bankası Yayınları, 2002.
- AND, Metin, *Kırk Gün Kırk Gece*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1959.
- ARIK, Rüçhan, *Batılılaşma Dönemi Anadolu Tasvir Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1988.
- ARSLAN, Mehmet, *Osmanlı Saray Düğünleri*, Osmanlı Kültür ve Sanat, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999.
- ARSLAN, Mehmet, *Türk Edebiyatında Manzum Surnâmeler (Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri)*, Ankara, 1999.
- ARSLAN, Mehmet, *Osmanlı Saray Düğünleri ve Şenlikleri 3 (Vehbi Surnâmesi)*, İstanbul, Sarayburnu Kitaplığı, 2009.
- ARSLANBOĞA, Gülşen, *Askeri Müze Toplar Koleksiyonu*, Askeri Müze Ve Kültür Sitesi Komutanlığı, İstanbul, 2009.
- ARSEVEN, E. Celal, “Tekerlek”, *Sanat Ansiklopedisi*, M.E. B. Yayınları, C.4, İstanbul, 1975.
- ASLANAPA, Oktay, “Osmanlı Minyatür Sanatı”, *Osmanlı Ansiklopedisi*, C XI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s.151-159.
- ATASOY, Nurhan, *İntizâmi:1582 Surnâme-i Hümayun: Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1997.
- Türk Minyatüründe Tarihi Gerçekcilik, *Sanat Tarihi Yıllığı I (1964-1965)*, İstanbul, Baha Matbaası, 1965, s.103-108.
- III. Murad Şehinşahnamesi Sünnet Düğünü Bölümü ve Philadelphia Free Library’deki İki Minyatürlü Sayfa, İstanbul, *Sanat Tarihi Yıllığı*, 1973.
- 1582 Surname-i Hümayun Düğün Kitabı*, İstanbul, Koçbank, 1997.
- ATASOY, Nurhan, ÇAĞMAN, Filiz, *Turkish Miniature Painting*, İstanbul, Doğan

Kardeş Matbaacılık, 1974.

Otağ-ı Hümayun Osmanlı Çadırları, İstanbul.2000.

ATIL, Esin, *Levni ve Surname, Bir Osmanlı Şenliğinin Öyküsü*, İstanbul, Koçbank Yayınları, 1999.

ATIL, Esin, Minyatürlerde Osmanlı Tarihi II, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, Mayıs 1970-Sayı:32.

ATIL, Esin, *Süleymanname: The Illustrated History of Suleyman the Magnificent*, Newyork, 1986.

AYDÜZ, Salim, *Osmanlı Devletinde Tophane-i Âmire'nin Faaliyetleri ve Top Döküm Teknolojisi (XIV- XVI Asırlarda)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilim Tarihi Bölümü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1998.

AYDÜZ, Salim, *XV. ve XVI. Yüzyılda Tophane-i, Amire ve Top Döküm Teknolojisi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 2006.

BAĞCI, Serpil, vd. , *Osmanlı Resim Sanatı*, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2006.

BAYRAMOĞLU, Fuat, *Türk Cam Sanatı ve Beykoz İşleri*, İş Bankası Kültür Yayınları:153, İstanbul,1974.

BOSTAN, İdris, *Kürekli ve Yelkenli Osmanlı Gemileri*, İstanbul, Bilge Yayınları, 2005.

BULUT, Rukiye, Lale Devrinde Araba Saltanatı, *Belgelerle Türk Tarih Dergisi*, İstanbul, 1969.

CECO, Sinan, *İstanbul'un Yüz Gravürü, İstanbul'un yüzleri 13*, İstanbul, 2010.

ÇAĞMAN, Filiz, "Şehname-i Selim Han ve Minyatürleri", *Sanat Tarihi Yıllığı* V, 1972-73, İstanbul, 1973, s.411-442.

ÇAĞMAN, Filiz, *"The Miniatures of the Divan-i Hüseyini and the Influence of Their Style"*, Fifth International Congress of Turkish.

ÇEÇEN, Hande, Aramiler ve Anadolu'daki Arami Kültürü, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*,

Yıl:31, Sayı: 130, İstanbul, 2009.

- ÇELİK, F. Ahmet, *Fethullah Arifi Çelebi'nin "Şahnâme-i Al-i Osman" ından Süleymanname I*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doğu Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2009.
- ÇİĞ, Kemal, "Sigetvar Seferine Dair Essiz Bir Eser", *Tarih Dünyası Dergisi*, C.I, S. IX, Yıl: I, İstanbul, 1950, s. 370-372.
- DİEJİ, Abdolrahman, *İran Minyatüründe Savaş Sahneleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2007.
- DURMUŞ, İlhami, *İskitler (Sakalar)*, Ankara, Ankara Genel Kurmay Basımevi, 2008.
- EKE Burak, *Minyatür ve Gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu = The Ottoman Empire in Miniatures and Engravings*, İstanbul: Tarihi Araştırmalar ve Dokümantasyon Merkezleri Kurma ve Geliştirme Vakfı, İstanbul, 1998.
- ELMAS, Hüseyin, *Nakkaş Osman ve Levni'ye Ait Surname Minyatürlerinin Kompozisyon ve Renk Açısından Değerlendirilmesi*, Selçuk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Anabilim Dalı, Resim İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 1994.
- ELMAS, Hüseyin, *Çağdaş Türk Resminde Minyatür Etkileri*, Konya, Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, 2000.
- EMECEN, Feridun M., *Yavuz Sultan Selim*, İzmir, İtik Hazine Yayınları, 2010.
- ERENDİL, Muzaffer, *Topçuluk Tarihi*, Genel Kurmay Yayınları, Ankara, 1988.
- Ernest J. Grube, *Islamic Paintings, From The 11th to the Centruies in the Collection of Hans P. Kraus*, Levha XLII-XLV.
- ERTUĞ T. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1999.
- ESİN, Emel, *İslamiyetten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslâma Giriş*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1978.
- ESİN, Emel, "Türk Sanatında At", *Türkler Ansiklopedisi*, C.4, Ankara, Yeni Türkiye

Yayınları, 2002.

ESİN, Emel, *Ottoman Empire in Miniatures*, Ankara,1988.

ETTINGHAUSEN, Richard, *Turkish Miniatures from the thirteenth of the eighteenth century*, New York, 1965.

FAİK, Mehmet, *Harb Arabalarının İmalatı*, (Yazan Yüzbaşı Mehmed Faik ve Yüzbaşı Ahmed Şükrü), Mühendis-i Berr-i Hümayun Matbaası, 1321-1905.

Française: *Marianne Burracand*, Paris, Bibliotheque, 1980.

FEHER, Geza, *Turkish Miniaturen*, Budapest,1976.

FEHER, Geza, *Turkish Miniatures*, From The Period Of Hungary's Turkish Occupation, Corniva Press Magyar Helikon Budapest,1978.

GABRIEL, Albert, “*Les Etapes d'une Campagne dans les deux Irak d'après un: Manuscrit Turc du XVIIe Seicle*,” Syria REvue d'art Oriental et d' Archeologie, cilt, IX, Paris, 1928.

GERLACH, Stephan, *Türkiye Günlüğü, 1573-1576, C. I*, Ed. Kemal Beydili, İstanbul, Kitap Yayınevi, 2007.

GRUBE, J. Ernest, *Islamic Paintings From The 11th to the Centruies in the Collection of Hans P. Kraus*, s.216-219.

GÜLERSOY, Çelik, *Eski İstanbul Arabaları*, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu Yayını, İstanbul.

GÜLERSOY, Çelik, “Arabalar” *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C. 1,İstanbul.

GÜNDÜZ, Serhan, *M.Ö. I. Binin İlk Yarısında Önyasya Araba Okları, Ok Destek Elemanları ve Ok Uçları, Anadolu Araştırmaları*, İstanbul, İ.Ü.Basım ve Yayınevi, 2002.

GÜNAY, Reha, *Süleymannâme Minyatürlerinde Mekân ve Anlatım Teknikleri*, *Topkapı Sarayı Müzesi Yıllık 5*, İstanbul, 1992.

HARAL, Hesna, *Osmanlı Minyatüründe Kadın, (Levni Öncesi Üzerine Bir Deneme)*,

- Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Sanatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2006.
- İPŞİROĞLU, Mazhar S, *Chefs-d'oeuvre du Topkapı Peintures et Miniatures*, Traduction, İstanbul.
- İPŞİRLİ, Mehmet, "Araba", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 3, İstanbul 1991.
- KAL'A, Ahmet, "Esnaf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 11, İstanbul, 1995, s.423-430.
- KAZAN, Hilal, *XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi*, İstanbul, 2010.
- KESKİNER, Cahide, *Minyatürler Kitabı*, İstanbul, Zeytinburnu Belediyesi, 2008.
- KONAK, Ruhi, *Sanatçı Osman Minyatürlerinde Kompozisyon Düzeni ve Sanatsal Üretimler*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk El Sanatları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2007.
- KOÇU, E. Reşat, "Eski İstanbul'da Araba ve Arabacılar", *Hayat Tarih Mecmuası*, S.2, Mart, İstanbul, 1971.
- KORKMAZ, Gülsüm, Ezgi, *Surnamelerde 1582 Şenliği*, Bilkent Üniversitesi, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
- KÜHNEL, Ernst, çev. S.Kemal, Yetkin- Melahat Özgü, *Doğu İslam Memleketlerinde Minyatür*, Türk Tarih Kurumu, Ankara,1952.
- MAHİR, F. Banu, " Anadolu'da Türk Minyatürlerinin İlk Örnekleri" *Osmanlı Ansiklopedisi*, C XI, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 1999, s. 167-179.
- "Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Minyatür", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt 12, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2002, 316-322.
- "Minyatür", *Türkiye Diyanet Ansiklopedisi İslam Ansiklopedisi*, C 30, İstanbul, Diyanet Vakfı Yayınları, 2005.
- Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 2005.
- MAHİR, Banu, "Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma", Osmanlı

- Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, İstanbul, 2007.
- “Osmanlı Minyatürlerinde Savaş, Kuşatma ve Çıkartma”, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları, 2009.
- MARSİLLİ, Graf, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Zuhur ve Terakkisinden İnhitati Zamanına Kadar Askeri Durumu*, çev. M. Kaymakam Nazmi, Ankara, Büyük Erkan-1 Harbiye Basımevi, 1934.
- MANSEL, Arif, Müfid, *Dünya Tarihi, Ege ve Yunan Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1988.
- MEMİŞ, Ekrem, *İskit'lerin Tarihi*, Konya, Selçuk Üniversitesi Yayınları: 26, 1987.
- Megep (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi) *Seramik ve Cam Teknolojisi Üfleme ile Şekillendirme Modülü*, Ankara, 2008.
- MİCHAEL, Rogers, *Osmanische Kunst, in: Türkische Kunst und Kultur aus osmanischer Zeit, Museum für Kunsthandwerk der Stadt, Frankfurt, 2 Bände, Recklingshausen 1985.*
- Minyatür ve Gravürlerle Osmanlı İmparatorluğu: The Ottoman Empire in Miniatures and Engravings*, ed. Tülay Duran İstanbul, 1998.
- MINORSKY, V. , *The Chester Beatty Library*, Dublin 1958.
- Nasühü's- Silahi (*Matrakçı Beyan-ı Menazil-i Sefer-i Irakeyn-i Sultan Süleyman Han*), hzl. Hüseyin G. Yurdaydın, Ankara, TTK Basımevi, 1976.
- NECİPOĞLU, Gülru, çev. Ruşen Sezer, *15. ve 16. Yüzyılda Topkapı Sarayı Mimari, Tören ve İktidar*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2007.
- NİŞANYAN, Sevan, *Etimolojik Sözlük, Sözlere Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü*, İstanbul, Adam Yayınları, 2009.
- NUTKU, Özdemir, *IV. Mehmet'in Edirne Şenliği (1675)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu, 1972.
- D'OHSSON, Mouradgea, *Tableau Général De l'Empire Ottoman*, C.2, Paris, 1790.
- D'OHSSON, Mouradgea, *Tableau Général De l'Empire Ottoman*, C.3, Paris, 1820.

- ÖDEKAN, Ayla, “Araba”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 1997.
- “Âlem”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, YEM Yayınları, C.1, İstanbul, 1997, s.60.
- ÖGEL, Bahaeddin, *İslamiyetten Önce Türk Kültür Tarihi*, İstanbul, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1988.
- Türk Kültür Tarihine Giriş*, C.1, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1978.
- ÖZBEK, Yıldırım, “Şükri-i Bitlisi Selimnâmesi Minyatürleri” , *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 2004/2, S. 17 Kayseri, 2004.
- ÖZBİLGİN Erol, *Bütün Yönleriyle Osmanlı Âdâb-ı Osmâniyye*, İstanbul, İz Yayıncılık, 2003.
- ÖZCAN, Abdülkadir, *Asâfi Dal Mehmed Çelebi (Bey, Paşa) Şecâ’atnâme*, Özdemiroğlu Osman Paşa’nın Şark Seferleri (1578- 1585), İstanbul, Çamlıca Basın Yayın, 2007.
- PAKALIN, Z. Mehmet, “Aba”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Araççin”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Çakşır”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Gazzaz”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971. “ Hinto” ,*Osmanlı Tarih Deyimleri ve TerimlSözlüğü I*, M.E. B.,İstanbul, 1946.
- “Saraç”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Simkeş”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III* , Maarif Basımevi, İstanbul, 1954.

- “Mühre”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Peştamal Kuşanmak”, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I.* , Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1971.
- “Üzengi”, *Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* , İstanbul, MEB. 1972.
- “Tırşe” , *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü III.* , İstanbul, Maarif Basımevi, 1954.
- PARLADIR, Şebnem, “ Sigetvar Seferi Tarihi ve Nakkaş Osman”, *Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi*, S.XVI, İzmir, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 2008, s.67-108.
- PAŞA, Ahmet Vefik, “Talika”, *Lehçe-i Osmânî*, hzl. Recep Toparlı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000, s.367.
- “Koçu”, *Lehçe-i Osmânî*, hzl. Recep Toparlı, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2000, s.242.
- Rogers, J. Michael, *Osmanische Kunst, in: Türkische Kunst und Kultur aus osmanischer Zeit*, Museum für Kunsthandwerk der Stadt, Frankfurt 2 Bände, Recklingshausen 1985.
- RADO, Şevket, *Voyage Pittoresque de Constantinople et des Rives du Bosphore İstanbul'da ve Boğaziçi'nde Resimlerle Bir Gezinti / Gravür*, Melling Anton İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1969.
- RENDA, Günsel, *Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı (1700-1850)*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1977.
- “Levni” , *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, hzl. İlhan Tekeli vd. , Cilt 5, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1994, s. 211-212.
- “Minyatür”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, II. Cilt*, İstanbul, Yem Yayın, 1997.
- " New Light on the Painters of the Zubdat-al Tewarikh in Museum of Turkish and Islamic Art in Istanbul" IV èmCongrè International d'Art

- Turc, Aix-en Provance, 1976.
- Osmanlı Minyatür Sanatı*, İstanbul, Promete Yayınları, 2001, s.34.
- SAHİLLİOĞLU, Halil, XVII. Yüzyılın Ortalarında Sırmakeşlik ve Altın-gümüş İşlemeli Kumaşlarımız, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, İstanbul, 1969.
- Sinan Çavuş, *Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstol-Belgrad*, ed. Tülay Duran, İstanbul, Tarih Araştırmalar Vakfı,1998.
- Sinan Çavuş, *Tarih-i Feth-i Şikloş, Estergon ve İstol[n]i- Belgrad or Süleyman-name*, İstanbul, 1987.
- Surname Vehbi (Sultan Ahmed'in Düğün Kitabı)*, hzl. Mertol Tulum, İstanbul, Kabalıcı Yayınevi, 2008.
- Süleymanname = *Tarih-i Feth-i Şikloş Estergon ve İstol-Belgrad* / Sinan Çavuş; proje Yöneticisi Ertuğrul Zekai Ökte; ed. Tülay Duran, İstanbul,1998.
- TANINDI, Z. , ÇAĞMAN, F, *İslam Minyatürleri*, Sanat ve Kültür Yayınları, İstanbul, 1979.
- TANINDI, Zeren, ÇAĞMAN, Filiz, *Topkapı Sarayı Müzesi İslam Minyatürleri*, İstanbul, Sanat ve Kültür Yayınları1, 1979.
- TANINDI, Zeren, “*Türk Minyatür Sanatı*”, Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı, Ed. Mehmed Önder, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1993.
- TANINDI, Zeren , “ Resimli Bir Hac Vekâletnamesi”, *Sanat Dünyamız*, sayı: 28, 1983.
- TANSUĞ, Sezer, *Şenliknâ me Düzeni*, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1993.
- TANSUĞ, Sezer, *Şenliknâ me Düzeni, Türk Minyatüründe Gerçekçi Bir Duyuş ve Gelişme*, İstanbul, De Yayınevi, İstanbul, 1961.
- TARIM, E. Zeynep, *XVI. Yüzyıl Osmanlı Devleti'nde Cülus ve Cenaze Törenleri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1999.
- TEKÇE, E.Fuat, *Pazırık Altaylardan Bir Halının Öyküsü*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1993.
- The Sultan's Procession The Swedish embassy to Sultan Mehmed IV in 1657- 1658 and the Ralamb paintings, Ed. Karin ADAHL, İstanbul, 2006.

- TOPAK, Erdal, vd. , “16. Yüzyıl Sonu - 17. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Minyatür Sanatı”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Gelenek Türk El Sanatları Bölümü, Tezhip Bölümü,(Minyatür Tasarımı Ders Notları), Isparta, 2001.
- TUNÇ, Şafak, *Tophane-i Amire ve Osmanlı Devletinde Top Döküm Faaliyetleri*, İstanbul, 2004.
- TÜKEL, Uşun, “*Beyan-ı Menâzil’in Resim Dili Üzerinde Bir Anlamlandırma Denemesi*”, Türk Kültüründe Sanat ve Mimari, Klasik Dönem Sanatı ve Mimarlığı Üzerine Denemeler, İstanbul, 1993.
- TÜKEL, Uşun, “*Beyan-ı Menâzil’in Resim Dili Üzerinde Bir Yapısal Çözümleme*”, İstanbul üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1990.
- ULUSAN, Ş. Şahin, ”Türk Kültüründe At Arabası (At arabalarının Dili)” *Bilig*, S. 32, Ankara, 2005.
- Usul-ûs Siyaga Hoca İshak Efendi, *Top Döküm Usulleri*, H.1267,167 sayfa 21cm. , (AS Müze, Env. No: 1530)
- UZUNÇARŞILI, İ. Hakkı, *Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları, II. Cebeci, Topçu, Top Arabacıları, Humbaracı, Lağımçı Ocakları ve Kapıkulu Süvarileri*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1944.
- Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, Ankara, 2.bs. ,Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1984.
- ÜNVER, Süheyl, Türk Ressam ve İçtimai Hayatı, *Güzel Sanatlar Dergisi*, S. 1, İstanbul, 1939, s.32.
- Türk Süsleme Sanatçıları-Müzehhipler*, Cilt-I, İşaret Yayınları, İstanbul, 2007.
- Türk Ressam ve İçtimai Hayatı, *Güzel Sanatlar Dergisi*, s. 1, İstanbul,

1939.

YAMAN, Bahattin, *Osmanlı Saray Sanatkârları 18. Yüzyılda Ehl-i Hiref*, Tarih Vakfı

Yurt Yayınları, 2008.

YURDAYDIN, Hüseyin G, *Kanuni 'nin Culusu ve İlk Seferleri*, Ankara, TTK Basımevi,

1961.

Matrakçı Nasuh, Ankara, Ankara Üniveristesi Basımevi, 1963.

EKLER

Fotoğraf 135: Topkapı Sarayı Birinci Kapısı Önlerinde Talika Araba.(De L'Espinasse.) “Kaynak”: Mouradgea D’Ohsson, Tableau Général, De l’Empire Ottoman, Paris, 1820, c.3, bl.2,pl.138, [TTKK, C/442-3].

Fotoğraf 136: Kâğıthane Mesire Alanında Talika Arabalar. (De L'Espinasse - C.N.Varin.) “Kaynak”: Mouradgea D’Ohsson, Tableau Général De l’Empire Ottoman, Paris, 1790, c.2, pl.84. [TTKK, C/442-2].

Fotoğraf 137: Gezinti Amaçlı Koçu Araba, (C. Biseo). “Kaynak” Edmondo de Amicis, Constantinople, Paris,1883,s.237.[MK, 1961 B 130].

Fotoğraf 138: Şehzade Cami Önlerinde Koçu Araba ve Kadınlar. (William Henry Bartlett-R.Sands.)“Kaynak”, Jullia Pardoe, The Beauities of the Bosphorus, London,1835,s.78-7, [MK 1951 B 404].

Fotoğraf 139: Kundak, Askeri Müze Kültür Komutanlığı Deposu.

(Env: 486 DSC-0945)

Fotoğraf 140: Top Arabası Maketi, Askeri Müze Kültür Komutanlığı.

(Env: 2752 DSC-0108)

Fotoğraf 141: Sandık araba, 21. Yüzyıl Manisa – Akhisar.

[Fotoğraf Çekim Tarihi: 28.06.2011].

Fotoğraf 142: Payton (Fayton) 21. Yüzyıl İstanbul Büyük Ada.

[Fotoğraf Çekim Tarihi: 23.07.2011].

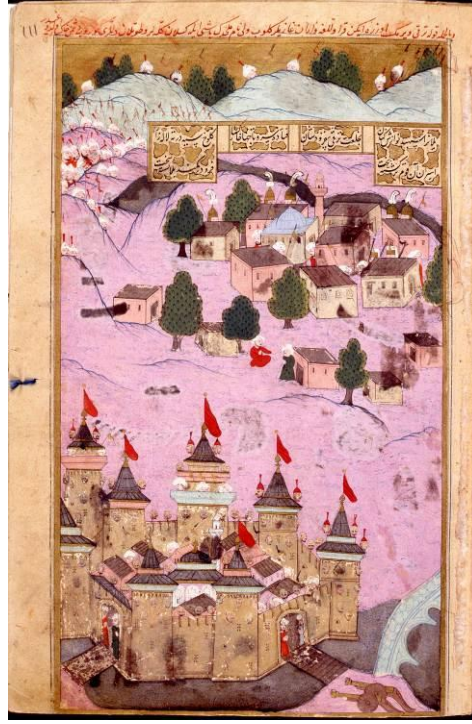

Fotoğraf 143: Osman Paşa ve Ordusu Buz Tutan Azak Körfezinde, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B. 200, y.132a].

Fotoğraf 144: Şehinşehnâme II. , (Şehname-i Sultan Murad)

[TSMK, B. 200, y.148a].

Fotoğraf 145: Ferhat Paşa'nın Revan Kalesi'ni Tamiri, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B. 200, y- 111a].

Fotoğraf 146: Revan'ın Muhafızı Cağalalzade Sinan Paşa'nın Tokmak Han ile Savaşı Top Arabası, Şehinşehnâme II, 1597, [TSMK, B.200y- 115b].

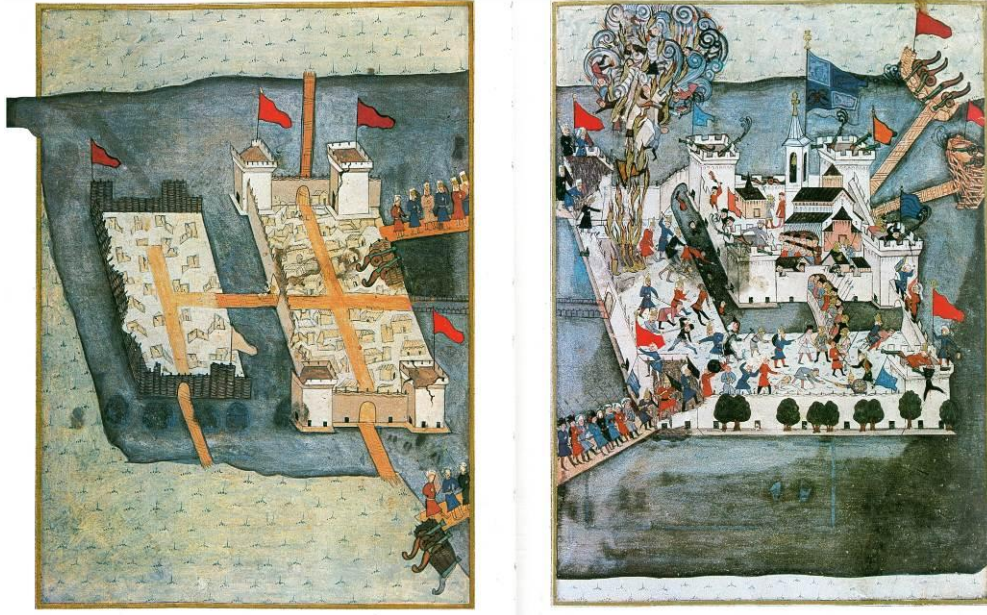

Fotoğraf 147: Şehinşehname II. ,(Şehname-i Sultan Murad)

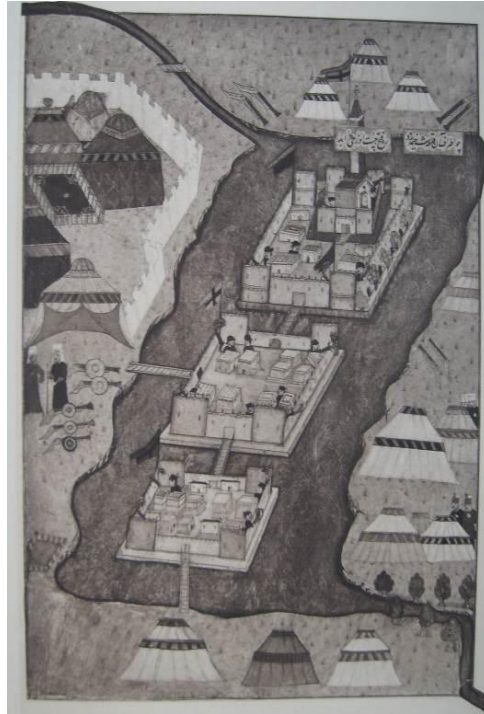
[TSMK, B. 200, y.137a].

Fotoğraf 148: Haydar Paşa'nın Kızılbaşlılarla (İmam Kuli Han) Olan Savaşı,
Şehinşehnâme II, 1597 [TSMK, B. 200, y- 125a].

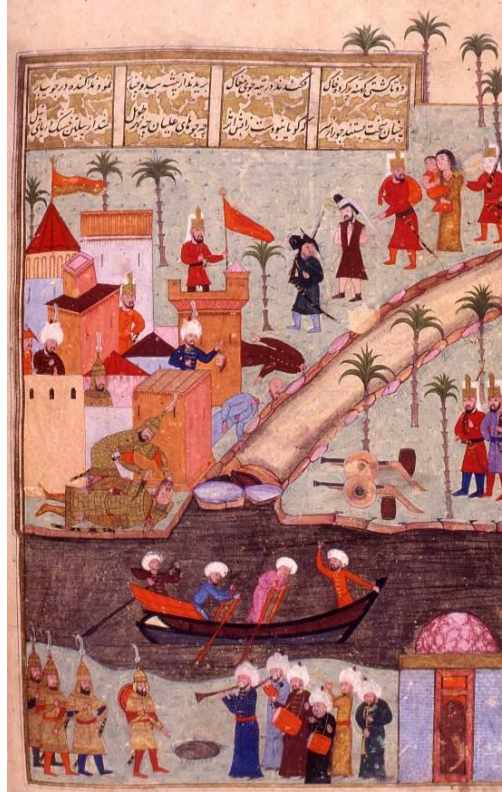
Fotoğraf 149: Ahmet Feridun Paşa, Nüzhet(ü'l- esrâr) ü'l-ahbâr der-sefer-i Sigetvar'[TSMK H.1339, y.40b-41a.] **Üçüncü Kalenin Fethi ve top arabaları,** “Kaynak”: Géza Feher, *Turkish Miniatures From The Period Of Hungary's Turkish Occupation*, 1978.

Fotoğraf 150: Sigetvar Kalesi, Tarih-i Sultan Süleyman veya Zafername, 1579, **Top arabaları,** [DCBL, T.413, y.65.] “Kaynak” V. Minorsky, *The Chester Beatty Library*, Dublin 1958.

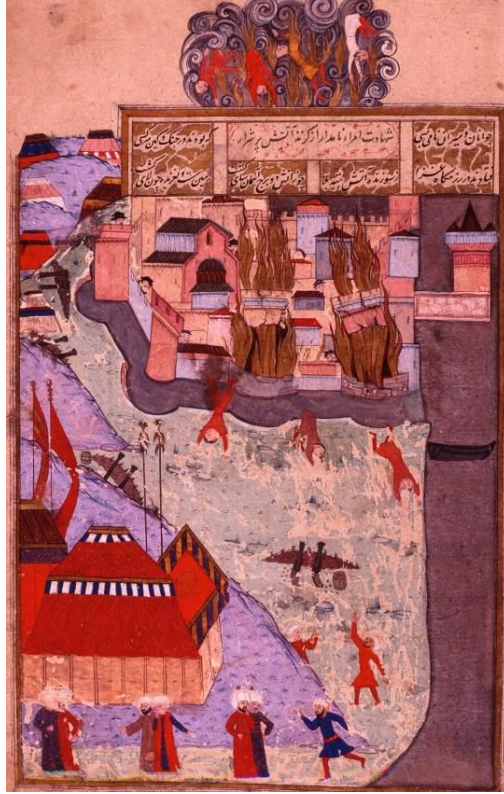

Fotoğraf 151: Mohaç Savaşı ve Top arabaları, Tabakat'ül Memalik ve Derecat el Mesalik, 1575, [V. Stc. O. 41] “Kaynak”: Geza Feher, “Macar Tarihine Ait XVI. Yüzyıl Türk Minyatürleri, VII. TT Kongresi, C II, Ankara, 1973.

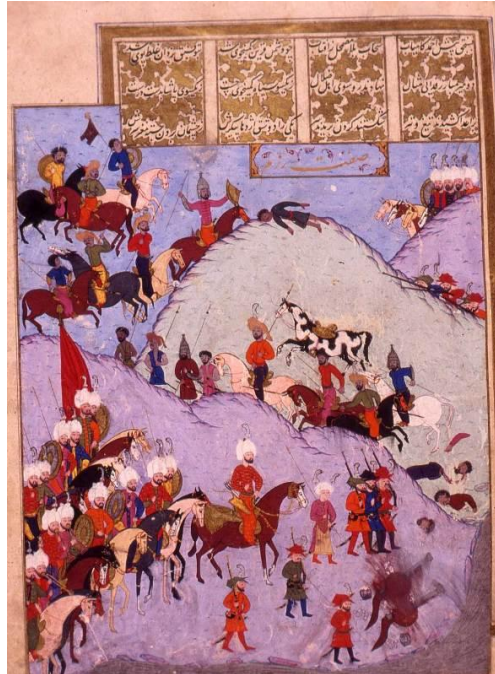
Fotoğraf 152: Cuy- u Taval Kalesinin Zaptı ,Şehnâme-i Selim Han, 1581

[TSMK, A. 3595 y.45b].

Fotoğraf 153: Magosa Kalesi'nin Muhasarası, Şehnâme-i Selim Han, 1581,

[TSMK, A. 3595 y- 119a].

Fotoğraf 154: Ahmet Paşa'nın Mazake'de Habeşlerle Savaşı, Şehnâme-i Selim

Han, 1581, [TSMK, A. 3595,y.138a].